

А.О.Капелюшний

РЕДАГУВАННЯ

В ЗАСОБАХ
МАСОВОЇ
ІНФОРМАЦІЇ

А.О.КАПЕЛЮШНИЙ

РЕДАГУВАННЯ В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Навчальний посібник

ПАІС
Видавництво Львів

2005

ББК Ч 612.1 74.2 + Ч 612.18 + 76.17я73

К 201

УДК 070.4

Рецензенти:

доктор філологічних наук, професор **Горевалов С.І.**;
кандидат філологічних наук, доцент **М'яснянкін Л.І.**

Рекомендовано до друку вченою радою факультету журналістики
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол №5 від 24 березня 2005 року)

КАПЕЛЮШНИЙ Анатолій Олексійович

К 201 РЕДАГУВАННЯ В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ: Навчальний посібник. – Львів: ПАІС, 2005. – 304 с.

ISBN 966-7651-26-6

У посібнику викладено основні теоретичні положення курсу "Редагування в ЗМІ". До кожної теми також подано "Питання для самоперевірки", "Практичні завдання", "Літературу". Автор послідовно дотримується концепції курсу редагування в ЗМІ на факультеті журналістики: йдеться про перенесення наголосу на творчий характер редагування, на те, що редагування – це вид творчості, а процес редагування – це співтворчість з автором. Використано також інші підходи й методи, проте всі їх підпорядковано згаданій концепції.

Навчальним посібником можуть скористатися не тільки студенти факультету журналістики, для яких його, власне, й призначено, а й журналісти-практики, загалом працівники з усіх сфер діяльності, чия робота пов'язана з редагуванням і саморедагуванням.

ББК Ч 612.1 74.2 + Ч 612.18 + 76.17я73

ISBN 966-7651-26-6

© Капелюшний А.О., 2005

© ПАІС, 2005

Передмова

“Редагування в засобах масової інформації” засвоюють на лекціях і практичних заняттях студенти IV курсу денного і IV – V курсів заочного навчання. Студенти заочного навчання наприкінці четвертого курсу захищають контрольну роботу (№1 чи №2 на вибір викладача; раніше студенти виконували обидві контрольні), а на початку V курсу складають залік. Варіанти контрольної роботи №1 студенти обирають відповідно до свого порядкового номера в журналі: студенти, записані там під непарними порядковими номерами, виконують перший варіант контрольної, під парними – другий.

У посібнику послідовно дотримано нашої концепції курсу редагування в ЗМІ на факультеті журналістики: йдеться про перенесення наголо-су на творчий характер редагування, на те, що редагування – це вид творчості, а процес редагування – це співтворчість з автором. Сказане тут не виключає інших підходів і методів (а навіть передбачає їх!), які також використано в курсі. Проте всі їх підпорядковано згаданий концепції. У книзі наведено типові для журналістських текстів помилки у використанні мовностилістичних, фактичних, логічних та ін. засобів. Приклади, речення для завдань узято з картотеки помилок, яку автор укладав упродовж 1995–2005 рр. До практичних завдань автор намагався включити насамперед приклади з мови ЗМІ останніх років. В окремих завданнях уміщено речення з однотипними помилками. Це зроблено для того, щоб студенти, які виконуватимуть завдання, склали якнайповніше уявлення про частотність тієї чи іншої помилки в журналістських текстах, а також для того, щоб привернути до неї якнайпильнішу увагу майбутніх працівників ЗМІ (кілька разів виправивши та саму помилку, вони надалі уникатимуть її у своїй практичній роботі).

До кожної теми подано “Питання для самоперевірки”, “Практичні завдання”, “Літературу”. Ці рубрики є наскрізними для всієї книги, повторені в кожній темі. Скажімо, оскільки рубрика “Практичні завдання” є наскрізною для цілого курсу, то її поставлено до кожної теми в незмінному вигляді (у множині) навіть тоді, коли до цієї теми подано лише одне завдання. У списках літератури з різних тем курсу чи в списках літератури для виконання контрольних робіт інколи повторено назви окремих книг; тут ми керувалися тим, що студент здебільшого не працює над усіма темами одразу, не виконує одразу всіх завдань, а зосереджується на праці над однією темою, над виконанням однієї контрольної роботи, тому йому треба щоразу подати джерела, звернення до

яких допомогло б у цій праці. До списку рекомендованої літератури включено книги із серії “Художня публіцистика” видавництва “Прогресс”; їхні автори – Е.Е.Кіш, Г.Вальраф, Е.Гемінґвей, К.Чапек, Г.Гессе та ін. відомі журналісти й письменники, які роздумують з приводу публіцистичної творчості, дають поради молодим журналістам.

Сподіваємося на те, що навчальним посібником скористаються не тільки студенти факультету журналістики, для яких його, власне, й призначено, а й журналісти-практики, загалом працівники з усіх сфер діяльності, чия робота пов’язана з редагуванням і саморедагуванням.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ НАЗВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

АГ – Аргумент-газета;
ВВ – Вечірні вісті;
ВГ – Вечірня газета;
ВЗ – Високий Замок;
Д – День;
ДТ – Дзеркало тижня;
Е – Експрес;
ЕН – Експрес: Найцікавіші новини;
ЗВУ – За вільну Україну;
ЛГ – Львівська газета;
ЛЛ – Львів і львів'яни;
ЛОР – Львівське обласне радіо;
ЛТБ – Львівська державна студія телебачення;
ЛХ – Радіо “Львівська хвиля”;
М – ТК “Міст” (назви інших телеканалів подано згідно із загальноприйнятими скороченнями);
МТ – Музичний тиждень;
П – Поступ;
ПіК – журнал “ПіК” (“Політика і культура”);
Р – Ратуша;
РЛ – Радіо Люкс;
РН – Радіо “Незалежність”;
СП – Суботня пошта;
Т – Тиждень;
Т-Е – ТАК! Експрес;
ТП – Телепростір;
TV-Е – TV-експерт;
38 – 38°;
УШ – Український шлях;
Х – Хід: Львівська студентська газета.

I. ПРЕДМЕТ І ЗАВДАННЯ КУРСУ “РЕДАГУВАННЯ В ЗМІ”

1. Редагування як наукова й навчальна дисципліна. Предмет “Редагування в ЗМІ”. Редагування – важливий етап праці над підготовкою рукопису до друку, взагалі підготовка тексту й нетекстового матеріалу до друку. Але й не тільки ця діяльність. Упродовж останнього часу сформовано різні підходи до предмета, змісту поняття наукової й навчальної дисципліни, курсу “Редагування”. У радянські часи цей курс уперто називали “Літературне редагування”, оскільки навчальні плани й програми надсилали з Москви, а там не могли дозволити, щоб до його складу входили теми, що порушують інші, крім літературного, аспекти редагування. *Аспекти редагування* – поняття, тісно пов’язане з питанням про предмет і завдання курсу “Редагування в ЗМІ”. Нерідко окремі дослідники абсолютизують один з аспектів редагування, вважаючи, що саме він і становить предмет розгляду в навчальному курсі й у науковій дисципліні “Редагування”. Є три аспекти редагування: політичний, науковий і літературний. Найчастіше дехто з науковців абсолютизує саме останній, визначаючи предмет редагування в ЗМІ як мовностилістичне вдосконалення тексту, не беручи до уваги політичний і науковий аспекти.

Скажімо, як уважає Н.В.Зелінська, зміст літературного редагування полягає в тому, що при “підготовці до друку матеріалів масової і спеціальної інформації чимала роль належить їх літературному опрацюванню, тобто приведенню до належної літературної форми”¹. Тут же вона пише про “прагнення до удосконалення мовностилістичної зображально-виражальної тканини творів”², про “втручання в текст з метою поліпшення його форми”³. М.П.Сенкевич і М.Д.Феллер вважають, що літературне редагування – це “редагування мови і стилю твору”⁴. Щоправда, одразу вони як синонім до “літературного редагування” вживають термін “літературне опрацювання”⁵, що, на наш погляд, найповніше визна-

¹ Зелінська Н.В. Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою тексту (літературне опрацювання тексту). – К.: УМК ВО, 1989. – С.4–5.

² Там само. – С.5.

³ Там само.

⁴ Сенкевич М.П., Феллер М.Д. Литературное редактирование (Лингвостиллистические основы). – М.: Высш. шк., 1968. – С.5.

⁵ Там само.

час зміст цього поняття. Є й інший погляд на предмет і зміст редагування. Досить поширеним є уявлення: редагування – це виправлення помилок (фактичних, логічних, мовностилістичних). Скажімо, в багатьох сучасних російських довідкових джерелах досі панує такий підхід до трактування поняття редагування: “перевірка й виправлення тексту під час підготовки до друку”¹. Той самий підхід зауважуємо й в українських масових довідкових виданнях: “Редагування. Дія за знач. редагувати. Редагувати: 1. Перевіряти і виправляти або відповідно оформляти певний текст. 2. Бути керівником якого-небудь видання”².

Без сумніву, дослідники теорії та практики редагування здебільшого заперечують проти такого трактування змісту ключового для себе поняття. Проте, критикуючи такий підхід, скажімо, Р.Г.Іванченко не пропонує іншого, а тільки обурюється: не можна правити всіх без розбору – і визнаних майстрів, і початківців³. М.П.Сенкевич (а її підтримує й Н.В.Зелінська⁴) дає таке визначення, “що найбільш точно відповідає характеру літературного опрацювання тексту”: “Літературне редагування – це форма мовної діяльності, процес редагування мови, стилю, композиції і, ширше, усієї структури рукопису, процес поліпшення форми твору з урахуванням його змісту”⁵. Треба зауважити, що тільки для літературного редагування це визначення є зашироким. Якщо ж зважити на те, що літературним редагуванням називали подеколи процес редагування загалом, то з цього погляду визначення Сенкевич–Зелінської є завузьким.

Специфічним підходом до визначення предмета редагування відзначається один з найвідоміших сучасних дослідників теорії редагування А.Е.Мільчин. Він зазначає: “Редагування – 1. Процес, головна мета якого – на основі аналізу призначеного до видання твору встановити міру його суспільної цінності й торговельних перспектив, тобто міру відповідності змісту й форми цього твору його громадському, соціально-функціональному призначенню та читачкій адресі, порівнюючи прогнозований вплив твору на читача загалом і в деталях з тим, якому йому, на погляд редакто-

¹ Большая энциклопедия Кирилла и Мефодия – 2003. – “Кирилл и Мефодий”; БРЭ, 2003 (CD).

² Великий тлумачний словник сучасної української мови: 170 тис. слів. – К.: Ірпінь; ВТФ “Перун”, 2001. – С.1021.

³ Іванченко Р.Г. Літературне редагування. – К.: Вища шк., 1983. – С.9.

⁴ Зелінська Н.В. Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою тексту (літературне опрацювання тексту). – К.: УМК ВО, 1989. – С.8.

⁵ Сенкевич М.П. Стилистика научной речи и литературное редактирование научных произведений. – М.: Высш. шк., 1984. – С.21.

ра, бути бажано, і властивості, які твір має, з тими, які можуть забезпечити йому успіх на книжковому ринку, а також допомогти авторові придатного до видання твору посилити його позитивні риси й усунути хиби, виявлені в процесі редакторського аналізу. 2. Керівництво підготовкою й випуском періодичного чи такого, що триває, видання”¹. Повністю повторює думку А.Е.Мільчина у своєму визначенні предмета редагування Е.І.Огар, замінюючи “торговельні перспективи” на “комерційну успішність”². Не полемізуватимемо з приводу комерціалізованого підходу до редагування у видавництві, наведемо лише вислів Томаса Фуллера “Наука найбільше збагатилася завдяки тим книгам, на яких утратили видавці”³. Але не можемо не зауважити, що загалом підхід до визначення об’єкта редагування в наведених дефініціях хибує на односторонність, на неповноту охоплення всіх сфер діяльності редактора в засобах масової інформації. Не заперечуємо того, що, можливо, у видавництві саме цю роботу й виконує редактор. Але водночас не можемо погодитися, коли одна з дослідниць, що репрезентує цей напрям у теорії редагування, Н.В.Зелінська називає “занадто розширеним”⁴ визначення В.С.Терехової. Остання, зокрема, пише, що “редагування – це галузь суспільно-політичної та ідеологічної праці, яка включає всі аспекти роботи над рукописом, тобто це єдиний творчий процес, до якого входять оцінка теми, перевірка й виправлення викладу з погляду ідеологічного і фактичного (наукового, технічного, спеціального), перевірка та виправлення розробки теми і, нарешті, літературне опрацювання тексту”⁵.

Загалом дослідники теорії та практики редагування, які тією чи іншою мірою аналізують редакторську працю в мас-медіа, є авторами таких “розширених” визначень з погляду вчених, що розглядають об’єкт редагування у видавничій справі. Скажімо, М.М.Сікорський погоджується, що редагування – це “суспільно-літературна й ідеологічна робота, пов’язана з діяльністю органів преси, радіомовлення і телебачення”⁶, а також

¹ Мильчин А.Э. Издательский словарь-справочник. – М.: Юрист, 1998. – С.331–332.

² Огар Е.І. Українсько-російський та російсько-український словник-довідник з видавничої справи. – Львів: Палітра друку, 2002. – С.152.

³ Капелюшний А.О. Енциклопедія афоризмів і крилатих фраз “Журналістика – це спосіб життя”: Близько 4100 висловів 1270 авторів. – Львів: ПАІС, 2004. – С.21.

⁴ Зелінська Н.В. Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою тексту (літературне опрацювання тексту). – К.: УМК ВО, 1989. – С.8.

⁵ Терехова В.С. Литературное редактирование. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1975. – С.3–4.

⁶ Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.9.

“частина науково-літературної роботи, якою більшою чи меншою мірою сьогодні займається кожний науковий працівник”¹.

В.В.Різун зауважує, що виокремлення трьох аспектів редагування – це значною мірою спадщина тоталітарної епохи “коли зі змісту поняття “літературний редактор” було вихолощено все, що зачіпало інтереси партії, а залишено лише право коригувати правопис та мову твору і тільки в тих межах, які не зачіпали ідеологічні устої тоталітарної держави. Так поступово поняття “літературний редактор” редукувалося до поняття “мовник”, “коректор”². Дослідник доходить висновку: “Предметом науки і курсу “Літературне редагування” є редакторська праця, спрямована на аналіз і підготовку журналістського матеріалу до друку, яку виконує літредактор”³. Зауважимо на цей раз занадто розширене трактування понять “літературний аспект редагування”, “літературне редагування”, адже ніщо не заважає тут замість “літературне редагування”, “літредактор” уживати терміни “редагування”, “редактор”. І тоді збережеться повністю зміст усіх аспектів редагування – політичного, наукового, літературного. Тільки всі три види редагування виконуватиме одна людина – редактор.

Звісно, всі ці визначення ґрунтуються на різних підходах, на різному розумінні змісту, предмета редагування. Але вони ще й обумовлені різними аспектами редагування, а ще більше – різними спеціальностями й спеціалізаціями, різними умовами діяльності редактора. Скажімо, редагування технічної літератури, редагування реклами, редагування у видавництві й редагування в ЗМІ багато в чому різняться. Тому з трьох аспектів редагування – політичного, наукового й літературного – дехто з дослідників виокремлює лише останній і вважає його основою змісту дисципліни “Редагування”. Ми ж вважаємо за потрібне пристати на думку К.М.Накорякової, М.М.Сікорського, Д.С.Григораша, В.І.Свинцова й частково А.Е.Мільчина, які ще в радянські часи, незважаючи ні на які приписи, ні з ким не полемізуючи, просто виключили з назв своїх посібників і монографій слово “літературне” й писали про “редагування”, “редагування тексту”, “редагування газети”, “редагування матеріалів масової інформації” та ін. У практиці ЗМІ аж ніяк термін “редагування” не означає тільки “аналіз і виправлення хиб мови і стилю”. Редагування в ЗМІ – це насамперед розгляд тексту з погляду по-

¹ Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.9.

² Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – С.8.

³ Там само. – С.9.

літичного, і тому редагування безперечно є однією з галузей суспільно-політичної діяльності.

Останнім часом дедалі помітнішим став підхід до редагування як до науки, що має загальнотеоретичні засади й практичний, прикладний (ужитковий) аспект. Скажімо, К.М.Накорякова пише: “Редагування – нова гуманітарна дисципліна”¹. З.В.Партико пропонує (і використовує у своїй книзі) назву для цієї науки – *едитологія*². Він дає таке визначення цього поняття: “Едитологія – прикладна суспільна інформологічна наука, яка досліджує методологічні засади готування в ЗМІ повідомлень до публікування (видавничої справи). До методологічних засад належать аксіоми, закони, закономірності, постулати, методи, методики, норми, творчі процеси тощо. Включає як складові частини теорію видавничої діяльності й теорію редагування”³. Не можна не погодитися із визначенням, яке дає З.В.Партико предметові редагування: “предмет редагування – це приведення об’єкта редагування у відповідність із чинними у певний час у конкретному суспільстві нормами, а також його творча оптимізація, метою яких є отримання заданого соціального ефекту”⁴. Додамо, що, за З.В.Партиком, “основним об’єктом редагування виступає авторський оригінал”⁵, “об’єктом редагування виступає також видавничий оригінал, конструкція видання і проект видання”⁶, а також “вкрай рідко об’єктом редагування може виступати і весь наклад видання”⁷. Зауважимо, що у визначення предмета редагування після численних дискусій автор книги (як поступку своїм опонентам) додав поняття “творча оптимізація”, проте її метою все-таки є “отримання заданого соціального ефекту”. Жоден автор не ставить на перше місце у творчості “отримання заданого соціального ефекту”, для кожного автора творчість є способом самореалізації, самовираження. Те саме можемо сказати й про редактора, чия праця є співтворчістю з автором. А задають потрібний соціальний ефект замовники “кілерсько-джангіровських” статей чи передач або владоможці в тоталітарному

¹ Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.5.

² Партико З.В. Загальне редагування: нормативні основи. – Львів: Афіша, 2001. – С.24–30.

³ Там само. – С.373.

⁴ Там само. – С.33.

⁵ Там само. – С.31.

⁶ Там само.

⁷ Там само.

суспільстві. Хоча, ясна річ, нічого з нашими журналістами й редакторами не сталося б, якби вони наперед прораховували соціальний ефект від кожного свого виступу. На жаль, цього нема і, на щастя, сподіваємося, що вже ніколи й не буде.

Проте дедалі пильнішу увагу приділяють дослідники саме цьому аспектові редагування – редагуванню як засобові підвищення ефективності повідомлення. “Ефективність структури повідомлення виявляється в тому, що читач розуміє й сприймає повідомлення відповідно до задуму автора”, – зауважує М.Д.Феллер і додає: “Ефективність повідомлення залежить від обставин, з якими пов’язаний процес спілкування: особливостей автора і читача, функцій і мети повідомлення, умов і завдань його сприйняття адресатом – і міри відповідності цим умовам структури повідомлення. Самостійно мовна чи літературна ефективність повідомлення, зрозуміло, не існує. Ефективність його структури – одна із складових частин єдиної соціальної ефективності, пов’язана з іншими й підпорядкована інформаційній цінності та важливості”¹. М.Д.Феллер наголошує на тому, що “літературний аспект повідомлення впливає не тільки на ефективність його сприйняття; він має й виховне значення, розвиваючи (чи руйнуючи) логічну, емоційну, мовну культуру читача. Результати літературного опрацювання мають і суто економічне значення для суспільства загалом”². Н.В.Зелінська також зауважує, що літературне опрацювання повідомлення має “соціальні, політичні наслідки”³. Отже, для ЗМІ одним з найважливіших аспектів редагування є такий: редагування як засіб підвищення ефективності впливу на читача, слухача, глядача.

Теорія редагування найчастіше розглядає як об’єкт свого вивчення текст. Наприклад, Р.Г.Іванченко пише, що редакторів “варто виходити із закономірностей становлення тексту та з вивчення його природи”⁴. Дослідник доходить висновку, що “робота “другої черги”, шліфовка викладу або редагування – це фактично перевірка тексту з позиції сприймання. Редагування – це остаточне опрацювання тексту перед здачею до набору з позиції сприймання”⁵.

¹ Феллер М.Д. Эффективность сообщения и литературный аспект редактирования. – Львів: Вища шк., 1978. – С.5.

² Там само. – С.6.

³ Зелінська Н.В. Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою тексту (літературне опрацювання тексту). – К.: УМК ВО, 1989. – С.10.

⁴ Іванченко Р.Г. Літературне редагування. – К.: Вища шк., 1983. – С.9.

⁵ Там само. – С.14.

Можемо, отже, говорити про те, що журналістський текст є основним (не єдиним!) об'єктом редагування в ЗМІ. Проте редактор у мас-медіа має зважати ще на цілу низку чинників. Насамперед редактор у ЗМІ має, розглядаючи конкретний текст, враховувати те, яке місце йому належить у номері газети, в програмі чи в системі мовлення тощо, якого резонансу він повинен і може набути, зважаючи на ці чинники. Отже, редактор у ЗМІ повинен постійно не тільки мати на увазі конкретний текст як цілісність, але й зважати на те, що цей твір є мікроструктурою, яка в ЗМІ неодмінно входить до якоїсь макроструктури. Процес редагування в ЗМІ ускладнений ще й надзвичайною оперативністю мас-медіа. Редактор інколи має зважувати те, який резонанс (який ефект) матиме ця мікроструктура в складі конкретної макроструктури в конкретний момент (нерідко буквально в цю мить). Це своєрідно позначається на всьому процесі редагування в ЗМІ.

Тому питання зв'язку курсу "Редагування в засобах масової інформації" з іншими навчальними й науковими дисциплінами висувається на передній план. Адже для редактора він (курс) є ніби підсумковим, таким, що синтезує знання з цілої низки інших курсів. Зокрема, дуже важливими для вмілого редакторського аналізу журналістських творів є "Теорія і практика журналістики", "Теорія літератури". Прямий зв'язок має літературне редагування з мовознавчими дисциплінами – "Українською мовою в ЗМІ", "Практичною стилістикою української мови", із психо- й соціолінгвістикою, а також із дисциплінами, пов'язаними з аналізом тексту, – "Стилістикою тексту", "Текстознавством" тощо. Дуже важливо для редактора також засвоїти "Типологію помилок", "Девіатологію". Ще один комплекс дисциплін, дуже потрібний у діяльності редактора, – це "Психологія творчості" й "Психологія сприймання", "Соціальна психологія", "Риторика", "Іміджологія", "Паблік-релейшнз", "Логіка". Відомості з історії журналістики допоможуть редакторові засвоїти досвід праці його попередників, уникати тих помилок, яких вони припускалися. Зрештою, діяльність редактора базується на всьому його досвіді й на всіх його знаннях (як зауважив С.Я.Маршак, "Редактор не має права бути початківцем"¹), і тому обізнаність з будь-якою галуззю науки, життя людини й суспільства придасться редакторові в його праці.

¹ Капелюшний А.О. Енциклопедія афоризмів і крилатих фраз "Журналістика – це спосіб життя": Близько 4100 висловів 1270 авторів. – Львів: ПАІС, 2004. – С.231.

2. Завдання й особливості редагування в різних засобах масової інформації. Більшість дослідників виокремлює три основні завдання редагування (дехто називає їх триєдністю): аналіз тексту, його оцінка та виправлення. Скажімо, М.М.Сікорський називає такі завдання: “Вивчення особливостей редакторського аналізу літературних творів як методу їхньої об’єктивної характеристики й оцінки, а також визначення шляхів удосконалення рукописів під час підготовки до друку... Визначення методики редагування, прийомів і засобів реалізації рекомендацій, сформульованих під час редакторського аналізу”¹. Д.С.Григораш базує свої дослідження завдань редагування на такій тезі: “Газетний виступ – важливий засіб політичного впливу. Він повинен виявляти зрілість і активну громадянську позицію автора”². Звідси випливають і завдання, що постають перед журналістами під час редагування в ЗМІ: “Чітка політична спрямованість газетного виступу, точність і логічність авторських міркувань, струнка композиція, хороший стиль, грамотність, прекрасне ілюстрування, добрий друк повинні бути предметом постійної турботи редакції”³. А.Е.Мільчин зауважує: “що більші суспільні завдання... ставить перед собою редактор, що більше він зацікавлений у їх вирішенні, то змістовніша й глибша його праця”⁴. Водночас він називає найважливішим завданням редагування таке: “Саме критичний аналіз... – основа всієї редакторської праці”⁵, а “редактор – це переважно критик роботи автора з позицій... народних інтересів, з позицій загальних і специфічних інтересів читачів”⁶. Отже, цілком обґрунтованим є висновок дослідника: “основа редагування – це критичний аналіз призначеного до видання твору з метою його правильної оцінки й допомоги авторові в удосконаленні змісту й форми твору в інтересах читача і суспільства”⁷. На важливості саме цього завдання редагування наголошує й Р.Г.Іванченко, підкреслюючи при цьому, що часто на текст треба кинути критичний погляд сторонньої людини⁸. В.В.Різун зауважує, що редактор виконує “редакторський аналіз і редакторську правку”⁹.

¹ Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.15.

² Григораш Д.С. Теорія і практика редагування газети. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1966. – С.17.

³ Там само.

⁴ Мильчин А.Э. Методика и техника редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.13.

⁵ Там само. – С.14.

⁶ Там само. – С.15.

⁷ Там само. – С.16.

⁸ Див.: Іванченко Р.Г. Літературне редагування. – К.: Вища шк., 1983. – С.14–15.

⁹ Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – С.74.

М.П.Сенкевич і М.Д.Феллер, а також Н.В.Зелінська, як і Р.Г.Іванченко, надають великого значення психологічним засадам редагування, наголошують на тому, що редактор має виконати головне завдання – “допомогти авторові донести до читача свої думки найбільш повно й точно”¹. Але Н.В.Зелінська вважає, що для виконання цього завдання “потрібно, по-перше, виявити, що автор прагнув відобразити в тексті, і визначити, наскільки це йому вдалось (читання “на рівні автора”); по-друге, оцінити, як сприйматиме запропонований текст його адресат (читання “на рівні читача”), і, по-третє, максимально полегшити його сприйняття (зближення рівнів автора і читача, або власне редакторська правка). На практиці все це майже завжди здійснюється одночасно, тобто аналіз, оцінка і, якщо є потреба, виправлення тексту суміщаються”². Дослідниця називає це триєдністю “аналіз – оцінка – виправлення”³. Якщо Н.В.Зелінська пише про поєднання всіх трьох завдань щодо видавничої практики, то в практиці ЗМІ це відбувається ще частіше. Але не можна вважати таке поєднання позитивним моментом у редакторській праці. Набагато ефективнішим є все-таки максимальне роз’єднання “триєдності”. Якщо тільки дозволяють умови й час, варто уважно проаналізувати журналістський текст, оцінити його і вже тільки після цього виправляти. Проте, на жаль, оперативність у діяльності мас-медіа часто не дає можливості для тривалої праці над рукописом.

Водночас не можна не зауважити, що в деяких дослідженнях до сфери праці редактора (літературного редактора) відносять надто широке коло завдань або ж ці завдання надто подрібнюють, виокремлюючи не дуже істотні й роблячи на них наголос. Наприклад, З.В.Партико називає такі завдання редагування: верифікація повідомлень, адаптація повідомлень, адвербіалізація повідомлень, нормалізація повідомлень, рецепція повідомлень, інтерпретація повідомлень, уніфікація / урізноманітнення повідомлень, політизація / деполітизація повідомлень, естетизація повідомлень, етизація повідомлень⁴. М.Д.Феллер зазначає: “Праця сучасного редактора складна й багатоманітна. Це, насамперед, – громадська діяльність (участь у формуванні інфор-

¹ Сенкевич М.П. Стилистика научной речи и литературное редактирование научных произведений. – М.: Высш. шк., 1984. – С.21–22.

² Зелінська Н.В. Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою тексту (літературне опрацювання тексту). – К.: УМК ВО, 1989. – С.8.

³ Там само. – С.9.

⁴ Див.: Партико З.В. Загальне редагування: нормативні основи. – Львів: Афіша, 2001. – С.35–36.

маційної системи суспільства...), що починається з визначення того, які видання, на які теми, з якими особливостями розробки, викладу й оформлення сьогодні потрібні передовсім, і продовжується як добір авторів, формування творчих колективів, своєрідне керування їх працею”¹. Дослідник завершує перелік, наголошуючи на тому, що редактор стежить за розповсюдженням видання, вивчає його дієвість і громадський резонанс².

Ясна річ, що здебільшого в дослідженнях з теорії редагування зі зрозумілих причин майже не враховано специфіку праці редактора в ЗМІ. Найбільш повно враховано ці особливості в посібниках К.М.Накорякової, В.В.Різуна, Д.С.Григораша. Зокрема, К.М.Накорякова зосереджує увагу й на таких питаннях: “Ефективність журналістського виступу та його літературна досконалість – поняття нерозривні. Одне з найважливіших завдань редагування, яке трактуємо як галузь суспільної діяльності й літературно-творчої практики, – допомогти авторові досягти досконалості”³. І як висновок: “У сучасних умовах сама суть редакторської праці змінилася, і редагування варто розглядати як багатоманітну творчу працю над текстом”⁴. Цілком поділяємо думку дослідниці щодо праці редактора в ЗМІ як творчості, як співтворчості з автором.

Специфіка медіатекстів своєрідно позначається на процесі їх редагування. “Чималу роль відіграють під час підготовки до друку й жанрові особливості газетних матеріалів, специфіка малого жанру, короткого виступу”⁵, – зазначає К.М.Накорякова. Справді, якщо під час редагування наукових, офіційно-ділових чи, скажімо, художніх текстів жанрові особливості істотно не впливають на специфіку праці редактора, то в журналістських текстах їх жанрово-стильовий різновид нерідко справляє вирішальний вплив на методику редагування. Наприклад, істотно відрізняються засадничі підходи до редагування офіційно-інформативного та фейлетонного тексту в ЗМІ.

Під час редагування тексту в мас-медіа треба брати до уваги й міркування іншого плану: “Навіть міркування, здавалося б, технічного характеру – місце, яке займає матеріал на шпальтах, те, як він розта-

¹ Феллер М.Д. Эффективность сообщения и литературный аспект редактирования. – Львів: Вища шк., 1978. – С.7.

² Див.: Там само. – С.8.

³ Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.5.

⁴ Там само. – С.6.

⁵ Там само. – С.7.

шований, поблизу чого, – мають бути враховані під час редагування газетного матеріалу”¹. Це зауваження К.М.Накорякової ми тут навели не випадково, оскільки, на наше глибоке переконання, чи не найважливішим чинником, який диктує специфіку редагування в ЗМІ, є такий: у ЗМІ дуже важливим є аналіз і оцінка тексту як мікроструктури, що входить до складу макроструктури: сторінки, номери видання, теле- чи радіопрограми тощо.

Ще однією важливою особливістю вивчення курсу редагування на факультеті журналістики є те, що в студентів інших навчальних закладів (видавничого, поліграфічного спрямування тощо) майбутньою спеціальністю є редагування (і видавнича справа). Тобто ці фахівці у своїй практичній діяльності будуть певною мірою ніби відокремлені від авторів, а точніше “відособлені”: автор – це одна особа, редактор – інша. Що ж до журналістів, то тут здебільшого все відбувається зовсім не так. Скажімо, Г.С.Оганов наголошує на тому, що в редакційній практиці потрібно враховувати весь комплекс завдань, котрі постають перед редактором, незалежно від того, “в якій ланці редакційного апарату провадять літературне редагування. У цьому розумінні рядовий літературний працівник [нинішня назва посади – кореспондент – А.К.] будь-якого відділу газети має виробити в собі риси повноцінного кваліфікованого редактора, не сподіваючись на те, що його огріхи виправлять завідувач відділу, працівники секретаріату чи спеціальний літ-правник”². Тут радше йдеться про важливість *саморедагування* й у зв’язку з цим про важливість вивчення засад редагування на факультеті журналістики. Але варто наголосити й на тому, що в редакційній практиці журналістові доводиться чимало часу віддавати опрацюванню чужих матеріалів: текстів позаштатних авторів, листів читачів, коментарів фахівців тощо. Тому кожен кореспондент неодмінно є не лише автором, але й редактором. До речі, на телебаченні й радіо ці посади (які в газеті мають назви “кореспондент”, “завідувач відділу”) так і називаються “редактор”, “старший редактор”.

Свою специфіку накладають на працю редактора в ЗМІ й особливості редагування на телебаченні й радіо. Адже треба, опрацьовуючи текст, зважати на те, щоб його можна було легко сприймати на слух. А “безтекстовий запис”, “прямий” ефір узагалі породжують зовсім інші

¹ Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.7.

² Работа над словом: Язык, стиль и литературное редактирование газеты. – М.: Политиздат, 1974. – С.175.

проблеми, які має вирішити редактор. Журналіст тут має виявити певні режисерські здібності, делікатно виправити в разі потреби свого співрозмовника. Скажімо, декілька разів повторити слово, правильно його наголошуючи, щоб допомогти інтерв'юваному виправити акцентуаційну помилку. Зростає роль саморедагування, роль самоконтролю в прямому ефірі та ін. Загалом ще однією специфічною рисою для праці редактора в усіх ЗМІ є така: найчастіше редактор має забезпечити максимальну популярність журналістського виступу, бо тексти в ЗМІ (особливо на ТБ, радіо) розраховані на масове сприймання (пригадайте вислів Роберта Крісто "Це безсоромна брехня, буцімто телепрограми підлаштовуються під рівень одинадцятирічних. Насправді вони підлаштовуються під чотирнадцятирічних"¹).

3. Типові макроструктурні та мікроструктурні помилки в ЗМІ:

1. Лексична тавтологія в рубрикації в межах сторінки чи розвороту (повторення слів і словосполучень): *Заголовки на с.6 у №20 СП за 2000 р.: "Наші красуні користуються попитом на Заході" (рубрика "Модельний бізнес"; автор Вероніка Савченко) і "Однієї краси замало, потрібен ще талант" (рубрика "Конкурси"; автор Лариса Кубська).*
2. Повторення структури речень, ритмомелодики заголовків і підзаголовків у межах сторінки чи розвороту: *Заголовки двох найбільших матеріалів, розміщених поряд угорі на с.6 у "ВЗ" за 19 травня 2000 р.: "Жінка на урядовому кораблі... Чи не піде він на дно?" і "Наші орієнтири: Біловежська пуца чи Прохорівка?"*
3. Лексична тавтологія, повторення структури речень, ритмомелодики назв теле-, радіопередач у програмі одного ефірного дня: *Наприклад, декілька передач мали у своїй назві слово чи компонент шоу ("Ток-шоу "Табу", "СВ-шоу", "Маски-шоу" на "1+1", "Ток-шоу "Акули пера", "Джентльмен-шоу" на "Інтері", "Маппет-шоу" на СТБ, "Ток-шоу "Аудиторія" на ЛТБ, "Шоу самотнього холостяка" на УТ-1); 3 програми ICTV на 28 травня 2000 р.: 14.30 Модний час. 15.00 Час "Ч".*
4. Неузгодженість програми певного каналу з програмами інших каналів, створення ситуації, за якої найбільш рейтингові передачі йдуть у той час, коли вони просто не можуть зібрати належної аудиторії, а отже, й рекламодавці втрачають до них інтерес: *Наприклад, на*

¹ Капелюшний А.О. Енциклопедія афоризмів і крилатих фраз "Журналістика – це спосіб життя": Близько 4100 висловів 1270 авторів. – Львів: ПАІС, 2004. – С.309.

“1+1” донедавна щосереді, о 21.50, в ефірі йшла “Гумористична програма “Повне мамаду”; в той самий час на УТ-1 транслиювалися матчі Ліги чемпіонів.

5. Використання прайм-тайму для освітніх, релігійних передач, а не для інформаційних, інформаційно-аналітичних, розважальних, спортивних тощо (як це роблять на інших каналах) і внаслідок цього втрата аудиторії й інтересу рекламодавців: *3 програми ЛТБ на 21 травня 2000 (неділю): 18.30 Спадщина. 20.15 Вічне джерело. 21.10 Хист.*
6. Невідповідність одного з текстів концепції сторінки чи номера: *На с.5 (“Сім’я”) в “СП” №20 за 2000 р. вміщено матеріали “Жертва екрану” (хоч є в цьому номері блок “Телеманія” на с.9–12), а також “Віртуози Львова” (рубрика “Концерти”).*
7. Невідповідність однієї з передач концепції циклу передач: *Передвиборчі (1999 р.) випуски ток-шоу “Табу” на “1+1”.*
8. Повторення однотипних передач (передач одного спрямування) впродовж одного ефірного дня на одному каналі: *Розважальні передачі на “1+1”, однотипні американські фільми на ICTV та на “Новому каналі”. Наприклад, програма ICTV на 20 травня 2000 р.: 15.30 Телесеріал “Мандрівний лицар”. 17.35 Телесеріал “Молодість Геракла”. 18.00 Телесеріал “Чудернацька наука”. 18.30 Телесеріал “Вир світів”. 19.25 Телесеріал “Альф”. 22.40 Телесеріал “Чудернацька наука”. 0.10 Телесеріал “Поліція Маямі. Відділ моралі”.*
9. Розуміння розважальності як потурання найнижчим потребам публіки, як пропаганди масової культури; незалучення до розважальних блоків мовлення творів справжньої літератури й мистецтва: *Наприклад, донедавна “1+1” з хоча й рейтинговими, але низькопробними “СВ-2000”, “Повним мамаду”, “Масками-шоу”, “Комедійним кварталом”, “Білою вороною”.*
10. Нехтування інтересами глядачів, слухачів.
11. Неврахування того, що витіснення з ефіру сучасних українських розважальних передач, зокрема тих, що базуються на пропаганді української поп- і рок-музики, змушує підлітків схилитися до зразків чужої (англо-, російськомовної) молодіжної субкультури.
12. Неврахування в журналістському тексті специфіки радіо (читання в ефірі газетного тексту): *Окремі інформаційні випуски ЛОР.*
13. Неврахування специфіки телебачення (здебільшого наслідком цього є зайвий закадровий текст): *Коментарі футбольних матчів на Інтері й СТБ.*

14. Неврахування в газетному тексті різниці між усним і писемним мовленням (переписування з диктофона на папір тексту інтерв'ю без урахування особливостей інтонування, логічного наголошування, тону та ін., характерних для усного мовлення): *Центральні інтерв'ю номера в ТП, наприклад з Миколою Савельєвим (ТП. – 1997. – №1), з Мартою Труш (ТП. – 1998. – №3).*
15. Спрощення дійсності до певних схем, моделей, символів; нав'язування на радіо “паралельного” світу, в центрі якого перебувають музичні та навколомузичні проблеми, на телебаченні (особливо у випусках новин, в суспільно-політичних програмах) – “паркетної” тематики як чогось найважливішого, того, чим живе країна, і неврахування повсякденних проблем пересічного телеглядача: *FM-радіостанції; УТ-1.*
16. Культ розважальності; мимовільне чи свідоме насаджування на окремих телеканалах розваг як способу життя: *До 2002 року “1+1” впродовж тривалого часу мав щодня в програмі гумористичну передачу і не мав жодної інтелектуальної гри, зникли з ефіру навіть щотижневі інформаційно-аналітичні програми, які були на інших каналах (“7 днів” на УТ-1, “Подорообиці тижня” на “Інтері”, “Вікна-тиждень” на СТБ).*
17. Перетворення випусків новин на пропагандистське передвиборче шоу одного кандидата: *УТН на УТ-1 під час передвиборчих кампаній 1999 та 2004 р.*
18. Відсутність інформаційних випусків на телеканалі впродовж тривалого часу: *ICTV, ТНТ (Росія), Новий канал.*
19. Не інформування про новини, а роздавання вказівок про те, як на ці новини реагувати: *УТН на УТ-1.*
20. Неоперативність у подачі інформації внаслідок відсутності інформаційних випусків у програмі телеканалу впродовж декількох днів: *ЛТБ інформує в понеділок про те, що відбулося в п'ятницю; М інформує у вівторок про суботні новини; “Новий канал” і СТБ подавали у понеділок спортивні новини за суботу. Наприклад: “Ле Пен дав у суботу прес-конференцію. Репортаж про неї передамо у завтрашньому випуску” “Вісника” (ЛТБ. – 2000. – 22 травня, понеділок).*
21. Незнання аудиторії, на яку розраховане мовлення, внаслідок відсутності соціологічних досліджень.
22. Нагнітання пристрастей у суспільстві, наголошування на негативних явищах; уживання зворотів на кшталт “незважаючи на труднощі в

суспільстві, на складне становище в країні” навіть тоді, коли йдеться про помітні позитивні зміни, про досягнення в тій чи іншій сфері, внаслідок чого ЗМІ не створюють загального позитивного емоційного тла, не забезпечують психологічної рівноваги в членів суспільства.

23. Неврахування того, що навіть досконалий з раціонально-логічного погляду текст може створювати небажаний емоційний стан у слухача, глядача, читача.
24. Надмірне захоплення комп'ютерною графікою, комп'ютерними ефектами на телеканалі й відсутність на екрані людини. Відсутність в ефірі живого людського спілкування. Знелюднення телеканалу: *Скажімо, Катерину Андрєєву називають обличчям Першого каналу (Росія), але не можна сказати, хто є обличчям каналу ТЕТ.*
25. Неврахування місцевих особливостей під час верстки програм телеканалів і радіостанцій.
26. Звуження “географії” повідомлень на телеканалі чи на радіостанції до одного-двох міст: *Наприклад, Київ і Львів або Київ і Одеса в ТСН на “1+1”; Київ і Донецьк у “Подорожницях” на “Інтері”; тільки Львів у “Репортері” (М на 5-му каналі) та у “Віснику” на ЛТБ.*
27. Відсутність ефірної дисципліни, недодержання заявленого хронометражу передач.
28. Навмисне завищення показників тиражу видання з метою залучення рекламодавців.

Питання для самоперевірки

1. Редагування як наукова та навчальна дисципліна.
2. Зміст понять “редагування”, “літературне редагування”, “теорія і практика редагування”, “редагування тексту”.
3. Текст у ЗМІ як мікроструктура, що входить до складу макроструктури.
4. Міжпредметні зв'язки курсу “Редагування в ЗМІ”.
5. Завдання редагування в ЗМІ.
6. Аспекти редагування.
7. Саморедагування в процесі журналістської творчості.
8. Специфіка редагування на радіо.
9. Особливості редагування на телебаченні.
10. “Прямий ефір” і завдання редактора передачі.
11. Типові макроструктурні та мікроструктурні помилки в ЗМІ.

Практичні завдання

Завдання 1. Порівняти трактування завдань редагування в працях двох різних дослідників. Викласти свої міркування з цього приводу у вигляді короткого реферату (на 2-3 сторінки).

Завдання 2. Виявити в газеті, на телеканалі чи в мовленні на FM-радіостанції макроструктурні й мікроструктурні помилки. Подати їх письмовий аналіз (на 1-2 сторінки).

Література

Григораш Д.С. Теорія і практика редагування газети. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1966. – С.11–12, 17–19.

Зелінська Н.В. Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою тексту (літературне опрацювання тексту). – К.: УМК ВО, 1989. – С.4–9, 15–19.

Іванченко Р.Г. Літературне редагування. – К.: Вища шк., 1983. – С.8–10, 12–15.

Капелюшний А.О. Стилїстика й редагування: Практичний словник-довідник журналіста. – Львів: ПАІС, 2002. – С.9, 21–22, 85–88.

Капелюшний А.О. Стилїстика. Редагування журналістських текстів: Практичні заняття (Навчальний посібник з курсів: “Практична стилїстика української мови”, “Стилїстика тексту”, “Редагування в ЗМІ”). – Львів: ПАІС, 2003. – С.355–360.

Качкан В.А., Лизанчук В.В. Особливості підготовки матеріалів для радіо і телебачення. – Львів: ЛДУ, 1987. – С.3–24.

Мильчин А.Э. Методика и техника редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.9–10, 13–16, 17, 19–23.

Мильчин А.Э. Методика редактирования текста. – М.: Книга, 1980. – С.8–25.

Мильчин А.Э. Издательский словарь-справочник. – М.: Юристъ, 1998. – С.194, 225, 331–332.

Льюис Б. Диктор телевидения: Пер. с англ. – М.: Искусство, 1973. – С.198–199.

Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.5–10.

Огар Е.І. Українсько-російський та російсько-український словник-довідник з видавничої справи. – Львів: Палітра друку, 2002. – С.152–153.

Партико З.В. Загальне редагування: нормативні основи. – Львів:

Афіша, 2001. – С.23–39, 310–312, 320–321.

Почепцов Г.Г. Профессия: имиджмейкер. – К.: ИМСО МО Украины, НВФ "Студцентр", 1999. – С.35–38.

Работа над словом: Язык, стиль и литературное редактирование газеты. – М.: Политиздат, 1974. – С.175–176.

Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – С.7–20, 58–74.

Сенкевич М.П. Стилистика научной речи и литературное редактирование научных произведений. – М.: Высш. шк., 1984. – С.3–21.

Сенкевич М.П., Феллер М.Д. Литературное редактирование (Лингвостилистические основы). – М.: Высш. шк., 1968. – С.5–9.

Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.9–10, 14–15, 20.

Терехова В.С. Литературное редактирование. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1975. – С.3–4.

Феллер М.Д. Эффективность сообщения и литературный аспект редактирования. – Львів: Вища шк., 1978. – С.4–8.

II. РЕДАКТОР І ТЕКСТ

1. Текст як основний об'єкт редакторського аналізу. У теорії редагування текст дедалі частіше розглядають як основний об'єкт редакторського аналізу, розмежовуючи поняття "текст" і "твір". "Твір – це продукт мовної діяльності людини, найчастіше закріплений у тексті. Текст – це лише графічно-знакова фіксація твору"¹. В.В.Різун наголошує на такій важливій, на наш погляд, думці: "Принциповим для літредактора є розуміння того факту, що журналістський матеріал як авторський твір існує у ЗМК здебільшого у вигляді тексту"². Не можна сказати, що всі дослідники теорії редагування дотримуються цієї думки, яку намагалися утвердити В.В.Різун і автор цієї книги впродовж 90-х років. Скажімо, З.В.Партико майже завжди в цьому випадку уживає замість "текст" інші терміни – "рукопис", "оригінал"³, що, без сумніву, з погляду загального редагування є виправданим, але належно не зорієнтовує редакторів у ЗМІ. А.Е.Мільчин, а також Е.І.Огар визначають текст як "інформацію, художні образи"⁴, "передані за допомогою слів, об'єднаних у речення", "нарешті, твір"⁵. І жодного слова про текст як основний об'єкт редагування, загалом про працю редактора над текстом.

При цьому не можна говорити, що розуміння тексту як основного об'єкта редакторського аналізу є якимось новаторським. Просто дослідники певної школи в теорії редагування не звертають належної уваги на цей аспект або заперечують його важливість. Водночас ніхто й не говорить про текст як про єдиний об'єкт редакторського аналізу в ЗМІ. Йдеться лише про текст як про основний об'єкт редакторського розгляду. На цьому наголошували свого часу ще Н.В.Зелінська, той самий А.Е.Мільчин, Б.С.Мучник, В.В.Різун, А.І.Мамалига, М.Д.Феллер,

¹ Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – С.132.

² Там само.

³ Див.: Партико З.В. Загальне редагування: нормативні основи. – Львів: Афіша, 2001. – С.31–38.

⁴ Огар Е.І. Українсько-російський та російсько-український словник-довідник з видавничої справи. – Львів: Палітра друку, 2002. – С.167.

⁵ Мильчин А.Э. Издательский словарь-справочник. – М.: Юристъ, 1998. – С.387.

В.І.Свинцов¹ та ін.

В.В.Різун розглядає текст як “комунікативно-психологічне явище”². В.І.Свинцов наголошує на тому, що кожний текст є завжди фрагментом мовлення, переданий засобами певної мови і закріплений переважно за допомогою писемності або якимись іншими засобами. Тією мірою, якою мовлення відображає, крім інших психічних процесів (наприклад, емоцій), також і мислення, текст є продуктом останнього. Дослідник розглядає зв’язок явищ, які “беруть участь” у виникненні тексту, – мови, мислення й мовлення³. Прийняте в мовознавстві розрізнення понять “мова” та “мовлення” дозволяє відтворити процес виникнення тексту за його (процесу) основними ланками: мова – мовлення – текст. Загалом процес створення тексту має такий вигляд: “Люди розуміють одне одного завдяки тому, що висловлюють свої думки спільною (у типових випадках – якоюсь конкретно національною) мовою. Така мова включає певний запас відносно простих висловів і комплекс правил, за допомогою яких їх перетворюють і з’єднують у складніші вислови. Передбачено, що як прості вислови, так і правила, за якими їх перетворюють і з’єднують у складні, однаково знайомі й людині, яка створює текст, і людині, яка сприймає його. В іншому разі текст би втратив одну із своїх найважливіших функцій – комунікативну”⁴. Проте ця схема базується лише на лінгвістичному аспекті процесу виникнення тексту, тому дослідник додає до неї елементи, пов’язані з діяльністю свідомості. Треба зауважити, що мова й мовлення, крім комунікативної, виконують ще й репрезентативну функцію, тому мовлення є засобом відтворення та передавання певної інформації. “Звукові або графічні комплекси, які сприймає адресат, породжують у його свідомості мисленнєві процеси, у принципі аналогічні тим, що відбуваються у свідомості людини, яка створює текст. Кожний акт мовлення – більш або менш трива-

¹ Зелінська Н.В. Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою тексту (літературне опрацювання тексту). – К.: УМК ВО, 1989. – С.41–68; Мильчин А.Э. Методика и техника редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.24–65; Мильчин А.Э. Методика редактирования текста. – М.: Книга, 1980. – С.42–45, 98–113; Мучник Б.С. Человек и текст. – М.: Книга, 1985. – С.3–16; Різун В.В., Мамалига А.І., Феллер М.Д. Нариси про текст: Теоретичні питання комунікації і тексту. – К.: Київ. ун-т, 1998. – С.6–48, 223–327; Феллер М.Д. Эффективность сообщения и литературный аспект редактирования. – Львів: Вища шк., 1978. – С.62–111, 155–164; Свинцов В.И. Логические основы редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.29–37; Свинцов В.И. Смысловый анализ и обработка текста. – М.: Книга, 1979. – С.70–75.

² Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – С.106.

³ Свинцов В.И. Логические основы редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.29–30.

⁴ Свинцов В.И. Смысловый анализ и обработка текста. – М.: Книга, 1979. – С.70.

лий процес. Момент закінчення якогось конкретного акту мовлення є водночас моментом виникнення конкретного тексту. Зв'язок між мовою, мисленням, мовленням і текстом, отже, утворює такий ланцюжок: мова і свідомість – мислення і мовлення (конкретні процеси мислення і конкретні акти мовлення) – текст (конкретні тексти). Місце тексту в цій схемі визначає його прямий зв'язок з мисленням і опосередкований (через мислення і мовлення) з мовою¹. Основні ознаки тексту – це його закріпленість (зафіксованість), об'єктивованість, зв'язність (когерентність) і цілісність² (Докладніше обґрунтовано деякі з цих важливих характеристик тексту тут у Темі 6). Треба зауважити, що саме закріпленість, зафіксованість тексту якимись засобами є однією з важливих теоретичних передумов перетворення його на об'єкт редагування, оскільки, зафіксований, він набуває певної самостійності. "Текст – це і є форма відчуження твору від автора. У вигляді тексту твір набуває відносної самостійності і відносно самостійного життя"³.

У класичній схемі комунікації, яку запропонував Г.Лассвелл і уточнив В.Ламсер, є такі елементи: комунікатор, адресат (реципієнт), саме повідомлення, канал зв'язку, напрям передавання, засоби передавання, комунікативний ефект. Інколи між комунікатором і адресатом розташовують медіатора (посередника), що має можливість свідомого перетворення, редагування повідомлення. "Річ у тому, що текст міг бути об'єктом певного опрацювання з боку медіатора вже в той період, коли єдиною формою його передавання було усне мовлення, а єдиною формою фіксування – пам'ять. Найпереконливішим фактом, що свідчить на користь цього положення, є варіативність односюжетних, пов'язаних з єдиним джерелом фольклорних творів"⁴.

І хоча "у практиці наукової повсякденності термін "текст" багатозначний"⁵ і ще більш багатозначним він є в журналістській практиці, все одно "робота над авторським текстом для редактора – основний етап, який визначає унікальність його літературної праці. Навіть за найширшого трактування обов'язків редактора, прийнятого сьогодні в практиці періодичної преси, аналіз, оцінка й правка тексту залишаються головними завданнями редактора"⁶.

¹ Свинцов В.И. Смысловый анализ и обработка текста. – М.: Книга, 1979. – С.71.

² Див.: Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.12.

³ Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – С.133.

⁴ Свинцов В.И. Смысловый анализ и обработка текста. – М.: Книга, 1979. – С.74.

⁵ Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.11.

⁶ Там само.

2. Психологічні засади роботи редактора над текстом. Психологічні передумови редагування потрібно трактувати широко: до розгляду цієї проблеми варто включати не тільки теорію процесів виникнення і сприйняття мовлення, але й психологію творчості, психологію читача, збагнувши, що суть редакторської праці – співтворчість і психологічні передумови не є сумою положень згаданих наук, здобутою під час вивчення інших сфер діяльності. Це складна єдність¹. Проблеми, пов'язані з психологією творчості, докладно розглянуто в посібниках В.А.Роменця, А.Горальського, В.Й.Здоровеги, Г.В.Лазутиної²; погляди цих дослідників на психологічні засади журналістської творчості ми, зокрема, висвітлюємо тут у Темі 7, п. 5.

У теорії редагування процес творчості розглядають, оскільки 1) будь-який текст є підсумком певного творчого процесу, навіть цілого ланцюга творчих процесів; 2) особливості творчого процесу того, хто пише, обов'язково позначаються на тексті³. Жорж Луї Бюффон зауважував: "Стиль – це людина"⁴. Н.В.Зелінська пише: "Можна сказати, що і текст – це творче обличчя його автора, причому не лише професійного майстра слова, але й спеціаліста у будь-якій галузі, що стає автором друкованого твору в порядку виконання службових обов'язків"⁵. Дослідниця наголошує на тому, що будь-які суто людські риси, що їх має автор, – позитивні й негативні – позначаються на тексті: почуття гумору, пристрасно зацікавлений погляд на світ, внутрішня дисциплінованість і надмірний педантизм, беземоційність, неорганізованість тощо⁶.

Саме зумовленість багатьох характеристик тексту рисами особи автора та особливостями його творчого процесу й спричиняє інтерес редактора до того чи тих, хто стоїть за текстом, хто цей текст створює,

¹ Див.: Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.15.

² Роменець В.А. Психологія творчості: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2001. – 228 с.; Здоровега В.Й. Теорія і методика журналістської творчості: Підручник. – Львів: ПАІС, 2004. – 268 с.; Лазутина Г.В. Основы творческой деятельности журналиста. – М.: Аспект Пресс, 2000. – 240 с.; Горальський А. Теорія творчості. – Львів: Каменяр; Warszawa: Universitas Rediviva, 2002. – 144 с.

³ Див.: Зелінська Н.В. Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою тексту (літературне опрацювання тексту). – К.: УМК ВО, 1989. – С.41–42.

⁴ Капелюшний А.О. Енциклопедія афоризмів і крилатих фраз "Журналістика – це спосіб життя": Близько 4100 висловів 1270 авторів. – Львів: ПАІС, 2004. – С.275.

⁵ Зелінська Н.В. Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою тексту (літературне опрацювання тексту). – К.: УМК ВО, 1989. – С.42.

⁶ Див.: Там само.

зрештою, до психології творчості¹. На відміну від Н.В.Зелінської К.М.Накорякова виокремлює три чинники, які визначають інтерес редактора до творчої особистості автора: "текст, по-перше, характеризує свого автора, по-друге, відображає процес творчості (навіть на ранніх, дотекстових його стадіях), по-третє, є остаточним підсумком цього процесу, а тому природно вбирає в себе всі його особливості та хиби"².

Редакторське втручання в текст зумовлене тим, що "мовлення є спілкування ефективне тільки за умови однакового розуміння повідомлення його відправником і отримувачем"³. Неадекватне розуміння вислову чи слова авторське і читацьке (слухацьке, глядацьке) змушує редактора ЗМІ вносити в текст виправлення⁴. Для редактора усвідомлення труднощів розуміння тексту особливо важливе, оскільки усунення їх, розв'язання суперечності між словом і думкою – одне з найвідповідальніших завдань редагування⁵. "Не завжди те, що говорить автор, буде адекватно сприйняте адресатом. Особливості породження і сприймання висловлювання зумовлені психологією співбесідників. Існують об'єктивні умови, які ускладнюють процес сприймання твору. У ЗМК це опосередкований текстом або якимось технічним засобом контакт автора з аудиторією. Відсутність безпосередньої комунікації обмежує автора та адресата у формах вираження й отримання змісту твору... Об'єкт впливу при цьому спілкуванні – свідомість людей, розділених часом і простором, що передбачає особливу літературну обробку повідомлень"⁶. При цьому суперечність між автором і масою читачів у сприйнятті того самого тексту трактуємо як суперечність між індивідуальним (автор) і соціальним (читачі)⁷. "Труднощі мовного спілкування сягають максимуму, оскільки адресат є невизначеною множиною... Автор, а особливо редактор, повинен добре знати психологію спри-

¹ Див.: Библер В.С. Мышление как творчество. – М.: Политиздат, 1975. – С.83; Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.42.

² Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.43.

³ Феллер М.Д. Эффективность сообщения и литературный аспект редактирования. – Львів: Вища шк., 1978. – С.62.

⁴ Див.: Іванченко Р.Г. Літературне редагування. – К.: Вища шк., 1983. – С.21.

⁵ Докладніше див.: Феллер М.Д. Эффективность сообщения и литературный аспект редактирования. – Львів: Вища шк., 1978. – С.62.

⁶ Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – С.120.

⁷ Докладніше див.: Феллер М.Д. Эффективность сообщения и литературный аспект редактирования. – Львів: Вища шк., 1978. – С.64.

ймання тієї категорії читачів, якій адресується твір”¹. Суперечність загального й окремого, соціального й індивідуального у мовленні можна назвати основною суперечністю мовленнєвого спілкування². М.Д.Феллер надає особливого значення в мовленнєвому спілкуванні контекстові, зокрема ситуаційному³, а Р.Г.Іванченко наполягає на важливості досягнення інформативної, емоційної та спонукальної адекватності розуміння тексту⁴. Останню він вважає характерною для публіцистичних виступів, додаючи, що треба досягати ще й систематизувальної адекватності, притаманної науковому викладові”⁵.

Усунення труднощів розуміння, розв’язання суперечності слова й думки – одне з найважливіших завдань редактора. При цьому дуже важливо для редактора з’ясувати можливі психологічні причини авторських помилок. Н.В.Зелінська саме й намагається виявити таку психологічну спричиненість авторських помилок. Вона так класифікує авторські помилки: "помилки втомленості або, навпаки, великої активності автора (відхилення від основного напрямку викладу, пропуски потрібних деталей, повторення вже сказаного) і наслідки так званої інерції авторського письма (використання готових лексичних форм-штампів, застиглих синтаксичних конструкцій тощо) та ін.”⁶. Всі вони спричинені специфічною організацією процесу мислення в людини, а тому, на жаль, автор їх практично не зауважує⁷.

Окремі помилки зумовлені природою внутрішнього мовлення, на чому наголошують В.В.Різун⁸, Б.С.Мучник⁹, З.В.Партико¹⁰. Скажімо, Б.С.Мучник думку розглядає саме в аспекті її передавання іншій особі, що "непомітно, але владно присутня в акті комунікації й значною мірою керує ним, примушує того, хто пише, обирати такі слова й граматичні конструкції, які є цілком придатними для передавання висловлюваної

¹ Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – С.120.

² Докладніше див.: Феллер М.Д. Эффективность сообщения и литературный аспект редактирования. – Львів: Вища шк., 1978. – С.65.

³ Там само. – С.66.

⁴ Див.: Іванченко Р.Г. Літературне редагування. – К.: Вища шк., 1983. – С.38.

⁵ Там само.

⁶ Зелінська Н.В. Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою тексту (літературне опрацювання тексту). – К.: УМК ВО, 1989. – С.48.

⁷ Див.: Там само.

⁸ Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – С.121.

⁹ Мучник Б.С. Человек и текст. – М.: Книга, 1985. – С.24.

¹⁰ Партико З.В. Загальне редагування: нормативні основи. – Львів: Афіша, 2001. – С.52.

думки (“точними”) й водночас легко сприймаються (є “ясними”)¹. Автор не завжди може в зовнішньому мовленні відтворити те, що є в його внутрішньому мовленні².

“Як свідчать численні психологічні дослідження, первісний варіант тексту (тобто поки що не написаний або не виголошений) оформлюється у внутрішньому мовленні, що виконує функції внутрішньої роботи думки, планування, підготовки процесу спілкування та обміну думками”³, зазначає Н.В.Зелінська. Вона вважає основними особливостями внутрішнього мовлення такі:

1. своєрідний синтаксис – скорочений, згорнутий, гранично предикативний;

2. зредукованість фонетичного боку мовлення;

3. переважання “змісту” слова (індивідуального) над його значенням (загальновживаним)⁴.

“Через усі ці особливості внутрішнє мовлення не призначене для передачі у “чистому вигляді”, а тому на “виході” замінюється зовнішнім – відбувається своєрідний переклад... Переклад же, як відомо, ніколи не буває абсолютно точним і, до того ж, він пов’язаний з певними втратами”⁵.

Н.В.Зелінська класифікує психологічні причини авторських помилок. Труднощі виникають під час “перекладу” з внутрішнього мовлення, тобто під час його (внутрішнього мовлення) зовнішнього втілення; це, зокрема, стосується публіцистичних (“популярних”, за термінологією дослідниці) текстів, коли опрацьований текст є складним, а виклад його має бути простим та ін⁶. Тобто із самої природи внутрішнього мовлення впливають такі можливі хиби його зовнішнього втілення, як індивідуальне слововживання, “недорозгорненість” синтаксису, невдале звукове оформлення тексту (немилозвучність, виникнення самостійних слів на стикові вжитих)⁷. Тут важливо пам’ятати про особливості процесу, який М.Д.Феллер називає інтерпретацією, маючи на увазі “відтворення тексту за повної або часткової зміни способу його вира-

¹ Мучник Б.С. Человек и текст. – М.: Книга, 1985. – С.24.

² Див.: Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – С.121.

³ Зелінська Н.В. Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою тексту (літературне опрацювання тексту). – К.: УМК ВО, 1989. – С.49.

⁴ Див.: Зелінська Н.В. Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою тексту (літературне опрацювання тексту). – К.: УМК ВО, 1989. – С.49.

⁵ Там само. – С.49–50.

⁶ Див.: Там само. – С.52–53.

⁷ Див.: Там само. – С.50.

ження, причому часто називають прямо те, що тільки припускалося або здавалося саме собою зрозуміле.

Потреба в інтерпретації викликається порушенням розуміння тексту через його незвичність, індивідуальність, недосконалість, неточне й неповне передавання змісту. Ми себе інтерпретуємо, зауважуючи в усному мовленні: "Я мав на увазі...", "Я хотів сказати...", "Це треба розуміти так..."

Інтерпретація тексту за допомогою тієї самої мови, коли ми додатково називаємо те, що раніше в повідомленні не було достатньо виявлене, – складова частина літературного редагування, літературного опрацювання повідомлення.

Літературне опрацювання повідомлення зрештою має на меті зняття суперечності індивідуального й соціального ще до оприлюднення повідомлення, до реалізації в системі "повідомлення – читач". Цим воно [опрацювання – А.К.] відрізняється від дальшої інтерпретації в діалогічному мовленні, яке є реакцією мовця на неправильне розуміння чи нерозуміння партнером або на запитання, яке він задає¹.

Для запобігання появі невдалих "перекладів" з внутрішнього мовлення на зовнішнє, помилок, пов'язаних з ним, В.В.Одинцов і Н.В.Зелінська пропонують скористатися з особливих прийомів – за В.В.Одинцовим, "трьох принципів популяризації":

1) лексико-семантичного перекладу – автор "перекладає" виклад проблеми зі спеціальної мови на мову слухачів;

2) конкретизації абстрактних понять, положень, що переважно роблять за допомогою ілюстрування (наведення прикладів) та відповідного мовного оформлення;

3) художності викладу – трансформації наукового викладу шляхом використання художніх прийомів².

Наголошуємо на психологічних закономірностях, що є визначальними для глибокого редакторського аналізу тексту (про них говорить, наприклад, А.Е.Мільчин). Глибина усвідомлення змісту редагованого твору залежить *насамперед від мотиву*, який спонукає до редакторської діяльності, від того, чим є для редактора критикований (аналізований) твір, яке значення має для нього зміст цього твору; що більш

¹ Феллер М.Д. Эффективность сообщения и литературный аспект редактирования. – Львів: Вища шк., 1978. – С.70–71.

² Див.: Зелінська Н.В. Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою тексту (літературне опрацювання тексту). – К.: УМК ВО, 1989. – С.53–54; Одинцов В.В. Речевые формы популяризации. – М.: Знание, 1982. – С.80.

змістовні мотиви критики, то вона глибша й дійовіша. Це може бути тільки виконання службового обов'язку; а для справді творчого аналізу рукопису потрібен суспільно важливий мотив¹.

По-друге, одне з кардинальних положень психології полягає в тому, що редакторів для глибокого розуміння змісту твору потрібно активно над ним працювати, а не пасивно сприймати текст. Той самий А.Е.Мільчин, скажімо, базує своє дослідження цих проблем на працях А.А.Смирнова ("Психологія запам'ятовування"), Л.І.Каплана ("Психологічний аналіз розуміння наукового тексту"), Л.П.Доблаєва ("Питання психології розуміння навчального тексту"). Здебільшого виокремлюють такі прийоми, які використовують для досягнення поглибленого розуміння тексту:

1. Уявне складання плану тексту (структурно-логічний його аналіз).
2. Зіставлення змісту тексту з тими знаннями, які вже мав редактор, включання змісту тексту в систему знань, що сформована в редактора.
3. Зіставлення різних частин тексту: тієї, що зараз читає редактор, з тими, що він уже прочитав; але зіставлення не за структурою, як під час складання плану, а за змістом.
4. Використання наочних уявлень, образів.
5. "Переклад" змісту тексту на "свою" мову.
6. Антиципація – передбачання, вгадування наперед наступного викладу.
7. Постановка запитань, що випереджують виклад².

По-третє, редактор має виробити й використовувати під час аналізу численні специфічні дії-навики, що ширше їх коло, що повніше оволодів редактор кожним із цих навиків, то сприятливіші умови для плідної критики. В основі третьої умови успішного редакторського аналізу перебуває психологічна закономірність, згідно з якою предметом найбільш гострої (актуальної) свідомості може стати тільки той матеріал, який є об'єктом, метою дії, тобто матеріал, на який спрямовано дію редактора (скажімо, нехай це буде перевірка точності дат). Але ж таких об'єктів у журналістському тексті дуже багато. І всі їх треба зробити предметом глибокого усвідомлення редактора. Багаторазове ж читання тексту неприпустимо розтягло б процес редагування. Дослідження з психології мислення підтверджують те, що за певних умов потрапляти до сфе-

¹ Див.: Мильчин А.Э. Методика и техника редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.25–26.

² Див.: Там само. – С.25, 29–30.

ри свідомості та її контролю може не тільки той об'єкт, той зміст, який є для редактора безпосередньою метою дії, але й одночасно з ним інші об'єкти. Редактор має виробити значну кількість навиків, щоб зуміти під час декількох читань зробити підконтрольними всі компоненти змісту й форми твору. На базі специфічних редакторських навиків формується така специфічна редакторська риса, як критична настороженість, постійне очікування, а в деяких місцях передчуття помилки¹.

Такими є найважливіші психологічні засади редакторського аналізу журналістського тексту. Саме ними керується редактор у своїй практичній діяльності.

3. Межі втручання редактора в текст (проблема “автор – редактор”). Це питання в теорії та практиці редагування ґрунтується на розглянутих вище двох попередніх проблемах. К.М.Накорякова наголошує на тому, що саме розуміння складності процесу творчості, психології автора має застерегти редактора від правки, яка не є необхідною, адже кількість виправлень і змін у рукописі зовсім не свідчить про якість роботи цього працівника ЗМІ². “Проблема взаємодії автора і редактора завжди залишається проблемою гострою. Межі редакторського втручання в авторський текст визначити раз і назавжди для всіх випадків неможливо, але редакторові треба знати принципи, якими він має керуватися”, – пише дослідниця³.

К.М.Накорякова наголошує на чотирьох аспектах втручання редактора в авторський текст: політичному, суспільному, етичному, естетичному⁴. Під час роботи над рукописом треба обмежитися, на думку М.М.Сікорського, тільки неминучими скороченнями, замінами, вставками⁵. Редактор має право їх робити, якщо це не збіднює змісту, не послаблює доказовості. Коли ж правка зачіпає важливі питання змісту, то редакція має її здійснювати тільки за згоди автора. Найменше втручання редактора в авторський текст має бути обґрунтованим. Похвала чи критика виступу в ЗМІ завжди стосується того, чий підпис стоїть

¹ Див.: Мильчин А.Э. Методика и техника редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.25, 53–59.

² Див.: Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.16.

³ Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.7.

⁴ Там само. – С.8.

⁵ Див.: Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.234.

під твором, а не того, хто готував його до оприлюднення¹.

Будь-які форми втручання редактора в авторський текст мають передбачати й забезпечувати збереження авторської манери. “Межі втручання в рукопис визначаються також позицією, яку займає редакція щодо вірогідності авторських думок. Матеріали, подані до редакції, газетяр може схвалювати чи навіть захоплюватися ними, може і не поділяти поглядів автора, не сприймаючи його концепцію, категорично відкидати її. Проте редактор не має ніякого права нав’язувати авторові свої думки, примушувати його говорити так, як це сказав би він, редактор”, – зауважує Д.С.Григораш². Обсяг і характер виправлень, межі втручання в рукопис залежать від того, наскільки редактор сприятиме виявленню авторського “я”, а не намагатиметься опікати свого дописувача. Не можна підмінити мову й стиль автора мовою й стилем редактора. “І коли газетярі не дбають про те, щоб дописувач висловлювався по-своєму, то він у них говорить фальшиво”, – пише Д.С.Григораш³. Виправляючи текст, некваліфікований редактор нехтує особливостями авторського стилю, нав’язує чужий спосіб мислення, невластиву авторові форму викладу, а це знижує вимогливість, спричиняє зневіру у власних силах у того, кого так правлять. Уміння редактора викликати в автора бажання самому попрацювати й удосконалити твір – одна з важливих рис журналіста-професіонала⁴. Треба тактовно підвести автора до того, що він сам внесе всі потрібні виправлення в текст. У ЗМІ тексти найчастіше готують дуже оперативно, тому спілкування з автором не завжди можливе й редактор роботу над рукописом завершує здебільшого сам. Проте завжди треба прагнути до спільної роботи з автором. Межі втручання в рукопис є, але щоразу їх треба правильно визначити⁵. Працюючи над текстом, варто обмежуватися тільки вмотивованими, обґрунтованими скороченнями, виправленнями та ін.

4. Особливості редакторського читання тексту. Редагування розпочинається з читання тексту. Хоча фахове редакторське читання має свої відмінності й особливості, проте воно базується на звичай-

¹ Див.: Григораш Д.С. Теорія і практика редагування газети. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1966. – С.39.

² Григораш Д.С. Теорія і практика редагування газети. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1966. – С.40–41.

³ Там само. – С.41.

⁴ Див.: Григораш Д.С. Теорія і практика редагування газети. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1966. – С.41–42.

⁵ Див.: Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.236.

ному засвоєнню тексту. Як і звичайний читач, редактор насамперед зупиняє свою увагу на матеріалі розповіді, але водночас мусить зважати й на характер подачі цього матеріалу; на його повноту й популярність. Коли йдеться про сприймання тексту, варто насамперед мати на увазі автоматизм під час його засвоєння. Це не якась звичайна бездумність, не полегкість, що її дозволяє собі читач на шкоду розумінню; це особливе пришвидшене виконання роботи, не раз виконуваної раніше¹. Під час сприймання тексту доводиться долати інтерференцію (накладання) навичок. Людина, яка набула певної техніки читання, сприймає текст не літера за літерою, а схоплює цілі слова. До того ж тут відіграє негативну роль здогад, який іноді спрямовує наше розуміння хибним шляхом². Основна мета редактора – “сприяти тому, щоб текст був сприйнятий майбутнім читачем, і сприйнятий у повній відповідності до авторського задуму”³. Н.В.Зелінська зауважує, що вже в момент свого створення текст зорієнтований на читача, а за включання його (тексту) в процес комунікації тим більше розрахований на сприймання його іншими людьми. Можливість/неможливість сприймання тексту спричинена також метою повідомлення, яка завжди пов’язана зі специфікою передавання якоїсь інформації від свідомості того, хто пише або говорить, до свідомості того, хто читає або слухає⁴. Загалом передумовами сприйняття, точніше того, що текст у принципі можна сприйняти, на думку Н.В.Зелінської, є свідомо зорієнтованість його на читача, виразно визначена мета інформування, наявність матеріального носія – мовлення, а також “відправного пункту”, спільного для автора й читача вже в момент виникнення повідомлення. Проте “це лише передумови, що ідеально “спрацьовують” за їх повної реалізації, на практиці ж це відбувається тільки більшою чи меншою мірою. І пов’язане це з самою сутністю читацького сприйняття, його механізмом і труднощами, що звідси випливають”⁵.

Н.В.Зелінська пояснює виникання таких труднощів сприйняття насамперед помилками авторів під час створення текстів і неоднаковими читацькими можливостями, яких попередньо не враховано. “Проте

¹ Див.: Іванченко Р.Г. Літературне редагування. – К.: Вища шк., 1983. – С.40–42.

² Див.: Там само. – С.44–45.

³ Зелінська Н.В. Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою тексту (літературне опрацювання тексту). – К.: УМК ВО, 1989. – С.56.

⁴ Див.: Зелінська Н.В. Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою тексту (літературне опрацювання тексту). – К.: УМК ВО, 1989. – С.57.

⁵ Там само. – С.58.

досвідчений редактор, що орієнтується у перебігу творчого процесу, а також добре знає коло майбутніх читачів, зможе з'ясувати, де і з яких причин авторський задум опинився поза межами читацького сприйняття, і відповідно поліпшити виклад"¹. Дослідниця пише про два етапи праці над текстом, на яких виникають згадані труднощі його сприйняття. До труднощів сприйняття, які закладають поза безпосередньою працею над текстом, належать насамперед такі: 1) неправильна настанова; 2) невиразне уявлення в автора про читача. Безпосередньо під час написання твору даються взнаки вже інші чинники: 1) обмеженість творчих можливостей автора; 2) несинхронність розумової діяльності та її мовленнєвого оформлення; 3) активність творчого процесу (автор у полоні творчих задумів інколи не зважає на те, наскільки зрозумілим і повним буде його твір); 4) "інерція авторського письма" (виклад за звичкою, готовими фразами, що давно втратили семантичну наповненість і перетворилися на штампи)².

Є тексти обов'язкового прочитання й тексти довільного читання. Журналістські тексти є переважно текстами довільного читання. А тексти довільного (необов'язкового) читання значно вибагливіші щодо викладу, адже для того, щоб твір прочитали, він має привернути увагу, викликати інтерес і підтримувати його впродовж усього читання³.

Розрізняють перше й друге редакторське читання тексту. Перше прийнято називати ознайомлювальним, під час другого редактор докладно аналізує текст. Під час першого читання варто зосередити увагу на змісті твору, на його задумі. Після першого читання треба мати загальне уявлення про твір у цілому, про манеру й стиль автора. Після другого – редактор виправляє текст⁴.

А.Е.Мільчин пише про те, що К.М.Накорякова називає "видами читання", як про "основні ланки в системі редакторського аналізу". Перша ланка – загальне пізнавальне орієнтування в змісті й формі твору. Друга ланка – читання з метою поглибленого усвідомлення матеріалу твору й критики його з основних принципових питань змісту та форми. Третя ланка – читання з метою поглибленого усвідомлення матеріалу твору й критики його в деталях. Шліфувальне читання за методикою

¹ Зелінська Н.В. Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою тексту (літературне опрацювання тексту). – К.: УМК ВО, 1989. – С.59.

² Див.: Там само. – С.59–62.

³ Докладніше див.: Там само. – С.65–66.

⁴ Докладніше див., наприклад: Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.18.

майже не відрізняється від оцінного. Різниця полягає в тому, що акцент під час шліфувального читання перенесено на подробиці, а під час оцінного читання зосереджено увагу на принципових рисах твору, важливих для визначення його придатності для оприлюднення¹.

М.Д.Феллер пише про три види ставлення редактора до читання тексту й про три функції скеровування читання. "Праця редактора над текстом повідомлення в одних випадках ніби нагадує технічне редагування – коли текст по суті не зачіпається, а навколо нього тільки ставляться своєрідні покажчики і "висвітлювальні пристрої". Таке редагування зорієнтоване здебільшого на процес читання. В інших випадках редактор втручається безпосередньо в текст, радячи авторові перебувати або перебудовуючи самостійно план відображення, узгоджуючись при цьому з естетичними вимогами до складного знака і досягаючи відповідності плану відображення планові змісту. Нарешті, буває й третій, найбільш складний випадок, який перебуває на грані літературного й наукового редагування, а іноді й співавторства, – коли до процесу опрацювання залучають не тільки план змісту тексту, але й внутрішнє мовлення автора, зміст його мислення"².

Виокремлюють три функції скеровування читання, тобто управління розумовою діяльністю читача:

- контактна;
- організовувальна;
- експресивна³.

Редакторське читання – читання насамперед гранично уважне, за якого жодна подробиця не повинна приховатися від редактора. Проте бути фахівцем, більшим, ніж автор, редактор не повинен. Він зобов'язаний володіти загальною методологією оцінювання твору, мати уявлення про предмет, знати основну довідкову літературу й уміти нею користуватися. "Знати все" – для редактора значить досягти того, щоб у тексті, над яким він працює, не було жодної неясної для нього фрази, жодного слова, значення котрого зрозуміле для нього лише приблизно. Ніколи для редактора не буде виправданням те, що він чогось не знав. Не знаєш, не впевнений – перевір і зумій зробити це найраціо-

¹ Див.: Мильчин А.Э. Методика и техника редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.60–65.

² Феллер М.Д. Эффективность сообщения и литературный аспект редактирования. – Львів: Вища шк., 1978. – С.155.

³ Див.: Феллер М.Д. Эффективность сообщения и литературный аспект редактирования. – Львів: Вища шк., 1978. – С.159–161.

нальнішим способом, швидко й чітко”¹. Наголошуючи на тому, що “в редакторському читанні головне – активне ставлення до тексту”², К.М.Накорякова підсумовує: редактор зобов’язаний зважити кожне слово, виявити не тільки вдалі та невдалі риси твору, але й те, що їх викликало, спричинило.

5. Типові психологічні помилки:

1. Активізація гостя студії (чи інтерв’юйованого під час збирання матеріалу для журналістського твору) через навмисне його (гостя) провокування, принижування, через глузування з його діяльності чи з його професії, внаслідок чого гість (інтерв’юйований) замикається в собі в той час, як інші люди після таких журналістських провокувань, навпаки, найповніше розкривалися, розговорювалися, дискутували перед телекамерою: *Стиль ведучого в “П’ятому куті” та меншою мірою в “Епіцентрі” (“1+1”)*.
2. Застосування стандартного підходу до інтерв’юйованого (неврахування його психології, його індивідуальних рис як особистості): *Ведучі програми “Саме той” (ТК “Гравіс” на каналі УТ-1)*.
3. Прагнення самоутвердитися через приниження гостя студії (інтерв’юйованого), продемонструвати свої найкращі риси на тлі найгірших рис інтерв’юйованого: *“П’ятий кут” (“1+1”)*.
4. Перетворення інтерв’ю на монолог журналіста, якого не цікавить особистість запрошеного в студію, його думка: *Ведучий у “П’ятому куті” та в “Епіцентрі” (“1+1”)*.
5. Перетворення інтерв’ю на монолог гостя студії, далекого від інтересів глядацької аудиторії, від особливостей її психології сприйняття (коли гість студії настільки захоплений предметом розповіді, що гадає, ніби він так само цікавить усіх людей навколо). Надмірна делікатність журналіста в цій ситуації (журналіст не перериває розповідь гостя студії), особливо тоді, коли інтерв’юйований – високопоставлений чиновник, спричиняє в аудиторії несприйняття обох: *Ведучі “Діалогів у прямому ефірі” (ЛТБ); Ведуча “Аудиторії” (ЛТБ)*.
6. Занадто впевнена поведінка журналіста перед телекамерою, що тільки підкреслює невпевненість гостя, який уперше потрапив у незвичну для нього обстановку.
7. Невпевненість журналіста, яка передається гостеві студії.

¹ Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.17.

² Там само. – С.18.

8. Часта зміна формату передачі, що не дозволяє глядачам (слухачам) до неї звикнути.
9. Недостатня уважність до “дрібниць”, що призводить до неточностей в ефірі, до помилок у газеті (неуважне вичитування, внаслідок чого залишаються невиправленими “помилки набору”).
10. Помилки занадто великої активності автора (багатослівність, пропускання необхідних ланок у ланцюзі роздумів тощо).
11. Помилки втомленості автора (повтори, неточність у слововживанні, в аргументуванні тощо).
12. Помилки браку творчої уяви в автора, творчого підходу до написання тексту (стандартизованість викладу, робота за схемою, побоювання, комплексування в разі потреби відійти від знайомої схеми тощо).
13. Помилки під час перекладу “внутрішньої мови” на “зовнішню” (зредукованість ланок у ланцюзі роздумів – див. також тут п. 10; виникнення непередбачуваних самостійних слів на стикові двох слів у мовленні на радіо й на телебаченні, пропускання логічних суб’єктів та обставинних концентрів і оперування переважно логічними предикатами).
14. Недостатня популярність викладу як наслідок невдалого перекладу з “внутрішньої мови” на “зовнішню”, нерозв’язання основної суперечності творчого процесу – суперечності між думкою і словом, між індивідуальним (автор) і соціальним (маса читачів, слухачів, глядачів).
15. Відсутність суспільно важливої мотивації в діяльності журналіста, внаслідок чого виникає байдужість автора, поверховість у сприйнятті явищ дійсності й висвітленні їх у ЗМІ, нігілізм.
16. Неглибоке усвідомлення тексту позаштатного автора чи слів людини, в якій журналіст бере інтерв’ю, внаслідок пасивного сприймання цього тексту, а не активної роботи над ним.
17. Застосування методів антиципації там, де без них можна обійтися, надто підозріливе ставлення до тексту, до фактів і явищ дійсності, безпідставне прагнення передбачити перебіг подій, розвиток думки інтерв’ююваного і задати випереджувальне запитання чи зробити заздалегідь певні висновки, внаслідок чого журналіст потрапляє в полон схеми під час сприймання тексту чи явищ дійсності.
18. Неврахування на ТБ психології домашнього сприймання телепередач.
19. Нехтування особливостями впливу на слухача сили звуку (скажімо,

неврахування того, що голосна розповідь дратує, а тиха змушує напружувати слух).

- 20.Менторський тон ведучого теле- чи радіопрограми замість спокійного, врівноваженого тону, який найбільше імponує слухачам.
- 21.Зловживання інтимними інтонаціями на ТБ, неврахування того, що телебачення й так за своєю специфікою інтимне.
- 22.Мовлення ведучого телепрограми, інтонаційно й за тональністю розраховане на масову аудиторію (наслідок неврахування специфіки ТБ як засобу масової інформації, його інтимності).
- 23.Неврахування тієї особливості психології сприймання теле- й радіотексту, за якою увага слухачів, глядачів з перебігом передачі притупляється, і, щоб активізувати сприймання, необхідно використовувати перебивки, “розряджати” передачу: *Діалоги в прямому ефірі ЛТБ*.

6. Типові помилки в інтерв'юванні (під час збирання інформації та в прямому ефірі):

1. Журналістське незнання предмета інтерв'ю та невстановлення через це контакту з інтерв'юваним.
2. Задавання некваліфікованих, примітивних, елементарних запитань, для відповіді на які не треба було запрошувати до студії висококваліфікованого фахівця в певній галузі, оскільки на них міг би відповісти будь-який початківець, студент першого курсу, – наслідок незнання азів галузі, що з нею пов'язаний предмет розмови.
3. Нав'язливе демонстрування слухачам (глядачам) своїх знань, нерідко щойно почерпнутих з популярного посібника й тому спрощених, нехтування при цьому думкою фахівця – гостя студії.
4. Надмірне захоплення власним мовленням, задовгі монологи інтерв'юера, які перетворюють гостя студії на звичайного свідка блискучих монологів журналіста.
5. Виконання інтерв'юером ролі статиста при гостеві студії, який виголошує довгі монологи.
6. Переведення (під впливом монологу гостя студії) розмови на іншу тему.
7. Неузгодженість дій кількох ведучих передачі (переважно ток-шоу).
8. Невиправдана структура запитання журналіста: переважно довге запитання, на яке гість студії має відповісти тільки “так” чи “ні”.
9. Відсутність попередньої розмови з гостем студії перед прямим ефіром, унаслідок чого розмова в ефірі відбувається мляво, бо журналіст ніяк не може виявити питання, яке цікавить гостя, а гість по декілька хвилин думає над кожною відповіддю.

10. Прихід гостя до студії перед самим прямим ефіром, через що він не освоївся з обстановкою і розглядає під час передачі телеапаратуру, інтер'єр студії.
11. Незнання інших колег, які пишуть на ці ж теми, роблять такі самі передачі, необізнаність з їх досвідом, з досвідом попередників, унаслідок чого виникає ситуація, коли гість демонструє більшу обізнаність у журналістиці, ніж інтерв'юер.
12. "Обігравання" прізвища гостя студії чи людини, відсутньої під час розмови.
13. Проведення опитування на вулиці, після якого під час монтажу вирізано всі "зайві" думки й залишено тільки одну – "потрібну".
14. Тенденційна постановка запитань, на які можлива тільки одна ("потрібна") відповідь: *ЛОР запитувало: "Чи варто встановлювати барикади Хвилі Свободи на святому місці – біля пам'ятника Тарасові Шевченкові?" Відповіді були переважно "Ні". "Експрес" запитував: "Тарас Шевченко був борцем за Свободу. Чи правильно вчинив "Експрес", улаштувавши барикади Хвилі Свободи саме біля його пам'ятника?" Відповіді були здебільшого "Так" (Квітень 2000 р.).*
15. Неготовність репортера задавати додаткові запитання в тому разі, якщо його не задовольнила відповідь на основне.
16. Демонстрування надмірної уваги до кожного слова гостя студії, внаслідок чого він починає довго обдумувати кожне своє слово.
17. Відволікання уваги інтерв'ююваного, коли, скажімо, кореспондент робить записи, а гість студії має змогу їх читати, коли в студії хтось робить зайві рухи, жестикулює тощо, а інтерв'юований починає за цим стежити.
18. Непродумування ключових запитань, невизначення напрямів, основної лінії, структури інтерв'ю.
19. Втрата зорового контакту з інтерв'ююваним на тривалий час.
20. Читання запитань з блокнота.
21. Постановка одразу декількох запитань, після чого співрозмовник або розгублюється, не знаючи, на котре з них відповідати, або, відповівши на перше, не може згадати, про що йшлося в другому: *Саме той // УТ-1. – 2000. – 2 червня.*

Питання для самоперевірки

1. Текст як основний об'єкт редакторського аналізу. Основні риси й ознаки тексту.
2. Особливості процесу виникнення тексту. Створення журналістського тексту в ЗМІ.

3. Зафіксованість тексту як його основна ознака.
4. Когерентність тексту.
5. Місце редактора в комунікативному акті.
6. Психологічні передумови редагування.
7. Праця редактора як співтворчість з автором.
8. Мета втручання редактора в текст.
9. Основна суперечність у тексті між індивідуальним і соціальним.
Роль редактора в подоланні цієї суперечності.
10. Ситуаційний контекст.
11. Досягнення інформативної, емоційної та спонукальної адекватності розуміння тексту.
12. Психологічні причини авторських помилок.
13. Труднощі, які виникають під час “перекладу” з внутрішнього мовлення.
14. Процес редакторської інтерпретації тексту.
15. Психологічні закономірності, що є визначальними для глибокого авторського аналізу тексту.
16. Мотивація в редакторській діяльності.
17. Використання специфічних дій-навичок у редакторському аналізі.
18. Чотири аспекти втручання редактора в авторський текст.
19. Редакторське втручання в текст і порушення авторської манери викладу.
20. Особливості визначення меж редакторського втручання в текст.
21. Специфіка редакторського читання тексту.
22. Багатоплановість редакторського читання тексту.
23. Три основні “ланки” в системі редакторського читання тексту.
24. Три види ставлення редактора до читання тексту.
25. Три функції скеровування читання.
26. Типові психологічні помилки.
27. Типові помилки в інтерв'юванні.

Практичні завдання

Завдання 3. *З'ясувати психологічні причини помилок. Визначити межі редакторського втручання в авторський текст.*

Видатний італійський режисер

Видатний італійський режисер Федеріко Фелліні народився 22 травня 1921 в Риміні. В Римі ж Федеріко провів дитячі та юнацькі роки. Цьому містечку Фелліні присвятить пронизливі кадри й рядки, буде там похований. Після закінчення школи в 1937–1939 роках юнак пра-

цював у Флоренції художником коміксів, викладаючи сюжети й пригоди Флеша Гордона. Переїхавши весною 1989 року в Рим (місце дії доброї половини його фільмів) він стає співробітником журналу «Марк Аврелій», де веде постійні рубрики, публікує ілюстрованні гумористичні оповідання. В редакції знайомиться зі Стефано Ванциною (Стено), завдяки якому при посередництві Альдо Фабриці в 1939 році пробує свої сили в кіно. Як гегмен Фелліні бере участь у написанні сценаріїв ряду комедійних фільмів.

Осіною 1943 року він жениться на Джульєтті Мазині, виконавиці ролі Палліни на радіо в написаних ним скетчах, шлюб з якою знаменував їх піввікове творче співробітництво. Знайомство в 1945 році з Роберто Росселіні, «батьком неореалізма» значно повпливало на світогляд і майбутню творчість Фелліні, який на протязі перших післявійськових літ виступає співавтором сценаріїв фільмів Росселіні, а також співпрацює як драматург з іншими режисерами-неореалістами. Сумісно з Альберто Латтуадою ставить свій перший фільм (ту саму половину, що пізніше буде обіграна в назві прославленного його фільма «Восемь с половиной») – «Огни варьете» (*Luci Del Varieta*, 1950), а слідом по сценарію Мікеланджело Антоніоні комедію «Белый шейх» (*Lo Sceicco Bianco*, 1952). Одночасно з новеллою «Брачное агентство» (*Un Agenzia Matrimoniale*) для альманаха «Любовь в городе» (*Amore In Citta*, 1953) Фелліні знімає оригінальний, навіяний автобіографічними мотивами фільм «Маменькины сынки» (*I Vitelloni*, 1953), груповий портрет нового покоління молодих провінціалів, для яких війна й антифашистський Опір (як і героїчний пафос неореалізма) не мали світоглядного значення.

Фільм «Дорога» (*La Strada*, 1954) універсальна філософська притча з поглибленими психологічними характеристиками героїв, принесли міжнародну славу автору й зіграній в ньому головну роль Джульєтті Мазині, впрямую визначив ідейно-художній відхід від неореалізма Фелліні й народження нового етапу в розвитку італійського кіно. Наступні фільми «Мошенничество» (*Il Bidone*, 1955) й «Ночи Кабирии» (*Le Notti Di Cabiria*, 1957) вже своїм вибором героїв-маргіналів цей відхід упростили. Невластивий Фелліні соціологізм, з котрим він відреагував на «епоху економічного чуда», урівноважувався в «Сладкой жизни» (*La Dolce Vita*, 1960) введенням в фільм ліричного альтер-его автора в лиці героя Марчелло Мастоїанні, завдяки чому картина стала в рівній мірі кінематографічним твором, віхою в розвитку національного кіно і явищем суспільного порядку.

Авторський шедевр – «Восемь с половиной» (Otto E Mezzo, 1963) з явними автобіографічними аллюзіями в образі режисера в виконанні того ж Мастоаянні – перевів зовнішню сюжеттику попереднього фільма в глибинну, інтровертовану, яку так любить автор, рішуче обновили кіномову й уплинувши на декілька поколінь кінематографістів світу. Після тривалої кризи 1960-х років – «Джульетта и духи» (Giulietta Degli Spiriti, 1964) – у кінці десятиріччя Фелліні знімає для американського телебачення фільм «Феллини-блокнот режиссера» (1969, США), а слідом – автобіографічну трилогію «Клоуны» (I Clowns, 1970, телефільм), «Рим» (Roma, 1972) і «Амаркорд» (Amarcord, 1973). Особистісну міфологізовану трактовку античності й історії 18 віку представляли його стрічки «Сатириконт-Феллини» (Satyricon, 1969) й «Казанова Федерико Феллини» (Il Casanova Di Federico Fellini, 1976).

Ємка філософська притча «Репетиция оркестра» (Prova D'orchestra, 1978) відродила універсальну, в основі своїй новаторську потенцію маестро. Останнє десятиріччя творчості при всій різноманітності знятих фільмів – саркастичний антифеміністський памфлет «Город женщин» (La Citta Delle Donne, 1980), ностальгічні варіації на теми модерна як «великого стилю» в стрічці «И корабль плывет» (E La Nave Va, 1983), антителевізійний шарж «Джинджер и Фред» (Ginger E Fred, 1985), попуррі на власні кінематографічні теми в «Интервью» (Intervista, 1986) і поетична аллегорія «Голос луны» (Le Voce Della Luna, 1990) – розвивалось під знаком академізма, загальноновизнанного в усьому світі. Помер Фелліні 31 жовтня 1993 року.

(За статтею Валерія Босенка)

Література

Библер В.С. Мышление как творчество. – М.: Политиздат, 1975. – С.82–83.

Горальський А. Теорія творчості. – Львів: Каменяр; Warszawa: Universitas Rediviva, 2002. – С.9–11.

Григораш Д.С. Теорія і практика редагування газети. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1966. – С.36–42.

Зелінська Н.В. Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою тексту (літературне опрацювання тексту). – К.: УМК ВО, 1989. – С.41–68.

Здоровага В.Й. Теорія і методика журналістської творчості: Підручник. – Львів: ПАІС, 2004. – С.12–25.

Іванченко Р.Г. Літературне редагування. – К.: Вища шк., 1983. – С.16–54.

Капелюшний А.О. Стилїстика й редагування: Практичний словник-довідник журналіста. – Львів: ПАІС, 2002. – С.16–17, 39, 49, 65, 66, 88–92, 148–149.

Капелюшний А.О. Стилїстика. Редагування журналістських текстів: Практичні заняття (Навчальний посібник з курсів: “Практична стилїстика української мови”, “Стилїстика тексту”, “Редагування в ЗМІ”). – Львів: ПАІС, 2003. – С.362–372.

Качкан В.А., Лизанчук В.В. Особливості підготовки матеріалів для радіо і телебачення. – Львів: ЛДУ, 1987. – С.29, 46–62.

Коптілов В.В. Теорія і практика перекладу. – К.: Вища шк., 1982. – С.65–66.

Кузнецова О.Д. Журналістська етика та етикет: основи теорії, методики, дослідження трансформації незалежних видань України, регулювання моральних порушень. – Львів: Світ, 1998. – С.88–90.

Лазутина Г.В. Основы творческой деятельности журналиста. – М.: Аспект Пресс, 2000. – С.9–25.

Мильчин А.Э. Методика и техника редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.24–65.

Мильчин А.Э. Методика редактирования текста. – М.: Книга, 1980. – С.42–45, 98–113.

Мильчин А.Э. Издательский словарь-справочник. – М.: Юристъ, 1998. – С.17, 25, 305, 334.

Михайлин І.Л. Основы журналистики: Підручник. – К.: ЦУЛ, 2002. – С.168–169.

Мучник Б.С. Человек и текст. – М.: Книга, 1985. – С.3–29.

Льюис Б. Диктор телевидения: Пер. с англ. – М.: Искусство, 1973. – С.198.

Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.7–19.

Огар Е.І. Українсько-російський та російсько-український словник-довідник з видавничої справи. – Львів: Палітра друку, 2002. – С.167–168.

Партико З.В. Загальне редагування: нормативні основи. – Львів: Афіша, 2001. – С.31–33, 64–65, 70–76, 143–144, 237–263, 348–350.

Почепцов Г.Г. Профессия: имиджмейкер. – К.: ИМСО МО Украины, НВФ “Студцентр”, 1999. – С.35, 120–128.

Почепцов Г.Г. Как ведутся тайные войны: Психологические опера-

ции в современном мире. – Харьков: Консум, 2000. – С.200.

Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – С.101, 106, 108, 120–122, 132–134, 136.

Різун В.В., Мамалига А.І., Феллер М.Д. Нариси про текст: Теоретичні питання комунікації і тексту. – К.: Київ. ун-т, 1998. – С.6–48, 223–327.

Роменець В.А. Психологія творчості: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2001. – С.129–193.

Свинцов В.И. Логические основы редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.29–37.

Свинцов В.И. Смысловый анализ и обработка текста. – М.: Книга, 1979. – С.70–75.

Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.62–67, 89–94, 234–236.

Феллер М.Д. Эффективность сообщения и литературный аспект редактирования. – Львів: Вища шк., 1978. – С.62–111, 155–164.

Шаповал Ю.Г. Телевізійна публіцистика: методологія, методи, майстерність. – Львів: Видавн.центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. – С.36–66.

Яцимірська М.Г. Мислення – мова – мовлення: когнітивні та психолінгвістичні аспекти // Проблеми української термінології. Вісник Нац. ун-ту “Львівська політехніка”. – №453. – Львів: НУ “Львівська політехніка”, 2002. – С.363–368.

Яцимірська М.Г. Культура фахової мови журналіста: Навч. посібник. – Львів: ПАІС, 2004. – С.5–46.

Довідкова література для виконання завдань 3

Великие кинозвёзды XX века. – М.: Мартин, 2001. – 495 с.

Всемирный биографический энциклопедический словарь. – М.: Большая Рос. энциклопедия, 1998. – 926 с.

Дунаевский А.Л., Генералов Д.Г. Премия “Оскар”. Претенденты и победители. – Винница: Континент-ПРИМ, 1997. – 416 с.

Дунаевский А.Л., Генералов Д.Г. История Каннского фестиваля: Каталог-справочник. – Винница: АКВИЛОН, 1998. – 560 с.

Кино: Энциклопедический словарь. – М.: Сов. энциклопедия, 1986. – 640 с.

Малая энциклопедия персоналий: 2000 великих людей. – Харьков: Торсинг, 2001. – 656 с.

Снегирёв А.В. Премия “Оскар”: Популярная энциклопедия. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2001. – 368 с.

Універсальний словник-енциклопедія. – К.: Ірина, 1999. – 1568 с. (вид. 2-ге. – К.: Ірина, 2001; вид. 3-тє. – К.: Всеувито, Новий друк, 2003. – 1414 с.).

Феллини о Феллини. – М.: Радуга, 1988. – 478 с.

Большая энциклопедия Кирилла и Мефодия – 2003. – “Кирилл и Мефодий”; БРЭ, 2003 (2 CD).

Энциклопедия кино Кирилла и Мефодия – 2002. – “Кирилл и Мефодий”, 2002 (2 CD).

III. ОСНОВИ РЕДАКТОРСЬКОГО АНАЛІЗУ ТЕКСТУ. ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ВИСНОВКІВ РЕДАКТОРСЬКОГО АНАЛІЗУ

1. Особливості редакторського аналізу тексту. Праця редактора над текстом – складний творчий процес, у якому багато що не можна регламентувати. Тут звичайно виокремлюють два найважливіші аспекти: редакторський аналіз і практичну реалізацію його висновків¹. Аналіз твору (від грец. analysis – розкладання, членування, розбір) – це метод його розгляду, вивчення, що передбачає насамперед розчленування цілого на окремі частини, складники, визначення елементів, які входять у ціле, з'ясування окремих його аспектів і властивостей. Однак це не просто логічна процедура; це складна розумова діяльність, що включає в себе багато операцій: і порівняння, і зіставлення, і класифікацію, і синтез. Редакторський аналіз – це розгляд рукопису і його всебічна характеристика, до яких вдається редактор з метою вдосконалення змісту й форми журналістського твору. Мета аналізу – визначення реальної цінності рукопису, сприяння якнайповнішому втіленню авторського задуму й підвищенню ефективності видання².

В.І.Свинцов виявляє трохи інше розуміння терміна “редакторський аналіз”, що пов'язуємо насамперед із завданнями, які ставить перед собою автор посібника, присвяченого логічним засадам редагування. “Термін “редакторський аналіз”, – пише дослідник, – належить до найбільш поширених у теорії та практиці редагування. Зазвичай його вживають у широкому розумінні для позначення будь-яких дій щодо розгляду рукопису й оцінювання деяких його властивостей. Однак становлення теорії редагування як наукової дисципліни робить бажаним уточнення низки засадничих термінів і понять. Щодо терміна “редакторський аналіз” це, напевно, має означати його зіставлення з певними операціями і якісну диференціацію останніх залежно від їх функціональних та інших особливостей. У цьому розумінні доцільно говорити не про аналіз узагалі, але про різні його види”³. Можна зауважити, що

¹ Див., наприклад: Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.179.

² Див.: Там само.

³ Свинцов В.И. Смысловый анализ и обработка текста. – М.: Книга, 1979. – С.76–77.

й В.В.Різун, не наголошуючи на цьому спеціально, схиляється до такого самого підходу, проте щодо видів редакторського аналізу, то тут київський дослідник не виокремлює їх узагалі, а говорить про сфери, які охоплює цей аналіз: "Редакторський аналіз охоплює три сфери: аналіз тематичної організації твору та актуальної [актуальності, як надалі й пише в посібнику В.В.Різун – А.К.] теми; аналіз розробки теми й аналіз розкриття теми"¹. На жаль, зовсім не згадує про редакторський аналіз у своєму посібнику З.В.Партико, такого поняття навіть нема у предметному покажчику до його книги², хоча слово "аналіз", звісно, не раз використовується в тексті, проте з інших приводів.

Ми все-таки обстоюємо ту думку, що є загальні закономірності редакторського аналізу тексту й про них треба говорити. Це не заперечує того, що є специфіка редакторського аналізу різних видів текстів, скажімо, журналістських, і того, що є різні види редакторського аналізу тексту й різні сфери, які цей аналіз охоплює.

У прямому значенні слова будь-який аналіз полягає в поділі об'єкта на елементи, які його утворюють. Під час своєї праці над текстом редактор постійно здійснює уявний чи фізичний його поділ на окремі частини. Ця операція дозволяє оцінити з якогось погляду окремі ділянки тексту й певні зв'язки між ними. Редагування спрямоване не тільки на оцінювання, але й на виправлення тексту, тому ця операція може поєднуватися зі зміною, зі своєрідним "ремонтom" виокремлених таким чином частин і їх наступним об'єднанням. Аналітичні дії під час редакторського аналізу рукопису постійно пов'язані із синтетичними, бо виокремлені ділянки оцінюють не самі по собі, а в їх зв'язку з функціонально єдиним текстом, розрахованим на певний комунікативний ефект. У простих випадках аналітичні операції виконують майже автоматично, але це не змінює їх суті³.

Отже, редакторський аналіз передбачає вирішення трьох взаємопов'язаних професійних завдань: дослідження твору, його оцінювання й вироблення практичних рекомендацій авторові⁴.

Даючи характеристику рукопису, редактор базується на загальних

¹ Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – С.232.

² Див.: Партико З.В. Загальне редагування: нормативні основи. – Львів: Афіша, 2001. – С.389.

³ Докладніше див.: Свинцов В.И. Смысловый анализ и обработка текста. – М.: Книга, 1979. – С.76–77.

⁴ Див.: Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.179.

критеріях оцінки творів публіцистики, белетристики тощо й на аналізі додержання конкретних вимог, що продиктовані специфікою певного виду текстів і певного видання, засобу масової інформації. Редакторський аналіз – це критика, звернена насамперед до автора. Мета її – вказати на конкретні хиби, сприяти вдосконаленню рукопису. Це – докладний розгляд тексту, потрібний і самому редакторові, оскільки визначає його дальшу роботу з підготовки твору до оприлюднення. Редакторський аналіз порівняно з літературно-художньою критикою має низку специфічних особливостей. Ставлячи перед собою завдання якомога конкретніше й дійовіше допомогти авторові поліпшити його працю, редактор не тільки розглядає готовий твір, а й немовбито відтворює сам процес написання тексту, прямуючи від авторського задуму до його втілення. Тому під час вивчення особливостей редакторського аналізу можна використати численні спостереження, нагромаджені внаслідок узагальнення прийомів і методів праці автора – письменника, публіциста, науковця.

Водночас редактор ні на хвилину не забуває про таку специфічну категорію, як сприйняття тексту (читацьке, слухацьке, глядацьке). Завдання полягає в тому, щоб під час розгляду тексту передбачити можливі впливи твору на конкретного читача, слухача, глядача. Тут ідеться про багатоманітні комунікативні функції, які майбутній твір виконає успішніше, якщо читач, слухач, глядач точніше зрозуміє не тільки основну думку, концепцію автора, а й кожне твердження, визначення, оцінку, навіть мотиви висловлювання. Предметом аналізу редактора є цілісний твір, узятий у єдності всіх його аспектів: інформаційного, логічного, психологічного, лінгвістичного та ін. І хоча під час аналізу рукопису редактор уявно розчленовує його на окремі елементи, зміст і форма розглядаються в діалектичній єдності, а кожний фрагмент тексту – у взаємозв'язку з цілим. Структура редакторського аналізу багато в чому залежить від особливостей (видових, жанрових тощо) твору й від типу видання, засобу масової інформації. Однак можна виокремити й загальні аспекти: тематичний, змістовий, мовностилістичний, композиційний, редакційно-технічний тощо¹.

Тут варто зауважити, що у зв'язку зі сказаним вище одним із ключових понять для теоретичного узагальнення аналітичних операцій редактора є поняття структурної одиниці тексту. В.І.Свинцов зазначає,

¹ Докладніше див.: Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.179–181.

що “в будь-якому випадку аналіз тексту передбачає виокремлення певних його одиниць (змістових, граматичних, графічних і т.д.) і вивчення певних зв'язків між ними. Треба зауважити, що поняття “одиниця тексту”, взяте в загальному вигляді, досить невизначене: його статус у кожному окремому випадку визначається конкретними особливостями певного фрагмента тексту й завданнями аналізу”¹.

Тривалість тексту, що робить його саме текстом (надає якомусь уривкові мовлення “текстовості”, “текстності”), не можна точно позначити й обмежити математичною величиною: часом тривалості мовлення, кількістю фраз, сторінок, метрів стрічки. Тут можна висловити лише досить банальну думку, що ця тривалість не повинна дорівнювати нулю, тобто що сам по собі мовленнєвий акт усе-таки має існувати. Поняття тривалості набуває реального змісту лише за порівняння текстів, різних за обсягом, і особливо виразно виявляється в зіставленні якого-небудь цілого тексту з його ж частиною. Взятий як щось самостійне, будь-який фрагмент будь-якого тексту можна розглядати як ціле, однак, зіставляючи його з усім текстом, бачимо, що він є лише частиною цього тексту².

Базуючись на тому, що не можна точно в кількісному вимірі визначити текст і його межі, одиницею тексту, вважає В.І.Свинцов, може бути й окреме слово, і абзац, і навіть розділ. І остаточний висновок дослідника: “Таким чином, одиницю тексту можна визначити як будь-яку частину тексту, яку виокремлюють з нього й зіставляють з певною метою з іншими частинами (одиницями) тексту”³.

Під час редакторського аналізу тексту різні дослідники теорії та практики редагування пропонують предметом пильної уваги редактора зробити ті чи інші аспекти. Найповніший список таких об'єктів аналізу редактора знаходимо в М.Д.Феллера, який наголошує, зокрема, на тому, що “значний вплив справляє на структуру повідомлення інформаційна ситуація взагалі”⁴. Вчений пропонує під час редакторського аналізу давати оцінку “літературних достоїнств повідомлення і тексту”. Зокрема, визначати оригінальність чи банальність повідомлення, органіч-

¹ Див.: Свинцов В.И. Логические основы редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.35.

² Див.: Свинцов В.И. Смысловый анализ и обработка текста. – М.: Книга, 1979. – С.78.

³ Свинцов В.И. Логические основы редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.36.

⁴ Феллер М.Д. Эффективность сообщения и литературный аспект редактирования. – Львів: Вища шк., 1978. – С.140.

ність твору, пропорційність структури повідомлення¹, інтелектуальну насиченість тексту й емоційну насиченість повідомлення². До “літературних достоїнств” тексту дослідник відносить його простоту, ясність, зв’язність³, точність⁴, цікавість, доступність, виразність⁵, дохідливість, доказовість, переконливість, правдоподібність, стрункість⁶, ритмічність⁷, різноманітність, яскравість⁸, жвавість і гнучкість⁹.

2. Види правки тексту й практика засобів масової інформації. Другий аспект роботи редактора над текстом – практична реалізація висновків, які зроблено внаслідок редакторського аналізу, тобто правка тексту. Основні її завдання – усунення огріхів, які виявлено під час редакторського аналізу тексту й не виправлено під час авторського його доопрацювання, надання творові належного політичного звучання, ідейне його збагачення, досягнення виразності та ясності кожного формулювання, перевірка фактичного матеріалу, усунення хиб структури, мови й стилю, проведення редакційно-технічного опрацювання рукопису.

У теорії та практиці редагування традиційно наголошують на таких основних правилах виправлення тексту:

❶ Поправка є доречною тільки тоді, коли її потрібність можна довести. Редактор має в разі потреби пояснити, чому він прийняв те чи інше рішення. При цьому докази на кшталт “звучить”, “не звучить”, “не подобається” тощо, звичайно, не можна визнати переконливими.

❷ Правка має бути одноступеневою: виправляючи рукопис, треба намагатися усувати всі (навіть дрібні – !!!) хиби одразу.

❸ Всі виправлення треба вносити якнайретельніше; вони повинні легко читатися й займати на сторінці щонайменше місця¹⁰.

У всіх підручниках, посібниках наведено чотири види правки: правку-вчитування, правку-скорочення, правку-доопрацювання та правку-переробку.

¹ Див.: Феллер М.Д. Эффективность сообщения и литературный аспект редактирования. – Львів: Вища шк., 1978. – С.143.

² Див.: Там само. – С.145.

³ Див.: Там само. – С.147.

⁴ Див.: Там само. – С.149.

⁵ Див.: Там само. – С.150.

⁶ Див.: Там само. – С.152.

⁷ Див.: Там само. – С.153.

⁸ Див.: Там само. – С.154.

⁹ Див.: Там само. – С.155.

¹⁰ Див.: Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.240–241.

Правка-вичитування. Мета редакторської правки-вичитування – читання тексту “наскрізь”. Вичитувач має зауважити його змістові, композиційні, стилістичні хиби, перевірити правильність написання географічних назв, імен та прізвищ, точність цитат, цифр, дат, зіставність одиниць вимірювання. До обов’язків вичитувача входить також перевірка відповідності заголовків текстові, підтекстівок фотографіям та малюнкам¹. Правці-вичитуванню підлягають досконалі авторські тексти, які не потребують редакторського втручання. Завдання редактора тут зводиться до перевірки фактів, уточнення положень, апробації визначень. Тільки вичитуються також офіційні документи, всі види передруків, матеріали інформаційних агентств. У них усувають орфографічні помилки, позначають абзаци, звіряють цифри².

Правка-скорочення як особливий вид опрацювання рукопису має на меті досягти максимального лаконізму без втрат для змісту³. Часто метою правки-скорочення в ЗМІ є зменшення обсягу тексту, доведення його до певних розмірів, до певного хронометражу⁴. Цей вид правки – це пряме втручання в текст, тому редактор має врахувати особливості його змістової й синтаксичної структури. Характер змін, що вносять звичайно в текст за його скорочення, дозволяє розподілити їх на дві групи: скорочення тексту частинами й скорочення, які умовно називають внутрішньотекстовими. У першому випадку вилучають частини тексту, що є певними змістовими ланками. Вони здебільшого оформлені композиційно й синтаксично. Скорочення однотипних прикладів, фактів одного змістового ряду, подробиць не викликає труднощів під час редагування. Якщо скорочення намічено правильно, вони не спотворюють змісту й не суперечать манері автора, а отже, текст після них потрібно мінімально додатково опрацьовувати. Насамперед ідеться про опрацювання “стиків” між частинами тексту, які тепер опинилися поряд, щоб досягти його зв’язності. Скорочуючи текст, редактор має завжди пильно стежити за тим, щоб епізоди й факти, вилучені під час

¹ Докладніше див.: Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.102.

² Див.: Григораш Д.С. Теорія і практика редагування газети. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1966. – С.43.

³ Див.: Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.243.

⁴ Див.: Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.102; Григораш Д.С. Теорія і практика редагування газети. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1966. – С.43.

правки, не згадувалися непрямо в наступному викладі. Коли зв'язок між змістовими ланками необхідний, скорочення великими частинами неможливе. В цьому разі вдаються до внутрішньотекстових скорочень, пов'язаних з більш глибоким утрюванням у текст¹. Скорочення в сторінці, як правило, має виконувати відділ, що готував матеріал до друку, або сам автор².

Правка-доопрацювання – найпоширеніший вид редакторських вправлень у журналістських текстах. Його найчастіше використовують у редакторській діяльності³. Мета правки-доопрацювання – вдосконалення тексту, зокрема його форми, уточнення ідеї автора, його задуму. За своїм характером зміни, які вносять при цьому в текст, різноманітні: скорочення, дописування окремих фрагментів, заміна слів і зворотів, зміна синтаксичних структур, удосконалення композиції. Особливостей манери викладу автора, його стилю правка-доопрацювання змінювати не повинна⁴. Редактор виправляє також логічні й фактичні помилки, замінює не цілком переконливі аргументи іншими. Проте переважно доводиться поліпшувати форму викладу через удосконалення мовно-стилістичних засобів. Найдоцільніше й найкраще виправити такий текст може сам автор. Після зауважень редактора він зрозуміє вимоги засобу масової інформації, збагне суть помилок і належно поліпшить власний рукопис. Проте оперативність мас-медіа не завжди дозволяє попрацювати з автором, тому правку-доопрацювання виконують здебільшого без автора. Залишаючись у межах авторського тексту, редактор надає рукописові сильнішого політичного звучання, найбільшої точності й виразності⁵.

Правка-переробка як різновид творчості. Правка-переробка є специфічною формою редагування. Її використовують щодо текстів авторів, які слабо володіють навиками літературної праці. Скажімо, часто

¹ Докладніше див.: Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.102–103.

² Див.: Григораш Д.С. Теорія і практика редагування газети. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1966. – С.45.

³ Див.: Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.245; Григораш Д.С. Теорія і практика редагування газети. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1966. – С.45; Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.103.

⁴ Докладніше див.: Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.103.

⁵ Докладніше див.: Григораш Д.С. Теорія і практика редагування газети. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1966. – С.45.

листи читачів не можна віддати до друку в тому вигляді, в якому вони надійшли до редакції¹. Мета цього виду правки – створення нового варіанта тексту на основі матеріалу, поданого автором. Базуючись на фактах, які повідомив автор, журналіст утілює думку автора в літературну форму². Тут редагування мало чим відрізняється від самостійної творчості. Й це не суперечить настанові про додержання авторського стилю. В такому випадку, по-перше, важко говорити про наявність в автора творчого почерку, а, по-друге, турбота про читача тут відсуває турботу про автора на другий план. Проте редактор усе одно має дбати про те, щоб не нав'язувати дописувачеві чийогось способу викладу³. Правка-переробка, як і всі інші форми виправлення тексту, не повинна знеосіблювати авторський текст; вона, навпаки, має бути спрямована на те, щоб зауважувати й розвивати ті індивідуальні, неповторні риси, які має автор⁴. Правка-переробка близька до такої особливої форми творчої праці, як літературний запис⁵.

Зауважимо насамкінець, що, як свідчить редакційна практика, під час підготовки тексту журналістського твору до друку часто поєднуються всі види правки. Застосування одного виду правки в “чистому” вигляді трапляється лише зрідка⁶.

Питання для самоперевірки

1. Праця над рукописом як складний творчий процес, у якому не все можна регламентувати.
2. Два основні аспекти редагування.
3. Зміст понять “аналіз твору”, “редакторський аналіз”.
4. Мета редакторського аналізу.
5. Редакторський аналіз і літературно-художня критика.
6. Редакторський аналіз – критика, звернена до автора.

¹ Докладніше див.: Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.248.

² Докладніше див.: Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.103.

³ Докладніше див.: Григораш Д.С. Теорія і практика редагування газети. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1966. – С.46.

⁴ Докладніше див.: Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.253.

⁵ Докладніше див.: Григораш Д.С. Теорія і практика редагування газети. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1966. – С.46.

⁶ Див.: Григораш Д.С. Теорія і практика редагування газети. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1966. – С.43.

7. Структура редакторського аналізу.
8. Структурна одиниця тексту, тривалість тексту.
9. Вимоги до редакторської оцінки тексту.
10. Практична реалізація висновків редакторського аналізу.
11. Основні завдання правки.
12. Найважливіші правила виправлення тексту.
13. Види правки.
14. Особливості й сфера використання правки-вичитування.
15. Редакторська робота над текстами, які потребують правки- скорочення.
16. Правка-доопрацювання – найпоширеніший вид редакційних виправлень у журналістських текстах.
17. Правка-переробка як різновид творчості.

Практичні завдання

Завдання 4. *Визначити особливості редакторського аналізу інформативно-аналітичного чи експресивно-публіцистичного тексту, взятого з газети (рекомендуємо “День”, “Суботню пошту”, “Поступ”) чи із журналу (рекомендуємо “ПіК”, “Універсум”).*

Завдання 5. *З’ясувати особливості праці редактора з наведеним нижче текстом та вид (види) правки, що варто використати. Вдосконалити текст.*

1.

Не рахуючи книг, які не підпадають під закон про авторське право (Біблія і Коран), світовим бестселлером являється “Книга рекордів Гіннеса”, вперше надрукована кампанією “Гінес Супер-лативз” у жовтні 1855 р. Книга виходила на 370 мовах, і до червня 1998 р. було продано більше 81 млрд. примірників. В 1759 році Артур Гінесс заснував пивоварний завод у Сент-Джеймсі (Гейт, Дублін), який до 1833 року став найкрупнішим в Ісландії. В 1886 р. фірма “Артур Гіннес Сан енд К” перебралася в Лондон, а до 30-х років нашого століття володіла вже двома пивовареними заводами в Британії і виробляла свій особливий сорт темного міцного пива – портер стаут. Скрізь висіли рекламні плакати “Гіннес корисний для вас”, “Гіннес – ваша сила”, “Висока якість – це Гіннес”. Гіннес був єдиним сортом пива, який був в кожній пивній, але в дійсності кампанії не належав жоден цей паб, за винятком Касл

Інн на фермі в Бодіємі (Сассекс), де вирощувався хміль. Тому компанія завжди була в пошуку нових рекламних ідей. Після року напруженої праці 27 серпня 1955 року вийшов перший примірник 198-сторінкової книги. Успіх був миттєвим, і до Різдва книга стала бестселером №1. Англійське видання "Книги рекордів Гінесса" в даний час публікується в 400 різних країнах, і, крім того, вона виходить на 370 зарубіжних мовах. У 1984 р. об'єм продаж перевищив 50 млрд прим., а в 1994 р. – 75 млн, а на початку нового тисячоліття він складе 100 млн прим.

(За Книгою рекордів Гінесса).

2.

Наймолодший міністр. 2005 року Міністерство у справах сім'ї та молоді України очолив 29-річний Ю.О.Павленко. Чи був він наймолодшим міністром в історії сучасної України? У 1968 р. міністром будівництва і експлуатації автомобільних доріг став М.П.Шульгін (1930 – 1995), тобто на той час йому виповнилося 38 років. У такому ж віці в 1999 р. міністром економіки був призначений В.М.Пинзеник (нар. 1974 р.). В 1998 р. міністром зовнішніх економічних зв'язків було призначено С.Г.Осику (нар. 1944 р.), тобто у віці 29 років.

(За матеріалами періодики та Книгою рекордів України [Львів: ФІРА–люкс, 1997]).

Література

Григораш Д.С. Теорія і практика редагування газети. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1966. – С.42–47.

Здоровега В.Й. Теорія і методика журналістської творчості: Підручник. – Львів: ПАІС, 2004. – С.184–217.

Капелюшний А.О. Стилістика й редагування: Практичний словник-довідник журналіста. – Львів: ПАІС, 2002. – С.6–7, 59–61.

Капелюшний А.О. Стилістика. Редагування журналістських текстів: Практичні заняття (Навчальний посібник з курсів: "Практична стилістика української мови", "Стилістика тексту", "Редагування в ЗМІ"). – Львів: ПАІС, 2003. – С.376–382.

Качкан В.А., Лизанчук В.В. Особливості підготовки матеріалів для радіо і телебачення. – Львів: ЛДУ, 1987. – С.24–62.

Кузнецова О.Д. Журналістська етика та етикет: основи теорії, методики, дослідження трансформації незалежних видань України, регулювання моральних порушень. – Львів: Світ, 1998. – С.133–137.

Мильчин А.Э. Издательский словарь-справочник. – М.: Юристъ, 1998. – С.332.

Михайлин І.Л. Основи журналістики: Підручник. – К.: ЦУЛ, 2002. – С.171.

Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.102–104.

Огар Е.І. Українсько-російський та російсько-український словник-довідник з видавничої справи. – Львів: Палітра друку, 2002. – С.153.

Партико З.В. Загальне редагування: нормативні основи. – Львів: Афіша, 2001. – С.114–122.

Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – С.231–237.

Свинцов В.И. Логические основы редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.35–36.

Свинцов В.И. Смысловый анализ и обработка текста. – М.: Книга, 1979. – С.76–84.

Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.179–181, 240–253.

Феллер М.Д. Эффективность сообщения и литературный аспект редактирования. – Львів: Вища шк., 1978. – С.138–155.

Шаповал Ю.Г. Телевізійна публіцистика: методологія, методи, майстерність. – Львів: Видавн.центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. – С.5–36, 66–90.

Довідкова література для виконання завдання 5

Гиннесс. Книга рекордов: 2002. – М.: Астрель; АСТ, 2002. – 288 с. (наступні видання: 2004, 2005).

Гіннес. Книга рекордів: 2003. – К.: Школа, 2003. – 288 с.

Книга рекордов Гиннесса: 1999. – Назрань: АСТ, "Guinness Publishing Ltd.", 1999. – 264 с. (наступні видання: 2000, 2001; див. також 2001 на CD: **Книга рекордов Гиннесса: 2001.** – Guinness World Records, 2001).

Маценко Г.О. Книга рекордів України. – У 3-х ч.: Ч.1: Людина і суспільство. У світі науки і техніки; Ч.2: Культура і мистецтво. Спорт і розваги; Ч.3: Природа навколо нас. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2002.

Книга рекордів України. – Львів: ФІРА–люкс, 1997. – 132 с.

Хто є хто в Україні: 1999. – К.: КІС, 1999. – 348 с.

Хто є хто в Україні: 2000. – К.: КІС, 2000. – 576 с.

Хто є хто в Україні: 2001. – К.: КІС, 2001. – 550 с.

Хто є хто в Україні: 2004. – К.: КІС, 2004. – 990 с.

IV. ЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РЕДАГУВАННЯ

1. Особливості редакторського аналізу додержання в тексті законів і норм логічного мислення. Аналіз тексту з логічного погляду, по суті, зводиться до того, що, розглядаючи твір, редактор перевіряє, чи не відхилився автор у своїх роздумах, висновках, визначеннях від норм логічно правильного мислення¹. Щоб виконати своє призначення, текст має бути досконалим з логічного погляду. "Він повинен задовольняти такі вимоги логіки, як точність, визначеність, несуперечливість, обґрунтованість. Він має містити правильні й дійові з погляду логіки висновки, докази, визначення й інші наслідки розумових операцій"². Журналіст має виробити рефлекс на порушення логічної норми (К.М.Накорякова)³. Як і будь-який аналіз, логічний аналіз тексту базується на двох операціях: на уявному поділі його на частини й на дослідженні зв'язків між цими частинами, між змістовими одиницями тексту й затекстовою дійсністю⁴. У контексті авторського мовлення логічна схема часто прихована: не всі ланки наявні, порядок слів вільний, є багато слів, які уточнюють, передають відтінки значення. Це ускладнює аналіз, а отже, треба оволодіти раціональними його прийомами-навичками, які б допомогли подолати труднощі, перевірити думку автора за допомогою логічних правил і законів⁵.

Розгорнутий аналіз конкретного тексту виявляє два основні завдання редактора в оцінюванні твору з логічного погляду і прийоми, за допомогою яких ці завдання вирішують. Перше завдання – усвідомити, не пропустити повз свідомість випадки логічного зв'язку між поняттями або судженнями в тексті, уявно зафіксувати, виявити кожний такий зв'язок. Друге завдання – перевірити правильність виявлених, зафіксованих логічних зв'язків. Прийоми виявляння логічних зв'язків:

✍ виокремлення слів або розділових знаків, що передають характер логічних зв'язків;

¹ Див.: Мильчин А.Э. Методика и техника редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.188.

² Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.206.

³ Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.22.

⁴ Див.: Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.24.

⁵ Див.: Мильчин А.Э. Методика и техника редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.189.

✍ зіставлення суджень чи понять, логічний зв'язок між якими вербально чи пунктуаційно не позначають.

Прийоми, що допомагають перевірити правильність логічних зв'язків:

- чітке виокремлення суджень і згортання їх до якомога простіших;
- відновлення пропущених ланок;
- зіставлення логічно пов'язаних ланок:
 - зіставлення суджень про той самий або про близький предмет упродовж одного твору;
 - зіставлення логічно однорідних членів з узагальнювальним або загальним словом і між собою;
 - зіставлення конкретизувальних фактів з узагальнювальним положенням;
 - зіставлення частин у визначеннях – тієї, яка визначається, й тієї, яка визначає;
 - зіставлення підстави й наслідку;
 - зіставлення тези й аргументів¹.

У всіх дослідників ідеться про чотири основні закони правильного мислення:

1. *Закон тотожності*. Кожна думка, яку наводять у певному умовиводі, за повторення повинна мати той самий певний стійкий зміст². "Будь-яка конкретна логічна одиниця тексту в процесі його аналізу має розглядатися як тотожна сама собі, скільки б разів у цьому тексті вона не зустрічалася"³. Закон тотожності орієнтує редактора на те, аби бути гранично уважним під час зіставлення логічних одиниць, що наведені в тексті як рівнозначні. Пов'язана з цим законом вимога чіткості мислення зобов'язує також поєднувати в одній текстовій конструкції (організаційно самостійній) думки, які справді подібні одна до одної, а думки, що істотно різняться, композиційно відокремлювати одну від одної⁴.

2. *Закон суперечності*. Не можуть бути одночасно істинними протилежні думки про той самий предмет, узятий у той самий час і в тому

¹ Див. докладніше: Мильчин А.Э. Методика и техника редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.195–218.

² Див.: Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.26.

³ Свинцов В.И. Логические основы редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.181.

⁴ Див. докладніше: Свинцов В.И. Логические основы редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.185.

самоmu відношенні¹. В.І.Свинцов розрізняє контактні й дистантні, виразні й імпліцитні суперечності:

☐ Контактно-виразні суперечності (*Степанишин і командир корабля виходили мовчки, про щось перемовляючись між собою*);

☐ Контактно-імпліцитні суперечності (*Перший приз здобув досвідчений гросмейстер, який набрав 10 очок, отримавши 7 перемог і звівши одну партію внічию*);

☐ Дистантно-виразні суперечності (*Мистецтво не знає обмежень. А через декілька абзаців: Мистецтво має різні обмеження, зумовлені християнською етикою, законами жанру тощо*);

☐ Дистантно-імпліцитні суперечності (*Єгипетський фараон Амінготеп вступив на престол 14-річним підлітком у 1375 році до н.е. А потім через декілька абзаців: Амінготеп помер у 1336 р. до н.е. на тринадцятому році життя*)².

3. Закон виключеного третього. З двох висловлювань, які суперечать одне одному в той самий час і в тому самому відношенні, одне неодмінно істинне³. Іншими словами, "істину належить шукати серед двох висловлювань, в одному з яких заперечується те, що стверджується в іншому"⁴.

4. Закон достатньої підстави вимагає, щоб усяка думка була обґрунтована іншими думками, істинність яких доведена⁵. Особливості застосування й додержання цього закону в журналістських текстах докладніше розглянуто в курсі "Теорії та практики журналістики", у спецкурсі "Аргументація в журналістській творчості" та ін.

2. Усунення логічних помилок. Дуже серйозною проблемою, пов'язаною з опрацюванням змісту тексту, є вироблення в редактора навиків усунення логічних помилок. Це питання більш чи менш докладно висвітлено в посібниках М.М.Сікорського⁶ та А.В.Абрамович і Е.А.Лазаревич⁷.

¹ Див.: Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.28.

² Див. докладніше: Свинцов В.И. Логические основы редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.194–195.

³ Див.: Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.30.

⁴ Свинцов В.И. Логические основы редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.193.

⁵ Див.: Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.31.

⁶ Див.: Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.206.

⁷ Див.: Абрамович А.В., Лазаревич Э.А. Практикум по литературному редактированию. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1974. – С.101.

Типові логічні помилки:

1. Підміна тези.
2. Зсув плану розповіді з однієї сфери в іншу (переважно з політичної сфери в побутову).
3. Контактно-виразні суперечності в тексті як наслідок порушення закону суперечності: *Згодом у міліцейському звіті комітету державної безпеки з'явилися такі слова: "По улице Любинской шли демонстранты и выкрикивали требования хлеба и колбасы"* (СП. – 1998. – №2); *У Парижі було затримано американського актора Роберта де Ніро у зв'язку зі справою про проституцію. Хоча володар "Оскара" проходить у цьому питанні як свідок, його все-таки допитали* (СП. – 1998. – №6).
4. Дистантно-виразні суперечності в тексті як наслідок порушення закону суперечності: *Група 7. Румунія – Ліхтенштейн 7:0... Андріан Іліє (справа) автор хет-трику у ворота збірної Люксембурга* (Е. – 1998. – 8–9 вересня).
5. Контактно-імпліцитні суперечності в тексті як наслідок порушення закону суперечності: *За інформацією, отриманою від керівництва ЛОО НДП, вони переконані, що до них найближчим часом долучиться і Республікансько-християнська партія, і на виборах блок виступить єдиним тріумвіратом в місті* (ВЗ. – 1998. – 23 січня); *За повідомленням Центральної виборчої комісії, в одномандатних виборчих округах висунуто кандидатами в народні депутати України 4643 особи. В середньому на один мандат претендують 8 кандидатів. Проте у деяких округах кількість їх перевищує 20* (Т. – 1998. – №8).
6. Дистантно-імпліцитні суперечності в тексті як наслідок порушення закону суперечності: *РУКА МОСКВИ ТРІУМФ АБО ФІАСКО Верховна Рада України 305-ма голосами "за" ратифікувала Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією. Договір про дружбу, співпрацю й партнерство між РФ і Україною – шлях до нових цивілізованих відносин обох країн* (Т. – 1998. – №4); *1899 року виходить перша збірка його [В. Стефаніка] новел "Синя книжечка"... а в 1905 році – вибрані оповідання "Моє слово" (тут уміщено лише два нові твори – "Моє слово" і "Суд")... Але сам письменник через певні життєві обставини після 1902 року надовго припинив творчу працю. За наступних 15 років він не опублікував жодного твору* (Українська література: 10 клас. – К.: Освіта, 1992. – С. 257).

7. *Порушення причиново-наслідкового зв'язку в уривку тексту чи в тексті загалом: "Ембріональний" стан окремих політичних партій в Україні дає підстави сумніватися у серйозності їхніх намірів справді змінити на краще ситуацію у державі чи працювати на українське майбутнє довше, ніж до 29 березня (СП. – 1998. – №6); Днями в Центрі культури Західного ОК відбувся навчально-методичний збір помічників командирів із фінансової роботи об'єднань, обласних військових комісаріатів, а також інспекторського складу Західного ОК. Так, сьогодні заробітна плата особовому складу Західного ОК не виплачена ще за п'ять місяців 1997-го та за 2 місяці цього року (СП. – 1998. – №8); Ось видали в Канаді Енциклопедію України англійською – і вічна слава покійному її редакторові Данилу Гузарові-Струку (ПІК. – 1999. – №19. – С.39).*
8. Недостатня обґрунтованість тези належною кількістю аргументів.
9. Сплутування причини й умови.
10. Сплутування причини й наслідку.
11. Пропущення потрібної ланки в ланцюзі логічних розмірковувань: *Люди мусять знати, що і як робить влада. Саме за це власть імушчі недолюблюють пресу (Е. – 1998. – №11); Богдан фактично залишився без засобів до існування і мене дивує: є ж така організація, як Спілка журналістів України (ТП. – 1997. – №1).*
12. Подання як істинної тези, істинності якої ще треба підтвердити аргументами: *Всім доводиться часто бувати пасажиром Львівської залізниці (ТП. – 1998. – №3).*
13. Поєднання як однорівневих, однопланових, однорідних тих понять, які такими не є: *Місячне затемнення найбільше впливає на особисте життя, сферу кохання, дітей (УШ. – 2000. – №3).*
14. Наведення аргументів, які не підтверджують, а, по суті, спростовують тезу: *Чоловіка, мого батька, вона втратила. Він помер від крововилив в мозок, коли мені був місяць. Тому я практично ріс один. Тітки, няньки, жінки – з боку мамі... (Е. – 1998. – №2).*
15. Неналежне розмежування в тексті тези й аргументів.
16. Подання як однорівневих, однопланових, однорідних тих понять, зміст яких частково перетинається, обсяги значення яких частково збігаються: *Жертв обирали не випадково, ними ставали так звані незахищені юнки – сироти, напівсироти, із сімей, де батькам байдужа доля своїх доньок (УШ. – 2000. – №3).*

Питання для самоперевірки

1. Умови додержання законів і норм логічно правильного мислення.
2. Основні завдання редактора в оцінюванні тексту журналістського твору з логічного погляду.
3. Прийоми, за допомогою яких вирішують ці завдання.
4. Чотири основні закони правильного мислення та умови їх додержання в журналістському тексті.
5. Формування в редактора навиків усунення логічних помилок.
6. Класифікація логічних помилок.

Практичні завдання

Завдання 6. Знайти в газетних текстах (рекомендуємо для аналізу газети “Суботня пошта”, “Поступ”) логічні помилки. Запропонувати способи вдосконалення тексту.

Завдання 7. Виявити логічні помилки. Виконати правку тексту.

1. У другій половині гри запал гірників зник, тому автогол Пуканича важко назвати логічним і справедливим. Після такої невдачі “Шахтар” просто опустив руки, а в “Динамо” відкрилося “друге дихання” (ЛГ. – 2003. – 23 травня).

2. Цікаво, що “Ювентус” уже вп’яте у своїй історії програє фінал найпрестижнішого футбольного чемпіонату. Та це – Його Величність Футбол. І тут нічого не вдієш. Саме за це його і люблять мільйони вболівальників (ЛГ. – 2003. – 30 травня).

3. Жіноча історія

ПРИМАРА ЩАСТЯ

У всякому разі Таї Олег сподобався, навіть дуже.

Тая розповіла про чоловіка-алкоголіка і про те нестерпне пекло, що довелося пережити.

Таня почвалала на кухню, їй зовсім не хотілося спати, а от щось з’їсти не завадило б.

Тая ревіла ще дуже довго.

Юлія Підлужна (ВЗ. – 2003. – 14 серпня).

4. У США ЗААРЕШТУВАЛИ ОДНОГО З НАЙБІЛЬШ НЕБЕЗПЕЧНИХ ТЕРОРИСТІВ

Білий дім заявляє, що цього тижня в одній із країн південно-східної Азії зловили одного з провідних членів терористичної організації “Аль-Каїда” і главу бойового крила “Джемаа Ісламія”, яка організувала вибухи на острові Балі й в готелі “Marriot”, Рідуана Ісамуддіна, відомого

також як Хамаблі, затримали у результаті спільної операції ЦРУ і “одно-го з урядів південно-східної Азії” (СП. – 2003. – 21 серпня).

5. У нас сьогодні Кучма працює президентом в адміністрації Медведчука, і перша леді не Людмила Кучма, а Оксана Марченко. Вона значно молодша і красивіша, але констатую факт (АГ. – 2004. – 1 січня).

6. Поступ. № 203 (1258), четвер, 30 жовтня – 5 жовтня 2003 року (с.ІV).

7. Губернатор Різак приїжджав за Марченко [слідом за дружиною Віктора Медведчука] на джипі. А одного разу прибув на будову на вертольоті. Потім з’являлася у машині з тим самим номером 076 (П. – 2004. – 29 січня).

8. Три факти з життя “Запорожця”:

1. Що обов’язково є в інструкції з експлуатації цього авто? – Розклад руху автобусів.

2. Як на халяву дістати запчастини до “Запорожця”? – Просто їхати слідом за ним.

3. Як удвічі збільшити його вартість? – Залити повний бак бензину (АГ. – 2004. – 21 січня).

9. В Торонто квартири в кондомініумах коштують від 1600 до 2200 доларів за 1 кв.м. Приватні будинки на 1-2 поверхи дешевші – від 1 тис. до 1,3 тис. доларів (АГ. – 2004. – 21 січня).

10. Викладацька робота для мене не тільки праця, але й відпочинок. Я надзвичайно задоволений мисленням молоді. Вважаю своїм обов’язком продовжувати працювати в цьому напрямку (АГ. – 2004. – 21 січня).

11. Проте знову ж таки ще один мій добрий знайомий не розуміє, чому ціни на нерухомість через цей закон (Закон України “Про податок з доходів фізичних осіб”) мають зрости... Дивно, але працівники більше десяти фірм, які працюють на нашому ринку нерухомості, також переконані, що новий закон України “Про податок на доходи фізичних осіб” цього року жодним чином не вплине на ціни (АГ. – 2004. – 21 січня).

12. Дніпропетровський “Дніпро” матч Кубка УЕФА з марсельським “Олімпіком” може зіграти без свого лідера Олега Венглінського. Найкращий гравець України за підсумками минулого року, він досі не залікував травму, якої зазнав ще у першому колі (Е. – 2004. – 5 лютого).

13. Якби на Ющенка існував компромат, то його б давно уже використали. Тому у боротьбі з опозицією в хід іде дезінформація, тобто чорний піар. Лекають громадян байками то про радикальних націона-

лістів, то про нерішучість, то про неправильне оточення, то про відсутність команди. Думають, українці давно навчилися читати між рядками і розуміють різницю між журналістикою і телекілерством (АГ. – 2004. – 18 лютого).

14. Євген Марчук провів детальну розмову з Миколою Петриком про підготовку до служби в Іраку бійців 6-ї окремої бригади (сам генерал Петрук 1,5 місяця відслужив у цьому регіоні й особисто керував переміщенням 5-ї ОМБР із Кувейту в Ірак) (П. – 2004. – 1 березня).

15. До того ж, протягом 15 років житла здавали такий мізер, що житлова проблема з кожним роком тільки поглиблювалася. Основна причина, на мою думку, у тому, що немає де будувати. Львів останніми роками пішов шляхом аукціонів. Проте така система дозволяє спорудити житла максимально на 25 тисяч кв. метрів. А Львову потрібно 250–300 кв. метрів на рік (П. – 2004. – 11 березня).

16. І якщо вам більше чотирнадцяти років і ви прагнете нових вражень, то можете покружляти у двох вертикальних площинах по колу навколо його осі (Е. – 2004. – 25 березня).

17. Але лише про медалі одних змагань – ігор Олімпіади – мріє гімнастка [Ірина Яроцька]. Можливо саме їй доля напропорчить повторити досягнення Лілії Подкопаєвої, нагадати усьому світові про давні та славні традиції української спортивної гімнастики. Але це буде завтра (П. – 2004. – 8 квітня).

18. – **Скажіть, будь ласка, а що дає йому [П.Лазаренкові] статус політичного притулку в США в разі повернення до України?**

– Статус політичного біженця не дає якогось імунітету на території іншої держави (ПіК. – 2004. – №12. – С.20).

19. ВЕЛИКЕ ПЕРЕСЕЛЕННЯ МАЛИХ НАРОДІВ ЗА АБРАМОВИЧЕМ

Як пояснив в інтерв'ю радіостанції віце-губернатор Чукотки Василь Максимовим, споконвічно з радянських часів Чукотка є форпостом держави і розвивалася з метою оборони...

У той же час, як зазначив Максимов, Чукотка не те місце, яке можна назвати комфортним для проживання. Залишитися, при бажанні, може корінне населення і мінімум обслуговуючого персоналу, але частину потрібно відселити, сказав Максимович (СП. – 2004. – 15 квітня).

20. МЕШКАНЦІ ЛЬВІВЩИНИ ХОЧУТЬ МАТИ ПРИЗВИЩА ЛІТЕРАТУРНИХ ТА ТЕЛЕГЕРОІВ

Міністр юстиції О.Лавринович сказав що, найчастіше українські гро-

мадяни хотіли повернути дошлюбне прізвище... Серед інших випадків – громадянин Шабала, який став громадянином Кучмою... Змінювали також і імена – наприклад, одна з численних українських Марин стала Електрою (СП. – 2004. – 22 квітня).

КУЧМ В УКРАЇНІ ПОБІЛЬШАЛО

Як повідомив міністр юстиції Олександр Лавринович, найчастіше українці хочуть повернути собі прізвище, як мали до одруження...

Громадянин Шабала змінив своє прізвище на Кучма...

Нерідко українці змінюють й імена: Марина – на Ойллауіллія, Алісія – на Глафіра, Василь – на Роланд, Олена – на Євангелія, Галина – на Електра...

Уляна СУРМАЙ (Е. – 2004. – 22 квітня).

21. Сьогодні можна знайти чимало причин невдалого виступу провідної команди Галичини. Безумовно, є тут вина й тренерів, які під час тривалого зимового міжсезоння так і не змогли кадрово підсилити команду. Адже на кожній прес-конференції наставники "Карпат" запевняли, що дуже задоволені черговим закордонним вояжем (ВЗ. – 2004. – 6 травня).

22. Така незгода супроводжується нормами минулого, тобто їм дуже важко зламати свій стереотип. У зв'язку з цим псуються стосунки між невісткою та зятем, або й рідними. Батьки страждають, постійно у напрузі (СП. – 2004. – 6 травня).

23. Усім відомо, що з роками людина стає старшою, і не виключено, що чоловік залишає сім'ю (СП. – 2004. – 6 травня).

24. На турнірі імені пам'яті Валерія Васильовича Лобановського (УТ-1. – 2004. – 12 травня).

25. Руслана разом зі своїми дикими танцями успішно виступила й вийшла у фінал (Н [ТРК "Люкс"]. – 2004. – 13 травня).

26. Часом складається враження, що в Англії люди цікавляться лише футболом. Посперечатися у популярності з "королем спорту" можуть хіба що регбі та теніс (ВЗ. – 2004. – 13 травня).

27. Вона [Наомі Кемпбелл] стрибає з парашута, підтримує дружні стосунки з Нельсоном Манделою (СП. – 2004. – 13 травня).

28. Нині він за крок від затвердження конституційних змін – і можна не сумніватися: цей крок зроблено! (П. – 2004. – 20 травня).

29. Кілька років тому триста тисяч чехів вийшло на вулиці Праги протестувати проти зміни керівника державного телебачення, підозрюючи, що він зможе завдати шкоди свободі слова (П. – 2004. – 20 травня).

30. РЕКТОР УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ПОКІНЧИВ ЖИТТЯ САМОГУБСТВОМ

Близько 11.00 каретою “швидкої допомоги” В.Сливка був доставлений в реанімацію обласної клінічної лікарні, де він невдовзі помер...

Пораненого ректора знайшла його дружина, він лежав напівроздягнений у ванні без води. Дружина повезла ректора до лікарні, але він помер по дорозі (СП. – 2004. – 27 травня).

31. КІНЕЦЬ ВІЛЬНОДУМСТВУ

Останньою краплею, яка переповнила чашу терпіння керівництва телекомпанії [НТВ], став сюжет “Одружитися із Зелімханом”, який мав вийти у програмі “Намедни” в неділю, 30 червня...

Сюжет “Одружитися із Зелімханом” був показаний в азійській частині Росії, але так і не потрапив на екрани в європейській частині країни (через різницю в часових поясах трансляція відбувається в середині дня за московським часом)...

Олег КУКАРЦЕВ (П. – 2004. – 3 червня).

32. Карколомна поразка російських правих на парламентських, а потім і на президентських виборах логічно показала червоне світло подальшому наступу на свободу ЗМІ. Знаменитий Шендеровіч зі своїми “Куклами” зник з телеекранів і зараз з’являється лише на хвилях ефемок, там, де не видно його ляльок (П. – 2004. – 3 червня).

33. **ФІНАЛ** 40 липня 2004 року, Ліссабон, “Естадіо да Луш” (П. – 2004. – 10 червня).

34. Тому більшість висловила готовність підтримати “нашоукраїнський” законопроект з політреформи №207-1.

Як повідомив Олександр Мороз, більшість погоджується розглядати законопроект №3207-1 за двох умов (П. – 2004. – 10 червня).

35. Книга “Моє життя” (“My Life”) стала бестселером за кількістю замовлень ще до початку її виходу у світ (ВЗ. – 2004. – 24 червня).

36. За таких умов і з рейтингом на рівні 6% не тільки перемогти, а й посісти почесне третє місце, як на двох попередніх виборах, для Мороза практично неможливо...

Узагалі вибори 2006-го року для КПУ, вочевидь, виглядають набагато важливішими, ніж цьогорічні. І це логічно. Не є Петро Симоненко одним із лідерів цих перегонів, залишившись на позиції вічно третього (ЛГ. – 2004. – 8 липня).

37. Функціонери УЕФА найкращим футболістом Євро-2004 визнали капітана грецької збірної Теодороса Загоракіса.

Півзахисники: Міхаель Баллак (Німеччина), Луїш Фігу (Португалія),

Френк Лемпард (Англія), Маніше (Португалія), Павел Недвед (Чехія), Теодорос Загоракіс (Німеччина), Зінедін Зідан (Франція) (Е. – 2004. – 8 липня).

38. Найсексуальнішою частиною свого тіла Джесіка [Симпсон] називає “буфера”, а ось свої ноги 160-метрова співачка вважає коротенькими, хоча дуже привабливими (СП. – 2004. – 7 жовтня).

39. Андрієві Шевченку – 28!

Після матчу гравці “Мілана” зазвичай мають вільний день, тож саме у четвер рідні, а також товариш ще з часів київського “Динамо” Каха Каладзе привітають ювіляра у нього вдома (Е. – 2004. – 30 вересня).

40. Другим указом Ющенко має на меті залучити до бюджету додаткові кошти, недоотримані від приватизації стратегічних об’єктів 2004 року, та спрямувати їх на компенсацію втрачених заощаджень. Зокрема від “Криворіжсталі” (П. – 2004. – 14 жовтня).

41. 5-кімнатна квартира, 2 рівні, поверх: 22–23. Площа 498 кв. метрів, вільне планування, три рівні, панорамний вигляд з вікна.

Ціна 1 млн. 100 тисяч доларів (Е. – 2004. – 26 серпня).

42. Недовіра електорату до офіційного результату майбутніх виборів і надалі залишається низькою, що фактично означає рівень довіри до чинної влади (ЛГ. – 2004. – 2 вересня).

43. Несподівано вартісний подарунок до Дня незалежності отримав начальник управління МВСУ у Львівській області Олег Сало: напередодні національного свята йому присвоїли звання генерал-майора. Такий наказ міністр внутрішніх справ України Микола Білоконь підписав 20 серпня (П. – 2004. – 19 серпня).

44. Півторарічне перебування Анатолія Кириловича на посаді прем’єр-міністра України, на відміну від інших екс-прем’єрів (Ющенко, Марчук, Янукович), нічим особливим для народу не запам’яталося (АГ. – 2004. – 25 серпня).

45. Дружина:

– Я була такою дурепою, коли виходила за тебе заміж!

Чоловік:

– Так, але я був так упевнений, що цього не помітив (СП. – 2004. – 4 листопада).

46. Ми багаті тим, що сьогодні більш ніж 114 національностей живе в Україні (ЛГ. – 2004. – 18 листопада).

47. Перший тур президентських виборів у Росії засвідчив: якщо виграє наш кандидат Віктор Янукович (але обговорювати цього не

треба – він програє вибори), то ми втратимо довіру населення України (ЛГ. – 2004. – 18 листопада).

48. ДІАНА КРЮГЕР З “ТРОЇ” СТАЛА ПРИЧИНОЮ ВІЙНИ

Єдина представниця Німеччини в списку, Діана Крюгер одного разу стала причиною війни: коли Єлену в її виконанні викрав Паріс (Орlando Блум) (СП. – 2004. – 18 листопада).

49. З'явившись у помешканні виборця В.Януковича, вони вимагають від нього поклястися на Біблії в підтримці Віктора Ющенка (ЛГ. – 2004. – 16 грудня).

50. Єдиний, хто зголосився представляти інтереси Януковича, так це голова місцевої СДПУ(о) В'ячеслав Шульц (АГ. – 2004. – 22 грудня).

51. Закон України “Про особливості застосування Закону України “Про вибори Президента України” при повторному голосуванні 26 грудня 2004 р. написаний таким чином, щоб не допустити зірвання цього закону (СП. – 2004. – 16 грудня).

52. Як повідомила “Поступ” Світлана Колодко, ймовірно, що Львівщина зараз вступає у “багатоводневий період”, коли через часті дощі формуються паводки. За словами Світлани Колодко, настання такого періоду пов'язане з природними циклами. Скажімо, маловодний період на Львівщині триває 3–4 роки, багатоводний – 5–7 років (П. – 2005. – 27 січня).

53. Під час ДТП троє пасажирів аеробуса загинули, 74 пасажирів отримали травми (ВЗ. – 2005. – 27 січня).

54. Здалися вам ці будки! Я багато їздив Україною і це абсолютно не суттєва річ у роботі ДАІ. Просто йдеться про те, щоб ДАІ усвідомило: потрібно не стояти в засідках, куцах або будках, а патрулювати, допомагати автомобілістам і стежити за порушниками й на дорозі, й на пішохідній частині (ЛГ. – 2005. – 17 березня).

55. Одного чоловіка застукали за перевищення швидкості. ДАІшник заарештував його на кругленьку суму і виписав квитанцію (СП. – 2005. – 17 березня).

Література

Абрамович А.В., Лазаревич Э.А. Практикум по литературному редактированию. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1974. – С.101–102.

Капелюшний А.О. Стилистика й редагування: Практичний словник-довідник журналіста. – Львів: ПАІС, 2002. – С.36–38, 95–97.

Капелюшний А.О. Стилистика. Редагування журналістських текстів:

Практичні заняття (Навчальний посібник з курсів: “Практична стилістика української мови”, “Стилістика тексту”, “Редагування в ЗМІ”). – Львів: ПАІС, 2003. – С.384–389.

Мильчин А.Э. Методика и техника редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.188–223.

Мильчин А.Э. Методика редактирования текста. – М.: Книга, 1980. – С.219–255.

Мильчин А.Э. Издательский словарь-справочник. – М.: Юристъ, 1998. – С.199.

Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.21–34.

Огар Е.І. Українсько-російський та російсько-український словник-довідник з видавничої справи. – Львів: Палітра друку, 2002. – С.104.

Партико З.В. Загальне редагування: нормативні основи. – Львів: Афіша, 2001. – С.175–207.

Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – С.90–99.

Свинцов В.И. Логические основы редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – 272 с.

Свинцов В.И. Смысловый анализ и обработка текста. – М.: Книга, 1979. – 272 с.

Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.205–211.

Довідкова література для виконання завдань 6 і 7

Абетка української політики: Довідник. – К.: Смолоскип, 1998. – 230 с.

Абетка української політики, 2000–2001: Довідник. – К.: Смолоскип, 2001. – 328 с.

Аксельрод А., Филлипс Ч. Диктаторы и тираны: Энциклопедия обо всём: В 2 т. – Т. 1–2. – Смоленск: Русич, 1997.

Антична література: Довідник. – К.: Либідь, 1993. – 320 с.

Античность: Словарь-справочник по истории, культуре и мифологии. – Дубна: Феникс+, 2003. – 298 с.

Американские президенты: 41 исторический портрет от Джорджа Вашингтона до Билла Клинтона. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1997. – 640 с.

Атлас світу. – К.: НВП “Картографія”, 1999. – 216 с.

Бавин С.П. Зарубежный детектив XX века: Популярная библиогра-

фическая энциклопедия. – М.: Книжная палата, 1991. – 206 с.

Балдано И.Ц. Мода XX века: Энциклопедия. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2002. – 400 с.

Батенко Т.І. Королі СНД: Портрети дванадцяти президентів. – Львів: Кальварія, 2000. – 216 с.

Батенко Т.І. Галицькі намісники: Записки з коридорів львівської влади. – Львів: Каменярь, 2004. – 193 с.

Берве Г. Тираны Греции. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1997. – 640 с.

Берченко М.М., Березовська І.Б. Синьо-жовті сторінки Internet: Про Україну та українців. – Львів: Ліґа-Прес, 2000. – 404 с.

Богданов Н.Г., Вяземский Б.А. Справочник журналиста. – Л.: Лен-издат, 1971. – 688 с.

Большая энциклопедия знатоков. – Донецк: Сталкер, 2002. – 496 с.

Большая энциклопедия литературных героев: В 4 т. – Т.1–4. – М.: ТЕРРА – Книжный клуб, 2001.

Большой энциклопедический словарь. – М.: Большая Российская энциклопедия; СПб.: Норинт, 1998. – 1456 с.

Большой энциклопедический справочник. – М.: Астрель; АСТ, 2001. – 944 с.

Бондаренко К. Атланти і каріатиди з-під даху Президента. – Львів: Кальварія, 2000. – 184 с.

Бычков А.А. Энциклопедия языческих богов: Мифы древних славян. – М.: Вече, 2000. – 400 с.

Вакарчук Іван: Біобібліографічний покажчик. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2001. – 112 с.

Валюты стран мира: Справочник. – М.: Финансы и статистика, 1987. – 383 с.

Вартанов Г.І. Короткий довідник газетного працівника. – К.: Політвидав України, 1989. – 173 с.

Великие кинозвёзды XX века. – М.: Мартин, 2001. – 495 с.

Великие мыслители XX века. – М.: Мартин, 2002. – 512 с.

Великие музыклы мира: Популярная энциклопедия. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2002. – 704 с.

Великие спортсмены XX века. – М.: Мартин, 2003. – 560 с.

Великие шпионы. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1998. – 512 с.

Военная авиация: В 2-х кн. – Кн.1–2. – Мн.: Попурри, 1999.

Весь світ у цифрах і фактах: Довідник. – К.: Мапа, 2001. – 128 с.

Войтович В.М. Українська міфологія. – К.: Либідь, 2002. – 664 с.

- Володарі гетьманської булави.** – К.: Варта, 1995. – 560 с.
- Воскресенский Б.М., Терпиловский С.С.** “Динамо” (Киев). 1927–1997: Иллюстрированный хронологический справочник. – Одесса: Интер–Пресс, 1998. – 148 с.
- Всё обо всех:** В 11 т. – Т. 1–11. – М.: Филол. о-во “Слово”, “Ключ-С”, АСТ, 1997 – 1999.
- Всемирный биографический энциклопедический словарь.** – М.: Большая Рос. энциклопедия, 1998. – 926 с.
- Выдающиеся политики: XX в.** – Мн.: Современ. литератор, 1999. – 496 с.
- Ганичев П.П.** Воинские звания. – М.: ДОСААФ, 1989. – 144 с.
- Герои Советского Союза.** – В 2-х т. – Т.1–2. – М.: Воениздат, 1987–1988.
- Герои Социалистического Труда.** – М.: Известия, 1988. – 216 с.
- Гетьмани України.** – К.: Україна, 1995. – 128 с.
- Гиляревский Р.С., Старостин Б.А.** Иностранные имена и названия в русском тексте: Справочник. – М.: Высшая школа, 1985. – 304 с.
- Гиннесс.** Книга рекордов: 2002. – М.: Астрель; АСТ, 2002. – 288 с. (наступні видання: 2004, 2005; за попередні роки див.: Книга...).
- Гіннес.** Книга рекордів: 2003. – К.: Школа, 2003. – 288 с.
- Гладков К.А.** Атом от А до Я. – М.: Атомиздат, 1974. – 272 с.
- Голованов Я.К.** Этюды об учёных. – М.: Мол. гвардия, 1983. – 415 с.
- Гондюл В.П., Дерев'янка А.Г., Матвєєв В.В., Прохур Ю.З.** Информатика та обчислювальна техніка: Короткий тлумачний словник. – К.: Либідь, 2000. – 320 с.
- Гордон Д.И.** Звёзды театра и кино. – Харьков: Фолио, 2004. – 400 с.
- Гордон Д.И.** Звёзды политического небосклона. – Харьков: Фолио, 2004. – 400 с.
- Гордон Д.И.** Звёзды спорта. – Харьков: Фолио, 2004. – 400 с.
- Гордон Д.И.** Звёзды эстрады. – Харьков: Фолио, 2004. – 400 с.
- Гордон Д.И.** Лица Украины. – Харьков: Фолио, 2004. – 510 с.
- Горпинич В.О.** Словник географічних назв України: (Топоніми та відтопонімічні прикметники): Близько 25 000 слів. – К.: Довіра, 2001. – 526 с.
- Григораш Д.С.** Журналістика у термінах і виразах. – Львів: Вища школа, 1974. – 296 с.
- Данцев А.А.** Правители России: XX век. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2000. – 512 с.
- Дев'ятий форум видавців у Львові:** Каталог учасників. – Львів:

Форум видавців; Афіша, 2002. – 315 с.

Дей О.І. Словник українських псевдонімів та криптонімів (XVI–XX ст.). – К.: Наукова думка, 1969. – 560 с.

Декоративно-ужиткове мистецтво: Словник. – У 2 т. – Т. 1–2. – Львів: Афіша, 2000.

Десятий форум видавців у Львові: Каталог учасників. – Львів: ГО Форум видавців, 2003. – 285 с.

Дециця М.-Ю. Малий український церковно-історичний словник. – Львів: Основа, 1994. – 155 с.

Джонсон А. Г. Тлумачний словник з соціології. – Львів: ЛНУ: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 480 с.

Дмитриев В.Г. Скрывшие свое имя: Из истории анонимов и псевдонимов. – М: Наука, 1980. – 312 с.

Довідник з історії України: В 3 т. – Т. 1–3. – К.: Генеза, 1993–1999.

Довідник з поштової індексації України. – 2-ге вид. – К.: УДППЗ “Укрпошта”, 1999. – 269 с.

Дунаевский А.Л., Генералов Д.Г. Премия “Оскар”. Претенденты и победители. – Винница: Континент-ПРИМ, 1997. – 416 с.

Дунаевский А.Л., Генералов Д.Г. История Каннского фестиваля: Каталог-справочник. – Винница: АКВИЛОН, 1998. – 560 с.

Енциклопедія сучасної України. – У 25 т. – Т.1–3. – К.: ЕСУ, 2001–2004.

Енциклопедія Українознавства: В 11 т. – Перевидання в Україні: Т. 1–11. – Львів: НТШ, 1993–2003; Т. 1–10. – Б/м: Вид-во “Молоде життя”, 1955–1984.

Ермолаев И.П. Историческая хронология. – Казань: Изд-во Казанского ун-та, 1980. – 248 с.

Жайворонок В.В. Велика чи мала літера? Словник-довідник. – К.: Наук. думка, 2004. – 203 с.

Жінки України: Біографічний енциклопедичний словник. – К.: Фе-нікс, 2001. – 560 с.

З порога смерті: Письменники України – жертви сталінських репресій. – К.: Рад. письменник, 1991. – 494 с.

Залесский К.А. Империя Сталина: Биографический энциклопедический словарь. – М.: Вече, 2000. – 608 с.

Залесский К.А. Первая мировая война: Биографический энциклопедический словарь. – М.: Вече, 2000. – 576 с.

Зарубежный детектив: Энциклопедия. – К.: АВДИ, 1994. – 431 с.

- Зарубіжні українці:** Довідник. – К.: Україна, 1991. – 233 с.
- Заставний ф.Д.** Східна українська діаспора. – Львів: Світ, 1992. – 172 с.
- Заянчковский И.Ф.** Памятники животным. – К.: Рад. шк., 1983. – 160 с.
- Зенькович Н.А.** Самые закрытые люди: Энциклопедия биографий. – М.: ОЛМА-ПРЕСС Звездный мир, 2002. – 767 с.
- Зірки “Червоної рути”.** – К.: КМ Academia, 1993. – 143 с.
- Івченко А.С.** Міста України: Довідник. – К.: НВП “Картографія”, 1999. – 136 с.
- Івченко А.С.** Містечка України: Довідник. – К.: НВП “Картографія”, 2000. – 184 с.
- Испанские короли.** – Ростов-на-Дону: Феникс, 1998. – 512 с.
- Ілюстрований довідник абітурієнта:** Усі вищі навчальні заклади України – 2004–2005. – Харків: Торсінг, 2004. – 512 с.
- Капелюшний А.О.** Стилiстика й редагування: Практичний словник-довідник журналіста. – Львів: ПАІС, 2002. – 576 с.
- Капелюшний А. О.** Практичний посібник-довідник журналіста: Редагування в ЗМІ: Аналіз і перевірка фактичного матеріалу. – Львів: ПАІС, 2004. – 576 с.
- Капелюшний А. О.** Енциклопедія афоризмів і крилатих фраз “Журналістика – це спосіб життя”. – Львів: ПАІС, 2004. – 576 с.
- Каталог:** Осінь 2003. – К.: ЦУЛ, 2003. – 216 с.
- Каталог видань України.** – К.: ЦУЛ, 2003. – 132 с.
- Катания Э.** Андрей Шевченко – “дьявол” с востока. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2003. – 223 с.
- Качкан В.А.** Українське народознавство в іменах. – У 2-х ч. Ч.1–2. – К.: Либідь, 1994–1995.
- Киев:** Энциклопедический справочник. – К.: УРЕ, 1985. – 760 с.
- Київський національний університет імені Тараса Шевченка:** Довідник. – К.: КНУ, 1999. – 160 с.
- Кино:** Энциклопедический словарь. – М.: Сов. энциклопедия, 1986. – 640 с.
- Китайская Народная Республика:** Справочник. – М.: Политиздат, 1989. – 277 с.
- Клубы мира:** Европа. Америка. Африка. Азия. – М.: Терра-Спорт, 2003. – 624 с.
- Книга рекордів України.** – Львів: ФІРА-люкс, 1997. – 132 с.
- Книга рекордов Гиннеса:** 1999. – Назрань: АСТ, “Guinness Pub-

lishing Ltd.", 1999. – 264 с. (наступні видання: 2000, 2001; див. також 2001 на CD – *Компакт-диски*; за 2002 див.: Гиннесс...).

Книговедение: Энциклопедический словарь. – М.: Сов. энциклопедия, 1982. – 664 с.

Кобрин В.Б., Леонтьева Г.А., Шорин П.А. Вспомогательные исторические дисциплины. – М.: Просвещение, 1984. – 208 с.

Ковальський Я.В. Папи и папство. – М.: Политиздат, 1991. – 236 с.

Ковтун В.В., Степаненко А.В. Города Украины: Экономико-географический справочник. – К.: Вища шк., 1990. – 279 с.

Когонашвили К.К. Краткий словарь истории Крыма. – Симферополь: Бизнес-Информ, 1995. – 333 с.

Комп'ютерний словник. – К.: Україна, 1997. – 470 с.

Короткий довідник з історії України. – К.: Вища школа, 1994. – 255 с.

Космонавтика: Энциклопедия. – М.: Сов. энциклопедия, 1985. – 528 с.

Космонавтика: Энциклопедия для детей. – М.: Аванта, 2004. – 448 с.

Кость С.А. Наукові праці викладачів факультету журналістики ЛНУ імені Івана Франка. 1954–2004: Бібліографічний покажчик. – Львів: Видавн. центр ЛНУ ім. І.Франка, 2004. – 182 с.

Котляр М., Кульчицький С. Шляхами віків: Довідник з історії України. – К.: Україна, 1993. – 380 с.

Краснящих А., Беляев К. 1000 псевдонимов. – Харьков: Фолио, 2002. – 479 с.

Кремpton У. Прапори. – К.: Махаон – Україна, 1998. – 32 с.

Кроки... Василь Лизанчук – публіцист, вчений, педагог: Бібліографічний покажчик, листи, рецензії. – Львів: ЛНУ ім. І.Франка, ЛНБ ім. В.Стефаника, 2001. – 968 с.

Крупнейшие промышленные и торговые монополии: Экономико-статистический справочник. – М: Мысль, 1986. – 302 с.

Крым: книга рекордов. – Симферополь: Сонат, 1999. – 288 с.

Кто есть кто в мировой политике. – М.: Политиздат, 1990. – 559 с.

Кулеба В.Ю. 60 новел київського футболу. – К.: Київська правда, 2004. – 184 с.

Куликов Б.Ф. Словарь камней-самоцветов. – Л.: Недра, 1982. – 159 с.

Лавров Н.Н., Лаврова В.Ф. Звёзды Голливуда. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2003. – 352 с.

Леонтьев В.П. Новейшая энциклопедия персонального компьютера: 2002. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2002. – 920 с. (наступні видання 2003–2005).

Лермонтовская энциклопедия. – М.: Сов. энциклопедия, 1981. – 784 с.

Литературный энциклопедический словарь. – М.: Сов. энциклопедия, 1987. – 752 с.

Літературознавчий словник-довідник. – К.: Академія, 1997. – 750 с.

Лупій Г.В. Львівський історико-культурний заповідник “Личаківський цвинтар”: Путівник. – Львів: Каменяр, 1996. – 367 с.

Львівський державний університет імені Івана Франка: Каталог-довідник. – Львів: ЛДУ, 1998. – 600 с.

Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів: МАЛТІ-М, 2001. – 24 с.

Малая энциклопедия персоналий: 2000 великих людей. – Харьков: Торсинг, 2001. – 656 с.

Мас-медіа України. – К.: КІС, 1995. – 304 с.

Маценко Г.О. Книга рекордів України. – У 3-х ч.: Ч.1: Людина і суспільство. У світі науки і техніки; Ч.2: Культура і мистецтво. Спорт і розваги; Ч.3: Природа навколо нас. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2002.

Мельник Б.В. Довідник перейменування вулиць і площ Львова. – Львів: Світ, 2001. – 128 с.

Мельниченко Н.И. Кто есть кто: На диване президента Кучмы. – К.: Б/и, 2002. – 120 с.

Миллионеры: Краткий биографический словарь (300 биографий). – М.: РИПОЛ КЛАССИК, 2001. – 608 с.

Миљчин А.Э. Издательский словарь-справочник. – М.: Юристъ, 1998. – 472 с.

Митці України: Енциклопедичний довідник. – К.: Укр. енциклопедія, 1992. – 848 с.

Мифы народов мира: Энциклопедия. – В 2-х т. – Т.1–2. – М.: Сов. энциклопедия, 1991–1992.

Мифы народов мира. – М.: Росткнига, 1999. – 480 с.

Могилянські студії: НаУКМА: Навчальні плани, анотації дисциплін, професорсько-викладацький склад. – К.: КМ Академія, 2003. – 384 с.

Музыкальный энциклопедический словарь. – М.: Сов. энциклопедия, 1991. – 672 с.

Народонаселение стран мира: Справочник. – М.: Финансы и статистика, 1983. – 447 с.

НаУКМА: Календар-довідник: 2003–2004 навчальний рік. – К.: КМ Академія, 2003. – 140 с.

Національна символіка. – К.: Б-ка журн. “Пам’ятки України”, 1991. – 48 с.

Неформальна преса в Україні (1988–1991): Каталог за матеріалами газетних фондів Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – К.: Смолоскип, 2001. – 144 с.

Німеччина у фактах. – Франкфурт-на-Майні: Societats-Verlag, 1996. – 544 с.

Новый энциклопедический словарь. – М.: Большая Российская энциклопедия, 2001. – 1456 с.

Носовский Г.В., Фоменко А.Т. Империя: Русь, Турция, Китай, Европа, Египет. Новая математическая хронология древности. – М.: Факториал Пресс, 2000. – 752 с.

Обличчя влади: російська політична еліта. – К.: Наук. думка, 2002. – 384 с.

Обличчя України–2002. – К.: Форзац, 2002. – 192 с.

Огар Е.І. Українсько-російський та російсько-український словник-довідник з видавничої справи. – Львів: Палітра друку, 2002. – 224 с.

Олимпийская энциклопедия. – М.: Сов. энциклопедия, 1980. – 415 с.

Организация Объединённых Наций: Краткий справочник. – М.: Международные отношения, 1985. – 128 с.

Основні чинні кодекси і закони України. – К.: Махаон, 2003. – 976 с.

Пилипчук П. Їх імена – історія “Карпат”. – Львів: Галицька видавнича спілка, 2001. – 80 с.

Писатели США: Краткие творческие биографии. – М.: Радуга, 1990. – 624 с.

Письменники Радянської України: Біобібліографічний довідник. – К.: Рад. письменник, 1981. – 327 с.

Письменники України: Довідник. – Дніпропетровськ: Дніпро, 1996. – 397 с.

Письменники Харкова: Довідник. – Харків: Майдан, 2003. – 352 с.

Плачинда С.П. Словник давньоукраїнської міфології. – К.: Укр. письменник, 1993. – 63 с.

Политические партии: Справочник. – М.: Политиздат, 1986. – 382 с.

Политические портреты борцов за национальную независимость. – М.: Политиздат, 1983. – 319 с.

Попова С.Н. Аэрофлот от А до Я. – М.: Транспорт, 1986. – 183 с.

Популярная художественная энциклопедия: Архитектура. Живопись. Скульптура. Графика. Декоративное искусство: В 2 т. – Т. 1–2. – М.: Сов. энциклопедия, 1986.

Поспелов Е.М. Школьный топонимический словарь. – М.: Просвещение, 1988. – 224 с.

Правители Европы: Справочное издание. – Одесса: Полис, 1998. – 528 с.

Правители России. – М.: Белфакс, 2001. – 224 с.

Правителі України: Довідник. – Одеса: Поліс, 2000. – 180 с.

Право вибору: списки політичних партій та виборчих блоків: Довідник. – К.: Ващенко; Геопринт, 2002. – 362 с.

Пуньетти Дж. Кошки: Энциклопедия. – М.: Крон-Пресс, 1999. – 272 с.

50 знаменитых бизнесменов. – Харьков: Фолио, 2003. – 510 с.

50 знаменитых спортсменов Украины. – Харьков: Фолио, 2004. – 511 с.

50/50: Опыт словаря нового мышления. – М.: Прогресс, 1989. – 560 с.

Раззаков Ф.И. Звёзды телевидения. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2000. – 432 с.

Редько Ю.К. Довідник українських прізвищ. – К.: Рад. шк., 1969. – 256 с.

Реклама: Словник термінів. – К.: ВФСРКП, 1998. – 208 с.

Русские цари: 1547–1917. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1997. – 576 с.

Русский язык: Энциклопедия. – М.: Сов. энциклопедия, 1979. – 432 с.

Рыбас Е.С. Российские вожди в борьбе, любви и смерти. – М.: ОЛМА-Пресс, 2002. – 351 с.

Рыжов К.В. Все монархи мира. Древняя Греция. Древний Рим. Византия: Энциклопедия. – М.: Вече, 1998. – 656 с.

Рыжов К.В. Все монархи мира. Россия: Энциклопедия. – М.: Вече, 1998. – 640 с.

Рыжов К.В. Все монархи мира. Западная Европа: Энциклопедия. – М.: Вече, 1999. – 656 с.

Рыжов К.В. Все монархи мира. Древний Восток: Энциклопедия. – М.: Вече, 2001. – 608 с.

Савин А.В. Игроки, тренеры, судьи: Справочно-биографический словарь. – М.: Терра-Спорт, Олимпия Пресс, 2001. – 664 с.

Сагал Г.А. Двадцать пять интервью: Так работают журналисты. – М.: Политиздат, 1974. – 285 с.

Сергійчук В.І. Національна символіка України. – К.: Веселка, 1992. – 112 с.

Системы личных имен у народов мира. – М.: Наука, 1986. – 383 с.

Сифакис К. Энциклопедия покушений и убийств. – М.: Вече, 1998. – 448 с.

Скрипник Л.Г., Дзятківська Н.П. Власні імена людей: Словник-довідник. – К.: Наук. думка, 1996. – 336 с.

Словарь прилагательных от географических названий. – М.: Рус. яз., 1986. – 550 с.

Словарь современных цитат. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2002. – 736 с.

Словарь сокращений русского языка. – М.: Рус. яз., 1977. – 416 с.

Снегирёв А.В. Премия "Оскар": Популярная энциклопедия. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2001. – 368 с.

Современная западная социология: Словарь. – М.: Политиздат, 1990. – 432 с.

Современная западная философия: Словарь. – М.: Политиздат, 1991. – 414 с.

Современная философия: Словарь и хрестоматия. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1996. – 511 с.

Современные музыканты: поп, рок, джаз: Краткий биографический словарь (300 биографий). – М.: РИПОЛ КЛАССИК, 2002. – 608 с.

Современные Соединённые Штаты Америки: Энциклопедический справочник. – М.: Политиздат, 1988. – 542 с.

Соколов Б.В. Булгаковская энциклопедия. – М.: Локид; Миф, 1996. – 592 с.

Спик М. Истребители. Асы XX века: 1914–2000. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2001. – 320 с.

Спортсмены: Краткий биографический словарь (300 биографий). – М.: РИПОЛ КЛАССИК, 2001. – 640 с.

Справочная книга редактора и корректора: Редакционно-техническое оформление издания. – М.: Книга, 1985. – 576 с.

Справочник необходимых знаний. – М.: РИПОЛ КЛАССИК, 2001. – 768 с.

100 балетных либретто. – Л.: Музыка, 1971. – 304 с.

- 100 великих вокалістів.** – М.: Вече, 2003. – 480 с.
- 100 великих композиторів.** – М.: Вече, 1999. – 624 с.
- 100 великих мифів і легенд.** – М.: Вече, 2002. – 480 с.
- 100 великих наград.** – М.: Вече, 2002. – 432 с.
- 100 великих нобелівських лауреатів.** – М.: Вече, 2003. – 480 с.
- 100 великих правителів ХХ століття.** – М.: Мартин, 2000. – 480 с.
- 100 великих режиссёрів.** – М.: Вече, 2004. – 480 с.
- 100 великих спортсменів.** – М.: Вече, 2003. – 432 с.
- 100 великих футболістів.** – М.: Вече, 2004. – 432 с.
- 100 знаменитих людей України.** – Харків: Фолио, 2004. – 511 с.
- 100 найвідоміших образів української міфології.** – К.: Орфей, 2002. – 448 с.
- 100 найвідоміших українців.** – М.: Вече; К.: Орфей, 2001. – 584 с. (рос. варіант: 100 великих українців. – М.: Вече; К.: Орфей, 2001. – 584 с.).
- 100 опер.** – Л.: Музыка, 1971. – 624 с.
- Страны и народы мира:** Энциклопедический справочник. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1998. – 608 с.
- Травкин Н.И.** Планета Футбол: Путеводитель по странам и континентам. – М.: Терра-Спорт, Олимпия Пресс, 2002. – 600 с.
- Увесь світ у цифрах і фактах:** Довідник. – К.: Мапа, 2002. – 128 с.
- Увесь світ у цифрах і фактах:** Довідник. – К.: Мапа, 2004. – 128 с.
- Україна:** Путівник. – Київ – Балтимор: Смолоскип, 1993. – 450 с.
- Українська журналістика в іменах:** Матеріали до енциклопедичного словника. – Вип. I–IX. – Львів: Львівська наук. б-ка ім. В.Стефаника, 1994–2002.
- Українська журналістика в іменах:** Матеріали до енциклопедичного словника (вип. 1–9). Показчик імен. – Львів: Львівська наук. б-ка ім. В.Стефаника, 2002. – 52 с.
- Українська літературна енциклопедія:** В 5 т. – Т.1–3. – К.: “Укр. енциклопедія” ім. М.П.Бажана, 1988–1995.
- Українська минувшина:** Ілюстрований етнографічний довідник. – К.: Либідь, 1993. – 256 с.
- Українська мова:** Енциклопедія. – К.: Укр. енциклопедія, 2000. – 752 с.
- Українське козацтво:** Мала енциклопедія. – К.: Генеза; Запоріжжя: Прем'єр, 2002. – 568 с.
- Український best:** Книжка року 2000-2001. – К.: Абрис; Книжничек-Ревю, 2001–2002.

Універсальний словник-енциклопедія. – К.: Ірина, 1999. – 1568 с. (вид. 2-ге. – К.: Ірина, 2001; вид. 3-тє. – К.: Всеуви́то, Новий друк, 2003. – 1414 с.).

Универсальный цитатник политика и журналиста. – М.: Эксмо, 2003. – 784 с.

Уроки журналістики і життя. – К.: Київська правда, 2002. – 328 с.

Феллер М.Д., Квітко І.С., Шевченко М.Г. Довідник коректора. – Харків: Книжк. палата УРСР, 1972. – 408 с.

ФК “Динамо” (Київ). – К.: АТ “ФК “Динамо” (Київ)”, ТОВ “Стиль и Дом”, 1999. – 80 с.

Фоли Д. Энциклопедия знаков и символов. – М.: Вече, 1997. – 512 с.

Французские короли и императоры. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1997. – 576 с.

Фурман А.А. О чём мечтают канцлеры. – К.: Политиздат Украины, 1990. – 293 с.

Футбол: Полная иллюстрированная энциклопедия мирового футбола. – М.: Росмэн-Издат, 1999. – 256 с.

Футбол України. – К.: Альянс-Пресс Лтд, 1992. – 168 с.

Футбольная энциклопедия. – М.: Вече, АСТ, 1999. – 192 с.

Хто є хто в європейській та американській політології?: Малий політологічний словник. – Львів: Кальварія, 1995. – 288 с.

Хто є хто в Україні: 1999. – К.: КІС, 1999. – 348 с.

Хто є хто в Україні: 2000. – К.: КІС, 2000. – 576 с.

Хто є хто в Україні: 2001. – К.: КІС, 2001. – 550 с.

Хто є хто в Україні: 2004. – К.: КІС, 2004. – 990 с.

Хто є хто в українських мас-медіа: 1997. – К.: КІС, 1997. – 547 с.

Хто є хто в українських мас-медіа: 1999. – К.: КІС, 1999. – 541 с.

Хто є хто на Рівненщині: 2002. – Рівне: РОМГО “Форум інтелектуальної еліти”, 2002. – 262 с.

Цирк: Маленькая энциклопедия. – М.: Сов. энциклопедия, 1979. – 448 с.

Шевелёв В.Н. Диктаторы и боги. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1999. – 320 с.

Шевченківський словник: У 2 т. – Т.1–2. – К.: УРЕ, 1978.

Шевченківські лауреати, 1962–2001: Енциклопедичний довідник. – К.: Криниця, 2001. – 696 с.

Энциклопедия афоризмов. – М.: АСТ, 1998. – 720 с.

Энциклопедия афоризмов. – Симферополь: Реноме; Квадранал, 2004. – 576 с.

Энциклопедия военного искусства: Военная символика. – Мн.: Литература, 1997. – 544 с.

Энциклопедия военного искусства: Военные летчики. Асы Второй мировой войны. – Мн.: Литература, 1997. – 640 с.

Энциклопедия военного искусства: Военные моряки и подводники XX века. – Мн.: Литература, 1998. – 544 с.

Энциклопедия военного искусства: Военные разведчики XX века. – Мн.: Литература, 1997. – 672 с.

Энциклопедия военного искусства: Войны второй половины XX века. – Мн.: Литература, 1998. – 544 с.

Энциклопедия военного искусства: Воздушно-десантные войска во Второй мировой войне. – Мн.: Литература, 1998. – 480 с.

Энциклопедия военного искусства: Генералиссимусы. – Мн.: Литература, 1997. – 736 с.

Энциклопедия военного искусства: Командиры Второй мировой войны. – Мн.: Литература, 1997. – 544 с.

Энциклопедия военного искусства: Командиры Второй мировой войны. – Часть II. – Мн.: Литература, 1998. – 640 с.

Энциклопедия военного искусства: Маршалы и адмиралы. – Мн.: Литература, 1997. – 608 с.

Энциклопедия военного искусства: Операции военной разведки. – Мн.: Литература, 1997. – 640 с.

Энциклопедия военного искусства: Пограничники. – Мн.: Литература, 1998. – 544 с.

Энциклопедия военного искусства: Снайперы. – Мн.: Литература, 1997. – 624 с.

Энциклопедия знаний. – М.: АСТ; Д.: Сталкер, 2002. – 768 с.

Энциклопедия секретных служб России. – М.: Астрель; АСТ; Транзиткнига, 2004. – 800 с.

Энциклопедия Третьего Рейха. – М.: Локид – Миф, 1996. – 592 с.

Якимович Ю.К. Мир печати: Словарь-справочник. – М.: Дограф, 2001. – 296 с.

Янко М.Т. Топонімічний словник-довідник Української РСР. – К.: Рад. шк., 1973. – 180 с. (Нове вид.: Топонімічний словник України. – К., 1998).

Компакт-диски

Атлас мира – 2001. – 7 Wolf multimedia (www.7wolf.net), 2001.

Аудіовізуальний бізнес: Мультимедійний довідник. – ПП “Рай”, 2003.

Большая энциклопедия Кирилла и Мефодия – 2003. – “Кирилл и Мефодий”; БРЭ, 2003.

Большая энциклопедия космоса. – Master media, 2004.

Большая энциклопедия языков мира. – Master media, 2003.

Большая советская энциклопедия. – Mediagroup, 2003.

Большой иллюстрированный энциклопедический словарь. – Master media, 2003.

Большой энциклопедический словарь – 1999–2000. – Praganda art, 2003.

Всемирная история живописи: Интерактивная энциклопедия. – Powersource, 2001.

Золота скарбниця України: Антологія історії України. – Негоціант, 2000.

Золота скарбниця України: Бібліотека української літератури. – Негоціант, 2000.

Книга рекордов Гиннесса: 2001. – Guinness World Records, 2001.

Космонавтика: Энциклопедия для детей. – Аванта, 2004.

Мир энциклопедий–1. – Master media, 2002.

Мир энциклопедий–2. – Master media, 2002.

Мир энциклопедий–3. – Master media, 2002.

Мир энциклопедий–4. – Master media, 2002.

Мир энциклопедий–5. – Master media, 2002.

Мир энциклопедий–6. – Master media, 2003.

Мифы древнего мира: Энциклопедия. – АСТА; ЕММЕ, 1996.

500 наиболее известных людей столетия (The 500 most important people of the century). – Multy Educator, 2000.

Сучасна відеотехніка: Довідник. – ПП “Рай”, 2003.

Теледизайн: Мультимедійний довідник. – ПП “Рай”, 2003.

Телерадіореклама: Мультимедійний довідник. – ПП “Рай”, 2003.

Україна в цифрах: 2002. – Держкомстат України, 2003.

Фигурное катание: Энциклопедия – 2003. – Экс–Форс, 2003.

Шедевры музыки: Энциклопедия Кирилла и Мефодия – 1997. – “Кирилл и Мефодий”, 2001.

Энциклопедия афоризмов. – Master media, 2003.

Энциклопедии и словари. – Dream Realyty Studio, 2001.

Энциклопедия кино Кирилла и Мефодия – 2002. – “Кирилл и Мефодий”, 2002.

Энциклопедия популярной музыки Кирилла и Мефодия. – “Кирилл и Мефодий”, 2002.

Энциклопедия спорта Кирилла и Мефодия. – “Кирилл и Мефодий”, 2003.

Энциклопедия футбола – 2002. – Экс–Форс, 2002.

Эрудит: Энциклопедии и словари. – Master media, 2003.

V. ВИДИ ЖУРНАЛІСТСЬКИХ ТЕКСТІВ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ РЕДАГУВАННЯ

1. Види текстів за способом викладу в них матеріалу. Особливості їх редагування. У літературі з теорії редагування є різні назви цього поняття: види текстів (А.Абрамович і Е.Лазаревич, К.Накорякова), групи текстів (М.Сікорський), типи викладу (побудови) тексту (А.Мільчин). Так само по-різному проведено й класифікацію текстів: поділено їх на 4 види (А.Абрамович і Е.Лазаревич), на 3 види (А.Мільчин, К.Накорякова, М.Сікорський). Причому ці типи не завжди збігаються. Наприклад, А.Абрамович і Е.Лазаревич виокремлюють описовий, розповідний тексти, текст-роздум, текст-визначення. Опис, розповідь і роздум виокремлює також М.Сікорський, але зазначає, що в ці види тексту входить і визначення (в різні види). К.Накорякова включає визначення в роздум, а А.Мільчин пише про розповідний, описовий і пояснювальний типи викладу.

1. Розповідь. В основі розповіді – розміщення матеріалу переважно в хронологічній послідовності. Проте не завжди. Під час редагування цього виду тексту варто із самого початку встановити основний принцип викладу матеріалу, який обрав автор. Найчастіше – хронологічний, проте може бути й тематичний, географічний чи ін. Звичайно, не можна вимагати, щоб цього принципу було дотримано впродовж усього тексту. Однак пам'ятати про принцип, що визначає побудову невеликого фрагмента тексту, й дотримуватися цього принципу автор зобов'язаний. Якщо такої чіткості нема, ми маємо справу з невпорядкованим нагромадженням матеріалу, зрозуміти й проаналізувати який часом нелегко. Розповідь – найпоширеніший, найприродніший і, на перший погляд, найпростіший спосіб викладу. У розповіді виокремлюють основні (вузлові) події, з'ясовують їх взаємозв'язок. Прикладами розповіді є біографічні твори чи тексти, в яких ідеться про подорож. Редагуючи розповідний текст, треба перевірити співмірність його частин, пам'ятаючи, що важливість події не завжди визначається її тривалістю, усунути непослідовність викладу, а також скоротити подробиці, які не є обов'язковими для розкриття теми. Крім інформації про самі події, розповідний текст має дати читачеві уявлення про те, як відбувалася їх зміна: швидко чи повільно, поступово чи раптово; як відбувався перехід від одного стану до іншого. Розповідь повинна мати свій ритм, свою інтонацію. І що точніше й продуманіше побудовано розповідь, то простішою

й природнішою вона виглядає. Є два основні способи розповіді – епічний і сценічний. У першому автор оповідає про події, які відбулися, про наслідки якихось дій. У другому – події викладають не описово, не узагальнено, а наочно, зміст того, що відбувається, передають через жест, рух дійових осіб, увагу читача (слухача, глядача) привертають до подробиць, до частковостей. Епічний спосіб розповіді більш характерний для наукового викладу, сценічний – для образного висвітлення подій. У публіцистиці поєднуються або чергуються обидва способи розповіді¹.

2. *Опис*. Усі дослідники наголошують на тому, що описовими називаються тексти, в яких предмети (явища, події) зображують через перелічування ознак (властивостей, рис), характерних для них у певний момент. На початку або в кінці опису дають уявлення про предмет у цілому. Редагуючи описовий текст, корисно виокремити частину, в якій дано загальну характеристику явища, і т. зв. “елементи опису”, що характеризують окремі частини цього явища. Звичайно елементи опису наводять за певною системою: за важливістю, послідовністю розташування тощо. Редагуючи описові тексти, треба домагатися того, щоб ознаки, які повідомляють у них, створювали уявлення про предмет у цілому. Треба виключити вступні частини, не пов’язані з основною темою, а також деталі, які захаращують виклад. Є різні класифікації описових текстів. А.Е.Мільчин поділяє ці тексти на аналітичні й синтетичні. В аналітичному описовому тексті опис іде від загальної характеристики об’єкта до характеристики його окремих частин. Об’єкт спочатку подають у загальному вигляді, а потім аналітично розчленовують на частини. У синтетичному описовому тексті загальну характеристику об’єкта подають після змалювання його окремих частин. Отже, тут частини складаються, синтезуються в ціле². К.М.Накорякова наводить іншу класифікацію. Вона поділяє описи на статичні й динамічні. Динамічними можуть бути описи не тільки предмета в русі, але й предмета нерухомого. Активним у цьому випадку є спостерігач, який привертає нашу увагу до змін, що відбуваються з об’єктом, з предметом опису,

¹ Див. докладніше: Мильчин А.Э. Методика и техника редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.69; Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.216–217; Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.47–56; Абрамович А.В., Лазаревич Э.А. Практикум по литературному редактированию. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1974. – С.137–138.

² Див.: Мильчин А.Э. Методика и техника редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.72–73.

надає описові активного характеру своїм ставленням до нього¹. В описах завжди яскраво виявляється авторська індивідуальність. Мистецтво опису – це мистецтво деталі. Якщо в описах наукових деталей має бути точною, наперед обумовленою, доцільною, то в художній літературі деталь часто тим цінніша, чим вона несподіваніша. Опис дуже насичений риторичними фігурами; читач знайде в ньому порівняння, протиставлення, негативні характеристики, образне узагальнення побаченого, звертання до історії, анафору, риторичне запитання. У синтаксичній структурі переважають строфи номінативного типу, енергійніші, ніж ті, в яких присудки виражені дієсловами².

3. *Роздум* – це вид тексту, в якому досліджують предмети і явища, виявляють їх внутрішні ознаки, доводять певні положення. Роздуми – це умовиводи, що спираються на конкретні факти. Роздуми виникають унаслідок процесу мислення, коли з одного або декількох висловлювань виводиться інше висловлювання. У роздумах розрізняють тезу (положення, істинність якого доводять), аргументи (судження, що обґрунтовують правильність тези) і демонстрацію (спосіб доведення, тобто послідовність аргументів і зв'язок між ними та тезою). Редагуючи роздум, треба досягати того, щоб теза була відокремлена від аргументів, виключати аргументи, що не стосуються тези, ретельно перевіряти істинність аргументації. Завдання ускладнюється тим, що редактор має справу не з доказами, так би мовити, в чистому вигляді, де всі їх частини лежать на поверхні, а з такими структурами, в яких докази часом відокремлені від тези багатьма абзацами. Цей вид тексту найскладніший і тому вимагає особливої уваги редактора, предметом турботи якого має бути не тільки логічна правильність роздуму, але і його доступність для читача. Насамперед редактор має з'ясувати те, чи справді роздум, який запропонував автор, необхідний. Серед текстів-роздумів виокремлюють два різновиди: дедуктивні (в них рух думки відбувається від загального положення до його обґрунтування або до його демонстрації конкретними фактами) та індуктивні (в них думка

¹ Див.: Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.63–64.

² Див. докладніше: Мильчин А.Э. Методика и техника редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.71–73; Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.216–217; Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.47, 63–67; Абрамович А.В., Лазаревич Э.А. Практикум по литературному редактированию. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1974. – С.137.

рухається від одиничних, часткових фактів до загального висновку, загального положення)¹.

4. *Визначення (дефініція)*. Операція логічного визначення, як відомо, ґрунтується на перелічуванні основних, істотних ознак предметів або явищ. Основна мета визначення – з'ясувати зміст відповідного поняття, виявити суть певного об'єкта. Принцип перелічування ознак, здавалося б, споріднює визначення й опис як види текстів, але мета їх і характер перелічуваних ознак у них різні. У визначення ми включаємо не звичайні ознаки, хай навіть яскраві й такі, що запам'ятовуються, як це робили під час побудови описів. У визначення ми включаємо ознаки істотні, характерні для всіх предметів і явищ певного ряду. Такі ознаки можна виявити й сформулювати тільки внаслідок дослідження й узагальнення. Якщо завдання описів – передати безпосередні враження й відчуття спостерігача, то завдання визначень – з'ясувати зміст поняття в узагальненій формі, і праця редактора над ними спирається насамперед на знання логіки. Звичайно визначення вказує на зв'язок предмета (явища) із суміжними щодо нього й на відмінності від них, тобто називає родові й видові ознаки певного поняття. Визначення має бути лаконічним, ясным, точним і встановлювати істотні риси предмета й відмінності від подібних до нього. Воно не може містити замкнутого кола, тобто повторення в тому понятті, яке визначаємо, і в тому, за допомогою якого визначаємо. Обсяг того поняття, яке визначається, має дорівнювати обсягові того, яке визначає. Визначення не повинне бути заперечним (винятком є явища, відсутність у яких певної властивості є їх істотною ознакою). Будувати логічне визначення за допомогою образних засобів не можна. Не можна визначати невідоме через невідоме. Переважна більшість визначень, з якими має справу редактор у ЗМІ, – це визначення т. зв. аналітичні, або реєстраційні. Вони спрямовані на якомога повніше й точніше виявлення змісту, значення того чи іншого терміна. Від аналітичних визначень істотно відрізняються синтетичні. Їх завданням є не стільки виявлення змісту відповідних понять за допомогою аналізу останніх, скільки внесення додаткових елементів у значення вживаних термінів, а іноді й введення принципово нових одиниць наукової чи технічної лексики. Визначення

¹ Див. докладніше: Мильчин А.Э. Методика и техника редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.76–78; Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.216–218; Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.47, 72–79; Абрамович А.В., Лазаревич Э.А. Практикум по литературному редактированию. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1974. – С.138.

в журналістському тексті може бути відверто поданим і прихованим (контекстуальним)¹.

Наприкінці зауважимо, що найчастіше в журналістському тексті поєднуються декілька типів викладу матеріалу й лише зрідка цілий текст побудовано на основі одного типу викладу.

2. Різновиди журналістських текстів за їх жанрово- та структурно-стилістичними особливостями. Поділ журналістських текстів за їх жанрово-стилістичними та структурно-стилістичними ознаками ґрунтується насамперед на праці А.М.Васильєвої² та на деяких власних дослідженнях автора цієї книги³.

1. Офіційно-інформативний різновид журналістського тексту. Специфіку офіційно-інформативного тексту визначають завдання гранично стислого, об'єктивного, правдивого, точного відтворення фактологічної інформації, насамперед подієвої, відповідно до офіційного етикету. Офіційно-інформативне мовлення відзначається беземоційністю, безсуб'єктивністю, безобразністю, безекспресивністю й семантичною одноплановістю на всіх мовних рівнях. У побудові мовлення загалом панує особлива стандартна структура подієво-фактологічної фрази, яку можна подати повно й неповно, цілком чи розчленовано, але в будь-якому разі виявляється її специфічність. Цю структуру можуть ускладнювати додаткові уточнювальні поширювачі, в ролі яких активно використовують звороти, що конкретизують зміст, відокремлені й невідокремлені, а також підрядні означальні та з'ясувальні речення. Використовують також повне й вибіркове цитування, за якого можливими є вкраплення елементів інших різновидів текстів. Значна поширеність речення багато в чому пов'язана з оперуванням багаточленними (звичайно номінативно-означальними) словосполученнями, які передають логіко-фактологічні поняття. Багатокомпонентність фрази певною мірою врівноважується стандартністю її структури й розташування час-

¹ Див. докладніше: Сикорский Н М Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.218–222; Накорякова К М. Редактирование материалов массовой информации – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982 – С 80–81, Абрамович А.В., Лазаревич Э.А. Практикум по литературному редактированию – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1974. – С.138–139.

² Див. Васильева А Н Газетно-публицистический стиль речи – М : Русский язык, 1982. – С 5–190.

³ Див. Капельюшний А О. Структурні типи (конструктивні схеми) текстів телевізійних анонсів у газеті // Телевізійна й радіожурналістика (Історія, теорія, практика: погляд у майбутнє) – Вип. 2. – Львів: ЛДУ, 1999 – С 266–275, Капельюшний А О Інформативні різновиди сучасного газетно-журнального тексту // Вісник Львів. ун-ту, сер. журн – Вип. 21. – Львів: ЛНУ, 2001 – С.458–461

тин, а також замінюванням деяких частин короткими умовними формулами. Загальна номінативно-конкретизувальна спрямованість мовлення визначає активність предикативних сполучень із напівслужбовими дієсловами, віддієслівних і близьких до них іменників, узгоджених і неузгоджених означень логічного й фактологічного плану, широке використання логічних прикладок та власних назв.

2. *Інформативно-діловий різновид журналістського тексту* є певним синтезом елементів офіційно-інформативного різновиду журналістського тексту та офіційно-ділового тексту, також представленого в ЗМІ, але самостійного щодо них. Як і для офіційно-інформативного тексту, для інформативно-ділового характерні об'єктивність, беземоційність, безобразність, безекспресивність, семантична одноплановість на всіх мовних рівнях, номінативний характер мовлення, поєднання ускладненості й стандартизованості синтаксису, активність багаточленних номінативних словосполучень поняттєвого характеру. Водночас синтаксис інформативно-ділового мовлення позначений порівняно більшою ускладненістю, активністю ділової й почасти спеціальної термінології, великим обсягом перелічених рядів, відносною активністю синтаксичних конструкцій, які передають причиново-наслідкові зв'язки. На відміну від власне офіційно-ділового мовлення, інформативно-ділове не використовує форм "теперішнього припису" та "інфінітива розпорядження", замінюючи їх теперішнім і минулим констатувальним, як активним, так і пасивним, вживаючи, зокрема, дієприкметник.

3. *Неофіційно-інформативний різновид журналістського тексту* має дуже широкий діапазон засобів. В основі його лежить власна експресія факту. В цьому тексті активно виявляється розповідна манера викладу, якій властиві такі риси: загальна спрощеність синтаксису, розчленовування складних речень, лінійний зв'язок речень у часовій послідовності, активність особових форм дієслова, переважне використання дієслів і дієслівно-іменних сполучень конкретних значень. Для цього різновиду характерна редукція подієвих ланок і описових деталей, що також спрощує синтаксис і підвищує динамічну експресію тексту. Крім лінійно-розповідної, дуже активна ситуативно-розповідна структура тексту. Для останньої характерний складніший, багатовимірний зв'язок речень (хоча він часто не експлікований) і внутрішньої структури речення, активність форм теперішнього часу в різних функціональних аспектах і різні варіанти взаємодії форм теперішнього й минулого, які подають інформативний матеріал у часовій рельєфності. Власне аналітичні елементи тут звичайно перебувають в експресивній

рамці, і їх уплетено в розповідно-описові. Це породжує характерну відносно ускладнену синтаксичну структуру, в якій конкретно-образні й емоційно-експресивні елементи здебільшого передують аналітичним. Причиново-наслідкові зв'язки при цьому встановлюють експліковано й неекспліковано, а також за допомогою напіврозповідної форми. Широко використовують стилістичні засоби комізму й різні способи експресивної стилізації. Особливо актуальна стилістична манера невимушеного літературно-ввічливого ("інтелігентного", "світського") розмовного мовлення, яке поєднує помірковано-книжний синтаксис із активністю розмовних інтонацій, розмовні граматичні структури з нейтральною та книжною лексикою, визнає нечасте використання розмовної лексики й фразеології, уникає грубої просторічної лексики, в міру вживає книжну фразеологію, зокрема в комічній трансформації.

4. Інформативно-експресивний різновид журналістського тексту базується на фактах, які здебільшого не мають яскравої незвичності, глобального суспільного значення, але є актуальними для ЗМІ. А отже, для масової аудиторії ця фактологічна інформація має послаблену актуальність і тому вимагає стилістичних засобів привернення уваги й зацікавлення читача. Це обумовлює активність засобів мовленнєвої експресії. Система засобів експресії в межах цього тексту має переважно поверхову структуру, розрахована на негайний прямий вплив, діє відверто, не приховуючи своєї другорядної ролі. Інформативно-експресивний текст – сфера найбільш активного виникнення стандартних експресем і водночас народження нових, які також швидко "старіють", перетворюються на стандартні. Тому в інформативно-експресивному тексті існує певний дефіцит внутрішніх ресурсів експресії. Тут діє закон нестійкої, динамічної рівноваги стандартних і свіжих експресем. Експресивні засоби інформативно-експресивного тексту досить різноманітні для того, щоб чинити опір наступові штампів. До таких засобів належать експресивний заголовок, експресивний порядок слів, конкретно-образні деталі, неглибока експресивна метафора, активність емоційно-оцінних засобів, експресивних перифразів, а також тенденція до використання "народних" слів (*либонь, буцімто, сливе* тощо), відносна активність експресивних синонімічних та напівсинонімічних рядів, узагалі активність посилювальних експресаторів, експресивних синтаксичних конструкцій на тлі інформативно-аналітичного синтаксису.

5. Інформативно-аналітичний різновид журналістського тексту поєднує в собі риси офіційно-інформативного та інформативно-ділово-

го різновидів з рисами наукового тексту в особливому синтезі, функціонально спрямованому на читача-нефахівця, який аналізує закономірності сучасного суспільного життя в його специфічних сферах. Інформативно-аналітичному текстові властиві аналітичне переорієнтування фактологічного й конкретизація узагальненого аналітичного матеріалу; неповнота й часткова “розмитість” аргументації, а також активність аналітичних значень у “неаналітичних” одиниць мовлення; функціональна двоплановість науково-поняттєвих і ділових номінацій (“загально-розуміла термінологія”). В інформативно-аналітичному тексті використовують елементи образної конкретизації, але вони суворо обмежені порівняно з експресивними текстами. Принцип почергових включень елементів, які полегшують сприйняття тексту й емоційно впливають на читача, застосовується за загального панування аналітичного принципу в побудові мовлення.

6. *Репортажний різновид журналістського тексту.* Для репортажного різновиду тексту характерним є принцип поєднання конкретної образності з фактологічною достовірністю, активності авторського суб'єктивного чинника з об'єктивністю, документальністю, зображувальністю з виявлянням відвертої авторської аналітичної думки. Активність функції конкретно-образного зображення виявляється і в доборі слів та інших одиниць мовлення, і в їх синтаксичній організації, у розташуванні словосполучень, і в їх цілеспрямованій взаємодії на різних рівнях. З виявлянням авторського “я” пов'язані особливості “теперішнього репортажного”, описово-розповідна актуалізація форм минулого часу, семантична конкретизація мовлення в цілому і в окремих елементах, особливі принципи композиційного розташування й поєднання мовленнєвих шарів різної стилістичної належності: опису, розповіді й роздуму; власне авторської й невластиве прямої мови, експлікованого та внутрішнього мовлення; монологу й діалогу, книжного й розмовного мовлення тощо. Репортажеві притаманні свої стилістичні ритми й прийоми стилізації, а функціонування мовлення в ньому тісно пов'язане з внутрішнім розвитком змісту, з композицією цілого. У репортажному тексті системно виявляється принцип поєднання деталізованого й редукованого викладу, специфічна побудова кожного з цих типів пов'язана з добором слів і форм, з їх функціонуванням, із синтаксичною організацією та інтонаційним оформленням. Для редукованого мовного викладу характерні змістові й синтаксичні еліпсиси, випущення, розчленовування й розчленовані приєднання, численність змістово наповнених пауз, багатство емоційної інтонації, використання деяких інших

розмовних елементів. У репортажному тексті нема абсолютних заборон щодо вживання яскраво маркованих периферійних мовних засобів, однак є досить суворі обмеження щодо питомої ваги таких елементів.

7. *Газетно-науковий різновид журналістського тексту.* У газетно-науковому тексті активними є спеціальні терміни, які, проте, розраховані на найширше коло читачів і тому вжиті в спрощеному значенні. Тут відбувається й так званий процес метафоризації деметафоризованого терміна. Активно використовують засоби мовної експресії, пов'язані із завданнями популяризації наукових досягнень. У межах газетно-наукового різновиду виокремлюють основний тип газетно-наукового тексту, для якого характерна провідна лінія власне наукового твору та нечасті експресивні включення елементів інших стилів, а також додаткові різновиди: "спеціалізований", "експресивний", "публіцистичний", "літературно-розмовний".

8. *Експресивно-публіцистичний різновид журналістського тексту* може використовувати найрізноманітніші стилістичні засоби, але добирає й організовує їх якісно по-новому, специфічно, відповідно до свого особливого завдання – відвертого, аналітично обґрунтованого та емоційно насиченого, експресивно посиленого утвердження суспільно важливої ідеї. Єдність аналітичного, об'єктивного та емоційного, суб'єктивного характеризує й композицію цілого тексту, і стилістичний ритм частин, і переходи між ланками змістової структури, й окреме висловлювання, при цьому відчутним є примат аналітичних засад, саморозвитку думки. Як засоби експресії в експресивно-публіцистичному тексті використовують полемічний та ін. різновиди експресивного запитання, іронічне цитування, експресивне перебільшення, повтори й паралелізми, зіставно-протиставну кореляцію, експресивні метафори, емоційно-оцінну лексику, уточнювально-посилювальні "нанизування", образні фразеологізми й крилаті слова, емоційно-експресивні синтаксичні конструкції, ритміко-інтонаційну організацію та багато ін. стилістичних засобів. Експресивні засоби книжно-писемного мовлення, зокрема розгорнуті й метафоричні перифрази, використання слів в узагальнювально-збірній функції, ритмізовані багаточленні фрази тощо, часто набувають патетичного звучання, виправданого за умови утвердження ідей і принципів великої суспільної ваги. Експресивні засоби розмовного мовлення спрямовані насамперед на встановлення контакту з читачем, на "наближення" до нього, на досягнення єдності бачення, а також на передавання полемічно загостреної негативної оцінності. Синтезу стилістичних засобів досягають завдяки єдності відображувальної свідо-

мості автора. Духовне обличчя автора-громадянина стає основним об'єднувальним образним чинником твору, злившись із цілісністю змістово-аналітичних засад.

9. *Узагальнювально-директивний різновид газетного тексту* пов'язаний з узагальненим відображенням дійсності в констатувальному, проблемно-аналітичному, перспективно-оцінному й директивно-пропагандистському планах. Відповідно тут активно виявляють себе категорії збірності й множинності на рівні як слова, так і словосполучення та речення. Для узагальнювально-директивного тексту характерні активність однорідних структур і специфічне поєднання функцій супідрядності й підрядності в ряді однорідних членів, а також багатоступеневі однорідні структури. Ускладнення речення відбувається переважно через ці побудови за простої каркасної структури. Особливу роль відіграє абзац як надфразна єдність, що здебільшого є наслідком розчленовування потенційно однієї ускладненої фрази. В середині абзацу панують зв'язки супідрядності й підрядності, причому останні здебільшого структурно не експлікуються, хоча випадки експлікації можливі. Для узагальнювально-директивного тексту характерний монументальний тон, оцінне забарвлення часто набуває більш чи менш сильного патетичного звучання. Чимало засобів інтелектуально- й емоційно-оцінної експресії та експресії посилення має модальну спрямованість. Крім прямого виявлення вольових засад у модальних та імперативних формах, є чимало засобів напівпрямого й непрямого передавання директивних настанов. В узагальнювально-директивному тексті активно діє принцип повторюваності в різних варіантах як змісту, так і засобів його передавання. Емоційно-експресивні й модально-директивні елементи базуються на узагальненій фактології та на аналізі й діють на загальному тлі збірно-констатувального аналітичного мовлення.

10. *Урочисто-декларативний різновид газетного тексту* є прямим чи опосередкованим декларуванням принципів і побажань. Гасла й привітання мають тут характер побажання та декларативного утвердження принципів. У цьому тексті є дуже активною своєрідна категорія побажального волевиявлення. В одних випадках її експліковано передають за допомогою лексичних засобів і через гасла та побажальні форми, особливо в завершальних частинах тексту. В інших випадках – більш опосередковано, дипломатично. Для урочисто-декларативного тексту характерна активність мовних засобів опосередкованого, напівприхованого виявлення побажальних і причиново-наслідкових значень та взаємодії цих значень. Урочисто-декларативний текст має багато

спільних рис із узагальнювально-директивним різновидом газетного тексту.

11. *Нарисовий різновид журналістського тексту* є синтезом елементів експресивно-публіцистичного та репортажного різновидів тексту на порівняно вищому якісному рівні. Нарисовому текстові властиві особлива концентрація й розмаїтість функціонально єдиноспрямованих стилістичних засобів, витонченість і складність стилістичного малюнку. Тут більшою мірою виявляється індивідуальність авторської манери, підвищуються вимоги до органічності стилістичної єдності цілого за стилістичної розмаїтості частин. Особливо важливого значення набувають майстерність стилістичного синтезу образного й логічного, розмовного й книжного; майстерність глибокого й тактовного, правдивого й переконливого для читача розкриття внутрішнього світу невідомого героя; поєднання літературно-образної стилізації з власне газетним мовленням; нечасті, але стилістично дуже цінні інкрустації справжніх художніх деталей, які відзначаються надзвичайною місткістю змісту, що не вичерпується поняттєвим аспектом значення, великою мірою підтекстного.

12. *Фейлетонний (сатиричний) різновид журналістського тексту*. Специфіку фейлетонного тексту створює комічний спосіб реалізації суспільно актуальної проблематики й фактології. Внутрішню й зовнішню стилістичну цілісність фейлетону, побудованого на контрастах, на суперечностях, забезпечує сатиричний задум, “хід” і пов’язані з ними прийоми комічної стилізації. Комічна стилізація базується на навмисному порушенні стандартних мовностилістичних норм за допомогою різних прийомів і деталей, які виявляють одночасне існування в змісті мовлення “двох логік” – логіки здорового глузду й “логіки” сатиричних персонажів. Сатиричний персонаж у змістовому плані спрощений, комічно загострений, і його мовлення є мовною маскою, яку іронічно зриває автор. Авторський текст здебільшого є складною стилістичною структурою, в якій власне авторська літературна мовна манера переплітається з відбитими елементами мовних манер персонажів. Авторській манері притаманна переоцінювальна іронічна інтонація. У фейлетоні комічно функціонально переорієнтовуються стилістичні стандарти, штампи. Мовні контрасти виникають через зіткнення загальноживаного значення мовної одиниці та її найближчого контекстуального значення. Активно використовують автори фейлетонних текстів прийоми комічної реалізації (підмінювання компонентів, структурні трансформації, контамінації та ін.) стійких образних метафор, фразеологізмів.

мів і близьких до них словосполучень, літературних цитат, афоризмів; прийоми комічної гіперболізації, виявлення внутрішньої форми, створення комічних неологізмів, прийоми іронічної евфемізації тощо.

Питання для самоперевірки

1. Різні трактування поняття “вид тексту”.
2. Різні класифікації видів текстів.
3. Особливості редагування різних видів текстів.
4. Редагування різних видів текстів на телебаченні
5. Специфічні риси редагування різних видів текстів на радіо.
6. Текст-розповідь і особливості його редагування.
7. Текст-опис і специфіка його редагування в різних ЗМІ.
8. Особливості редагування тексту-роздуму в різних ЗМІ.
9. Специфіка редагування тексту-визначення.
10. Різновиди журналістських текстів за їх жанрово- та структурно-стилістичними особливостями (класифікація А.М.Васильєвої).

Практичні завдання

Завдання 8. Знайти в газетах і журналах (рекомендуємо для аналізу газети “Експрес”, “Дзеркало тижня”, “Високий Замок”, журнали “ПіК”, “Універсум”) тексти різних видів. З’ясувати особливості редакторської роботи над ними.

Завдання 9. Визначити вид тексту за способом викладу матеріалу. З’ясувати особливості редакторської роботи над ним. Внести до тексту виправлення.

1.

Замерзлі пси на довгих тонких ногах бігають поміж будинками, намагаючись знайти тепле місце. На куці перед вікнами сідають пташки, чекаючи крихт із вікон. Самотній шпак видзьобує лушпайки зі стоптаного снігу.

ЛГ. – 2005. – 10 лютого.

2.

Борис Тарасюк народився 1949 року в місті Дзержинську Житомирської області. Закінчив Київський політехнікум зв’язку, потім – факультет міжнародних відносин і міжнародного права Київського держуніверситету. У 1975 – 1981 роках обіймав посади аташе, третього, другого та першого секретаря МЗС УРСР. Згодом був секретарем постійного представництва України при ООН, надзвичайним і повноважним пос-

лом України в Королівстві Бельгії, в Королівстві Нідерландах і Великому Герцогстві Люксембургу. З 1998 по 2000 рік очолював МЗС України.

Е. – 2005. – 10 лютого.

3.

DEP – це технологія, інтегрована в Service Pack 2 для Windows XP, завданням котрої є запобігати переповненню буфера.

П. – 2005. – 10 лютого.

4.

Атеросклероз – це процес, при якому в стінці великих артерій відкладаються жири (холестерин і інші ліпіди), якщо вони в надлишку містяться в крові.

СП. – 2005. – 10 лютого.

5.

Я не розумію, що таке театр модерний, постмодерний. Є театр добрий і поганий. Уявіть, що театр Віктука протягом року щодня дає у Львові вистави. Збиратиме він повні зали? А ми, заньківчани, збираємо...

ВЗ. – 2005. – 10 лютого.

Література

Абрамович А.В., Лазаревич Э.А. Практикум по литературному редактированию. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1974. – С.137–139.

Васильева А.Н. Газетно-публицистический стиль речи. – М.: Русский язык, 1982. – С.5–190.

Капелюшний А.О. Стилiстика й редагування: Практичний словник-довiдник журналіста. – Львів: ПАІС, 2002.– С.10–14.

Капелюшний А.О. Структурні типи (конструктивні схеми) текстiв телевізійних анонсiв у газетi // Телевізійна й радіожурналістика (Історія, теорія, практика: погляд у майбутнє). – Вип. 2. – Львів: ЛДУ, 1999. – С.266–275.

Капелюшний А.О. Інформативні різновиди сучасного газетно-журнального тексту // Вісник Львів. ун-ту, сер. журн. – Вип. 21. – Львів: ЛНУ, 2001. – С.458–461.

Капелюшний А.О. Стилiстика. Редагування журналістських текстiв: Практичні заняття (Навчальний посiбник з курсiв: “Практична стилістика української мови”, “Стилiстика тексту”, “Редагування в ЗМІ”). – Львів: ПАІС, 2003. – С.341–354, 403–407.

Миљчин А.Э. Методика и техника редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.68–85.

Мильчин А.Э. Методика редактирования текста. – М.: Книга, 1980. – С.115–120.

Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.47–85.

Партико З.В. Загальне редагування: нормативні основи. – Львів: Афіша, 2001. – С.152–160.

Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – С.123–124.

Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.216–223.

Довідкова література для виконання завдань 8 і 9

Абетка української політики: Довідник. – К.: Смолоскип, 1998. – 230 с.

Абетка української політики, 2000–2001: Довідник. – К.: Смолоскип, 2001. – 328 с.

Берченко М.М., Березовська І.Б. Синьо-жовті сторінки Internet: Про Україну та українців. – Львів: Ліга-Прес, 2000. – 404 с.

Комп'ютерний словник. – К.: Україна, 1997. – 470 с.

Кулик О.О. Львівський театр імені М.К.Заньковецької. – К.: Мистецтво, 1989. – 166 с.

Гондюл В.П., Дерев'янко А.Г., Матвєєв В.В., Прохур Ю.З. Інформатика та обчислювальна техніка: Короткий тлумачний словник. – К.: Либідь, 2000. – 320 с.

Леонтьев В.П. Новейшая энциклопедия персонального компьютера: 2002. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2002. – 920 с.

Митці України: Енциклопедичний довідник. – К.: Укр. енциклопедія, 1992. – 848 с.

Право вибору: списки політичних партій та виборчих блоків: Довідник. – К.: Ващенко; Геопринт, 2002. – 362 с.

Хто є хто в Україні: 1999. – К.: КІС, 1999. – 348 с.

Хто є хто в Україні: 2000. – К.: КІС, 2000. – 576 с.

Хто є хто в Україні: 2001. – К.: КІС, 2001. – 550 с.

Хто є хто в Україні: 2004. – К.: КІС, 2004. – 990 с.

VI. ТЕКСТ ЯК ЦІЛІСНІСТЬ ТА ЙОГО ОКРЕМІ КОМПОНЕНТИ. МЕТОДИКА РЕДАКТОРСЬКОГО АНАЛІЗУ КОМПОЗИЦІЇ РУКОПISУ

1. Текст, його структура й структурні одиниці (елементи, компоненти тексту). Предметом редакторського аналізу є цілісний текст, узятий у єдності всіх його компонентів, і лише в процесі аналізу редактор його уявно розчленовує на окремі елементи. Для цього треба оволодіти методикою умовного членування тексту й з'ясувати поняття "структурна одиниця тексту"¹. Різні функціонально-змістові типи мовлення, взаємодія раціонально-логічних і художніх структур у тих чи в інших пропорціях значною мірою залежать у журналістському тексті від того, який жанрово-стильовий його різновид використовує автор. Проблема залежності особливостей структури тексту від жанру твору, від жанрово-стильового різновиду постає набагато гостріше саме в журналістських текстах (у творах газетно-журнальної публіцистики) порівняно з текстами художніми, науковими, офіційно-діловими, в яких використання тих чи інших раціонально-логічних структур, художніх засобів, а також їх поєднання майже не залежить від жанру твору. Два основні типи мовлення, названі тут, визначають характер будь-якого тексту. Один з типів може домінувати або взаємодіяти з іншим, що особливо яскраво простежуємо в мові ЗМІ. Цим зумовлена своєрідність тексту, належність його до того чи іншого жанрово-стильового різновиду².

Важливим структурним елементом журналістського твору є аргумент (від лат. *argumentum* – доказ) – доказ; судження, положення, факти, які використовують під час доведення. У журналістському тексті аргументи використовують для обґрунтування теоретичних положень чи публіцистичних висновків. Поширеними різновидами аргументів є

¹ Див. докладніше тут Тему I, п. 1, а також: Свинцов В.И. Логические основы редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.35–36.

² Див. докладніше: Одинцов В.В. Стилистика текста. – М.: Наука, 1980. – С.80–152; Капелюшний А.О. Стилистика. Редагування журналістських текстів: Практичні заняття (Навчальний посібник з курсів: "Практична стилістика української мови", "Стилiстика тексту", "Редагування в ЗМІ"). – Львів: ПАІС, 2003. – С.294–296.

посилання на авторитетні джерела, статистичні відомості, виступи преси, белетристичні образи, свідчення очевидців та ін. Використання аргументів у різних видах журналістських текстів має свою специфіку. Скажімо, в деяких різновидах текстів як аргументи автор може використати не тільки логічні докази та раціонально-логічні побудови, але й емоційно-експресивні, емоційно-риторичні, художні структури, художні деталі, а у фейлетонному (сатиричному) тексті – навіть окремі дотепи, каламбури і т. ін.: *Комуністи! Любіть Україну, вона ще майже радянська! (Володимир Голобородько)*¹.

Факт у структурі журналістського тексту відіграє дуже важливу роль, оскільки він тут є текстоутворювальним чинником, тобто саме факт формує специфіку журналістського тексту (порівняйте його, скажімо, з художнім чи ін.). Обсяг фактичного матеріалу, поданого в журналістському тексті, характер фактологічної основи твору, сам добір фактів значною мірою обумовлені специфікою жанрово-стильового різновиду тексту. Залежно від різновиду тексту автор може використовувати окремий факт чи цілу систему фактів. Зредукований до натяку, ремінісценції факт використовують автори окремих художньо-публіцистичних різновидів газетно-журнального тексту². Про найважливіші характеристики та ознаки тексту йшлося тут під час розгляду тексту як основного об'єкта редакторського аналізу (Тема 2, п.1). Однією з найприкметніших таких його ознак є когерентність тексту (від лат. *cohaerentia* – зв'язок, зчеплення) – зв'язність, цілісність тексту; взаємозалежність елементів, фрагментів тексту, а також кожного такого фрагмента з цілим текстом; взаємообумовленість складових частин тексту й цілого тексту.

2. Методика редакторського оцінювання композиції рукопису. Працю над композицією рукопису редактор зазвичай розпочинає з аналізу структурних особливостей тексту. Вивчаючи методику оцінювання композиції рукопису, варто ознайомитися з правилами побудови твору, з основними вимогами до композиції рукопису, з прийомами роботи редактора над композицією твору. Основні правила побудови твору такі: послідовність частин має бути вмотивованою, частини співмірними, а прийоми композиції визначає зміст і характер твору.

Міцності конструкції публіцистичного твору досягають виокремлен-

¹ Українська афористика / Упорядники Р.Коваль, В.Шевчук, М.Михальченко. – К... Про-світа, 2001 – С.216.

² Про особливості використання фактів у різних журналістських текстах див. докладніше тут Тему 7.

ням центральної проблеми, вмінням відібрати потрібне й відмовитися від усього зайвого, гармонійністю поєднання частин. Композиційна повнота, необхідність і єдність – вимоги спільні для побудови всіх творів. Зазвичай розрізняють композицію художнього твору, що ґрунтується на сюжеті, й композицію нехудожнього твору (того, який не належить до творів художньої літератури), що ґрунтується на плані, тобто йдеться про художній образ у першому випадку й логічну побудову – в другому¹.

Композиція журналістського твору залежить від екстралінгвістичних і від власне лінгвістичних чинників, під впливом яких перебуває автор як суб'єкт дії. Тут виразно розрізняють два аспекти: зовнішній – конфлікт і внутрішній – проблема. Перший лежить на поверхні, другий журналіст має виявити. Проблема, яку порушить журналіст у тексті, має пройти певні стадії розвитку на шляху до її вирішення. І тут автор виконує роль організовувального чинника. Тому в плані змісту важливу роль відіграють такі композиційні вузли:

- а) опис і аналіз події, яка спричинила проблему (констатація фактів);
- б) аналіз причин виникнення проблеми;
- в) характеристика учасників події;
- г) загальна оцінка конфліктної ситуації, соціальної проблеми, яка стоїть за конфліктом;
- ґ) шляхи до практичного вирішення проблеми.

Композиційні вузли в журналістському тексті можуть бути розміщені в довільному порядку. Розміщення композиційних вузлів на площині тексту, як і мовностилістичне втілення їх, залежить від авторського задуму і є засобом виявлення образу автора.

Лінгвістика й літературознавство в понятті, позначеному словами “образ автора”, виокремлюють кілька його аспектів:

1. автор біографічний, про якого ми знаємо, коли він народився, де жив і т. ін.;
2. автор художнього чи публіцистичного твору як об'єкт літературо-, медіазнавчих досліджень;
3. образ автора, певною мірою схожий на інші образи художнього чи публіцистичного твору, проте менш експлікований (це своєрідний об'єкт, з яким спілкується читач під час ознайомлення з текстом, заглиблення в нього).

¹ Див.: Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.34–36.

Образ автора художнього тексту твориться так само, як і образи персонажів. Правдивість, з якою він формується, – це художня, а не фактична правда. В сучасній науці образ автора трактують як особистість автора, організована й об'єктивована засобами мистецтва й за законами мистецтва. Образ автора – це не те, що автор хоче сказати про себе, а те, що ми довідуємося про нього, вивчаючи результати його творчості. Структура образу автора ширша за такі прояви суб'єктивізму автора, як авторський задум, авторська позиція, голос автора, введення автора до складу дійових осіб та ін., бо всі ці компоненти входять до поняття “образ автора” як його складники. Для художнього тексту розбіжність між реальною особистістю автора й образом автора, який можна вивести з тексту, – майже закономірне явище. Принципово відмінні в цьому плані журналістські тексти, в яких автор-оповідач і автор – реальна особа – збігаються. Цей збіг і є основною відмінністю публіцистичного авторського мовлення від художнього. І виявляється він у відвертості авторського “я”, в емоційності викладу, в документальності матеріалу. Журналіст на відміну від автора художнього тексту прямо звертається до читача зі своїми думками, почуттями, оцінками. Образ автора в журналістському тексті – це авторське “я” журналіста, характер його ставлення до дійсності, що виявляється безпосередньо в прийомах опису, аналізу, оцінки. Характер і вияви образу автора тут значною мірою залежать від жанрово-стильового різновиду тексту.

Суб'єктивація авторської розповіді в журналістському тексті є чинником ускладнення викладу. Між автором, оповідачем, персонажами встановлюються складні динамічні зв'язки. Це зв'язки між різними суб'єктивними сферами в журналістському тексті. Сфера автора – розповідь, зорієнтована на норми літературної мови. Сфера персонажа – діалог (пряма мова), що вільно включає розмовно-просторічні елементи. Сфера оповідача повністю або частково збігається зі сферою автора або зі сферою персонажа. Є чотири композиційно-стилістичні різновиди, що залежать від зв'язку “автор – оповідач”:

1. розповідь від автора;
2. оповідача названо, але стилістично не виокремлено;
3. оповідача не названо, але стилістично виокремлено;
4. оповідача названо й виокремлено стилістично.

У журналістських текстах використовують переважно перший вид. В образі автора, структурі його мовлення об'єднуються всі риси й особливості журналістського твору. Суб'єктивація авторської розповіді вті-

лена в матеріалі (в умовних формах) та в організації матеріалу (в композиційних формах). Є, скажімо, т.зв. монтажні форми суб'єктивації (послідовний монтаж, повторення тощо). За допомогою форм суб'єктивації створюють експресивну напруженість викладу, стилістичну виразність тексту¹.

Редактор, аналізуючи композицію журналістського тексту, має зважати також на особливості діалогічних та монологічних структурних фрагментів у творі. Окремі дослідники вважають діалог, діалогічну єдність однією з логічних єдностей монологічного мовлення. Проте сам діалог може взаємодіяти тільки з такими логічними єдностями, як пояснення, роздум, опис, розповідь. Діалог можуть включати в повідомлення, але в цьому разі він дуже деформується: передає тільки загальний зміст сказаного, формальних же особливостей не бере до уваги. Діалог у мас-медіа має два основні типи. Перший – діалог інформаційний – відносно простий структурно, нейтральний стилістично; “діалогічний розвиток” лінійний, або репліки прямо доповнюють (за змістом) одна одну, або репліку розвивають у повідомлювальний монолог. Газетний діалог у принципі ворожий до стихії розмовного мовлення, що цілком зрозуміло й виправдано, тому “відхилення від норми” (а нормативним, “нульовим” можна вважати діалог інформаційного типу) пов'язане зі структурно-семантичним ускладненням зв'язку між репліками і (що є ще більш характерним) між репліками персонажів і навколишнім текстом. Цим позначений другий тип мовлення – діалог сюжетний. Якщо інформаційний діалог є власне формальним, інформаційно незалежним, не пов'язаним із “сюжетом”, скажімо, статті (його зміст можна легко передати й без допомоги діалогічної форми), це, так би мовити, суто зовнішня діалогізація тексту, – то сюжетний діалог має конструктивне значення. Автор у цьому випадку прагне до створення “драматизму” в зображенні, тобто до створення “діалогічної напруги”, в основі якої лежить семантико-стилістичний зсув, певна суперечність між репліками (або між репліками й текстом). Монологічне мов-

¹ В аналізі композиційних вузлів журналістського твору, образу автора використано дослідження А.П.Коваль, Г.К.Контрчук, про суб'єктивацію авторської оповіді йдеться в праці В.В.Одинцова. Див. докладніше: Коваль А.П. Композиція та архітектоніка публіцистичного тексту // Особливості мови і стилю засобів масової інформації. – К.: Вища шк., 1983. – С.5–18; Коваль А.П., Контрчук Г.К. Композиційна роль автора у публіцистиці // Особливості мови і стилю засобів масової інформації. – К.: Вища шк., 1983. – С.36–50; Одинцов В.В. Стилістика текста. – М.: Наука, 1980. – С.185–206.

лення включає в себе всі види розгортання поняття. Воно побудоване як два види послідовностей¹.

У композиції тексту виокремлюють поняття нормативного, “нульового” рівня композиції та засоби її ускладнення. Є такі чинники ускладнення (трансформації) композиції тексту: конкретизація, трансмутація, адаптація, адитація, імутація. Виокремлюють також при цьому екстенсивний (який спирається на змістово-логічні поняття) та інтенсивний (пов’язаний зі швидким і значним ускладненням композиції для досягнення виражального ефекту й з використанням емоційно-художніх структур) види розгортання². Характеристику основних композиційних типів подаємо в такій таблиці³:

<i>Трансформаційний чинник</i>	<i>Вид розгортання</i>	
	<i>екстенсивне</i>	<i>інтенсивне</i>
Конкретизація	Розмежування	Ілюстрація
Трансмутація	Індукція	Ordo artificialis
Адаптація	Дискретне (пунктирне)	Ампліфікація
Адитація	Сходинкове	Концентричне
Імутація	Апагогічне	Паралелізм (контраст) ⁴ .

Чіткість побудови – неодмінна вимога до журналістських текстів. Редактор має подбати про те, щоб структуру матеріалу було точно визначено. “Поділ тексту на частини – процес далеко не механічний... Механічне членування матеріалу на частини, прагнення кількісно зрівняти їх завжди завдає тільки шкоди... На газетних шпальтах суцільний текст має вигляд нудний, тому його часто вже на останній стадії підготовки номера штучно розривають”⁵. І саме це, на думку К.М.Накорякової, завдає чималої шкоди насамперед змістові твору. Традиційна порада редакторам – ретельно аналізувати композицію не тільки великого тексту, а й невеликої замітки. Завжди виокремлення якоїсь частини

¹ Див. докладніше: Одинцов В.В. Стилистика текста. – М.: Наука, 1980. – С.206–249.

² Див. докладніше: Одинцов В.В. Стилистика текста. – М.: Наука, 1980. – С.120–160.

³ Наведено за дослідженням В.В.Одинцова. Див.: Одинцов В.В. Стилистика текста. – М.: Наука, 1980. – С.151.

⁴ Адитація – додавання нових думок, положень, фактів; апагогічне розгортання – неповний паралелізм або інколи вдаваний паралелізм; ordo artificialis – неприродний, штучний порядок.

⁵ Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.36.

тексту в самостійний елемент структури має бути обґрунтоване його змістом, метою, задумом автора. Перевіренням прийомом редактора в оцінюванні композиції журналістського твору вважають¹ аналіз його плану. Проте значна частина журналістських творів ґрунтується, як було вже зазначено, не на раціонально-логічних схемах, а на образних конструктивних прийомах. І тут редактор мусить виходити насамперед із відповідності використання тієї чи іншої структури задумові автора, темі твору, змістові матеріалу. Загалом композиція будь-якого журналістського твору має бути вмотивована саме цими чинниками. Л.Г.Кайда вважає мотив стильовою домінантою композиції². Рекомендуємо також зважати на залежність композиції твору від жанру журналістського матеріалу та від засобу масової інформації, типу видання. “Сама публіцистика є особливою системою, в якій жанрова своєрідність диктує й форму висловлювання авторського погляду, і композицію. Своєрідність тексту в такому разі визначає характер взаємодії форми й змісту – специфіку композиції”³.

3. Текст і заголовок. Методика редакторського аналізу рубрикації. Заголовок є необхідним компонентом тексту. Він репрезентує твір, з нього читач розпочинає ознайомлення з текстом. Ясна річ, що заголовок має бути тісно пов'язаним із текстом, становити з ним цілісність. Типові вимоги до заголовків найповніше сформулював М.М.Сикорський. Заголовок має відповідати змістові й задумові твору, бути точним, ясним, простим, стислим, оригінальним⁴. Проте Д.С.Григораш додає до них ще й вимоги конкретності та емоційності, позаяк абстрактний заголовок позбавлений оцінного елемента, не виявляє ставлення автора до фактів, приховує в собі тенденцію до того, щоб уникати узагальнень⁵. Як стверджують укладачі “Гіда журналіста”, у французьких дослідженнях із журналістики заголовки називають “тріумфальною аркою” до публікації. У цих дослідженнях заголовки поділяють на інформаційні та мотивувальні (ті, що інтригують, принадають читача).

¹ Див., наприклад: Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.37.

² Див.: Кайда Л.Г. Эффективность публицистического текста. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1989. – С.52.

³ Кайда Л.Г. Эффективность публицистического текста. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1989. – С.59.

⁴ Див.: Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.223–225.

⁵ Григораш Д.С. Радянська газета: Семінарій. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1987. – С.43–44.

Вимоги до інформаційного заголовка: він має бути гранично простим і зрозумілим, становити найпростішу синтаксичну конструкцію; бути максимально коротким. Мотивувальний заголовок має шокувати, трансформувати відому фразу, використовувати гру слів, сполучати слова в несподіваний спосіб тощо¹. У визначенні функцій заголовка, які передають його зв'язок із текстом, ми схильні дотримуватися класифікації, яку запропонувала Л.Г.Кайда. Вона виокремлює такі функції саме газетного заголовка: рекламна, називна, інформативна, апелятивна, емотивна."Заголовок називає текст (називна функція), повідомляє про щось (інформативна функція), він є першою фразою, яка встановлює контакт між автором і читачем (апелятивна функція), він передає ставлення автора до повідомлення (емотивна функція), він покликаний привернути увагу до тексту (рекламна функція)"². Водночас у "Гіді журналіста" названо такі "чотири функції заголовка": 1) заголовок дозволяє читачеві зробити вибір, що саме він читатиме; 2) заголовок спонукає прочитати текст; 3) заголовок дозволяє структурувати полосу; 4) заголовок працює на імідж видання³. І хоча не можемо визнати таку класифікацію повною, вона разом з тим передає низку цікавих спостережень за журналістською практикою не тільки у Франції. Що ж до типів зв'язку заголовка з текстом, то, за цілком обґрунтованим, на наш погляд, визначенням Л.Г.Кайди, їх три: прямий, асоціативний і змішаний, що об'єднує два перших⁴.

Отже, редакторський аналіз заголовка є насправді набагато складнішим процесом, ніж може здатися на перший погляд. Редактор має встановити зв'язки заголовка з текстом, визначити відповідність назви твору тим вимогам, про які тут йшлося, з'ясувати, які функції й наскільки ефективно виконує заголовок. На думку М.М.Сікорського, до аналізу заголовка редактор вдається декілька разів: за першого ознайомлення з текстом, а також тоді, коли оцінює композицію, характеризує розробку теми. А остаточного висновку щодо заголовка доходить лише тоді, коли завершує редакторський аналіз⁵. Аналіз рубрикації загалом пов'я-

¹ Гід журналіста. – К.: Ін-т масової інформації, 1999. – С.65–68.

² Кайда Л.Г. Эффективность публицистического текста. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1989. – С.91.

³ Див.: Гід журналіста. – К.: Ін-т масової інформації, 1999. – С.66.

⁴ Див.: Кайда Л.Г. Эффективность публицистического текста. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1989. – С.94.

⁵ Див.: Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.227.

заний з глибоким аналізом змісту й форми, композиції тексту, архітекtonіки сторінки, номери газети, журналу та ін.

4. Типові змістово-структурні, жанрово-стильові та композиційні помилки:

1. Невідповідність змісту й структури розповіді темі, задекларованій у заголовку, в анонсі, в концепції циклу передач.
2. Невідповідність оформлення студії спрямуванню передачі.
3. Невідповідність музичного оформлення передачі її спрямуванню.
4. Невідповідність попередніх записів (сюжетів) спрямуванню передачі (циклу передач) у прямому ефірі.
5. Неспівмірність частин журналістського твору (газетного чи журнального тексту, радіо- чи телепередачі).
6. Гіпертрофований “образ автора”, його надмірна роль у структурі твору, функціонально не обумовлене випинання авторського “я”.
7. Применшення ролі “образу автора” в структурі текстів тих жанрово-стильових різновидів, у яких він необхідний, унаслідок чого виникає враження, що автор або не був на місці події, або ж просто все вигадав, бо не навів ні точної адреси, ні промовистих деталей, які б прив’язали текст до певного місця чи до певних осіб: *Окремі репортажі під рубрикою “Журналіст змінює професію” в газеті “Експрес” у 1996 – 1998 рр.*
8. Набридливе переповідання в закадровому тексті того, що глядачі й так бачать на екрані.
9. Розповідь у закадровому тексті про те, що не має жодного стосунку до зображення на екрані: *Футбольні репортажі на СТБ та Інтері.*
10. Байдушний, млявий коментар того, що відбувається в кадрі: *Футбольні репортажі на УТ-1 коментаторів “старої школи”.*
11. Технічно недосконалий монтаж радіоролика чи телесюжету (“в’юки”; “перестрибування” зображення в кадрі; у “синхроні” неповний збіг артикуляції в кадрі й звукової доріжки тощо).
12. Невдалі кольори в позастудійних записах унаслідок неправильного обрання місця зйомки чи низької якості плівки.
13. Невдало поставлене освітлення, яке спотворює риси учасників передачі та інтер’єр.
14. Зайвий синхрон у коротких інформаційних сюжетах, який нічого не додає до того, що сказав автор (не містить додаткової інформації, цікавих деталей).
15. Відсутність синхронів у телесюжетах, які входять до випусків новин: *“Репортер” М (на 5-му каналі); “Вісник” на ЛТБ.*

- 16.Зайві прямі ввімкнення позастудійних об'єктів під час прямого ефіру, які (ввімкнення) не додають нової інформації, не містять промовистих деталей.
- 17.Погано "поставлений" голос у ведучого передачі, що не дозволяє за допомогою тембру, тональності та ін. повною мірою передати зміст.
- 18.Млявий темпоритм передачі як наслідок того, що під час монтажу не було проведено всіх необхідних скорочень.
- 19.Невикористання засобів монтажу для усунення "затягнутих" фрагментів у передачі.
- 20.Використання не оптимального темпу мовлення (на радіо 120–180 слів на хвилину), а заколисувального (повільного) чи збуджувального (зашвидкого), внаслідок якого слухач не сприймає значної частини інформації (див. тут п.21, 22).
- 21.Занадто швидкий темп мовлення, що призводить до змістових втрат під час сприймання тексту.
- 22.Занадто повільний темп мовлення, занадто урочистий тон та ін., який відволікає увагу слухача (глядача) від змісту, переносить акцент зі змісту мовлення на мовця.
- 23.Неопрацювання стиків між двома структурними одиницями тексту, які випадково опинилися поряд унаслідок скорочення цього тексту під час роботи над ним у редакції чи в процесі авторського саморедагування.
- 24.Випадкова відеоінформація в сюжеті (переважно в інформаційних випусках).
- 25.Стереотипна відеоінформація в сюжеті новин: *У відеоряді сюжетів на теми сільського господарства з інформаційної програми "Вісник" (ЛТБ) переважають трактори в полі.*
- 26.Невдалий вибір теми, дріб'язковість теми сюжетів у випусках теле- й радіоновин: *Репортажі про шкільні свята на ЛОР і ЛТБ.*
- 27.Стереотипність у тематиці випусків новин на радіо й ТБ: *ЛОР і ЛТБ розповідають щодня про наради в міськраді та в облдержадміністрації, про прес-конференції керівників обласних організацій партій і громадських рухів, про наукові конференції у вищих навчальних і наукових закладах, про виставки в бібліотеках до ювілеїв; часто тільки цими темами й обмежується редактор випуску.*
- 28.Невідповідність інтонації змістові повідомлення.
- 29.Недоречні паузи в теле- чи в радіопередачі.

30. Невдало дібрані або випадкові шуми на радіо чи на ТБ.
31. Не та черговість кадрів як наслідок невдалого монтажу.
32. Нехтування правилом “перекинутої піраміди” в інформаційних повідомленнях; заверстування найістотнішої (нової) інформації в середину повідомлення, внаслідок чого читач, слухач або глядач не може виокремити цього найістотнішого (нового).
33. Незазначення джерела інформації; передрук, оприлюднення інформації без посилання, без згоди автора, інформатора.
34. Помилковий, хибний підхід до добору новин (подій, які стануть новинами, коли їх оприлюднять в інформаційному випуску), до визначення важливості цих подій, придатності для оприлюднення.
35. Недоцільна, хаотична верстка програми (переважно інформаційного випуску), в основу якої не покладено певного принципу (за важливістю новин, за їх тематикою, географією чи ін.).
36. Жанрова одноманітність інформаційного випуску на радіо чи на ТБ.
37. Одноманітність у “географії” повідомлень в інформаційному випуску на радіо чи на ТБ.
38. Деперсоніфікація теле- й радіоінформації.

Питання для самоперевірки

1. Цілісний текст, текст у єдності всіх його компонентів як предмет редакторського аналізу.
2. Методика умовного членування тексту.
3. Критерії виокремлення структурних одиниць тексту.
4. Робота редактора над композицією рукопису.
5. Особливості редакторського аналізу структурних особливостей тексту.
6. Методика оцінювання композиції рукопису.
7. Правила побудови журналістського твору.
8. Основні вимоги до композиції рукопису.
9. Прийоми роботи редактора над композицією твору.
10. Залежність композиції твору від жанру журналістського матеріалу.
11. Залежність композиції твору від засобу масової інформації.
12. Залежність композиції твору від типу видання.
13. Методика редакторської оцінки рубрикації.
14. Текст і заголовок. Функції заголовка в ЗМІ та типи його зв'язку з текстом.
15. Типові змістово-структурні, жанрово-стильові та композиційні помилки.

Практичні завдання

Завдання 10. Проаналізувати сторінку в газеті чи п'ять сторінок у журналі (рекомендуємо для аналізу газети "Експрес", "Львівська газета", "Високий Замок", журнал "ПіК") з погляду композиційної майстерності, рівня редагування різних видів текстів, надрукованих там. З'ясувати вправність редактора в роботі над рубрикацією.

Завдання 11. Проаналізувати композицію тексту. З'ясувати, які редакторські виправлення сприятимуть досягненню цілісності поданого тексту.

ДВА СУПЕРКЛУБИ

"Реал" (Мадрид)

Що можна сказати про мадридський "Реал" таке, чого ще не було сказано? Дев'ятиразовий клубний чемпіон Європи, 28-разовий чемпіон Іспанії. І те, й інше – рекордні досягнення. Мадридський "Реал" є також дворазовим володарем Міжконтинентального кубка, двох Кубків УЄФА й 17 Кубків Іспанії. Клуб заснувала група студентів, і спершу він називався "Мадридський футбольний клуб" (назва "Реал", що значить "королівський", була дарована мадридському клубові самим королем Альфонсо XIII). Клуб був серед засновників іспанського чемпіонату й кубка. Його президент, Карлос Падрос, представляв Іспанію на першій зустрічі засновників ФІФА 1904 року в Парижі. В кінці 1920-х рр. мадридський клуб почав проводити політику "великих закупівель". Так, він заплатив 2000 фунтів (на той час рекордну для Іспанії суму) за Рикардо Замору, якого й досі вважають найкращим іспанським голкіпером за всю історію.

Під час громадянської війни в Іспанії старий стадіон "Реалу" – "Чамартин" було зруйновано. Клуб тоді не мав грошей на будівництво нового стадіону, зате мав чудового й компетентного президента – по-стать майже легендарну в європейському клубному футболі: адвоката Сантьяго Бернабеу, який раніше сам виступав за клуб, потім був тренером, секретарем і, нарешті, став президентом "Реалу". Він оголосив про збирання пожертв і зумів зібрати суму, необхідну для будівництва прекрасного стадіону, що тепер носить його ім'я. Кошти від продажу вхідних квитків, витратили на розвиток команди, яка цілковито домінувала в Кубку європейських чемпіонів упродовж перших п'яти років його існування. Зіркою першої величини був аргентинський центрфорвард Альфредо Ді Стефано, але і його товариші по команді угорець

Ференц Пушкаш, француз Раймон Копа, уругваєць Хосе Сантамарія та бразилець Діді не поступалися йому ні в заслугах, ні в класі. Вони створили високий, практично недосяжний стандарт гри для тих, хто прийшов до клубу потім. 1966 року мадридський "Реал" знову виграв Кубок чемпіонів. У 1980-х рр. він двічі брав Кубок УЄФА. Але навіть такі зірки, як Піррі, Сантільяна, Хуаніто, Уґо Санчес та Еміліо Бутраґеньйо, іноді висловлювали думку, що будь-які їхні досягнення все одно бліднуть перед колишньою славою клубу. Команда "Реалу" зразка 1960 р. була занадто сильною. Але 1998 р. мадридський "Реал" знову став першою командою в Європі. У фіналі Ліги чемпіонів у Амстердамі мадридський клуб, за який виступав Рауль Ґонсалес, нова зірка нападу, переміг "Ювентус" 1:0. Гол забив Предраг Міятович. А через два роки мадридський "Реал" знову став переможцем Ліги чемпіонів. Цього разу він побив "Валенсію" з розгромним рахунком 3:0. Відзначилися Фернандо Мор'єнтес, англієць Стів Макманаман і Рауль. Потім був такий самий успіх 2002 року. "Реал" не тільки переміг у Лізі чемпіонів, але й узяв Міжконтинентальний кубок. Серед зірок клубу – найдорожчі футболісти планети: Зинедін Зідан, Луїш Фігу, Рональдо, Девід Бекгем, Майкл Оуен.

Зідан став національним героєм Франції, коли забив два м'ячі у ворота бразильців у фіналі чемпіонату світу 1998 р. Після цього Зідана почали називати новим Платіні. Зідан почав свою кар'єру у французькому клубі "Канн", але повною мірою його талант виявився в "Бордо" і в італійському клубі "Ювентус". Його визнали найкращим гравцем чемпіонату Європи–2000.

Мабуть, жодному футболістові, який грав у Європі в 1990-ті роки, не приділяли стільки уваги, як Рональдо. 1996, 1997, 2002 він був найкращим футболістом року за версією ФІФА. Такі легендарні постаті в бразильському футболі, як Зіко й Тостао, порівнювали Рональдо з молодим Пеле. Рональдо не пройшов відбір у "Фламенго" й підписав контракт з маловідомим клубом-середнячком "Сан-Кристовео". Саме там його й помітив Жаїрзиньо – футболіст, що був зіркою бразильської збірної на чемпіонаті світу 1970 року. Невдовзі Рональдо грав у "Крузейро" з Белуризонті й у першому ж сезоні забив 54 м'ячі в 54 матчах. Потім він перейшов у ПСВ "Ейндговен", а 1996 р. "Барселона" купила його за 12,9 млн фунтів стерлінгів. Свій перший сезон в Іспанії Рональдо завершив найкращим бомбардиром чемпіонату, забивши 34 м'ячі. До "Реалу" потрапив лише 2002 року, після того, як не один сезон провів у "Серії А", після того, як допоміг на чемпіонаті світу–2002 збірній Бразилії вп'яте стати чемпіоном світу.

Зірок у "Реалі" ніколи не бракувало. Сьогодні мадридський "Реал" – один з найсильніших і фінансово найпотужніших клубів світу зі славним минулим і світлим майбутнім.

"Динамо" (Київ)

На відміну від "Реалу" київське "Динамо" було визнано в Європі та у світі за суперклуб усього двічі – 1975 і 1986 року. 1975 київське "Динамо" перемогло угорський "Ференцварош" у фіналі Кубка кубків і стало першою радянською командою, що завоювала європейський трофей, а перемігши німецьку "Баварію" у двох матчах, узяло ще й Суперкубок Європи. 1986 "Динамо" знову стало володарем Кубка кубків, обігравши у фіналі мадридський "Атлетико" з показовим рахунком 3:0. Ключова роль Олега Блохіна в перемозі київського "Динамо" в Кубку кубків і Суперкубку 1975 р. була відзначена "Золотим м'ячем" найкращого футболіста Європи. Така сама відзнака за 1986 рік чекала на Ігоря Беланова. Того ж року "Динамо" (Київ) визнано найкращою клубною командою світу.

Обидві перемоги тісно пов'язані з ім'ям видатного українського тренера Валерія Лобановського (1939–2002), який починав гравцем київського «Динамо» (1958–1964). Його коронні штрафні й кутові удари назавжди залишаться в історії футболу. Потім став тренером, 1974–1982, 1984–1990, 1996–2002 очолював команду «Динамо» (Київ).

Київське "Динамо" було серед засновників радянської вищої ліги, грало в ній упродовж усього її існування (наприклад, уславлений московський "Спартак" "вилітав" з вищої ліги в першу). Загалом команду "Динамо" (Київ) було засновано 1927 року. Проте перемоги в чемпіонаті довелося чекати до 1961. Цього року "Динамо" стало першим немосковським клубом, що завоював чемпіонський титул, а невдовзі стало вже безперечним лідером радянського клубного футболу. 1966 року очолюване тренером Віктором Масловим київське "Динамо" Андрія Біби, Йожефа Сабо, Віктора Каневського, Віталія Хмельницького, Володимира Щеголькова, Валерія Поркуяна, Віктора Серебряникова, Анатолія Бишовця зробило "золотий дубль", вигравши чемпіонат і кубок, а потім установило рекорд, тричі поспіль ставши чемпіоном. Відтоді й бере відлік ера київського "Динамо" в радянському футболі, яка тривала аж до розпаду СРСР. Уславлені футболісти клубу Олександр Заваров, Олексій Михайличенко, Володимир Безсонов, Олег Кузнецов, Леонід Буряк, Володимир Трошкін, Віктор Колотов, Володимир Веремєєв, Анатолій Коньков, Михайло Фоменко, Анатолій Дем'яненко – відомі в Європі гравці.

У чемпіонатах незалежної України "Динамо" (Київ) одинадцять разів перемагало. Проте український суперклуб так більше й не став суперклубом європейським. Найвище його досягнення – вихід у напівфінал Ліги чемпіонів. Найвідоміші гравці київського "Динамо" цього періоду – Андрій Шевченко, Олег Лужний, Сергій Ребров – грають у провідних європейських клубах. Андрій Шевченко 2004 року здобув звання найкращого гравця Європи, ставши третім в українському футболі володарем "Золотого м'яча".

(За матеріалами сучасної спортивної преси,
"Енциклопедії футболу")

Література

Абрамович А.В., Лазаревич Э.А. Практикум по литературному редактированию. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1974. – С.219–220.

Гід журналіста. – К.: Ін-т масової інформації, 1999. – С.65–68.

Григораш Д.С. Теорія і практика редагування газети. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1966. – С.47–57.

Григораш Д.С. Радянська газета: Семінарій. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1987. – С.43–44.

Кайда Л.Г. Стиль фельетона: Выражение авторской позиции. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1983. – С.3–62.

Кайда Л.Г. Эффективность публицистического текста. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1989. – С.46–67, 91–94.

Капельюшний А.О. Стилістика й редагування: Практичний словник-довідник журналіста. – Львів: ПАІС, 2002. – С.92–95.

Капельюшний А.О. Стилістика. Редагування журналістських текстів: Практичні заняття (Навчальний посібник з курсів: "Практична стилістика української мови", "Стилістика тексту", "Редагування в ЗМІ"). – Львів: ПАІС, 2003. – С.294–296, 316–317, 332–333, 409.

Качкан В.А., Лизанчук В.В. Особливості підготовки матеріалів для радіо і телебачення. – Львів: ЛДУ, 1987. – С.41–43.

Коваль А.П. Композиція та архітектоніка публіцистичного тексту // Особливості мови і стилю засобів масової інформації. – К.: Вища шк., 1983. – С.5–18.

Коваль А.П., Конторчук Г.К. Композиційна роль автора у публіцистиці // Особливості мови і стилю засобів масової інформації. – К.: Вища шк., 1983. – С.36–50.

Кузнецова О.Д. Журналістська етика та етикет: основи теорії, методики, дослідження трансформації незалежних видань України, регулю-

вання моральних порушень. – Львів: Світ, 1998. – С.85–88.

Миљчин А.Э. Методика и техника редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.65–128.

Миљчин А.Э. Методика редактирования текста. – М.: Книга, 1980. – С.114–166.

Миљчин А.Э. Издательский словарь-справочник. – М.: Юристъ, 1998. – С.171–172.

Михайлин І.Л. Основи журналістики: Підручник. – К.: ЦУЛ, 2002. – С.179–181, 225.

Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.34–47.

Одинцов В.В. Стилистика текста. – М.: Наука, 1980. – С.80–160, 185–249.

Партико З.В. Загальне редагування: нормативні основи. – Львів: Афiша, 2001. – С.151–175.

Почепцов Г.Г. Профессия: имиджмейкер. – К.: ИМСО МО Украины, НВФ “Студцентр”, 1999. – С.42–46.

Прилюк Д.М. Теорія і практика журналістської творчості: Проблеми майстерності. – К.: Вища шк., 1983. – С.160–184.

Рабочая книга редактора районной газеты: Опыт, методики, рекомендации. – М.: Мысль, 1988. – С.427–434.

Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – С.186–196.

Свинцов В.И. Логические основы редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С. 34–37.

Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.211–229, 264–271.

Справочная книга редактора и корректора: Редакционно-техническое оформление издания. – М.: Книга, 1985. – С.35–71.

Терехова В.С. Литературное редактирование. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1975. – С.47–57.

Феллер М.Д. Эффективность сообщения и литературный аспект редактирования. – Львів: Вища шк., 1978. – С.62–111.

Шаповал Ю.Г. Телевізійна публіцистика: методологія, методи, майстерність. – Львів: Видавн. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. – С.90–120.

VII. МЕТОДИКА ПРАЦІ РЕДАКТОРА НАД ФАКТИЧНИМ МАТЕРІАЛОМ

1. Факт у журналістському творі. Факт – основа журналістського твору. В широкому розумінні фактом називають справжню, невигадану подію або явище, те, що насправді мало місце, відбулося. Цей термін означає щось до певної міри відокремлене, одиничне¹. В.О.Карпенко намагається охопити у своєму визначенні всі можливі його значення: “Факт – а) дійсна, не вигадана подія, дійсне явище; б) те, що відбулося, відбувається чи прогнозується у майбутньому часі; в) приклад, випадок; г) те, що є будівельним матеріалом для певних висновків і відповідає об’єктивній реальності”². Під словом “факт” зазвичай також мають на увазі судження або в інший спосіб зафіксований “реальний факт”. Отже, йдеться про *реальний* факт і про факт *відображений*. “Необхідно вказати на неоднозначність поняття “факт”, – пише З.Є.Дмитровський. – В одному випадку це конкретна, об’єктивно, тобто незалежно від нашої свідомості, існуюча реальність. В іншому – її відбиток, віддзеркалення у нашій свідомості. Тому треба розрізняти факт об’єктивний і факт, трансформований у свідомості”³. Розрізняють також два види фактів: науковий факт, якому відповідає конкретне історичне явище чи подія, і художній факт, який утворюється на основі узагальнення окремих рис, узятих з багатьох фактів⁴.

У редакційній практиці поняття *фактичний матеріал* включає в себе власне факти, тобто щось твердо встановлене, таке, що відбулося насправді, та власні імена, географічні назви, дати, кількісні показни-

¹ Див. докладніше: Григораш Д.С. Журналістика у термінах і виразах. – Львів: Вища школа, 1974. – С.256–257; Дмитровський З.Є. Телевізійна інформація: теорія і практика. Навч. посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – С.11-13; Здоровега В.Й. Теорія і методика журналістської творчості: Підручник. – Львів: ПАІС, 2004. – С.74–79; Прилюк Д.М. Теорія і практика журналістської творчості: Проблеми майстерності. – К.: Вища шк., 1983. – С. 78–83.

² Карпенко В.О. Основи професійної комунікації. – К.: Нора-прінт, 2002. – С.65.

³ Дмитровський З.Є. Телевізійна інформація: теорія і практика. Навч. посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – С.11.

⁴ Див. докладніше: Григораш Д.С. Журналістика у термінах і виразах. – Львів: Вища школа, 1974. – С.257; Дмитровський З.Є. Телевізійна інформація: теорія і практика. Навч. посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – С.11-13; Здоровега В.Й. Теорія і методика журналістської творчості: Підручник. – Львів: ПАІС, 2004. – С.79; Прилюк Д.М. Теорія і практика журналістської творчості: Проблеми майстерності. – К.: Вища шк., 1983. – С. 80.

ки. До фактичного матеріалу відносять також цитати¹.

Дуже важливим етапом праці журналіста над твором є збирання фактичного матеріалу до нього. Повідомлення фактів, їх констатація, опис і добір – це вже їх певна оцінка, тобто вже самій добір фактів для оприлюднення є своєрідною попередньою їх оцінкою. Саме обрання того чи іншого факту для оприлюднення виокремлює його з-поміж інших і привертає до нього увагу громадськості. Цим журналіст іноді впливає на природу факту й на дальший його розвиток, бо вже те, що на цей факт звернуто увагу, може змінити ставлення людей до порушених питань. Суб'єктивізм журналіста може виявитися й у замовчуванні фактів, у прагненні не помічати тих із них, які йому “заважають”. За об'єктивними, некоментованими фактами часто простежуємо певну позицію, мету, політику власника ЗМІ. Специфічною тенденцією сучасних мас-медіа нерідко є винятковий надмір інформації, змішування соціально важливих фактів з випадковими, з інтимно-особистими².

Редактор має розглядати факт у ряді інших, бачити його минуле й майбутнє, брати у всіх можливих взаємозв'язках. З погляду практичної журналістики добір фактичного матеріалу конче потрібний, на думку Д.М.Прилюка, по-перше, тому, що життя породжує щохвилини безліч різних фактів, а ефірний час, газетна площа обмежені. По-друге, факти за своїм значенням далеко не рівноцінні. По-третє, вони нерідко повторюються. І, по-четверте, не кожний факт можна перевірити³. Все, про що йшлося вище, визначає виняткову важливість редакторського аналізу фактичного матеріалу. Найважливіше завдання редактора – з'ясування якості фактичного матеріалу. “Редактор повинен, – пише В.В.Різун, – усвідомлювати відносний характер якості фактів: правдивість, достовірність факту, типовість, політична значимість, точність, правильність, логіка їх відбору – речі відносні. Тому, з одного боку, редактор не повинен бути категоричним в оцінці фактів, якщо відносно тих фактів він не має знань і позиції; з другого боку, редактор повинен відстоювати факти (їхнє тлумачення, право на використання у матеріалі), коли редактор має чітку позицію відносно певного кола фактів”⁴.

¹ Див. докладніше: Прилюк Д.М. Теорія і практика журналістської творчості: Проблеми майстерності. – К.: Вища шк., 1983. – С. 86; Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – С. 176.

² Див. докладніше, наприклад: Прилюк Д.М. Теорія і практика журналістської творчості: Проблеми майстерності. – К.: Вища шк., 1983. – С. 87–101;

³ Див.: Прилюк Д.М. Теорія і практика журналістської творчості: Проблеми майстерності. – К.: Вища шк., 1983. – С. 69.

⁴ Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – С. 176.

Другим завданням є встановлення правильності, точності наведених у тексті відомостей. Правдивість фактів – важливий критерій цінності журналістського твору. Значна частина неточностей у рукописі йде від автора. Окремі помилки виникають під час підготовки рукопису до оприлюднення. Але, крім суб'єктивних причин виникнення фактичних помилок, є й низка об'єктивних. Життя йде вперед, розвивається наука, техніка, культура, і те, що вважали правдивим учора, може стати помилковим сьогодні¹. “Для редактора нема неточностей великих і малих, помилок значних і незначних. Всі неточності й помилки треба вчасно зауважити й усунути. Навіть у тому разі, коли помилка здається зовсім невинною, не загрожує змістові, читач завжди перевірить нас, і найменша недбалість дасть психологічний поштовх для сумніву в правдивості думок автора”, – зазначає К.М.Накорякова².

2. Перевірка фактичного матеріалу. Дослідники теорії редагування пишуть про три основні види (способи) перевірки фактичного матеріалу:

📖 Звіряння факту з авторитетним джерелом. Самій процес звіряння нескладний. Проте редактор має знати, до якого джерела звернутися в тому чи іншому випадку. Тут варто дотримуватися таких правил:

1. фактичний матеріал звіряють тільки за творами, з яких його взято. Для перевірки намагаються взяти останнє видання. Якщо праця увійшла до зібрання творів, користуються ним;
2. за потреби звернутися до довідкових видань перевагу надають загальним і галузевим енциклопедіям, енциклопедичним словникам, а з-поміж них тим, що вийшли в спеціалізованих академічних видавництвах (“Українська енциклопедія”, “Большая российская энциклопедия”, “Наукова думка” та ін.);
3. для перевірки статистичних відомостей треба звертатися до офіційних видань Держкомстату України (найчастіше це щорічники);
4. для встановлення правильності фактів з діяльності державних органів, зокрема тих фактів, які тільки нещодавно оприлюднені й не зафіксовані в довідниках, звертаються до офіційних видань –

¹ Див.: Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – С. 177–185; Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.201–202; Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.89–93.

² Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.90.

газет “Президентський вісник” (з 2005 року припинила вихід), “Урядовий кур’єр”, “Голос України”, журналу “Президент” тощо.

Внутрішньотекстова перевірка. Вона передбачає вдумливий цілеспрямований аналіз контексту, який дозволяє дійти висновку щодо істинності або хибності відомостей. Іноді внутрішньотекстова перевірка вимагає нескладних обчислень, оскільки неточності часто виникають у підрахунках, у процентних показниках тощо. Водночас варто зауважити, що, сприяючи виявленню помилок, внутрішньотекстова перевірка не завжди допомагає їх виправленню. Редакторів нерідко доводиться все-таки додатково звертатися до авторитетного джерела.

Офіційне підтвердження. Якщо перші два способи перевірки фактичного матеріалу не дозволяють установити істинність факту, доводиться звертатися по консультацію до компетентних людей, до спеціальних установ. Офіційне підтвердження наукового інституту, підприємства, організації, державної установи є авторитетною підставою для оприлюднення оригінального фактичного матеріалу¹. Опрацювання фактичного матеріалу в ЗМІ вимагає від редактора найбільшої зосередженості, уваги, чіткого додержання правил редакційно-технічного оформлення рукопису.

3. Редакційно-технічне оформлення фактичного матеріалу.

Рубрикація

1. Крапку в заголовках, винесених в окремий рядок, не ставлять. Після заголовка, поставленого впідбір з текстом, крапка необхідна.

2. У заголовках із двох самостійних речень між ними ставлять крапку, а в кінці за загальним правилом крапку пропускають. Цей заголовок бажано розбити на рядки так, щоб крапка потрапила в середину рядка, а не закінчувала його.

3. Крапку після номера, літери, родового позначення ставлять, якщо їх набирають в один рядок з тематичним заголовком, і пропускають, якщо номер, літера тощо винесені в окремий рядок:

Розділ I

РУБРИКАЦІЯ

Розділ I. РУБРИКАЦІЯ

¹ Див.: Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – С. 177; Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.201–202; Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.93–94.

Імена

1. Європейські, американські, австралійські подвійні, потрійні і т. д. імена пишуться з великої літери кожне, незважаючи на те, чи є між ними дефіс, чи нема: *Джордж Ноель Гордон Байрон, Жан-Жак Руссо*.

2. Дефіс в іменах, які пишуться через дефіс, зберігається між ініціалами: *Ж.-Ж. Руссо*.

3. Китайські власні імена складаються з двох частин, кожна з яких пишеться з великої літери; дефіс усередині другої частини не ставиться: *Ден Сяопін, Цзян Цземінь*.

4. В'єтнамські, корейські, бірманські власні імена складаються здебільшого з трьох частин, кожна з яких пишеться з великої літери; дефісів між цими частинами не ставлять: *Кім Чен Ір, Фам Ван Донг, У Не Він*.

5. Артиклі, прийменники, частки *ван, да, дас, де, дель, дер, ді, дос, дю, ла, ле, фон* та ін. у західноєвропейських прізвищах та іменах пишуться з малої літери й окремо від інших частин: *Людвіг ван Бетховен, Леонардо да Вінчі, Макс фон дер Грюн*.

6. Зазначені артиклі, прийменники, частки пишуться з великої літери, якщо вони злилися з іншою частиною прізвища в одне слово (пишуться разом чи через дефіс) або в мові-джерелі пишуться з великої літери: *Дюбуа, Ларошфуко, Шарль Де Костер*.

7. Скорочена частка *Де (де)* в західноєвропейських прізвищах приєднується до іншої частини прізвища чи імені через апостроф: *Габрієле Д'Аннунціо, Жанна д'Арк*.

8. Частка *О* перед ірландськими прізвищами пишеться з великої літери й через апостроф: *О'Коннор, О'Ніл* (псевдонім Вільяма Сідні Портера *О.Генрі* не має ірландського походження).

9. Частки *Сан-, Сен-, Сент-* перед західноєвропейськими прізвищами пишуться з великої літери й приєднуються дефісом: *Антуан де Сент-Екзюпері, Сен-Жуст, Сан-Мартін*.

10. Частка *Мак* найчастіше пишеться разом з наступним словом у прізвищі, проте може писатися в окремих випадках (за традицією) й через дефіс (не можна писати *Мак* окремо від наступної частини або за написання *Мак* разом з наступною частиною писати цю наступну частину з великої літери): *Макдональдс, Мак-Грегор*, але не *Мак Грегор* і не *МакГрегор*.

11. Частка *і* в західноєвропейських прізвищах пишеться з малої літери й приєднується дефісами: *Хосе Ортега-і-Гасет, Рієго-і-Нуньєс*.

12. Слова *дон, донья*, які означають "пан", "пані", пишуться з малої

літери, окремо від іспанських імен і мають форми непрямих відмінків: *дон Фернандо, донья Клемента, дона Фернандо, доньї Клементи*. Слово *дон* пишеться з великої літери тільки у двох іменах *Дон Кіхот* (герой Сервантеса) і *Дон Жуан* (герой Байрона). Довідники з правопису рекомендують також написання цих імен через дефіс: *Дон-Кіхот, Дон-Жуан*.

13. Перша частина *Ібн* арабських, тюркських та інших східних імен пишеться з великої літери й здебільшого приєднується до наступної частини дефісом (крім *Ібн Сіна* та деяких інших): *Ібн-Ясир*.

14. Складники арабських, тюркських, перських та інших східних імен, які позначають родинні стосунки, соціальний стан тощо, а також службові слова пишуться здебільшого з малої літери й приєднуються до імені через дефіс: *Керим-ага, аль-Джахм, ас-Салем, Турсун-заде, Мамед-огли, Сейф уль-Іслам, Мірза-хан*.

15. Частка *сан* у японських власних іменах пишеться з малої літери й приєднується до них через дефіс: *Коміяма-сан, Чіо-Чіо-сан*.

Назви

1. Службові слова всередині складних географічних назв пишуться з малої літери й приєднуються двома дефісами: *Айн-ель-Хаджель, Ріо-де-Жанейро, Ростов-на-Дону*.

2. В образних назвах зарубіжних країн з великої літери пишуть або перше слово, або слово, яке підкреслює характерну ознаку об'єкта: *Країна сонця, що сходить; острів Свободи; Країна ранкової свіжості*.

3. У назвах зарубіжних інформаційних агентств усі слова, крім родового, пишуться з великої літери. Назву агентства в лапки не беруть: *агентство Франс Пресс, агентство Юнайтед Пресс Інтернешенал*.

4. Назви середніх навчальних закладів неодинакового характеру пишуться з малої літери: *медичне училище №1, технічне училище №5 м.Львова, середня школа №53 м.Львова*. Проте якщо до складу назви входить слово, що вказує на одиничний характер навчального закладу, то цю назву треба писати з великої літери: *Музичне училище ім. М.В.Лисенка*.

5. У словосполученнях, що складаються з родової назви й назви в лапках, з великої літери пишеться тільки назва в лапках: *театр "Глобус", журнал "Дзвін", стадіон "Динамо"*.

6. Неповна назва, яка замінює повну, пишеться з великої літери: *Театр опери та балету (замість Львівський державний академічний*

театр опери та балету ім. С.Крушельницької).

7. Назви зарубіжних фірм, компаній, концернів, банків тощо транскрибують українськими літерами й беруть у лапки. З великої літери в цих назвах пишуть перше слово в лапках і власні імена: *компанія “Дженерал моторс”, фірма “Соні”.*

8. Назви зарубіжних фірм, компаній, концернів, банків тощо у вигляді літерної аббревіатури в лапки не беруть: *фірма АЕГ, МББ.*

9. У назвах творів, журналів, газет тощо з великої літери пишуть перше слово в лапках: *поема “Чорнобильська мадонна”, журнал “Слово і час”, газети “Галицька зоря”, “Львівський кур’єр”, фільм “Кавказька полонянка”.* Написання всіх слів з великої літери, прийняте в нас у кінці ХІХ – на початку ХХ ст., а в діаспорі подекуди ще й зараз (під впливом мови тієї країни, в якій живе українець), не можна визнати сучасним і нормативним. Таке написання не варто зберігати навіть у бібліографічних описах.

10. У заголовку художнього твору з двох назв, поєднаних сполучником або (зрідка *чи*), другі лапки ставлять тільки після другої назви, а перша назва від другої (перед сполучником) відокремлюється комою. Перше слово в обох назвах пишеться з великої літери: *“Глитай, або ж Павук”, “Золотий ключик, або Пригоди Буратіно”.*

11. Писати назви творів, журналів, газет тощо в тексті мовою оригіналу доцільно тільки в тому разі, коли автор дає бібліографічну, фільмографічну, медіаграфічну чи ін. довідку. При цьому в дужках варто наводити затранскрибовану назву або переклад.

12. Назви культових книг пишуть без лапок з великої літери: *Апостол, Біблія, Коран.*

13. Серійні назви машин у вигляді літерних аббревіатур, поєднаних з номерами чи без них, не беруть у лапки: *Ан-70; КрАЗ; бомбардувальники В-52, В-1; МАЗ-500.*

14. Назви КПА (космічних літальних апаратів) пишуться з великої літери й беруться в лапки: *штучний супутник Землі “Січ-1”, космічний корабель “СоюзТМ-34”, транспортний космічний корабель “Прогрес”, космічні кораблі багаторазового використання “Колумбія”, “Дискавері”, “Атлантіс”, “Челленджер”, “Індевор”, “Буран”, станція “Мир”.*

15. Займенники *Ви* і *Ваш* пишуться з великої літери як форма ввічливого звертання до однієї людини в офіційних стосунках та в особистих листах. У звертаннях до декількох осіб ці займенники пишуться з малої літери.

Скорочення

Під час скорочення слова треба зважати на те, щоб частина слова, яка залишається:

1. дозволяла легко й безпомилково відновити повне слово: *філос.*, *філол.*, не *філ.*; *асист.*, *асп.*, не *ас.*; *дієприкм.*, *дієприсл.*, не *дієпр.*;
2. закінчувалася на приголосний (крім однолітерних скорочень): *архіт.*, не *архіте.*;
3. за збігу в кінці двох однакових приголосних закінчувалася на одному з них: *осін.*, не *осінн.* (від *осінній*);
4. за збігу в кінці декількох різних приголосних закінчувалася на останньому з них: *геогр.* не *геог.*

Крапка як знак скорочення не ставиться:

1. коли скорочене словосполучення під час читання вимовляється в скороченій формі: *ККД*, *ПДВ*, але *а.о.* (читається “*астрономічна одиниця*”), *у.о.* (читається “*умовна одиниця*”);
2. у кінці скорочення, якщо викинуто середину слова, замінену дефісом: *вид-во*, *ін-т*, *ун-ту*;
3. усередині подвоєного однолітерного графічного скорочення (його пишуть разом і крапку ставлять у кінці): *рр.*; *вв.*; *пп.*;
4. у кінці скорочень, утворених викиданням голосних: *млн*, *млрд*, *грн*;
5. після скорочених позначень фізичних величин: *31 мм*; *57кг*; *500 т* тощо.

Якщо скорочення стосується декількох поспіль чисел, назв, імен та ін., то його ставлять тільки раз – перед таким рядом чи після нього: *на рис. 5, 7, 17; довжиною 5, 25, 50, 100 м* тощо.

Числа

Числа обов'язково треба писати літерами тоді, коли:

1. однозначні числа стоять у непрямому відмінку: *клас обладнали п'ятьма комп'ютерами*;
2. збіг декількох чисел у цифровій формі може ускладнити читання: *п'ять 30-місних автобусів*;
3. кількісний числівник починає собою речення: *Ми так вирішили. П'ять комп'ютерів закупимо вже сьогодні.*

Цифрову форму чисел рекомендують писати тоді, коли:

1. однозначні цілі числа (навіть у непрямих відмінках) стоять у ряді з дво- й багатозначними: *після серії з 5, 7 й 12 вправ*;
2. однозначні цілі числа утворюють сполучення з одиницями фізич-

них величин, грошовими одиницями тощо: *за маси 7 кг, ціна 7 грн, \$ 7;*

3. у наукових та ділових текстах: *перевиконання завдання на 3%.*

Числа в цифровій формі, починаючи з 4-значних, варто розбивати на групи (по три цифри) справа наліво: *888 777 521 м.* Не розбивають на групи цифри в числах, які позначають номер, у марках машин і механізмів, у позначеннях нормативних документів: *№ 79945.* Крапку в пробілах між цифровими групами багатозначного числа ставити не можна.

Літерно-цифрова форма чисел рекомендується для позначення круглих чисел (тисяч, мільйонів, мільярдів) у вигляді поєднання цифр зі скороченням *тис., млн, млрд:* *6 млрд, 49 млн, 25 тис.;* у спеціальній літературі до таких сполучень приєднують позначення фізичних величин, грошових одиниць тощо: *20 млн км; 30 млрд грн;* у публіцистичних текстах рекомендовано відмовлятися не від літерно-цифрової форми числівників, а від скороченого позначення одиниць величин (тобто заміняти останні повними назвами): *25 млн кілометрів, 500 тис. вольт.*

Великі числа в діапазоні значень за цифрової форми чисел передають зі збереженням усіх нулів: *15 000 – 20 000 м,* а не *15 – 20 000 м.* За літерно-цифрової форми чисел можна пропускати в першому числі позначення *тис., млн, млрд:* *20 – 30 тис. м,* не обов'язково *20 тис. – 30 тис. м.*

Номери телефонів прийнято писати, відокремлюючи дефісом по дві цифри справа наліво: *2-12-93-47.* Можна відокремлювати крайню ліву групу в три цифри: *212-93-47.*

У написанні порядкових числівників треба керуватися такими правилами:

1. Якщо текст вимагає написання порядкового числівника з використанням цифри, то відмінкове закінчення має бути однолітерним, коли перед останньою буквою числівника стоїть літера, що позначає голосний звук: *п'ятцй – 5-й.* Нарощення має бути дволітерним, якщо перед останньою буквою числівника стоїть літера, що позначає приголосний звук: *п'ятого – 5-го.*

2. Не можна додавати нарощення відмінкових закінчень до номерів томів, розділів, сторінок, таблиць тощо, якщо родове слово (*том, розділ* та ін.) стоїть перед ними: *в томі 6, на с. 35, у табл. 11.*

3. Не можна додавати нарощення відмінкових закінчень до дати (років і чисел місяця), якщо слово *рік* або назва місяця стоїть після

числа: у 2002 році, 7 січня 2000 року, а не у 2002-му році, 7 січня 2000-го року.

4. Якщо слово *рік* чи назва місяця пропущені, або їх поставлено перед числом, або окремо від числа позначено іншим словом, то відмінкові закінчення рекомендується нарощувати: у *січні, числа 20-го; рік 2002-й; настав 2000-й; концерт перенесли з 15 лютого на 22-ге; 20-го ж квітня.*

5. У публіцистичних і художніх текстах треба надавати перевагу літерній формі написання порядкових числівників: у *двадцять першому столітті; в сороковому році.*

6. Римськими цифрами позначають номери виборних органів; спортивних змагань; цифрові позначення в іменах імператорів, королів та ін.; позначення кварталів року тощо: *Карл XII, XXII Олімпійські ігри, III – IV квартали.*

7. Позначення римськими цифрами:

1 – I	20 – XX
2 – II	30 – XXX
3 – III	40 – XL
4 – IV	50 – L
5 – V	60 – LX
6 – VI	90 – XC
7 – VII	100 – C
8 – VIII	500 – D
9 – IX	1000 – M
10 – X	2003 – MMIII

Дати

Рекомендовано таке написання дат і періодів:

1. Період, обмежений двома роками або роком і десятиріччям: у *1991–1995 рр.*, не у *1991-95 рр.* Останню форму написання можна використовувати тільки в довідкових виданнях, які вимагають особливої компактності.

2. Усі види некалендарних років, які починаються в одному році, а закінчуються в іншому, пишуть так: у *1998/99 навчальному році.*

3. Перевести дату зі старого стилю на новий можна, додавши певну кількість діб залежно від періоду, на який припадає описаний факт, за такою таблицею:

Період (від 1 березня першого року до 29 лютого останнього)

Поправка

400 – 500	+ 1
500 – 600	+ 2
600 – 700	+ 3
700 – 900	+ 4
900 – 1000	+ 5
1000 – 1100	+ 6
1100 – 1300	+ 7
1300 – 1400	+ 8
1400 – 1500	+ 9
1500 – 1700	+ 10
1700 – 1800	+ 11
1800 – 1900	+ 12
1900 – 2100	+ 13

Цитати

1. За наявності декількох видань цитованого твору рекомендується обирати як джерело текстологічно авторитетне видання (наприклад, академічне зібрання творів), якщо завданням тексту не обумовлене цитування іншого видання (яке аналізують, критикують тощо).

2. Цитування за цитатою, як правило, заборонене. Як виняток цитують за цитатою тоді, коли першоджерело розшукати неможливо або дуже важко; коли цитують оприлюднений архівний документ; коли цитований текст став відомим за записом слів автора в спогадах іншої особи.

3. Цитата має слово в слово, літера в літеру, розділовий знак у розділовий знак повторювати першоджерело.

4. Текст цитати здебільшого виправляють відповідно до норм орфографії та пунктуації, чинних на момент видання, зберігаючи тільки індивідуальні особливості орфографії та пунктуації автора. Відверті помилки або не виправляють у тексті, або виправляють, але в будь-якому разі про них говорять у примітках, зазначаючи правильний варіант або виправлені слова, цифри тощо.

5. Дозволено довільно скорочені в джерелі слова писати розгорнуто, беручи додані частини слів у дужки [квадратні] чи <кутові>.

6. Можна пропустити одне чи декілька слів або навіть речень, якщо думка автора цитати не спотвориться і якщо читача повідомлять про

купюрю трикрапою на місці пропущених слів і трикрапою в кутових дужках на місці пропущених речень.

7. Під час цитування окремих слів і словосполучень трикрапку можна не ставити. Проте пропущене слово всередині цитованого словосполучення позначається трикрапою.

8. Зміна відмінка слова в цитаті порівняно з першоджерелом можлива тоді, коли цитують окремі слова та словосполучення.

9. Звичайно цитати, набрані так само, як і основний текст, беруть у лапки. Цитати, графічно відмежовані від основного тексту (виокремлені шрифтом чи ін., взяті з вірша зі збереженням поділу на рядки, цитати-епіграфи), в лапки не беруться.

10. Цитата на початку речення має починатися з великої літери, навіть якщо в першоджерелі це не початок речення. При цьому після лапок замість пропущених слів ставлять три крапки.

11. Цитата всередині речення починається з малої літери, навіть якщо в першоджерелі перше слово цитати починає нове речення, а отже, й пишеться з великої літери. При цьому, якщо цитовані слова органічно вписуються в текст речення, перед ними не ставлять три крапки, а відразу після лапок іде перше слово цитати.

12. Трикрапка замінює такі розділові знаки перед пропущеним текстом у цитаті, як кома, двокрапка, крапка з комою, тире. Не можна замінювати одну з крапок трикрапки якимось із цих знаків або поєднувати трикрапку з будь-яким із них.

13. Якщо в тексті цитати, виокремленої лапками, наведено текст або слова також у лапках, рекомендується застосовувати лапки різного типу. Якщо з технічних причин цього зробити не можна, то за збігу лапок вони поряд двічі не ставляться.

14. Крапка в кінці цитати ставиться після лапок. Знак оклику, знак питання, трикрапка – перед лапками. При цьому в останньому випадку після лапок крапки ставити не можна.

15. В радіо- чи телепередачі цитату наводять так, щоб слухач, глядач міг зрозуміти, де вона починається й де закінчується, відокремлюючи її, наприклад, такими словами: “Кінець цитати”, “Як пише автор”, “Зауважив президент”, “Йдеться в матеріалі” тощо¹.

¹ Див. також: Феллер М.Д., Квітко І.С., Шевченко М.Г. Довідник коректора. – Харків: Книжж. палата УРСР, 1972. – С.101–173; Справочная книга редактора и корректора: Редакционно-техническое оформление издания. – М.: Книга, 1985. – С.72–178; Капелюшний А. О. Практичний посібник-довідник журналіста: Редагування в ЗМІ: Аналіз і перевірка фактичного матеріалу. – Львів: ПАІС, 2004. – С.9–18, 54–70, 203–286.

4. Типові фактичні помилки:

1. Перенасичення тексту фактичним матеріалом.
2. Брак фактичного матеріалу в аналітичних творах, унаслідок чого журналіст робить висновки, не підкріплені фактами: *Колонка редактора, політичного оглядача в різних газетах (наприклад, в УШ).*
3. Добір фактичного матеріалу, який відповідає наперед заданій схемі, відкидання фактів, які не можна з тих чи інших міркувань включити до цієї схеми.
4. Незнання всієї повноти фактів, через що автор доходить хибних висновків.
5. Навмисне спотворення фактів.
6. Тенденційний підхід до оцінки фактів.
7. Замовчування відомих журналістові фактів.
8. Неправильне технічне оформлення фактичного матеріалу: *Як ми не старалися, в перші дні 2000 року, але не зуміли, хоч і працювали на грані інфаркту, попередити автоматичне вимикання на вулицях В.Великого, Наукової, В.Чорновола та деяких інших (УШ. – 2000. – №2).*
9. Занадто емоційне подання факту, що перебільшує його суспільне значення, важливість.
10. Тенденційний добір певних фактів і їх часте повторювання, що створює враження типовості насправді нетипового явища (подання виняткового факту як типового).
11. Неуніфікованість фактичного матеріалу в межах одного тексту чи навіть у межах одного фрагмента тексту (переважно неуніфікованість імен та ініціалів, подання одного показника як абсолютної, а іншого як відносної величини тощо): *Продовжуючи тему, пропонуємо міркування з приводу цьогорічних святкувань Нового року учасника "Новорічної феєрії 2000", співака ЗАЛІСКА, якими він поділився з кореспондентом "Українського шляху" Мирославою КУЮЧКОЮ (УШ. – 2000. – №2).*
12. Підміна факту (включання до ряду добре відомих фактів, які підтверджують тезу автора, одного невідомого факту, який має насправді зовсім інший характер, і зосередження на ньому уваги читача, слухача, глядача, внаслідок чого виникає враження одноплановості цього факту з іншими фактами згаданого ряду, тобто автор розповідає про цей факт як про інший, відомий читачеві).
13. Надмірна увага до фактів інтимного життя відомої людини й цілковите нехтування фактами, що характеризують її професійну, гро-

мадську діяльність: Скажімо, американська преса навіязала нам певний стереотип життя й діяльності президента США Джона Кеннеді, розповідаючи про його інтимні стосунки з Мерилін Монро, про його зв'язки з мафією тощо; зовсім невідомими залишаються сторінки життя Дж. Кеннеді як знаного журналіста, володаря Пулітцерівської премії, автора бестселера "Чому спала Англія?" та ін. (Див.: 100 великих правителів ХХ века. – М.: Мартин, 2000. – С.170–175).

14. Ненавмисне спотворення фактів через неналежну їх перевірку або через брак сумлінності автора чи редактора: На краще водопостачання найближчим часом можуть розраховувати і мешканці вулиць Масарика, Золотої, Мінської, а також жителі висотних будинків на Любінській і на Левандівці. Богдан КУФРИК (Е. – 2000. – №3) [Стара назва вулиці – Мінська; нова назва тієї самої вулиці – Золота – А.К.].
15. Відтворення факту "по пам'яті", відсутність його перевірки через те, що журналіст упевнений у точності фіксації факту в його пам'яті: З дитинства запам'яталося нам Шевченкове "Рученьки терпнуть, злипаються віченьки..." (Бути жінкою // УТ-1. – 2000. – 21 травня) [Автор вірша "Швачка" – Павло Грабовський – А.К.].
16. Спотворення окремих видів фактичного матеріалу (переважно власних імен, власних назв) через незнання особливостей відтворення іншомовних назв українською мовою і через незабезпеченість журналістів і редакційних колективів довідковими джерелами: Річ у тім, що в той період Депардєс підтримував колишнього прем'єра Словенії Володимира Мечіара [прізвище прем'єр–міністра Словацької Республіки до 1998 р. Мечіар або Меч'яр; у Словенії прем'єр–міністра на таке чи приблизно таке прізвище не було взагалі – А.К.] і вимагав для нього повернення колишніх повноважень. Актора підтримували дві Клаудії: Кардинале і Шиффер (СП. – 1999. – №50).
17. Неоприлюднення поправки, спростування в разі фактичної неточності.
18. Невдале наведення в радіо- чи телепередачі цитати, за якого слухач, глядач не може зрозуміти, де вона починається й де закінчується.
19. Штучне створення сенсації, роздмухування якогось факту чи якогось аспекту події.
20. Наведення цифр, фактів, які нічого не говорять читачам, слухачам,

глядачам (скажімо, автор не пояснює цифри, не зіставляє її, а тому читач не спроможний оцінити, багато це чи мало тощо).

21. Наведення абревіатур, скорочень, незрозумілих читачеві чи таких, які погано сприймає на слух слухач, глядач.
22. Відсутність перевірки джерела фактів і мотивів інформатора.
23. Немобільність інформаційної служби, невнесення змін до випусків новин: *ЛТБ повідомило про прибуття Президента України до однієї з європейських столиць, а напередодні візит було відкладено; РЛ повідомляло про те, що у Львові на сьогодні опадів не передбачено, в той час, коли за вікнами студії йшов дощ*¹.

5. Психологічні причини фактичних помилок. У теорії редагування одним з найважливіших є положення про те, що під час аналізу тексту неодмінно треба зважати на загальні закономірності його творення та на індивідуальні особливості творчого процесу саме в цього (певного, конкретного) автора². Психологія творчості й психологія сприймання бере до уваги як суб'єктивні, так і об'єктивні чинники. Редакторська праця в умовах ЗМІ – це співтворчість з автором. Тому редактор під час роботи над фактичним матеріалом у журналістському тексті має зважати 1) на загальнопсихологічні чинники, пов'язані з психологією творчості, психологічними особливостями освоєння та відтворення дійсності в мас-медіа; 2) на особливості індивідуального освоєння та відтворення дійсності, на риси характеру конкретного автора, які позначаються на процесі творчості й на його результаті – тексті. Часто в теорії редагування під час аналізу причин фактичних помилок у ЗМІ ці положення трансформують у такі категорії, як 1) об'єктивні причини фактичних помилок; 2) суб'єктивні причини цих помилок³.

У теорії та психології журналістської творчості розглядають факт у трьох аспектах:

1. Факт як елемент дійсності.
2. Факт як елемент свідомості.
3. Факт як елемент тексту⁴.

¹ Див. також: Прилюк Д.М. Теорія і практика журналістської творчості: Проблеми майстерності. – К.: Вища шк., 1983. – С.108–115; Здоровега В.Й. Теорія і методика журналістської творчості: Підручник. – Львів: ПАІС, 2004. – С.82–83.

² Див., наприклад: Зелінська Н.В. Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою тексту (літературне опрацювання тексту). – К.: УМК ВО, 1989. – С. 4–68.

³ Див.: Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.198–205, 211–229, 253–264, 271–277.

⁴ Див.: Лазутина Г.В. Основы творческой деятельности журналиста. – М.: Аспект Пресс, 2000. – С.93.

Є й ще один аспект, про який ідеться переважно у франкомовній літературі з теорії журналістики: факт як “найменша жанрова форма, яка існує у французькій пресі”¹. Однак серйозно розглядати чи навіть просто брати до уваги цей аспект не вважаємо за потрібне через низьку теоретичну спроможність досліджень про факт як жанр та через їхню термінологічну невизначеність.

Перший аспект передбачає те, що факт є джерелом інформації, об’єктом пізнання; у другому – він є і засобом пізнання (“ми користуємося ним приблизно так само, як і моделями будь-якого з об’єктів реальності, розглядаючи їх з різних поглядів, простежуючи їх поведінку в різних умовах, і тим самим здобуваємо додаткову інформацію, що трохи наближає за обсягом змісту факт свідомості до факту реальності”²); у третьому – домінує функція відображення та “консервації” інформації – збереження її в матеріальному вигляді (“факт “працює” так само, як копії і лінії в художника, що створює образотворче полотно. При цьому він зберігає у знятому вигляді й перші два ряди функцій: вони реалізуються, коли виникає контакт тексту з його адресатом”³).

Редактор під час роботи над журналістським текстом усуває основну психологічну суперечність мовлення – суперечність між індивідуальним (автор) і соціальним (маса читачів, слухачів, глядачів). Будь-яка “творчість... має яскраву печать індивідуальних рис свого творця”⁴. Людина намагається поєднати себе зі спільнотою “не як незначна, невиразна істота, а як неповторна індивідуальність”⁵. В.А.Роменець наголошує на евристичному значенні принципу індивідуалізації, який “виявляє свої яскраві форми у психології та дає змогу пояснювати і поєднувати між собою психологічні закономірності. Так, поява предмета в процесі сприймання стає можливою лише тоді, коли він виділяється із загального фону. Найкраще запам’ятовується те, що має яскраві індивідуальні риси. Швидко забувається те, що таких рис не має”⁶. Особливо, звісно, наголошено на мові, яка “відображає найтонші нюанси поривань людини до своєрідності”⁷. Загалом, якщо в психології творчості та в теорії редагування йдеться про суперечність індивіду-

¹ Гід журналіста. – К.: Ін-т масової інформації, 1999. – С.21.

² Лазутина Г.В. Основы творческой деятельности журналиста. – М.: Аспект Пресс, 2000. – С.94.

³ Там само.

⁴ Роменець В.А. Психологія творчості. – К.: Либідь, 2001. – С.122.

⁵ Там само.

⁶ Там само. – С.123.

⁷ Там само.

ального й соціального, то чомусь переважає розмова про мову та мовлення. Але ж ніхто й не заперечує того, що все це має свій вияв на всіх структурних рівнях тексту. Нема потреби говорити про тотальну шкідливість згаданої суперечності та про необхідність обов'язкового її усунення в журналістському тексті так само, як і, скажімо, про її конкретний вияв у суперечності (а не, як ми звикли, діалектичній єдності) форми й змісту твору. За певних умов ця суперечність є просто однією з форм вияву гармонії форми й змісту. Наприклад, у пародії, де у "високу" форму вкладають "низький" зміст. "Та навіть і в художній творчості суб'єктивність допустима лише в певно обмеженому обсязі, інакше твір буде незрозумілим і естетично не сприйматиметься"¹.

Якщо суперечність між індивідуальним і соціальним стосується мовних засобів журналістського твору, то тут реципієнтові все-таки надається певний шанс на основі його мовної компетенції встановити загальнозживане значення слова чи ін., тобто самому усунути згадану суперечність. У тому ж разі, коли йдеться про індивідуальне поводження з фактичним матеріалом, такого шансу практично немає. Серед трьох рядів знаків, які формують мову журналістики ("факти", "образи", "нормативи"²), факти найменше надаються до індивідуальної трансформації у свідомості автора, якщо цей автор хоче залишитися зрозумілим для широкої аудиторії.

Причини фактичних помилок, отже, треба шукати в самому процесі пізнання й сприйняття дійсності, її журналістського освоєння з метою підготовки до написання того чи іншого твору. Скажімо, специфіка освоєння дійсності в журналістиці полягає в тому, що "процес пізнання часто починається за недостатнього рівня компетентності, нетривалий у часі, а головне... невіддільний від спілкування, поєднаний з активним емоційним переживанням ситуації"³. Невичерпне джерело журналістських помилок – саме брак компетентності в певній галузі знань, кожному з яких щоразу треба журналістові заново освоювати, і стислі терміни підготовчого періоду, під час якого й відбувається збирання фактів до майбутнього твору. Такими причинами, наприклад, зумовлені фактичні помилки, яких припустилися журналісти газети "Суботня пошта": *"І вже за межами 'трійки' перебуває стрічка, яку національна свідомість не дозволила зігнорувати, – 'Білий птах із чорною ознакою'"*

¹ Роменець В.А. Психологія творчості. – К.: Либідь, 2001. – С.127–128.

² Лазутина Г.В. Основы творческой деятельности журналиста. – М.: Аспект Пресс, 2000. – С.99.

³ Там само. – С.138.

Сергія Параджанова” [СП. – 1997. – №51]; “Паралелі часу. Від Альберта Дюрера до “Таврійських ігор”. Я взяла творчість німецького художника епохи відродження Альберта Дюрера” [СП. – 1999. – №30]. Тільки браком належної обізнаності в історії українського кіно та в історії світового образотворчого мистецтва можна пояснити дитячі помилки журналістів, які приписують фільм Юрія Іллєнка Сергієві Параджанову й називають Дюрера не Альбрехтом, а Альбертом.

Водночас, як уже було згадано, журналістське спілкування, під час якого й відбувається найчастіше збирання фактичного матеріалу, поєднується нерідко з емоційним сприйняттям ситуації. “Йдеться про емоційну напругу особливого плану: журналіст опиняється в полі пульсуючих взаємин людей, в полі їх різноспрямованих почуттів, він мимоволі включається в ці стосунки сам, і тут емоції починають відігравати двоїсту роль. З одного боку, вони дуже активізують мозок і тим самим нібито допомагають пізнавальному процесові. Але водночас вони й ускладнюють його: через свою здатність ліквідувати дефіцит інформації шляхом екстреного поповнення її вони можуть дезорієнтувати, підштовхнути на помилковий шлях”¹. Прикладами фактичних помилок, які виникли внаслідок такого емоційного поповнення дефіциту інформації, можна вважати хиби в численних виступах на українських і особливо на російських телеканалах у зв’язку з подіями навколо НТВ і ТВ-6², а також помилки у випусках новин під час президентських виборів в Україні 2004 року й “помаранчевої” революції³. Проте й у пресі трапляються такі хиби. Скажімо, внаслідок надмірної емоційності в сприйнятті троллейбусної аварії кореспондент газети “Поступ” припустився прикрої помилки за умов, у яких від нього вимагали точності й оперативності. Порівняймо публікації про згадану подію в різних газетах:

Внаслідок аварії загинула 60-річна жінка (кондуктор тролейбуса), ще 27 пасажирів зазнали травм різних ступенів. А.Скоп [П. – 1997. – 23 грудня].

Лише наступного дня вдалося встановити особу загиблої. Це – маляр автобусного заводу Марія Данилівна Біловус. В.Сагайдак [ВЗ. – 1997. – 23 грудня].

Найгірше було водієві і жінці-кондуктору (всупереч категоричній

¹ Лазутина Г.В. Основы творческой деятельности журналиста – М.: Аспект Пресс, 2000. – С.138–139

² Див.: Шендерович В.А. Здесь было НТВ и другие истории. – М : Захаров, 2004. – 208 с.

³ Див Яневський Д.Б. Хроніка “помаранчевої” революції – Харків: Фоліо, 2005. – 319 с.

забороні, вона сиділа поруч з водієм). Її затиснуло між кріслом, стінкою і дверима.

Загинула на місці події Біловус Марія, працівник ЛАЗу, яка сиділа одразу ж за водієм. **І.Конторських, В.Мельник, Є.Романів** [Т. – 1997. – №52].

Останньою, приблизно через 40 хвилин після аварії, салон тролейбуса покинула кондуктор, яку рятувальники довго не могли визволити з полону понівеченого металу. **Б.Куфрик, Ю.Грицик** [ЛЕ. – 1997. – 23–24 грудня].

ХВИЛЯ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ

ТРОЛЕЙБУСНА КАТАСТРОФА. ЯК БУЛО НАСПРАВДІ.

На жаль, “Поступ” теж додав свою краплю до гальби дезінформації. В учорашньому числі через поганий телефонний зв’язок було допущено неточність. Жінка, котра загинула в аварії, не працювала кондуктором, Редакція газети висловлює глибоке співчуття родині загиблої пані Білоус [П. – 1997. – 24 грудня].

Ставлення журналіста до фактів обумовлює й особливості їх використання в тексті. Загалом “людина може до кінця зрозуміти тільки те, що сама пережила, що стало внутрішньою подією її життя. Лише такі факти вона включає до свого світогляду. Інші факти, хоч би якими очевидними вони були, приймаються лише з більшою або меншою умовністю”¹. До того ж, навіть повідомляючи про один конкретний факт, журналіст насправді має справу із системою фактів, із сукупністю нерозчленованих фактів. І з цієї системи, сукупності фактів, які й становлять дійсність, журналіст має виокремити один факт і показати його в певних взаємозв’язках, з’ясувати його місце в макроструктурі. Г.В.Лазутіна взагалі стверджує, що “факт реальності не піддається розглядові один, сам по собі. Вихоплений із системи істотних зв’язків, він легко може перетворитися в нашій свідомості на картинку, яка спотворює дійсність. Це пояснюється тим, що через свою творчу природу свідомість, не відобразивши реальних зв’язків факту, спроможна включити його в систему інших зв’язків – неістотних, малосуттєвих, а то й узагалі вдаваних... Навіть якщо журналіст хоче розповісти про один факт, він має вивчити ситуацію, тобто побачити й проаналізувати його зв’язки з іншими фактами, які спільно з ним характеризують цей фрагмент дійсності”². Варто зважати й на те, що за допомогою саме таких фактів

¹ Роменець В.А. Психологія творчості. – К.: Либідь, 2001. – С.126.

² Лазутіна Г.В. Основы творческой деятельности журналиста. – М.: Аспект Пресс, 2000. – С.70.

журналіст позначає своє ставлення до ситуації, до проблеми, а також міру своєї заангажованості, причиново-наслідкові зв'язки та ін. Залежно від цього "факт у тексті набуває то меншої, то більшої міри конкретності. Велике мистецтво для журналіста – навчитися "писати фактами"¹. При цьому журналіст змушений тримати в уяві "водночас велику сукупність фактів, вільно простежувати її поглядом, відтворювати її в будь-якій послідовності", що є "важливою передумовою творчості"². Воднораз В.А.Роменець підкреслює як позитивний чинник те, що уява порівнює, зіставляє "віддалені між собою факти"³, внаслідок чого "значення певного факту сягає далеко за його межі"⁴. Проте саме в такому механізмі дії нашої уяви й прихована небезпека спотворення фактів, певної "аберації". Зіставляючи близькі чи віддалені між собою факти, уява накладає певні їх риси, властивості одну на одну, спершу виокремлюючи й порівнюючи їх, а потім повертаючи кожну з них "своєму" фактові й помилково неправильно розставляючи. Так мимоволі виникає хибне уявлення про той чи інший факт, яке підштовхує журналіста до неправильних висновків, а то й просто до неправильного відображення одиничного факту, наділення його рисами іншого факту. Цими причинами (інтерференцією рис, властивостей різних фактів в уяві авторів) можна пояснити такі помилки в газеті "Поступ":

Після того, як молодь Галичини долучилася до обрання Президентом України Леоніда Кучму, статус національного у Львові отримав уже другий навчальний заклад: навесні національним став університет імені Івана Франка, а тепер це горде слово у свою назву впише і "Львівська політехніка" [П. – 2000. – 14 вересня] (Інтерференція двох "перехідних" пір року – весни й осені – А.К.).

УТОЧНЕННЯ. У попередньому числі "Поступу" було надруковано коротку інформацію агентства "Медіа-простір" про заяву народного депутата від Львівщини Зореслави Ромовської, в якій вона висловила свою підтримку уряду "Ющенко – Тимошенко" і запропонувала нове гасло, під яким, на її думку, мусить діяти вся активна громадськість України. Так-от, насправді це гасло звучить не "Геть Кучму з нашого дому!", а "Геть неправду з нашого дому!" [П. – 2001. – 18 січня] (Інтерференція двох гасел – А.К.).

¹ Лазутина Г.В. Основы творческой деятельности журналиста. – М.: Аспект Пресс, 2000. – С.94–95.

² Роменець В.А. Психологія творчості. – К.: Либідь, 2001. – С.140.

³ Там само.

⁴ Там само. – С.143.

Стало відомо, що 6 листопада збірна України провела повноцінне тренування на базі "Динамо" в Кончі-Заспі під керівництвом Олега Буряка і Володимира Веремєєва [П. – 2001. – 8 листопада] (Інтерференція імен і прізвищ двох футболістів-друзів: Олега Блохіна й Леоніда Буряка – А.К.).

Важливе завдання редактора тут полягає в тому, щоб простежити, як загальні закономірності психології творчого процесу позначаються на особливостях підходу до використання фактичного матеріалу в текстах конкретного автора, врахувавши особливості його психології, специфічні риси його стилю та ін.

Проте найважливішою проблемою, пов'язаною з роботою редактора над фактичним матеріалом, є, ясна річ, питання перевірки достовірності та надійності цього фактичного матеріалу. "Фахівці розрізняють ці два поняття. Надійність – це впевненість, що ми маємо справу з усталеною інформацією. Достовірність – це проблема істинності відомостей, їх відповідності справжнім подіям... Інколи надійність і достовірність вступають у суперечність одна з одною. Документ може бути цілком надійним, але все-таки містити недостовірну інформацію. І навпаки – інформація може бути достовірною, але взятою не з надійного джерела"¹.

Узагальнюючи наведені в різних джерелах принципи (способи) перевірки достовірності фактичного матеріалу, можемо запропонувати для практичного використання в редакційному процесі такі:

1. Треба відрізняти опис події від її оцінки, інтерпретації: авторська оцінка здебільшого суб'єктивна, але вона іноді надає прекрасну можливість для того, щоб скласти враження про самого автора документа, про його погляди й позицію.
2. Важливо встановити, якою інформацією користувався сам укладач документа, при цьому варто враховувати те, що первинні відомості надійніші за вторинні, а офіційний документ надійніший від неофіційного; хоча й у цьому правилі є винятки. Але можна назвати випадки, коли критичний аналіз документів уможлиблює реконструювання подій точніше, ніж те, яке є в першоджерелах, і тоді складений на їх основі вторинний документ може виявитися більш достовірним².

¹ Журналистское расследование: История метода и современная практика. – СПб: Нева; М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2001. – С.286.

² Там само. – С.287.

3. Треба виявляти наміри, якими керувався укладач документа, створюючи, а чи й оприлюднюючи його.
4. Варто враховувати те, як могли вплинути на якість документа обставини, в яких його створювали¹.

Крім того, редактор має ще зважати й на те, правильність якого саме виду фактичного матеріалу він перевіряє, оскільки різні види фактів зазнають різної небезпеки щодо їх спотворення, спричиняють різні типи помилок². Зрештою, питання перевірки фактичного матеріалу – це питання ерудиції й компетентності редактора. “Звичайно редактор просто не має часу перевірити кожний факт... Проте, читаючи рукопис, редактор, який взагалі багато читає і має багату ерудицію, може помітити фактичні помилки... У кожного редактора свої способи виловлювання фактичних помилок, як і свої принципи щодо того, якою мірою вважати такі речі своїм обов’язком”³. Ці зауваження Дейтуса К. Сміта про ставлення редактора до перевірки фактичного матеріалу наштовхують ще й на роздуми про те, якого редактора можна вважати високопрофесійним, кваліфікованим, майстерним, а якого не можна. На наш погляд, критерій тут може бути тільки один. Той самий, який можна застосувати й до оцінки міри кваліфікованості лікаря, юриста, економіста і т. ін. Ознакою високої кваліфікації фахівця є те, що він сумнівається. Бездарна, неосвічена людина не сумнівається, вона знає точно, як треба робити. У неї на все вже наклеєно ярлик, світ вона сприймає в чорно-білому зображенні. Жодних півтонів і жодних сумнівів. Таким людям протипоказано бути редакторами. Адже, тільки засумнівавшись у правильності написання слова, в достовірності факту чи ін. у тексті, редактор починає перевірку, звіряє цифру, прізвище, дату тощо з авторитетним джерелом. Скажімо, ні автори, ні редактори вчасно не засумнівалися в правильності фактів, наведених у таких текстах:

Редакція просить вибачення у читачів та всіх зацікавлених осіб за прикрі помилки, допущені у матеріалі “Хто міг би стати Головою УГКЦ” (ч. 211 за 26.12.2000 р.). Зокрема, серед владик УГКЦ, які перебувають в Україні, вказаний Йосиф Головач, який помер кілька місяців тому. А роками перебування Мирослава Івана Любачівського Головою УГКЦ слід вважати 1984-2000 [П. – 2000. – 28 грудня].

¹ Лазутина Г.В. Основы творческой деятельности журналиста – М : Аспект Пресс, 2000. – С.166.

² Докладніше див : Партико З.В. Загальне редагування: нормативні основи. – Львів : Афіша, 2001. – С 94–98.

³ Сміт Д.К. мол. Посібник книговидавця – К Любть Україну, 1999. – С 54.

Михайло Музичка вивіз свої вулики (близько 100 сімей) на кочівлю до сусіднього села Митниці, що в Радивилівському районі Волинської області [Е. – 2001. – 18 січня].

Як повідомив керівник прес-служби Міністерства зовнішніх зв'язків України Ігор Грушко, вже призначено остаточну дату приїзду до України Папи Римського Івана Павла II [Е. – 2001. – 18 січня].

Найбільше він контролює текстівку, тобто сценарій (автори сценарію – Дмитро Джемгіров та Валерій Зайцев – Авт.). [Т–Е. – 2000. – №12].

А всенародну любов до себе заслужили й Алла Мазур, й Ольга Добровольська [П. – 2000. – 9 березня].

На екрані з'явиться юна Любочка Орлова у "Хімі-2000", щоб знову зустрітися з дорослим дядею – Юрієм Рибчинським [П. – 2000. – 9 березня].

На долю цієї людини [Еммануїла Миська] випало чимало випробувань. Як поінформували в прес-службі облдержадміністрації, голова Львівської Спілки художників, наприкінці 80-х років очолив Фонд культури, який став джерелом демократичних ініціатив, фундаментом національно-патріотичних об'єднань і товариств [СП. – 2000. – №11].

Більшість же [випускників спецкласу СШ №73 м.Львова] зараз навчається в Торгово-економічній академії [П. – 2000. – 16 березня].

Старосамбірська облдержадміністрація звертається до вас з проханням... [П. – 2000. – 16 березня].

Коли зустрівся з Михайлом Жженовим, був вражений тим, як він, 70-річний мужчина, гарно виглядає – неначе йому тільки 50. Хоча пройшов тюрму, Соловки... [Т–Е. – 2000. – №5].

Управління справами має під своєю рукою 3 млн. кв. м. офісних приміщень у центрі Москви, а ще й Білий Дім, Держдуму та Раду Федерацій [ПіК. – 2000. – №8. – С.10].

Думаю, що після 1982 року, з першими віяннями перебудови цю справу вивезли в Москву [Е. – 2000. – №9].

Єдине, що може обмежити кількість потенційних учасників відзначення – це те, що День Конституції припадає на 16 липня – період літніх відпусток [ПіК. – 2000. – №5. – С.41].

Обізнаність редакторів допомогла б їм засумніватися в правильності адміністративно-територіального поділу Волинської області, запропонованого автором, відтворення назви міністерства, в достовірності написання прізвища Д.Джангірова, імен Людмили Добровольської та

Марії Орлової, Георгія Жжонова, назв Спілки художників України, Львівської комерційної академії, верхньої палати парламенту РФ, у точності дат початку перебудови, прийняття Конституції України та ін. А після того, як редактор засумнівався, він би неодмінно звернувся до довідкових джерел.

Щоправда, мусимо констатувати зниження останнім часом рівня відповідальності редакторів енциклопедичних видань за правильність фактичного матеріалу, наведеного в них. Скажімо, в першому виданні УСЕ (К.: Ірина, 1999) помічено низку фактичних помилок:

Комарне, м. у Львівській обл., райцентр [с.677].

Корольов Сергій Павлович, 1907–66. Загинув під час тренувального польоту [с.703].

Гончар Олесь (Олександр) Терентійович, 1918–93, укр. прозаїк, громадський діяч, чл. АН УРСР [с.343–344].

Нобелівська премія, присуджується з 1901 щорічно з фонду А.Б.Нобеля за досягнення в фізиці, хімії, філософії, медицині, літературі, а також за діяльність по зближенню між народами (Н.п. Миру); з 1969 – також в області економіки (з фонду Шведського банку) [с.947].

Антонич Богдан Ігор, 1909–1936, укр. поет, прозаїк.

Комарне – не райцентр, С.Корольов не загинув під час тренувального польоту, а помер у лікарні під час операції, О.Гончар помер 1995 року, а Б.-І.Антонич 1937, Нобелівської премії з філософії нема, а є премія з фізіології та медицини.

У Короткому біографічному словнику “Спортсмени” (М.: Рипол-класик, 2001) про українського футболіста Андрія Шевченка написано, зокрема, таке:

“У складі київського “Динамо”, мюнхенської “Баварії” та італійського “Мілана” брав участь у турнірах Ліги чемпіонів... Як нападник збірної України брав участь у чемпіонаті Європи 2000 р.

Виступаючи за “Баварію” в Лізі 1997–1998 рр., Андрієві вдалося провести у ворота противників шість м’ячів. А тріумфальний хет-трик у грі з “Барселоною” на її ж полі (стадіон “Нью Камп”) підніс рейтинг київського футболіста на декілька сходинок угору.

...Вирішальний матч за вихід у фінал чемпіонату між збірними Росії й України відбувався в Москві... Нічия в цьому матчі виявилася рятівною для українців, вони потрапили в число шістнадцяти найсильніших команд Європи...” [с.594–595].

На жаль, збірна України не потрапила на Євро-2000, оскільки після

матчу в Москві зазнала поразки в іграх плей-оф. Андрій Шевченко ніколи не грав за мюнхенську "Баварію", а зазначені тут матчі провів за київське "Динамо".

У довіднику "100 найвідоміших футболістів" (М.: Вече, 2004) зазначено:

"Ніхто з футболістів колишнього Радянського Союзу, крім Олега Блохіна, не здобув приз "Золотий м'яч", як найкращий футболіст Європи" [с.272].

Але ж 1963 року цей приз вручено Левові Яшину (з московського "Динамо"), а 1986 року Ігореві Беланову (з київського "Динамо"). А в рік видання довідника – ще й Андрієві Шевченку (гравцеві італійського "Мілана" та збірної України).

"Мала енциклопедія персоналій" (Харків:Торсинг, 2001) хвибує на численні пропуски й неточності. Так, серед лауреатів Нобелівської премії з хімії пропущено прізвища тих, кому цю премію вручили в 1974 році (с.603), а серед лауреатів Нобелівської премії з економіки тих, кому присуджено цю відзнаку в 1969–1977 (С.605) і в 1995–1996 рр. (С.606).

Довідник "Весь світ у цифрах і фактах" (К.: Мапа, 2001) називає президентом Молдови Петру Лучинські (с.66) в той час, коли ще з 2000 року країну очолює Володимир Воронін. Приклади можна було б продовжувати. Причому це стосується не тільки довідників-книг, але й енциклопедій на електронних носіях інформації, основною хвибою яких є застарілі відомості, відсутність нової інформації. Так, "Енциклопедія кіно Кирила й Мефодія – 1998" повторена декілька разів у наступні роки (див., наприклад: "Кирилл и Мефодий", 2000) без змін і доповнень (перші доповнення внесені 2002 року).

Але навіть за наявності якісних довідкових видань і за сумлінної перевірки фактичного матеріалу помилок цього типу повністю уникнути не можна. Йдеться про особливості інтерпретації та фіксування відомостей. Якість інтерпретації фактичного матеріалу залежить насамперед від компетентності й загальної культури, від культури праці журналіста й редактора. Фіксування фактів – від культури ведення професійних записів журналіста. Тут варто порекомендувати чітко зазначати джерело відомостей, авторство думок, відокремлювати факти від своїх зауважень, висновків, гіпотез, оцінок. "Як показує аналіз судових справ, які порушували проти журналістів, часто їх підводить саме невміння утримувати в порядку свої професійні записи"¹.

¹ Лазутина Г.В. Основы творческой деятельности журналиста. – М.: Аспект Пресс, 2000. – С. 167.

Підбиваючи підсумки розмови про роботу редактора над фактичним матеріалом, зауважимо, що одним з найважливіших чинників успішної праці редактора є максимальне врахування психології автора (психології творчості) й психології читача (психології сприймання тексту). Редактор має бути не тільки першим і дуже прискіпливим читачем журналістського тексту, але й посередником між автором і читачем, критиком авторського тексту з погляду інтересів читача (слухача, глядача). Докладне з'ясування психологічних засад редакторської діяльності, тобто психології співтворчості з автором, допоможе підвищити ефективність редакторської роботи з фактичним матеріалом, піднесе загальний рівень редагування в мас-медіа.

6. Фактологічні особливості журналістських текстів різних видів і завдання редактора під час їх аналізу. У структурі журналістських текстів окремих видів фактологія відіграє різну роль, виконує різні функції. В одних різновидах журналістського тексту факти є текстотворювальними елементами, в інших – їх використовують як аргументи, ще в інших – застосовують в узагальненому вигляді (так звані художні факти). Зокрема, на думку І.Л.Михайлина, це залежить від обраного жанру та від поставленої мети: “В інформаційній замітці обсягом 10-20 рядків, завдання якої повідомити про факт чи подію, не передбачене висвітлення авторської оцінки відображуваного. Тут матиме місце лише констатація факту, – і все. Предмет відображення цілком витіснить оцінку. У жанрі репортажу, який передбачає розповідь про подію, побачену очевидцем, уже знайдеться місце й для оцінки (чи оцінок), яка не займатиме провідного місця. У жанрі статті міститиметься великий за обсягом фактичний матеріал, який “вимагатиме” авторського впорядкування, узагальнення, пояснення, а відтак предмет і оцінка в ній зрівноважаться. У рецензії оцінка художнього твору власне передбачається жанровими вимогами, отже, її питома вага зросте, а предмет займе місце причини, збудника цієї оцінки. І нарешті, в жанрі есе погляди журналіста пануватимуть, а факти підпорядковуватимуться ілюстративній меті. Предмет тут зовсім поступиться місцем оцінці”¹. Загалом, на думку Д.С.Григораша, “позиція журналіста виявляється в способі використання фактичного матеріалу, в принципах наукової інтерпретації його”². Одну з важливих властивостей факту зауважив В.Й.Здоровега: “Будь-який факт багатший від судження. Вписуючись у систему суджень, у

¹ Михайлин І.Л. Основи журналістики: Учебник. – Харьков: ХИФО, 2004. – С. 215.

² Григораш Д.С. Журналістика у термінах і виразах. – Львів: Вища школа, 1974. – С.257.

процес доказу, у той чи інший узагальнюючий журналістський виступ, факт втрачає властиву йому від природи багатогранність, висвітлюється однобоко"¹. Загалом учений пов'язує використання фактів різного типу зі специфікою журналістських текстів. "Зрозуміло, у текстах, які оприлюднюють ЗМІ, наводяться факти, що різняться тематикою, ступенем складності й мірою узагальнення. За роллю фактів журналістські виступи можна умовно поділити на дві групи: подієва інформація, у якій факт відіграє самостійну роль і є до певної міри самоціллю; узагальнюючі, а тим більше аналітичні, концептуальні твори, де факти відіграють роль аргументів, служать для доведення певної думки, ідеї твору. Від свіжих, вагомих фактів залежить рівень інформаційної насиченості статті, огляду, есе, нарису"². В.В.Різун наголошує на понятті "обсягу фактажу": "Кожна тема для її розкриття вимагає певної кількості фактів"³. Додамо: й кожний жанр, кожний жанрово-стильовий різновид журналістського тексту. Крім того, можна зауважити ще й використання в різних текстах фактів, які мають своєрідність щодо рівня психологічного впливу на читача, слухача, глядача, загалом щодо рівня їх сприйняття реципієнтом.

Скажімо, в інформативно-експресивному різновиді журналістського тексту використовують факти, про які часто повідомляли до того, які повторюються щосезону тощо, але вони є актуальними для газети, а масову аудиторію ця фактологічна інформація не може зацікавити сама по собі; тому журналісти широко використовують різноманітні експресатори. Неофіційно-інформативний різновид журналістського тексту, навпаки, ґрунтується на експресивному фактологічному матеріалі й не потребує застосування додаткових засобів привернення уваги, зацікавлення читача. В офіційно-інформативному тексті гранично стисло, об'єктивно, правдиво, точно відтворюють фактологічну інформацію відповідно до офіційного етикету.

У репортажному різновиді тексту поєднано конкретну образність з фактологічною достовірністю, авторський суб'єктивізм з об'єктивністю, документальністю, описовість з авторськими роздумами. Інформативно-аналітичний текст подає фактологічний матеріал у зв'язку з потребами аналітичного його інтерпретування; факти тут є аргументами, але водночас автор також повідомляє про них читача. Узагальнюваль-

¹ Здоровега В.Й. Теорія і методика журналістської творчості: Підручник. – Львів: ПАІС, 2004. – С.77.

² Там само. – С.79.

³ Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – С. 180.

но-директивний різновид тексту використовує переважно загальновідомі факти, автор посилається на них у зв'язку з потребою підтвердити якусь думку; фактологія узагальнена.

Нарисовий різновид журналістського тексту використовує факти, синтезуючи елементи їх застосування в експресивно-публіцистичному та репортажному різновидах тексту на порівняно вищому якісному рівні. Специфіку фейлетонного тексту визначає підпорядкування фактології завданням створення комічного ефекту. Автори фейлетонних текстів використовують прийоми комічної реалізації окремих видів фактичного матеріалу (підмінювання компонентів, структурні трансформації, контамінації) тощо¹ (див. також тут Тему V, п.2).

Отже, редагуючи журналістський текст, треба зважати на його різновид, на специфіку використання фактичного матеріалу в тому чи іншому виді тексту.

Питання для самоперевірки

1. Основи методики редакторської роботи над фактичним матеріалом.
2. Факт – основа журналістського твору.
3. Перевірка фактичного матеріалу – один з найважливіших етапів редакторської діяльності в ЗМІ.
4. Типові фактичні помилки.
5. Психологічні причини фактичних помилок.
6. Фактологічні особливості журналістських текстів різних видів і завдання редактора під час їх аналізу.
7. Види фактичного матеріалу.
8. Редакційно-технічне оформлення цитат.
9. Редакційно-технічне оформлення числового матеріалу.
10. Редакційно-технічне оформлення дат.
11. Редакційно-технічне оформлення власних імен.
12. Редакційно-технічне оформлення власних назв.
13. Редакційно-технічне оформлення скорочень.

Практичні завдання

Завдання 12. Знайти фактичні помилки. Перевірити фактичний матеріал. Внести відповідні виправлення в текст.

1. СРСР першим запустив супутник і космонавта. США відповіли

¹ Докладніше див: Васильєва А.Н. Газетно-публицистический стиль речи. – М.: Русский язык, 1982. – С.31–196.

висадкою астронавтів на Місяць. (Уперше це сталося 12 квітня – того ж дня, що й політ Юрія Гагаріна. Така собі “відповідь Чемберлену”) (ВЗ. – 2004. – 22 січня).

2. За інформацією експертів міжнародної організації “IWF” – у світі впродовж минулого року кількість дитячих порносайтів зросла на 64%, а в 2004-ому році збільшиться ще на 50% (СП. – 2004. – 29 січня).

3. Ситуацію змінили з 1-ого січня 2004 року (СП. – 2004. – 22 січня).

4. МАДОНА ЗАЙНЯЛАСЯ ПОЛІТИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Зірка поп-музики й акторка Мадона включилася в активну політичну діяльність. Ще наприкінці грудня вона заявила про підтримку одного з претендентів на посаду президента США від демократичної партії – генерала у відставці Уеслі Кларка.

Олег НАЛИВАЙКО (СП. – 2004. – 22 січня).

5. Так, більшість американських журналістів, що пишуть про Кубу, перетворилися, як пише газета “2000”, на “солдатів винищувальної пропагандистської війни”. Насамперед, це стосується радіостанції “Радіо Марти”, яка веде мовлення на кубинську територію з Майамі. Не секрет, що “Радіо Марти” – центральний орган пропагандистської війни в ефірі – було створено в розпал “холодної війни” (СП. – 2004. – 22 січня).

6. Часто згадую, як мій давній приятель-бізнесмен, який живе в Києві, пожартував на 1-ше квітня (СП. – 2004. – 22 січня).

7. Вікторія ГОМЗА,

кореспондентка молодіжного видання:

Це чудова ідея! Вже нині люди купують земельні ділянки на Місяці, то чому б не полетіти і не подивитися, який він, той Місяць? Мені завжди подобалося місячне сяйво і ця загадкова космічна планета з її кратерами та вулканами, яка кожного дня виглядає по-іншому (Е. – 2004. – 6 лютого).

8. Про його ж діяльність дуже слушно висловилася історик Наталя Полянська-Василенко в своїй “Історії України” (Мюнхен, 1973, т., стор. 207) (ЛГ. – 2004. – 5 лютого).

9. Майже детектив

“РИБКА”, ЯКА ВИПЛИВЛА В КИЄВІ, ВЖЕ У МОСКВІ

Історія зі зникненням кандидата в президенти Росії Івана Рибкіна закінчилася так само загадково, як починалася. Коли усі вже “поховали” Рибкіна (п’ятий день немає людини), він об’явився... у Києві. Звідки 10 лютого прилетів до Москви.

Після повернення в білокам’яну Іван Рибкін (на фото) залишився

загадковим. Мовляв, взагалі не розумію, через що така істерика, – я був у Києві, газети не читав, радіо не слухав, телевізора не дивився...

Андрій ВОРОНИЧ (СП. – 2004. – 12 лютого).

10. Дев'ятнадцятирічна студентка Оксана Кошкіна з підмосковного містечка Подольська подала до суду на автора та ведучого програми "Велике прання" Андрія Малахового за те, що її згвалтували просто в телецентрі, куди вона приїхала на запис чергової програми (СП. – 2004. – 12 лютого).

11. "Насправді ми просимо не так вже й багато, – говорить Александров. – За завдані їй фізичний та моральний збитки – усього 1 млн карбованців" (СП. – 2004. – 12 лютого).

12. Лише у червні 2003 року нечистого на руку экс-урядовця випустили з СІЗО під заставу 86 млн. доларів (ВЗ. – 2004. – 19 лютого).

13. Зведений бюджет минулого року становив 75 млрд. грн., цього року він збільшився до 78 мільярдів (ЛГ. – 2004. – 19 лютого).

14. Пам'ятаю, першою постановою Кабміну ми відмінили пільги 230-и фірмам, які належали кільком кланам (АГ. – 2004. – 18 лютого).

15. Маккалей Калкін (Кевін з фільму "Сам удома") (ВЗ. – 2004. – 26 лютого).

16. Єдине пояснення вдалося почути вчора від губернатора Івано-Франківщини Михайла Вишиванка, який в місцевому телеефірі зазначив, що спорудження такого відпочинкового будинку зможе вплинути на розвиток туризму в регіоні (ЛГ. – 2004. – 26 лютого).

17. І той факт, що у суботу на з'їзд НСПУ прийшли 92-річний Іван Дзюба, Загребельний, Павличко, Мовчан, Мушкетик, Дімаров, говорить сам за себе (ВЗ. – 2004. – 1 березня).

18. Усмішку акторки Галле Беррі визнано найкращою в Голлівуді (ВЗ. – 2004. – 1 березня).

19. Підраховано, для того щоб програти вибори, в Росії потрібно 6–8 млн. доларів. Щоб було все красиво, з плакатами, гаслами, артистами, тобто, щоб програти з тріском, треба 10 млн. доларів (ВЗ. – 2004. – 1 березня).

20. У розташованому в Лос-Анджелесі Kodak Theatre відбулася 76-а церемонія нагородження лауреатів премії Американської кіноакадемії (ВЗ. – 2004. – 2 березня).

21. Прощальне слово Ростислава Братуня над могилою [Володимира Івасюка] коштувало йому посади голови Львівської спілки письменників (Е. – 2004. – 4 березня).

22. "Оскара" за найкращу чоловічу роль отримав Шон Пен (СП. – 2004. – 4 березня).

23. “Оскара” за найкращу чоловічу роль другого плану одержав Тім Робінс (СП. – 2004. – 4 березня).

24. До бюджету перераховано понад 7 млн. грн. за порушення митних правил (ВЗ. – 2004. – 25 березня).

25. Усім відомо, що я [Анастасія Волочкова] завжди відмовляюся від участі у подібних проектах, ніколи не фотографуюся для чоловічих журналів на зразок “Play Boy” (TV–Е. – 2004. – №13. – С.3).

26. У тому, що двоє Гагаріних йому не примарились, пан Андрій переконався 20 квітня 1968 року, через п'ять днів після трагічної загибелі космонавта номер один. Цього дня він на власні очі побачив, як Юрій Гагарін (!) сідає в персональний літак начальника КДБ СРСР Семичасного, що відлітав до Хмельницького (АГ. – 2004. – 31 березня).

27. Найближчим часом леверкузенський “Байер” зробить “Кельну” офіційну пропозицію про купівлю контракту українського форварда Андрія Вороніна (СП. – 2004. – 1 квітня).

28. Українцями були Кібальчич, Кондратюк, Корольов – він же житомирський, Челомей, Янгель, Глушко... Знаменитий на весь світ Ціолковський – він з роду Наливайка (ВЗ. – 2004. – 8 квітня).

29. Львовом почали ширитися чутки, що пан Сало перейде працювати у Департамент ДАІ України, а його місце обійме экс-керівник УМВСУ області пан Янковський, який зараз працює заступником начальника Управління Львівської залізниці (СП. – 2004. – 8 квітня).

30. У понеділок, 12 квітня, пародист [Максим Галкін] і його брат вибрали вінки, замовили труну і з'їздили на Троїкуровський цвинтар, де похований їхній батько. Наталія Григорівна заповідала, щоб її поховали поруч з чоловіком (СП. – 2004. – 15 квітня).

31. Корона [першої в історії “Міс Львова”] у 88-му прикрасила голову Віри Мойсак, студентки фізико-математичного факультету ЛНУ ім. Ів. Франка (АГ. – 2004. – 21 квітня).

32. ТЕТ-А-ТЕТ з КУМИРОМ

ОЛЕНА КОРІКОВА

Олена Корікова народилася 12 квітня 1972 року в Тобольську...

У 1995 році отримала приз за головну жіночу роль на фестивалі “Киношок” за фільм “Барышня-крестьянка”, у 1996 – за “Ніку”.

Фільмографія:

1989 рік – “Ха-би-ассы” (режисер А.Матешко)

1992 рік – “Я обещала, я уйду” (режисер В.Ахадов)

1993 рік – “Проклин Дюран” (режисер В.Титов)

1993 рік – “Три сестри” (режисер С.Соловійов)

1995 рік – “Барышня-крестьянка” (режисер А.Цукрів)

1997 рік – “Приятель покойника” (режисер В.Криштофович)

2000 рік – “Алиса в подземелье” (режисер Роберт. І. Чі)

2001 рік – “Гипноз” (автор сценарію і режисер Г.Константинопольський)

2003 рік – “Бедная Настя” (режисер А.Акопов) (СП. – 2004. – 22 квітня).

33. За словами психолога, в історії траплялися випадки, коли відомі жінки були старші за своїх чоловіків на 15–20 років, наприклад, французька письменниця Дж.Санд (СП. – 2004. – 6 травня).

34. РУСЛАНА З “ДИКИМИ ТАНЦЯМИ” ПОЇХАЛА ПІДКОРЯТИ “ЄВРОБАЧЕННЯ”

Фестиваль європейської естради відкриється в Туреччині наступного тижня (СП. – 2004. – 6 травня).

35. **ТЕМНА КРАСУНЯ. НАОМІ КЕМПБЕЛ** (СП. – 2004. – 13 травня).

36. До того ж їй [Шерон Стоун] вдалося відібрати у вагітної пані МакДоналд, дружини копродюсера фільму, її чоловіка (ВЗ. – 2003. – 13 лютого).

37. Народились вони 1912 року в Польщі: Сашко в Кракові, Володя у Винниках біля Львова. Коли почалася Перша світова війна, батьків обох призвали до польської армії (ВЗ. – 2003. – 27 січня).

39. З 1988-го по 1995-й роки було виконано вдвічі більше польотів, ніж з 1983-го (коли злетів перший “шаттл”) по 1986-й (ВЗ. – 2003. – 6 лютого).

40. ГарріПоттеризація (АГ. – 2003. – 30 січня).

41. Так, Сталін із початку НЕПа до 1935 року отримував всього 225 крб. на місяць і платив скромні партвнески – 6,75 крб. (ВВ. – 2003. – 15 лютого).

42. Відповідь: про це написало агентство Ассошіейтед прес, а газети цю інформацію передрукували (ВВ. – 2003. – 15 лютого).

43. Американський корабель багаторазової дії “Колумбія”, виконавши програму польоту, повертався на Землю (ПіК. – 2003. – №5. – С.33).

44. Рівно 80 років тому, 12 лютого (за іншими відомостями – 13 лютого) 1923 р. було вбито Леоніда Пантелєєва, грозу всього Петербурга (ПіК. – 2003. – №5. – С.37).

45. Найкращий фільм іноземною мовою: “Нинішнє в Африці” німецького режисера Керолін Лінк (СП. – 2003. – 20 березня).

46. Армагедон – це, напевне, краще слово, щоб охарактеризувати випускні іспити (Х. – 2003. – №2. – С.6).

47. “АГ” попереджує: після 31 грудня 2000 року всі анекдоти про Вовочку стали політичними (АГ. – 2003. – 8 травня).

48. Далі – більше. П.Джангіров, згадавши КУН, згадав і Віктора Ющенка з його батьком, який воював під час II Світової війни і “перебував у таборі Освенцем” (П. – 2003. – 15 травня).

49. Крім Еткінсона, який зіграв роль секретного агента, у фільмі задіяно Джона Малковича (John Malkovich) – у ролі лиходія – та австралійську співачку Наталі Імбруглію (Natalie Imbruglia) – у ролі закоханого в головного героя секретного агента (СП. – 2003. – 8 травня).

50. Саме Ярослав Голованов “відкрив” для широкого кола читачів засекреченого генерального конструктора Сергія Королева (ЛГ. – 2003. – 22 травня).

51. К О Р О Т К О

БУРЯК ЗАПРОСИВ ГРАВЦІВ “ДНІПРА”

ФУТБОЛ. Для підготовки до відбірних матчів Євро-2004 зі збірними Вірменії і Греції, які відбудуться 7 та 11 червня, на учбово-тренувальний збір національної збірної України викликали чотирьох футболістів з Дніпропетровська: Олександра Радченка, Олега Венглінського, Володимира Єзерського. В ФК “Дніпро” надійшов виклик у молодіжну збірну України для Руслана Ротаня (ЛГ. – 2003. – 30 травня).

52. Головне, що ніхто при цьому не постраждав, як запевнили наші Міноборони і МІС (П. – 2003. – 22 травня).

53. АФОРИЗМИ

Мішель де Монтень

Не погоджувався з математикою. Вважав, що сума нулів дає страшне число.

Можна заплющити очі на дійсність, але не на спогади.

Навіть порожній заклеєний конверт має таємницю.

Будь реалістом – не говори правду.

Сходьмо зі шляху справедливості. Вона сліпа.

Тому, хто підхоплює ідею, як нежить, легко начхати на неї.

Дороговкази можуть перетворити шосе на лабіринт.

Коли людина долає міжлюдський простір?

Я вірю в неминучу загибель усіх земних організмів, але не організацій (СП. – 2003. – 19 червня).

54. Разом з атестатами про середню освіту золоті та срібні медалісти Львівської області отримали міжнародні пластикові картки від ПриватБанку (ВЗ. – 2003. – 3 липня).

55. Згадати 24 серпня 1990 року, коли Верховна Рада прийняла Акт про державну незалежність України (ЛГ. – 2003. – 8 серпня).

56. У 1999 році, у розпал “касетного” скандалу, чимало політиків по обидва боки барикад казали, мовляв, усе, його “дотиснули”, “він піде”. А він [Леонід Кучма] – вистояв (ЛГ. – 2003. – 8 серпня).

57. Переоцінка італійського диктатора Франко, польського генерала Ярузельського чи російських бізнесменів Березовського та Ходорковського (П. – 2003. – 7 серпня).

58. Президент ніяк не може упіймати тінь Вашингтона і Джеферсона (П. – 2003. – 7 серпня).

59. У перегони вступають й імениті європейські клуби – англійські “Челсі” та “Ньюкасл”, німецька “Боруссія” з Дортмунда, французький “Марсель”, італійський “Лацио”, португальська “Бенфіка”, іспанські “Депортіво” та “Сельта”, шотландський “Селтік”, голландський “Аякс”, бельгійський “Брюгге”, турецький “Галатасарай”, грецький “АЕК”. З другого кваліфікаційного раунду прибули не менш відомі бельгійський “Андерлехт”, шотландський “Селтік” та норвезький “Русенборг” (ЛГ. – 2003. – 11 серпня).

60. НАСТАВ ЧАС БРАТИ

24,4 млрд. грн. тримають українці на рахунках у банках

Сьогоріч банківські вклади громадян України зросли на 27,7% (або 5,3 млрд. грн.) проти минулого року (ПіК. – 2003. – №30–31. – С.12).

61. При цьому, наприклад, кубометр дуба купують за 300 грн., а в Німеччині продають за 500 дол. США. Тіньовий обіг меблів у нас зараз становить 3 млрд. дол. США (ЛГ. – 2003. – 18 серпня).

62. Натті і Жан-Поль [Бельмондо] зустрілися ще у 1989 році, відтоді живуть разом, хоча офіційно вони одружились тільки в грудні 2003 року (П. – 2003. – 16 серпня).

63. Футбол: єврокубки

“ЛОКОМОТИВ” ЗУПИНИВСЯ, АЛЕ ЗАДНЬОГО ХОДУ ЩЕ НЕ ДАВ

Розв’язка у двобої донецького “Шахтаря” й московського “Локомотива” настане 27 серпня, коли у Москві буде зіграно повторний матч третього кваліфікаційного раунду Ліги чемпіонів. Адже після домашньої перемоги гірників – 1:0 команди зберігають приблизно однакові шанси на вихід у наступний етап.

– Усі 90 хвилин ми контролювали гру й прагнули відзначитись вдру-

ге. Та цього не сталося, тепер все вирішиться у Москві, – таке резюме після матчу Берндта Шустера...

А головне, за великим рахунком, “Локомотив” у Москві нічого не показав. Тож “Шахтар”, який порівняно з матчами з “Шерифом” додав, має шанс.

Ярослав Пастернак (ВЗ. – 2003. – 16 серпня).

64. Ієн МакКеллен (“Володар кілець”) виконає роль психіатра у фільмі за романом Девіда МакГрата “Божевільна”. До роботи над стрічкою вже долучився Девід МакКензі (“Молодий Адам”) (TV–Е. – 2003. – №33. – С.4).

65.ІНСПЕКТОРКИ ДАЇ У СПІДНИЦЯХ, АЛЕ З ПАЛКАМИ (СП. – 2003. – 21 серпня).

66. Найчисельнішою етнічною меншиною, якій найважче отримати громадянство є мусульманська спільнота турки-масхетинці, яка за сталінських часів була насильно переселена з Грузії (П. – 2003. – 28 серпня).

67. Сім років тому – 25 серпня 1996 року – в Україні розпочали грошову реформу. Мільйонні купонні купюри обміняли на нові гривні номіналом від однієї до 100 (ЛГ. – 2003. – 27 серпня).

68. З великою цікавістю прочитав я у “Високому замку” матеріал про “Подвиг дипломата”, як посол Румунії на знак протесту проти входу до ЄЕПу подав у відставку. Редакція вирішила одержати від нього коментар. “Ми зв’язалися з послом, зателефонувавши йому у Будапешт”, – радісно повідомляє журналістка... Іден телефон на два посольства: хочеш дзвониш до Бухаресту, а хочеш – до Будапешту, а на одно виходить (П. – 2003. – 9 жовтня).

69. Свою кар’єру на телеекрані Сніжана Єгорова починала як ведуча музичного хіт-параду “Хмарочос” на телеканалі “ISTV” (ВЗ. – 2003. – 4 вересня).

70. У листопаді 2002 року група [БІ-2] спільно з Чечеріною записує пісню “Мой рок-н-рол” (СП. – 2003. – 23 жовтня).

71. А ПУГАЧОВА БУЛА ЛИШЕ П’ЯТНАДЦАТОЮ

Українка Руслана Лижичко – єдина з представників пострадянського простору, яка перемагала на “Євробаченні”. Раніше найближчими до успіху на цьому престижному пісенному конкурсі були росіяни. Двічі вони посідали друге місце в рейтингу найкращих співаків: торік цього досяг скандально відомий дуєт “Тату”, а у 2002 році – Алсу. Не пощастило свого часу і зірковій парі А.Пугачова і Ф.Кіркоров. Алла Борисівна зуміла посісти лише 15 місце, а її чоловік – 17-те (ВЗ. – 2004. – 17 травня).

72. Найвпливовішу російську політичну програму “Итоги” з Євгенієм Кісельовим з НТВ відфутболили на менш рейтинговий канал ТВ-6, а потім на ТВЦ (П. – 2004. – 3 червня).

73. Євгеній Кісельов запрошує Парфьонова до себе на ТВЦ, і, ймовірно, що “Намедни” незабаром з’явиться там, але ні російська глибинка, ні, очевидно, ми у Львові (виняток – ті, хто має “тарілки”) цієї програми вже не побачимо (П. – 2004. – 3 червня).

74. Пфайфер також заявив, що українсько-британська група експертів, яка розслідувала це питання в Україні на запрошення українського уряду, залишилась задоволена співпрацею з українцями на рівні Міністерства іноземних справ та Міністерства оборони, – повідомляє інтернет-видання “Українська правда” (П. – 2004. – 10 червня).

75. Те, що буде десять корчинських і двадцять жангірових, не врятує цього політичного режиму (ЛГ. – 2004. – 8 липня).

76. Перекопаний, що прийняття Декларації про незалежність України 24 серпня 1991 року було історично помилковим (ВВ. – 2004. – 30 липня).

77. Засідання політбюро. Веде засідання Сталін. Присутні: Молотов, Маленков, Берія, Микоян, Хрущов, Щербаков (ВЗ. – 2004. – 9 вересня).

78. У МЕНЕ ПОЦУПИЛИ ПАЛЬТО

Ігор Лубкович

*доцент, викладач факультету журналістики ЛНУ,
гроза студентів*

Одного разу ми святкували якесь студентське свято в одному з ресторанів. І в мене поцупили пальто. Степан Кость, який вчився разом зі мною і був профоргом нашого курсу, пообіцяв мені, що наступного дня з усіх присутніх на святі студентів збере по 1 карбованцю і купить мені нове пальто (АГ. – 2004. – 29 вересня).

79. Зокрема, головний приз для переможниці конкурсу – 1000 доларів США – надала торгова марка “Трускавецька” (ЗАТ фірма Т.С.Б.), яка й стала генеральним спонсором заходу (П. – 2004. – 26 серпня).

80. Дмитра Табачника 3 місяці не докличемося. Як і Івана Чиж – голову Держкомтелерадіобачення (АГ. – 2004. – 25 серпня).

81. РЕЗУЛЬТАТИ ОЛІМПІЙСЬКИХ ЗМАГАНЬ

Гімнастика. Багатоборство. Жінки.

11. АЛАНА КОЗІЧ (УКРАЇНА) – 37.049 (СП. – 2004. – 26 серпня).

82. У мене Іосів Вісаріоновіч виступає таким собі російським богом, якого всі чекали (ЛГ. – 2004. – 4 листопада).

83. КАМЕРОН ДІАЗ ПОБИЛА ПАПАРАЦІ

Голивудській красуні Камерон Діаз набридли фотографі-мисливці (П. – 2004. – 18 листопада).

84. Поділився враженням від спілкування з лідером “Сили народів” [Віктором Ющенком] Андрій Шевченко (ЛГ. – 2004. – 16 грудня).

85. Працювали на “Південьмаші” (АГ. – 2004. – 22 грудня).

86. Екс-міністра іноземних справ України Анатолія Зленка обрали віце-головою комісії ООН із прав людини (ЛГ. – 2005. – 20 січня).

87. ЛІЗА МАРЛІ ПРЕСЛІ ПРОДАЛА ВСЕ СПАДКОЄМСТВО СВОГО БАТЬКА (СП. – 2005. – 20 січня).

88. Я закінчила журналістику, але за фахом працювала мало. Я була працівницею Агентства преси і новин (АПН). Це була напіврежим-на організація (ВЗ. – 2005. – 3 лютого).

89. Бій за звання чемпіона Європи Віталій Ципко проведе 9-го квітня (СП. – 2005. – 17 лютого).

90. Скажімо, вулиця Грушевського колись називалася Щербакова. Ми довго шукали у всіх енциклопедіях та довідниках, хто ж це такий. Знайшли це прізвище тільки в Большой Советской енциклопедії 1946 року. Це, виявляється, член Політбюро ЦК Компартії СРСР 20-30 років минулого століття (П. – 2005. – 10 березня).

91. Своє звернення “пористи” також адресували держсекретареві Зінченку, міністрові УМВСУ Луценку, генпрокуророві Пискуну та голові Тернопільської ОДА Стойку (ЛГ. – 2005. – 17 березня).

92. Він критикує тих, хто в Росії зробив ставку на людей, які висували Шаміля Басаєва на здобуття Нобелівської премії світу, і терористів, що називали напад на Дагестан 1999 року правозахисною акцією на захист волі совісті (ЛГ. – 2005. – 17 березня).

93. І от на цій святковій ноті, яку обіцяє майбутня декада, закарпатські цигани написали петицію до віце-міністра Миколи Томенка зі скаргою на міліцію, яка поводить з ними надто негуманно... Так от закарпатські цигани вимагають від віце-міністра ще однієї невеликої дрібнички: аби Україна теж взяла участь у тій багатообіцяючій декаді (П. – 2005. – 14 квітня).

Завдання 13. *З'ясувати психологічні причини фактичних помилок, яких припустилися автори в завданні 12. Зазначити, звернення до яких джерел допомогло б уникнути неточностей. Викласти свої міркування з цього приводу в короткому рефераті (на 3-4 сторінки).*

Література

Абрамович А.В., Лазаревич Э.А. Практикум по литературному редактированию. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1974. – С.259, 287–288.

Васильева А.Н. Газетно-публицистический стиль речи. – М.: Русский язык, 1982. – С.31–196.

Гід журналіста. – К.: Ін-т масової інформації, 1999. – С.21.

Григораш Д.С. Теорія і практика редагування газети. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1966. – С.47–57.

Григораш Д.С. Журналістика у термінах і виразах. – Львів: Вища школа, 1974. – С.256–257.

Дмитровський З.Є. Телевізійна інформація: теорія і практика. Навч. посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – С.11–13.

Журналистское расследование: История метода и современная практика. – СПб: Нева; М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2001. – С.286–287.

Здоровега В.Й. Теорія і методика журналістської творчості: Підручник. – Львів: ПАІС, 2004. – С.74–79, 83.

Зелінська Н.В. Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою тексту (літературне опрацювання тексту). – К.: УМК ВО, 1989. – С.4–68.

Капелюшний А.О. Стилїстика й редагування: Практичний словник-довідник журналіста. – Львів: ПАІС, 2002. – С.97–99, 131–133, 383–390.

Капелюшний А.О. Стилїстика. Редагування журналістських текстів: Практичні заняття (Навчальний посібник з курсів: “Практична стилїстика української мови”, “Стилїстика тексту”, “Редагування в ЗМІ”). – Львів: ПАІС, 2003. – С.410–438.

Капелюшний А. О. Практичний посібник-довідник журналіста: Редагування в ЗМІ: Аналіз і перевірка фактичного матеріалу. – Львів: ПАІС, 2004. – С.9–18, 54–70, 203–286.

Карпенко В.О. Основи професійної комунікації. – К.: Нора-прінт, 2002. – С.65–67.

Качкан В.А., Лизанчук В.В. Особливості підготовки матеріалів для радіо і телебачення. – Львів: ЛДУ, 1987. – С.41–43.

Кузнецова О.Д. Журналістська етика та етикет: основи теорії, методики, дослідження трансформації незалежних видань України, регулювання моральних порушень. – Львів: Світ, 1998. – С.85–88, 135–137.

Лазутина Г.В. Основы творческой деятельности журналиста. – М.: Аспект Пресс, 2000. – С 70–167.

Мастерство журналиста. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1977. – С.120–155.

Мильчин А.Э. Методика и техника редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.129–187.

Мильчин А.Э. Методика редактирования текста. – М.: Книга, 1980. – С.167–218.

Мильчин А.Э. Издательский словарь-справочник. – М.: Юристъ, 1998. – С.361–366, 425–428.

Михайлин І.Л. Основи журналістики: Підручник. – К.: ЦУЛ, 2002. – С.38–39, 151–155, 169–171, 183–197.

Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.85–101.

Партико З.В. Загальне редагування: нормативні основи. – Львів: Афіша, 2001. – С.94–98, 267–283.

Почепцов Г.Г. Профессия: имиджмейкер. – К.: ИМСО МО Украины, НВФ “Студцентр”, 1999. – С.42–46.

Прилюк Д.М. Спостереження і дослідження фактів журналістом. – К.: Політвидав України, 1974. – С.40–102.

Прилюк Д.М. Теорія і практика журналістської творчості: Проблеми майстерності. – К.: Вища шк., 1983. – С.15–114.

Рабочая книга редактора районной газеты: Опыт, методики, рекомендации. – М.: Мысль, 1988. – С.354–356.

Рисс О.В. Что нужно знать о корректуре. – М.: Книга, 1973. – С.3–25.

Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – С.175–185.

Роменец В.А. Психологія творчості. – К.: Либідь, 2001. – С.122–143.

Свинцов В.И. Логические основы редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С. 34–37.

Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.198–205, 253–257, 271–277.

Сміт Д.К. мол. Посібник книговидавця. – К.: Любіть Україну, 1999. – С.54.

Справочная книга редактора и корректора: Редакционно-техническое оформление издания. – М.: Книга, 1985. – С.35–71, 87–99, 166–178, 228–290.

Терехова В.С. Литературное редактирование. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1975. – С.47–57.

Теплюк В.М. Етика журналістського творчества. – М.: Мысль, 1980. – С.81–100, 113–125.

Теплюк В.М. Соціальна відповідальність журналіста. – М.: Мысль, 1984. – С.158–174.

Феллер М.Д. Ефективність повідомлення і літературний аспект редактування. – Львів: Вища шк., 1978. – С.62–111.

Феллер М.Д., Квітко І.С., Шевченко М.Г. Довідник коректора. – Харків: Книжк. палата УРСР, 1972. – С.92–177.

Шаповал Ю.Г. Телевізійна публіцистика: методологія, методи, майстерність. – Львів: Видавн. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. – С.99–102.

Довідкова література для виконання завдань 12 і 13

Абетка української політики: Довідник. – К.: Смолоскип, 1998. – 230 с.

Абетка української політики, 2000–2001: Довідник. – К.: Смолоскип, 2001. – 328 с.

Аксельрод А., Филлипс Ч. Диктаторы и тираны: Энциклопедия обо всём: В 2 т. – Т. 1–2. – Смоленск: Русич, 1997.

Антична література: Довідник. – К.: Либідь, 1993. – 320 с.

Античность: Словарь-справочник по истории, культуре и мифологии. – Дубна: Феникс+, 2003. – 298 с.

Американские президенты: 41 исторический портрет от Джорджа Вашингтона до Билла Клинтона. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1997. – 640 с.

Атлас світу. – К.: НВП "Картографія", 1999. – 216 с.

Бавин С.П. Зарубежный детектив XX века: Популярная библиографическая энциклопедия. – М.: Книжная палата, 1991. – 206 с.

Балдано И.Ц. Мода XX века: Энциклопедия. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2002. – 400 с.

Батенко Т.І. Королі СНД: Портрети дванадцяти президентів. – Львів: Кальварія, 2000. – 216 с.

Батенко Т.І. Галицькі намісники: Записки з коридорів львівської влади. – Львів: Каменярь, 2004. – 193 с.

Берве Г. Тираны Греции. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1997. – 640 с.

Берченко М.М., Березовська І.Б. Синьо-жовті сторінки Internet: Про Україну та українців. – Львів: Ліга-Прес, 2000. – 404 с.

Богданов Н.Г., Вяземский Б.А. Справочник журналиста. – Л.: Лениздат, 1971. – 688 с.

- Большая энциклопедия знатоков.** – Донецк: Сталкер, 2002. – 496 с.
- Большая энциклопедия литературных героев:** В 4 т. – Т.1–4. – М.: ТЕРРА – Книжный клуб, 2001.
- Большой энциклопедический словарь.** – М.: Большая Российская энциклопедия; СПб.: Норинт, 1998. – 1456 с.
- Большой энциклопедический справочник.** – М.: Астрель; АСТ, 2001. – 944 с.
- Бондаренко К.** Атланти і каріатиди з-під даху Президента. – Львів: Кальварія, 2000. – 184 с.
- Бычков А.А.** Энциклопедия языческих богов: Мифы древних славян. – М.: Вече, 2000. – 400 с.
- Вакарчук Іван:** Біобібліографічний покажчик. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2001. – 112 с.
- Валюты стран мира:** Справочник. – М.: Финансы и статистика, 1987. – 383 с.
- Вартанов Г.І.** Короткий довідник газетного працівника. – К.: Політвидав України, 1989. – 173 с.
- Великие кинозвёзды XX века.** – М.: Мартин, 2001. – 495 с.
- Великие мыслители XX века.** – М.: Мартин, 2002. – 512 с.
- Великие музыклы мира:** Популярная энциклопедия. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2002. – 704 с.
- Великие спортсмены XX века.** – М.: Мартин, 2003. – 560 с.
- Великие шпионы.** – Ростов-на-Дону: Феникс, 1998. – 512 с.
- Военная авиация:** В 2-х кн. – Кн.1–2. – Мн.: Попурри, 1999.
- Весь світ у цифрах і фактах:** Довідник. – К.: Мапа, 2001. – 128 с.
- Войтович В.М.** Українська міфологія. – К.: Либідь, 2002. – 664 с.
- Володарі гетьманської булави.** – К.: Варта, 1995. – 560 с.
- Воскресенский Б.М., Терпиловский С.С.** “Динамо” (Киев). 1927–1997: Иллюстрированный хронологический справочник. – Одесса: Интер-Пресс, 1998. – 148 с.
- Всё обо всех:** В 11 т. – Т. 1–11. – М.: Филол. о-во “Слово”, “Ключ-С”, АСТ, 1997 – 1999.
- Всемирный биографический энциклопедический словарь.** – М.: Большая Рос. энциклопедия, 1998. – 926 с.
- Выдающиеся политики: XX в.** – Мн.: Современ. литератор, 1999. – 496 с.
- Ганичев П.П.** Воинские звания. – М.: ДОСААФ, 1989. – 144 с.
- Герои Советского Союза.** – В 2-х т. – Т.1–2. – М.: Воениздат, 1987–1988.

- Герои Социалистического Труда.** – М.: Известия, 1988. – 216 с.
- Гетьмани України.** – К.: Україна, 1995. – 128 с.
- Гиляревский Р.С., Старостин Б.А.** Иностранные имена и названия в русском тексте: Справочник. – М.: Высшая школа, 1985. – 304 с.
- Гиннесс.** Книга рекордов: 2002. – М.: Астрель; АСТ, 2002. – 288 с.
(наступні видання: 2004, 2005; за попередні роки див.: Книга...).
- Гіннес.** Книга рекордів: 2003. – К.: Школа, 2003. – 288 с.
- Гладков К.А.** Атом от А до Я. – М.: Атомиздат, 1974. – 272 с.
- Голованов Я.К.** Этюды об учёных. – М.: Мол. гвардия, 1983. – 415 с.
- Гондюл В.П., Дерев'янка А.Г., Матвєєв В.В., Прохур Ю.З.** Информатика та обчислювальна техніка: Короткий тлумачний словник. – К.: Либідь, 2000. – 320 с.
- Гордон Д.И.** Звёзды театра и кино. – Харьков: Фолио, 2004. – 400 с.
- Гордон Д.И.** Звёзды политического небосклона. – Харьков: Фолио, 2004. – 400 с.
- Гордон Д.И.** Звёзды спорта. – Харьков: Фолио, 2004. – 400 с.
- Гордон Д.И.** Звёзды эстрады. – Харьков: Фолио, 2004. – 400 с.
- Гордон Д.И.** Лица Украины. – Харьков: Фолио, 2004. – 510 с.
- Горпинич В.О.** Словник географічних назв України: (Топоніми та відтопонімічні прикметники): Близько 25 000 слів. – К.: Довіра, 2001. – 526 с.
- Григораш Д.С.** Журналістика у термінах і виразах. – Львів: Вища школа, 1974. – 296 с.
- Данцев А.А.** Правители России: XX век. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2000. – 512 с.
- Дев'ятий форум видавців у Львові:** Каталог учасників. – Львів: Форум видавців; Афіша, 2002. – 315 с.
- Дей О.І.** Словник українських псевдонімів та криптонімів (XVI–XX ст.). – К.: Наукова думка, 1969. – 560 с.
- Декоративно-ужиткове мистецтво:** Словник. – У 2 т. – Т. 1–2. – Львів: Афіша, 2000.
- Десятий форум видавців у Львові:** Каталог учасників. – Львів: ГО Форум видавців, 2003. – 285 с.
- Дециця М.-Ю.** Малий український церковно-історичний словник. – Львів: Основа, 1994. – 155 с.
- Джонсон А. Г.** Тлумачний словник з соціології. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 480 с.
- Дмитриев В.Г.** Скрывшие свое имя: Из истории анонимов и псевдонимов. – М.: Наука, 1980. – 312 с.

Довідник з історії України: В 3 т. – Т. 1–3. – К.: Генеза, 1993–1999.

Довідник з поштової індексації України. – 2-ге вид. – К.: УДППЗ “Укрпошта”, 1999. – 269 с.

Дунаевский А.Л., Генералов Д.Г. Премия “Оскар”. Претенденты и победители. – Винница: Континент-ПРИМ, 1997. – 416 с.

Дунаевский А.Л., Генералов Д.Г. История Каннского фестиваля: Каталог-справочник. – Винница: АКВИЛОН, 1998. – 560 с.

Енциклопедія сучасної України. – У 25 т. – Т.1–3. – К.: ЕСУ, 2001–2004.

Енциклопедія Українознавства: В 11 т. – Перевидання в Україні: Т. 1–11. – Львів: НТШ, 1993–2003; Т. 1–10. – Б/м: Вид-во “Молоде життя”, 1955–1984.

Ермолаев И.П. Историческая хронология. – Казань: Изд-во Казанского ун-та, 1980. – 248 с.

Жайворонок В.В. Велика чи мала літера? Словник-довідник. – К.: Наук. думка, 2004. – 203 с.

Жінки України: Біографічний енциклопедичний словник. – К.: Фе-нікс, 2001. – 560 с.

З порога смерті: Письменники України – жертви сталінських репресій. – К.: Рад. письменник, 1991. – 494 с.

Залесский К.А. Империя Сталина: Биографический энциклопедический словарь. – М.: Вече, 2000. – 608 с.

Залесский К.А. Первая мировая война: Биографический энциклопедический словарь. – М.: Вече, 2000. – 576 с.

Зарубежный детектив: Энциклопедия. – К.: АВДИ, 1994. – 431 с.

Зарубіжні українці: Довідник. – К.: Україна, 1991. – 233 с.

Заставний ф.Д. Східна українська діаспора. – Львів: Світ, 1992. – 172 с.

Заянчковский И.Ф. Памятники животным. – К.: Рад. шк., 1983. – 160 с.

Зенькович Н.А. Самые закрытые люди: Энциклопедия биографий. – М.: ОЛМА-ПРЕСС Звездный мир, 2002. – 767 с.

Зірки “Червоної рути”. – К.: КМ Academia, 1993. – 143 с.

Івченко А.С. Міста України: Довідник. – К.: НВП “Картографія”, 1999. – 136 с.

Івченко А.С. Містечка України: Довідник. – К.: НВП “Картографія”, 2000. – 184 с.

Испанские короли. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1998. – 512 с.

Ілюстрований довідник абітурієнта: Усі вищі навчальні заклади України – 2004–2005. – Харків: Торсінг, 2004. – 512 с.

Капелюшний А.О. Стилїстика й редагування: Практичний словник-довідник журналіста. – Львів: ПАІС, 2002. – 576 с.

Капелюшний А. О. Практичний посібник-довідник журналіста: Редагування в ЗМІ: Аналіз і перевірка фактичного матеріалу. – Львів: ПАІС, 2004. – 576 с.

Капелюшний А. О. Енциклопедія афоризмів і крилатих фраз “Журналістика – це спосіб життя”. – Львів: ПАІС, 2004. – 576 с.

Каталог: Осінь 2003. – К.: ЦУЛ, 2003. – 216 с.

Каталог видань України. – К.: ЦУЛ, 2003. – 132 с.

Катанія Э. Андрей Шевченко – “дьявол” с востока. – М: ОЛМА-ПРЕСС, 2003. – 223 с.

Качкан В.А. Українське народознавство в іменах. – У 2-х ч. Ч.1–2. – К.: Либідь, 1994–1995.

Київ: Энциклопедический справочник. – К.: УРЕ, 1985. – 760 с.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка: Довідник. – К.: КНУ, 1999. – 160 с.

Кино: Энциклопедический словарь. – М.: Сов. энциклопедия, 1986. – 640 с.

Китайская Народная Республика: Справочник. – М.: Политиздат, 1989. – 277 с.

Клубы мира: Европа. Америка. Африка. Азия. – М.: Терра-Спорт, 2003. – 624 с.

Книга рекордів України. – Львів: ФІРА–люкс, 1997. – 132 с.

Книга рекордов Гиннесса: 1999. – Назрань: АСТ, “Guinness Publishing Ltd.”, 1999. – 264 с. (наступні видання: 2000, 2001; див. також 2001 на CD – *Компакт-диски*; за 2002 див.: Гиннесс...).

Книговедение: Энциклопедический словарь. – М.: Сов. энциклопедия, 1982. – 664 с.

Кобрин В.Б., Леонтьева Г.А., Шорин П.А. Вспомогательные исторические дисциплины. – М.: Просвещение, 1984. – 208 с.

Ковальський Я.В. Папы и папство. – М.: Политиздат, 1991. – 236 с.

Ковтун В.В., Степаненко А.В. Города Украины: Экономико-географический справочник. – К.: Вища шк., 1990. – 279 с.

Когонашвили К.К. Краткий словарь истории Крыма. – Симферополь: Бизнес-Информ, 1995. – 333 с.

Комп’ютерний словник. – К.: Україна, 1997. – 470 с.

Короткий довідник з історії України. – К.: Вища школа, 1994. – 255 с.

Космонавтика: Енциклопедия. – М.: Сов. энциклопедия, 1985. – 528 с.

Космонавтика: Энциклопедия для детей. – М.: Аванта, 2004. – 448 с.

Кость С.А. Наукові праці викладачів факультету журналістики ЛНУ імені Івана Франка. 1954–2004: Бібліографічний покажчик. – Львів: Видавн. центр ЛНУ ім. І.Франка, 2004. – 182 с.

Котляр М., Кульчицький С. Шляхами віків: Довідник з історії України. – К.: Україна, 1993. – 380 с.

Краснящих А., Беляев К. 1000 псевдонимов. – Харьков: Фолио, 2002. – 479 с.

Кремpton У. Прапори. – К.: Махаон – Україна, 1998. – 32 с.

Кроки... Василь Лизанчук – публіцист, вчений, педагог: Бібліографічний покажчик, листи, рецензії. – Львів: ЛНУ ім. І.Франка, ЛНБ ім. В.Стефаника, 2001. – 968 с.

Крупнейшие промышленные и торговые монополии: Экономико-статистический справочник. – М: Мысль, 1986. – 302 с.

Крым: книга рекордов. – Симферополь: Сонат, 1999. – 288 с.

Кто есть кто в мировой политике. – М.: Политиздат, 1990. – 559 с.

Кулеба В.Ю. 60 новел київського футболу. – К.: Київська правда, 2004. – 184 с.

Куликов Б.Ф. Словарь камней-самоцветов. – Л.: Недра, 1982. – 159 с.

Лавров Н.Н., Лаврова В.Ф. Звёзды Голливуда. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2003. – 352 с.

Леонтьев В.П. Новейшая энциклопедия персонального компьютера: 2002. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2002. – 920 с. (наступні видання 2003–2005).

Лермонтовская энциклопедия. – М.: Сов. энциклопедия, 1981. – 784 с.

Литературный энциклопедический словарь. – М.: Сов. энциклопедия, 1987. – 752 с.

Літературознавчий словник-довідник. – К.: Академія, 1997. – 750 с.

Лупій Г.В. Львівський історико-культурний заповідник “Личаківський цвинтар”: Путівник. – Львів: Каменяр, 1996. – 367 с.

Львівський державний університет імені Івана Франка: Каталог-довідник. – Львів: ЛДУ, 1998. – 600 с.

Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів: МАЛТИ-М, 2001. – 24 с.

Малая энциклопедия персоналий: 2000 великих людей. – Харьков: Торсинг, 2001. – 656 с.

Мас–медіа України. – К.: КІС, 1995. – 304 с.

Маценко Г.О. Книга рекордів України. – У 3-х ч.: Ч.1: Людина і суспільство. У світі науки і техніки; Ч.2: Культура і мистецтво. Спорт і розваги; Ч.3: Природа навколо нас. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2002.

Мельник Б.В. Довідник перейменування вулиць і площ Львова. – Львів: Світ, 2001. – 128 с.

Мельниченко Н.И. Кто есть кто: На диване президента Кучмы. – К.: Б/и, 2002. – 120 с.

Миллионеры: Краткий биографический словарь (300 биографий). – М.: РИПОЛ КЛАССИК, 2001. – 608 с.

Мильчин А.Э. Издательский словарь-справочник. – М.: Юрист, 1998. – 472 с.

Митці України: Енциклопедичний довідник. – К.: Укр. енциклопедія, 1992. – 848 с.

Мифы народов мира: Энциклопедия. – В 2-х т. – Т.1–2. – М.: Сов. энциклопедия, 1991–1992.

Мифы народов мира. – М.: Росткнига, 1999. – 480 с.

Могилянські студії: НаУКМА: Навчальні плани, анотації дисциплін, професорсько-викладацький склад. – К.: КМ Академія, 2003. – 384 с.

Музыкальный энциклопедический словарь. – М.: Сов. энциклопедия, 1991. – 672 с.

Народонаселение стран мира: Справочник. – М.: Финансы и статистика, 1983. – 447 с.

НаУКМА: Календар-довідник: 2003–2004 навчальний рік. – К.: КМ Академія, 2003. – 140 с.

Національна символіка. – К.: Б–ка журн. “Пам’ятки України”, 1991. – 48 с.

Неформальна преса в Україні (1988–1991): Каталог за матеріалами газетних фондів Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – К.: Смолоскип, 2001. – 144 с.

Німеччина у фактах. – Франкфурт-на-Майні: Societats-Verlag, 1996. – 544 с.

Новый энциклопедический словарь. – М.: Большая Российская энциклопедия, 2001. – 1456 с.

Носовский Г.В., Фоменко А.Т. Империя: Русь, Турция, Китай, Ев-

ропа, Египет. Новая математическая хронология древности. – М.: Факториал Пресс, 2000. – 752 с.

Обличчя влади: російська політична еліта. – К.: Наук. думка, 2002. – 384 с.

Обличчя України–2002. – К.: Форзац, 2002. – 192 с.

Огар Е.І. Українсько-російський та російсько-український словник-довідник з видавничої справи. – Львів: Палітра друку, 2002. – 224 с.

Олимпийская энциклопедия. – М.: Сов. энциклопедия, 1980. – 415 с.

Организация Объединённых Наций: Краткий справочник. – М.: Международные отношения, 1985. – 128 с.

Основні чинні кодекси і закони України. – К.: Махаон, 2003. – 976 с.

Пилипчук П. Їх імена – історія “Карпат”. – Львів: Галицька видавнича спілка, 2001. – 80 с.

Писатели США: Краткие творческие биографии. – М.: Радуга, 1990. – 624 с.

Письменники Радянської України: Біобібліографічний довідник. – К.: Рад. письменник, 1981. – 327 с.

Письменники України: Довідник. – Дніпропетровськ: Дніпро, 1996. – 397 с.

Письменники Харкова: Довідник. – Харків: Майдан, 2003. – 352 с.

Плачинда С.П. Словник давньоукраїнської міфології. – К.: Укр. письменник, 1993. – 63 с.

Политические партии: Справочник. – М.: Политиздат, 1986. – 382 с.

Политические портреты борцов за национальную независимость. – М.: Политиздат, 1983. – 319 с.

Попова С.Н. Аэрофлот от А до Я. – М.: Транспорт, 1986. – 183 с.

Популярная художественная энциклопедия: Архитектура. Живопись. Скульптура. Графика. Декоративное искусство: В 2 т. – Т. 1–2. – М.: Сов. энциклопедия, 1986.

Поспелов Е.М. Школьный топонимический словарь. – М.: Просвещение, 1988. – 224 с.

Правители Европы: Справочное издание. – Одесса: Полис, 1998. – 528 с.

Правители России. – М.: Белфакс, 2001. – 224 с.

Правителі України: Довідник. – Одеса: Поліс, 2000. – 180 с.

Право вибору: списки політичних партій та виборчих блоків: Довідник. – К.: Ващенко; Геопринт, 2002. – 362 с.

Пуньетти Дж. Кошки: Энциклопедия. – М.: Крон-Пресс, 1999. – 272 с.

50 знаменитых бизнесменов. – Харьков: Фолио, 2003. – 510 с.

50 знаменитых спортсменов Украины. – Харьков: Фолио, 2004. – 511 с.

50/50: Опыт словаря нового мышления. – М.: Прогресс, 1989. – 560 с.

Раззаков Ф.И. Звёзды телевидения. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2000. – 432 с.

Редько Ю.К. Довідник українських прізвищ. – К.: Рад. шк., 1969. – 256 с.

Реклама: Словник термінів. – К.: ВФСРКП, 1998. – 208 с.

Русские цари: 1547–1917. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1997. – 576 с.

Русский язык: Энциклопедия. – М.: Сов. энциклопедия, 1979. – 432 с.

Рыбас Е.С. Российские вожди в борьбе, любви и смерти. – М.: ОЛМА-Пресс, 2002. – 351 с.

Рыжов К.В. Все монархи мира. Древняя Греция. Древний Рим. Византия: Энциклопедия. – М.: Вече, 1998. – 656 с.

Рыжов К.В. Все монархи мира. Россия: Энциклопедия. – М.: Вече, 1998. – 640 с.

Рыжов К.В. Все монархи мира. Западная Европа: Энциклопедия. – М.: Вече, 1999. – 656 с.

Рыжов К.В. Все монархи мира. Древний Восток: Энциклопедия. – М.: Вече, 2001. – 608 с.

Савин А.В. Игроки, тренеры, судьи: Справочно-биографический словарь. – М.: Терра–Спорт, Олимпия Пресс, 2001. – 664 с.

Сагал Г.А. Двадцать пять интервью: Так работают журналисты. – М.: Политиздат, 1974. – 285 с.

Сергійчук В.І. Національна символіка України. – К.: Веселка, 1992. – 112 с.

Системы личных имен у народов мира. – М.: Наука, 1986. – 383 с.

Сифакис К. Энциклопедия покушений и убийств. – М.: Вече, 1998. – 448 с.

Скрипник Л.Г., Дзятківська Н.П. Власні імена людей: Словник-довідник. – К.: Наук. думка, 1996. – 336 с.

Словарь прилагательных от географических названий. – М.: Рус. яз., 1986. – 550 с.

- Словарь современных цитат.** – М.: ЭКСМО-Пресс, 2002. – 736 с.
- Словарь сокращений русского языка.** – М.: Рус. яз., 1977. – 416 с.
- Снегирёв А.В.** Премия “Оскар”: Популярная энциклопедия. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2001. – 368 с.
- Современная западная социология: Словарь.** – М.: Политиздат, 1990. – 432 с.
- Современная западная философия: Словарь.** – М.: Политиздат, 1991. – 414 с.
- Современная философия: Словарь и хрестоматия.** – Ростов-на-Дону: Феникс, 1996. – 511 с.
- Современные музыканты: поп, рок, джаз:** Краткий биографический словарь (300 биографий). – М.: РИПОЛ КЛАССИК, 2002. – 608 с.
- Современные Соединённые Штаты Америки:** Энциклопедический справочник. – М.: Политиздат, 1988. – 542 с.
- Соколов Б.В.** Булгаковская энциклопедия. – М.: Локид; Миф, 1996. – 592 с.
- Спик М.** Истребители. Асы XX века: 1914–2000. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2001. – 320 с.
- Спортсмены:** Краткий биографический словарь (300 биографий). – М.: РИПОЛ КЛАССИК, 2001. – 640 с.
- Справочная книга редактора и корректора:** Редакционно-техническое оформление издания. – М.: Книга, 1985. – 576 с.
- Справочник необходимых знаний.** – М.: РИПОЛ КЛАССИК, 2001. – 768 с.
- 100 балетных либретто.** – Л.: Музыка, 1971. – 304 с.
- 100 великих вокалистов.** – М.: Вече, 2003. – 480 с.
- 100 великих композиторов.** – М.: Вече, 1999. – 624 с.
- 100 великих мифов и легенд.** – М.: Вече, 2002. – 480 с.
- 100 великих наград.** – М.: Вече, 2002. – 432 с.
- 100 великих нобелевских лауреатов.** – М.: Вече, 2003. – 480 с.
- 100 великих правителей XX века.** – М.: Мартин, 2000. – 480 с.
- 100 великих режиссёров.** – М.: Вече, 2004. – 480 с.
- 100 великих спортсменов.** – М.: Вече, 2003. – 432 с.
- 100 великих футболистов.** – М.: Вече, 2004. – 432 с.
- 100 знаменитых людей Украины.** – Харьков: Фолио, 2004. – 511 с.
- 100 найвідоміших образів української міфології.** – К.: Орфей, 2002. – 448 с.
- 100 найвідоміших українців.** – М.: Вече; К.: Орфей, 2001. – 584 с. (рос. вариант: 100 великих украинцев. – М.: Вече; К.: Орфей, 2001. – 584 с.).

100 опер. – Л.: Музыка, 1971. – 624 с.

Страны и народы мира: Энциклопедический справочник. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1998. – 608 с.

Травкин Н.И. Планета Футбол: Путеводитель по странам и континентам. – М.: Терра-Спорт, Олимпия Пресс, 2002. – 600 с.

Увесь світ у цифрах і фактах: Довідник. – К.: Мапа, 2002. – 128 с.

Увесь світ у цифрах і фактах: Довідник. – К.: Мапа, 2004. – 128 с.

Україна: Путівник. – Київ – Балтимор: Смолоскип, 1993. – 450 с.

Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника. – Вип. I–IX. – Львів: Львівська наук. б-ка ім. В. Стефаника, 1994–2002.

Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника (вип. 1–9). Показчик імен. – Львів: Львівська наук. б-ка ім. В. Стефаника, 2002. – 52 с.

Українська літературна енциклопедія: В 5 т. – Т.1–3. – К.: “Укр. енциклопедія” ім. М.П.Бажана, 1988–1995.

Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник. – К.: Либідь, 1993. – 256 с.

Українська мова: Енциклопедія. – К.: Укр. енциклопедія, 2000. – 752 с.

Українське козацтво: Мала енциклопедія. – К.: Генеза; Запоріжжя: Прем’єр, 2002. – 568 с.

Український best: Книжка року 2000-2001. – К.: Абрис; Книжник-Ревю, 2001–2002.

Універсальний словник-енциклопедія. – К.: Ірина, 1999. – 1568 с. (вид. 2-ге. – К.: Ірина, 2001; вид. 3-тє. – К.: Всеуweitо, Новий друк, 2003. – 1414 с.).

Универсальный цитатник политика и журналиста. – М.: Эксмо, 2003. – 784 с.

Уроки журналістики і життя. – К.: Київська правда, 2002. – 328 с.

Феллер М.Д., Квітко І.С., Шевченко М.Г. Довідник коректора. – Харків: Книжк. палата УРСР, 1972. – 408 с.

ФК “Динамо” (Київ). – К.: АТ “ФК “Динамо” (Київ)”, ТОВ “Стиль и Дом”, 1999. – 80 с.

Фоли Д. Энциклопедия знаков и символов. – М.: Вече, 1997. – 512 с.

Французские короли и императоры. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1997. – 576 с.

Фурман А.А. О чём мечтают канцлеры. – К.: Политиздат Украины, 1990. – 293 с.

Футбол: Полная иллюстрированная энциклопедия мирового футбола. – М.: Росмэн-Издат, 1999. – 256 с.

Футбол Украины. – К.: Альянс-Пресс Лтд, 1992. – 168 с.

Футбольная энциклопедия. – М.: Вече, АСТ, 1999. – 192 с.

Хто є хто в європейській та американській політології?: Малий політологічний словник. – Львів: Кальварія, 1995. – 288 с.

Хто є хто в Україні: 1999. – К.: КІС, 1999. – 348 с.

Хто є хто в Україні: 2000. – К.: КІС, 2000. – 576 с.

Хто є хто в Україні: 2001. – К.: КІС, 2001. – 550 с.

Хто є хто в Україні: 2004. – К.: КІС, 2004. – 990 с.

Хто є хто в українських мас-медіа: 1997. – К.: КІС, 1997. – 547 с.

Хто є хто в українських мас-медіа: 1999. – К.: КІС, 1999. – 541 с.

Хто є хто на Рівненщині: 2002. – Рівне: РОМГО "Форум інтелектуальної еліти", 2002. – 262 с.

Цирк: Маленькая энциклопедия. – М.: Сов. энциклопедия, 1979. – 448 с.

Шевелёв В.Н. Диктаторы и боги. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1999. – 320 с.

Шевченківський словник: У 2 т. – Т.1–2. – К.: УРЕ, 1978.

Шевченківські лауреати, 1962–2001: Енциклопедичний довідник. – К.: Криниця, 2001. – 696 с.

Энциклопедия афоризмов. – М.: АСТ, 1998. – 720 с.

Энциклопедия афоризмов. – Симферополь: Реноме; Квадранал, 2004. – 576 с.

Энциклопедия военного искусства: Военная символика. – Мн.: Литература, 1997. – 544 с.

Энциклопедия военного искусства: Военные летчики. Асы Второй мировой войны. – Мн.: Литература, 1997. – 640 с.

Энциклопедия военного искусства: Военные моряки и подводники XX века. – Мн.: Литература, 1998. – 544 с.

Энциклопедия военного искусства: Военные разведчики XX века. – Мн.: Литература, 1997. – 672 с.

Энциклопедия военного искусства: Войны второй половины XX века. – Мн.: Литература, 1998. – 544 с.

Энциклопедия военного искусства: Воздушно-десантные войска во Второй мировой войне. – Мн.: Литература, 1998. – 480 с.

Энциклопедия военного искусства: Генералиссимусы. – Мн.: Литература, 1997. – 736 с.

Энциклопедия военного искусства: Командиры Второй мировой войны. – Мн.: Литература, 1997. – 544 с.

Энциклопедия военного искусства: Командиры Второй мировой войны. – Часть II. – Мн.: Литература, 1998. – 640 с.

Энциклопедия военного искусства: Маршалы и адмиралы. – Мн.: Литература, 1997. – 608 с.

Энциклопедия военного искусства: Операции военной разведки. – Мн.: Литература, 1997. – 640 с.

Энциклопедия военного искусства: Пограничники. – Мн.: Литература, 1998. – 544 с.

Энциклопедия военного искусства: Снайперы. – Мн.: Литература, 1997. – 624 с.

Энциклопедия знаний. – М.: АСТ; Д.: Сталкер, 2002. – 768 с.

Энциклопедия секретных служб России. – М.: Астрель; АСТ; Транзиткнига, 2004. – 800 с.

Энциклопедия Третьего Рейха. – М.: Локид – Миф, 1996. – 592 с.

Якимович Ю.К. Мир печати: Словарь-справочник. – М.: Дограф, 2001. – 296 с.

Янко М.Т. Топонімічний словник-довідник Української РСР. – К.: Рад. шк., 1973. – 180 с. (Нове вид.: Топонімічний словник України. – К., 1998).

Компакт-диски

Атлас мира – 2001. – 7 Wolf multimedia (www.7wolf.net), 2001.

Аудіовізуальний бізнес: Мультимедійний довідник. – ПП “Рай”, 2003.

Большая энциклопедия Кирилла и Мефодия – 2003. – “Кирилл и Мефодий”; БРЭ, 2003.

Большая энциклопедия космоса. – Master media, 2004.

Большая энциклопедия языков мира. – Master media, 2003.

Большая советская энциклопедия. – Mediagroup, 2003.

Большой иллюстрированный энциклопедический словарь. – Master media, 2003.

Большой энциклопедический словарь – 1999–2000. – Praganda art, 2003.

Всемирная история живописи: Интерактивная энциклопедия. – Powersource, 2001.

Золота скарбниця України: Антологія історії України. – Негоціант, 2000.

Золота скарбниця України: Бібліотека української літератури. – Негоціант, 2000.

- Книга рекордов Гиннесса: 2001.** – Guinness World Records, 2001.
- Космонавтика: Энциклопедия для детей.** – Аванта, 2004.
- Мир энциклопедий–1.** – Master media, 2002.
- Мир энциклопедий–2.** – Master media, 2002.
- Мир энциклопедий–3.** – Master media, 2002.
- Мир энциклопедий–4.** – Master media, 2002.
- Мир энциклопедий–5.** – Master media, 2002.
- Мир энциклопедий–6.** – Master media, 2003.
- Мифы древнего мира: Энциклопедия.** – АСТА; ЕММЕ, 1996.
- 500 наиболее известных людей столетия (The 500 most important people of the century).** – Multy Educator, 2000.
- Сучасна відеотехніка: Довідник.** – ПП “Рай”, 2003.
- Теледизайн: Мультимедійний довідник.** – ПП “Рай”, 2003.
- Телерадіореклама: Мультимедійний довідник.** – ПП “Рай”, 2003.
- Україна в цифрах: 2002.** – Держкомстат України, 2003.
- Фигурное катание: Энциклопедия – 2003.** – Экс–Форс, 2003.
- Шедевры музыки: Энциклопедия Кирилла и Мефодия – 1997.** – “Кирилл и Мефодий”, 2001.
- Энциклопедия афоризмов.** – Master media, 2003.
- Энциклопедии и словари.** – Dream Realyty Studio, 2001.
- Энциклопедия кино Кирилла и Мефодия – 2002.** – “Кирилл и Мефодий”, 2002.
- Энциклопедия популярной музыки Кирилла и Мефодия.** – “Кирилл и Мефодий”, 2002.
- Энциклопедия спорта Кирилла и Мефодия.** – “Кирилл и Мефодий”, 2003.
- Энциклопедия футбола – 2002.** – Экс–Форс, 2002.
- Эрудит: Энциклопедии и словари.** – Master media, 2003.

VIII. МОВНОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕКСТУ В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ РЕДАКТОРА

Розгляд теми полегшує те, що студенти щойно вивчили курс практичної стилістики української мови, який значною мірою відповідає на запитання, котрі виникають під час з'ясування основних положень, пов'язаних з проблемами мовностилістичного вдосконалення тексту. Тому особливу увагу радимо звернути на вимоги до мови преси, телебачення й радіо, на залежність мовностилістичних особливостей тексту від мовного оточення автора, від жанру твору, від специфіки засобу масової інформації (від типу видання). Важливо з'ясувати типові помилки в мові ЗМІ, їх причини та способи уникнення цих хиб, проаналізувати особливості лексичної та граматико-стилістичної правки в українськомовних виданнях, на телебаченні й радіо.

1. Медіасофія та медіапрагматика. Мова засобів масової інформації. Місце медіалінгвістики в системі наук про ЗМІ. Медіазнавство виникло (спершу як пресознавство) порівняно недавно. Тобто не можна вважати його так само, як журналістику, “древньою професією”. В Україні впродовж майже всього XX століття медіазнавство перебувало під значним впливом тоталітарної настанови на з'ясування загальних, філософських засад журналістики за класиками марксизму-ленінізму та їх інтерпретаторами з політбюро ЦК КПРС. Решті ж дослідників доводилося переповідати (а найчастіше просто цитувати) основні й неосновні положення теорії марксизму без претензії на внесення чогось нового, свого, адже останнє деякі органи могли сприйняти і як ревізійністські зазіхання на “святая святих”. Така налаштованість теоретиків ЗМІ, ясна річ, не сприяла заглибленню в суть предмета дослідження, з'ясуванню найзагальніших закономірностей функціонування мас-медіа в суспільстві, їх внутрішніх законів розвитку.

Зовсім іншою була ситуація на Заході. В країнах тепер уже розвинутої демократії впродовж XX століття відбувалося розмежування майже в усіх сферах життя на елітарний і масовий складники, на елітарну й масову культуру, науку, освіту та ін. Скажімо, герменевтика, що виникла на початку століття, могла дати філософські настанови функціонування мас-медіа. Проте запсихологізована в наукових розвідках “елітарного” спрямування перетворилася на філософську герменевтику, що претендувала на пояснення онтологічних, гносеологічних та ін. проблем

існування людини¹. Традиційна ж герменевтика поступово занепала, набула ознак другорядної науки, якою серйозним дослідникам займатися нібито й несолідно. Те саме відбувалося й з іншими напрямками науки. Все, що могло стати основою теорії журналістики, перетворювалося на окрему галузь науки, на окрему наукову дисципліну. Медіазнавство ж розвивалося як теоретичне узагальнення журналістської практики. А це приховувало в собі небезпеку абсолютизації на певному етапі практики як основи науки про мас-медіа, що перетворювало науку про ЗМІ на практичний порадишник журналістам, який пропонує рекомендації, як поводитися в тій чи іншій ситуації. Іншими словами, відбувалася своєрідна “карнегізація” журналістської науки. Якщо стати мільйонером дуже просто, варто тільки купити й прочитати посібник “Як стати мільйонером”, то стати журналістом дуже просто, варто лише прочитати книгу “Гід журналіста”. Скажімо, там є таке зауваження: “Повертаючись із насиченої новинами прес-конференції або зібравши чимало цікавого, але різнопланового матеріалу за темою, ми часто вагаємось, як саме починати майбутній текст. Досить часто виникає спокуса дотулити все нове до купи, повідомити всі деталі, які видаються важливими, в одному тексті”². Не робіть цього, рекомендує “Гід журналіста”. А призначений він для “вдосконалення працівників ЗМІ” у Франції. То що ж тоді пишуть для тих, кому ще нема чого вдосконалювати, для тих, кого ще тільки треба починати вчити?

Проте можна заперечити: такі самі книги виходять і в нас. Є, мовляв, суто наукові розвідки і є навчальні посібники, методичні розробки тощо. Аби не виникали такі заперечення, порівняймо два конкретні навчальні посібники, актуальні для студентів, які навчаються за спеціалізацією “Редагування та видавнича справа”: “Основи техніки творення книги” Василя Сави та “Посібник книговидавця” Дейтуса К. Сміта (молодшого). Ось зауваження про типи книжкових оправ з цих двох навчальних посібників:

“Книжкові оправки діляться на типи (номери) за конструкцією (цільна чи складена, тверда чи м’яка, обрізна чи з кантом) і за зовнішнім матеріалом (картон, папір з покривним шаром, технічна чи натуральна тканина, шкіра, пластмаса). Тепер застосовують такі типи (номери) оправ:

№5 – складена, з кантами, тверді сторінки покриті папером, спинка – тканиною...”³.

“Так звана оправа без шиття на Заході дала міцний поштовх розвит-

¹ Див.: Зарубіжна філософія XX століття. – К.: Довіра, 1993. – С.195–197, 204.

² Гід журналіста. – К.: Ін-т масової інформації, 1999, – С.8.

³ Сава В.І. Основи техніки творення книги. – Львів: Каменяр, 2000. – С.12.

кові цілої індустрії, що спеціалізується на виробництві книжок у паперових обкладинках. У країнах, що розвиваються, запровадження двобічної оправи також іде швидкими темпами. При цьому способі аркуші, обрізані з усіх чотирьох боків, прикріплюються до обкладинки спеціальним клеєм.

Коли цей спосіб щойно з'явився, обладнання для нього було лише одного виду – дуже велике і дуже дороге, а результати іноді жакхливі: сторінки злипалися, оправа тріскалася на холоді, а в тропіках швидко розплавлялася та з'їдалася паразитами¹.

Ми можемо зауважити, що "A Guid to Book Publishing" ("Посібник книговидавця") дає навіть ширше уявлення про застосування різних типів оправ, ніж навчальний посібник "Основи техніки творення книги". Останній має суто прагматичну мету – налаштувати студентів (майбутніх видавців) на практичне застосування відомостей, узятих з цього посібника. Про все інше вони можуть довідатися, вивчаючи інші наукові й навчальні дисципліни. Книга ж Дейтуса Сміта претендує на універсальність. Напевно, тому, що є єдиним посібником, який навчає основ фаху. Тобто в Україні вищі заклади освіти навчають студентів не тільки техніки творення книги, але й редагування, теорії та історії видавничої справи тощо. Все це в стислому вигляді подано в "Посібнику книговидавця" ("редакційну підготовку, друк, створення сприятливих умов для продажу та розповсюдження продукції..., книжкові клуби..., бухгалтерський облік у видавництві, правові аспекти при укладанні контрактів"²).

Отже, маємо, напевно, типову книгу західного зразка та типову українську книгу. З одного погляду, західна книга написана простіше, популярніше, з іншого ж, можна сказати, примітивніше. З одного погляду, українська книга є більш науковою, з іншого ж, можна сказати, що для навчання за нею треба докладати більших розумових зусиль.

А ще можна дійти висновку, що в українському посібнику розмежовано медіасофський і медіапрагматичний аспекти, медіасофські проблеми залишено для інших курсів та для інших посібників. Західний же посібник медіапрагматичного спрямування порушує й суто медіасофські проблеми. Скажімо, таку: "творча уява і відчуття часу"³.

Проте вже й частина дослідників "нашої" колись спільної школи вважає за доцільне перейти на західний тип викладу навчального матеріалу для студентів вищих шкіл. Наприклад, російська дослідниця

¹ Сміт Д.К. мол. Посібник книговидавця. – К.: Любіть Україну, 1999. – С. 76.

² Там само. – С. 5.

³ Там само.

Г.В.Лазутіна в навчальному посібнику "Основи творчої діяльності журналіста"¹ будує виклад за принципом "запитання – відповідь", спрощуючи відповіді на західний кшталт. Того ж (2000) року вийшов і посібник українського вченого В.Й.Здоровеги "Теорія і методика журналістської творчості"² (друге видання – 2004 року), написаний на сучасному рівні досягнень журналістської науки без будь-якого спрощення складних проблем, наприклад питань, пов'язаних із психологією творчості. Можна також згадати тут книгу О.А.Сербенської та М.Й.Волощак "Актуальне інтерв'ю з мовознавцем: 140 запитань і відповідей"³, розраховану на широке коло читачів і побудовану в тій самій формі запитань і відповідей. Ні перше, ні друге не вплинуло на високий науковий рівень книги. Справді, пересічному читачеві треба докласти певних зусиль, аби збагнути, про що йдеться в книзі, проте ці зусилля не перевищують припустимого рівня розумового напруження людини в сприйнятті тексту такого типу.

Не можемо критикувати той чи інший підхід, зазначмо тільки, що їхній підхід різниться від того, який застосовується в нас. Бо навіть коли в суто медіапрагматичному дослідженні ми порушуємо медіасофські проблеми, то це здебільшого є просто елементом практичного застосування раніше набутих знань з основ тієї чи іншої наукової дисципліни. Наприклад, у нашому суто медіапрагматичному посібнику "Девіатологія мас-медіа" знаходимо такі зауваження про помилки в ЗМІ: "Нехтування інтересами глядачів, слухачів... Розуміння розважальності як потурання найнижчим потребам публіки, як пропаганду масової культури..."⁴ тощо. Такі зауваження можна навести як приклад того, що й ми обрали у згаданій книзі шлях перетворення медіасофського дослідження на медіапрагматичне. Єдине, що, сподіваємося, зупинить наших критиків, це підзаголовок книги – "Практикум". Тобто ми з самого початку не прагнули до застосування медіасофського підходу в дослідженні, а окремі медіасофські спостереження мають характер інкрустацій, не є тут визначальними.

Загалом же ми не пропонуємо максимально розмежовувати медіа-

¹ Лазутіна Г.В. Основы творческой деятельности журналиста. – М.: Аспект Пресс, 2000. – 240 с.

² Здоровега В.Й. Теорія і методика журналістської творчості: Навчальний посібник. – Львів: ПАІС, 2000. – 180 с.

³ Сербенська О.А., Волощак М.Й. Актуальне інтерв'ю з мовознавцем: 140 запитань і відповідей. – К.: Просвіта, 2001. – 204 с.

⁴ Капелюшний А.О. Девіатологія мас-медіа: Практикум. – Львів: ПАІС, 2000. – С.6.

софські та медіапрагматичні дослідження. Ми лише зауважуємо тенденцію до стирання межі між цими дослідженнями (це позитивний чинник) через поглинання медіасофських досліджень, перетворення їх на спрощені, примітивізовані, пристосовані до проблем медіапрагматики (це, ясна річ, чинник негативний). Можливо, на Заході (особливо в США) ця тенденція не зашкодить у цілому розвитку науки про журналістику, адже там завжди є меценати, готові вкладати свої гроші у фундаментальні дослідження (за кількістю лауреатів Нобелівської премії США в декілька разів перегнали всі інші країни, разом узяті¹). Проте для України ця тенденція дуже небезпечна: вона може призвести до повного припинення фундаментальних досліджень як зайвих в умовах ринкової економіки, як таких, що не окуповують себе. Насамперед, звісно, це стосується так званих гуманітарних наук, серед яких передовсім науки про журналістику, що в умовах навчальних закладів завжди трансформувалася в навчальну дисципліну “Теорія і практика журналістики”. Останнім часом серед недосвідчених і мало обізнаних зі специфікою мас-медіа людей і також серед невігласів, які вдають із себе ветеранів ЗМІ, дедалі частіше лунають заклики припинити “начиняти” студентів теорією, а інтенсивніше в них формувати на факультеті журналістики практичні навички. Перевагою журналістської освіти в нас і в дуже багатьох західно- і східноєвропейських країнах, а також у США є те, що факультети (інститути) журналістики є структурними ланками університетів, тобто журналістська освіта – це майже скрізь університетська освіта, яка завжди відзначалася переважанням фундаментальних знань, котрі є основою наступного самовдосконалення й самонавчання людини після закінчення навчального закладу. Прикладні відомості швидко застаріють, фундаментальні знання залишаться. Скажімо, навряд чи випускники факультету журналістики 20-річної давності вважають за корисні знання з “Техніки ЗМІ”, пов’язані з особливостями набору тексту в газетній практиці, оскільки тепер набір став комп’ютерним, а ось загальні принципи оформлення газети, які сформували добрий смак у працівників мас-медіа, залишилися незмінними.

Так само дедалі частіше лунають голоси на захист того, щоб мовну підготовку журналістів звести до набуття навичок правильного написання слів і розстановки розділових знаків. Тобто те, чого навчають

¹ Див.: Малая энциклопедия персоналий: 2000 великих людей. – Харьков: Торсинг, 2001. – С. 575–606; Справочник необходимых знаний. – М.: РИПОЛ-КЛАССИК, 2001. – С. 439–446, 538–561, 670–672, 751–759; 100 великих нобелевских лауреатов. – М.: Вече, 2003. – С. 459–472.; Капелюшний А. О. Практичний посібник-довідник журналіста: Редагування в ЗМІ: Аналіз і перевірка фактичного матеріалу. – Львів: ПАІС, 2004. – С. 131–147.

ще в середній школі, мовляв, треба повторити й удосконалити. Мовна ж підготовка журналістів в університеті має, на нашу думку, полягати в тому, щоб навчити студентів правильно оцінювати тенденції, які відбуваються в українській мові, зробити так, щоб вони (студенти), засвоївши все її багатство, вільно орієнтувалися в ньому, добирали саме ті засоби у своїх творах, які найбільш адекватно передають їхню думку, найефективніше впливають на читача, слухача, глядача. А цього не досягнеш тільки правильним написанням слів, тільки знанням норм. Навчити журналіста мови – це навчити його мислення. Ніхто з критиків фундаментальної підготовки на факультеті журналістики не говорить про неправильне мислення випускників, усі наголошують тільки на неправильному мовленні. Це тому, що згадані критики також здебільшого мали б докластися до формування в студентів правильного мислення і не зробили цього.

Перетворення медіалінгвістики на суто прикладну наукову й навчальну дисципліну вважаємо першим кроком до перетворення всієї науки про журналістику на суцільну сферу медіапрагматики. Водночас не можемо не зауважити, що наш захист медіасофського й частково лінгвософського спрямування медіалінгвістики не ґрунтується на захисті власних наукових інтересів. Автор упродовж багатьох років досліджує медіапрагматичні аспекти науки й читає курси медіапрагматичного спрямування¹. Проте, скажімо, курс “Практичної стилістики української мови”, який має переважно медіапрагматичну спрямованість, не може не спиратися на курс “Української мови в засобах масової інформації”, значною мірою медіасофського, такого, що дає широкі знання про функціонування української мови в сучасних мас-медіа. Це значить принаймні те, що медіалінгвістика, незважаючи на намагання спрагматизувати її, має виконувати, крім ужиткових завдань, ще одну важливу й неперехідну функцію – бути базовою наукою для вивчення низки медіапрагматичних (і медіасофських) дисциплін, скажімо, того самого “Редагування в ЗМІ”.

Медіалінгвістика, отже, посідає чільне місце серед медіазнавчих наук. І, хоча в структурі медіалінгвістики важливими є медіапрагматичні

¹ Див.: Капелюшний А.О. Девіатологія мас-медіа: Практикум. – Львів: ПАІС, 2000. – 208 с.; Капелюшний А.О. Практична стилістика української мови: Навчальний посібник. – Львів: ПАІС, 2001. – 224 с.; Капелюшний А.О. Стилiстика. Редагування журналістських текстів: Практичні заняття (Навчальний посібник з курсів: “Практична стилістика української мови”, “Стилiстика тексту”, “Редагування в ЗМІ”). – Львів: ПАІС, 2003. – 544 с.; Капелюшний А.О. Стилiстика й редагування: Практичний словник-довідник журналіста. – Львів: ПАІС, 2002. – 576 с.; Капелюшний А. О. Практичний посібник-довідник журналіста: Редагування в ЗМІ: Аналіз і перевірка фактичного матеріалу. – Львів: ПАІС, 2004. – 576 с.

елементи, провідним аспектом у медіалінгвістиці можна все-таки вважати медіасофський.

2. Редакторський аналіз мовностилістичних особливостей тексту в ЗМІ. Вивчення тексту в різних країнах здійснюють, використовуючи різні назви: лінгвістика тексту, структура тексту, герменевтика тексту, граматики тексту, феноменологія тексту та ін. Аналіз тексту зазвичай спрямовують на дві основні ознаки тексту – зв'язність і цілісність. За зорієнтованості на зв'язність на перший план висувається проблема правильності / неправильності побудови зв'язного тексту. Зв'язність художнього тексту вивчає нарративна граматики, яка базується насамперед на ідеях В.Я.Проппа. Правила послідовного розгортання тексту вивчає т.зв. школа французьких структуралістів. Близький до цього й генеративістський аналіз тексту, за якого текст розглядають як наслідок послідовного розгортання якоїсь основної теми. Функціональна стилістика вивчає обумовленість мовних прийомів і одиниць вимогами стилю, а граматики передбачає обов'язковість дотримання кодових норм. У декодуванні прихованого змісту тексту застосовують методи герменевтики та феноменології. Особливості побудови, творення різних типів текстів вивчає стилістика тексту¹. Рекомендуємо редакторів докладно з'ясувати модерні методи аналізу тексту за книгою "Актуальні напрями сучасної лінгвістики" О.О.Селіванової². Редак-

¹ Див.: Капелюшний А.О. Стилiстика. Редагування журналістських текстiв: Практичний заняття (Навчальний посiбник з курсiв: "Практична стилістика української мови", "Стилiстика тексту", "Редагування в ЗМІ"). – Львів: ПАІС, 2003. – С.254–263.; Лингвистический энциклопедический словарь. – М.: Сов. энциклопедия, 1990. – С.507.

² Аналітичний огляд напрямів у сучасній мовознавчій науці, рекомендований як навчальний посiбник для студентiв. Окремi роздiли посiбника присвячено сучасній теорії тексту, функціональному напрямi в сучасній лінгвістиці. Зокрема, в роздiлі "Сучасна теорія тексту" автор зосереджується на питаннях тексту як комунікативної системи, на когнітологічних дослідженнях лінгвістики тексту, на герменевтичних підходах до його аналізу, на зв'язках цих наук із сучасною теорією комунікації; тут також iдеться про етапи становлення лінгвістики тексту, про рiзні підходи до визначення самого поняття *текст*, про рiзновиди текстових категорій, про типологію зв'язності тексту, про інформативність тексту, про текст та підтекст, про поняття *контекст*, про експліцитний та імпліцитний плани в текстовій структурі, про власне текст та мегатекст, про особливості текстової інтерпретації. При цьому автор аналізує такі праці: Багдасарян В.Х. *Проблема імпліцитного*. – Ереван, 1983; Гальперин И.Р. *Текст как объект лингвистического исследования*. – М., 1981; Дейк ван Т.А. *Язык. Познание. Коммуникация*. – М., 1989; Димитрова С. *Текст и подтекст*. – София, 1984; *Исследование по структуре текста*. – М., 1987; Каменская О.Л. *Текст и коммуникация*. – М., 1990; Кузнецов В.Г. *Герменевтика и гуманитарное познание*. – М., 1991; Кухаренко В.А. *Интерпретация текста*. – М., 1988; Мучник Б.С. *Человек и текст*. – М., 1985; Новое в зарубежной лингвистике: *Лингвистика текста*. – М., 1978. – Вып. VIII; *Общение. Текст. Высказывание*. – М., 1989; *Референция и проблемы текстообразования*. – М., 1988; Реферовская Е.А. *Лингвистические исследования структуры текста*. – Л., 1983; *Текст и его компоненты как объект комплексного анализа*. – Л., 1986; Тураева З.Я. *Лингвистика текста*. – М., 1986; Федосюк М.Ю. *Неявные способы передачи информации*

тор має приділити особливу увагу специфіці аналізу текстів, написаних публіцистичним стилем.

Публіцистичний стиль – функціональний різновид літературної мови, який використовується в ЗМІ, в пропагандистських виступах. Для нього характерні популярність, образність, полемічність викладу, яскравість засобів позитивної чи негативної експресії. Поєднання експресії та стандарту – конструктивний принцип мовлення в ЗМІ. У публіцистичному стилі широко використовуються:

- суспільно-політична лексика;
- емоційно-оцінні слова;
- експресивно зв'язане слововживання;
- перефразистичні побудови;
- фразові серії;
- словоформи з префіксами *анти-*, *псевдо-*, *нео-* тощо та із суфіксами *-ац(ія)*, *-фікац(ія)*, *-іст*, *-тор*, *-ізм*, *-овець* тощо;
- складні прикметники;

в тексті. – М., 1988; Beaugrande R., Dressler W. *Introduction to Text Linguistics*. – L. – N. Y., 1981; Dijk van T.A. *Text and Context*. – L., 1977 та ін. Розглядаючи функціональний напрям сучасної лінгвістики, О.О.Селіванова приділяє особливу увагу проблемам її методології та питанням історії становлення цієї галузі мовознавства, особливо докладно аналізуючи досягнення “наукових шкіл американської лінгвістики”. Основними джерелами аналітичного огляду в цьому розділі є такі праці: *Лінгвістика: взаємодія концепцій і парадигм*. – Харків, 1991. – Ч.1; *Функціональне напруження в сучасному французькому мовознавстві*. – М., 1980; Chomsky N. *Knowledge of Language. Its Nature, Origin and Use*. – N. Y., 1986 та ін. У розділі, присвяченому когнітологічному напрямку сучасної лінгвістики, автор розповідає про становлення когнітології та про її завдання, про фреймову та процедурну семантику, про галузі когнітивного синтаксису та теорії дискурсу, докладно пише про когнітивну семасіологію, про фрейм і типи фреймових структур, схему, схемату, скрипт, сценарій, про когнітивне пояснення метафори. Автор робить огляд низки праць, серед них, зокрема, такі: Иванова О.В. *Исследования семантической области с помощью фреймов*. – Л., 1986; *Теория метафоры*. – М., 1990; Минский М. *Фреймы для представления знаний*. – М., 1979; *Язык и структуры представления знаний*. – М., 1992; Chomsky N. *Language and Problems of Knowledge*. – Cambridge, 1994; Fauconnier G. *Mental Space*. – Cambridge, 1994 та ін. О.О.Селіванова також подає огляд сучасних досягнень семасіології, ономастики, психолінгвістики та етнопсихолінгвістики, аналізуючи, зокрема, такі праці: Вежицкая А. *Язык. Культура. Познание*. – М., 1996; Жоль К.К. *Мысль, слово, метафора*. – К., 1984; Кочерган М.П. *Слово і контекст*. – Львів, 1980; *Метафора в мові та тексті*. – М., 1988; Петренко В.Ф. *Основы психосемантики*. – Смоленск, 1997; Плотников В.А. *Основы семасиологии*. – Мн., 1984; Почепцов Г.Г. *Коммуникативные аспекты семантики*. – К., 1987; Бацевич Ф.С., Космеда Т.А. *Очерки по функциональной лексикологии*. – Львов, 1997; Кияк Т.Р. *Мотивированность лексических единиц*. – Львов, 1988; Русанівський В.М. *Структура лексичної семантики*. – К., 1988; Дридзе Т.М. *Текстовая деятельность в структуре социальной коммуникации*. – М., 1984; Клименко А.П. *Психолінгвістика*. – Мн., 1982; Потебня А.А. *Эстетика и поэтика*. – М., 1976; *Психолінгвістика*. – М., 1984; Хомский Н. *Язык и мышление*. – М., 1972; *Этнопсихолінгвістика*. – М., 1988 (Селіванова О.О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики. – К.: Вид-во Українського філософсько-логічного центру, 1999. – 148 с.).

- імперативні форми дієслів, що передають заклики до спільної дії;
- конструкції з різними видами інверсії;
- конструкції з повторами слів і синтагм, предикативних ланок складного синтаксичного цілого;
- риторичні запитання та звертання.

Публіцистичний стиль має декілька різновидів; їх виокремлюють залежно від того, які засоби масової інформації ними послуговуються. Найбільш дослідженим і найменш суперечливим з теоретичного погляду є *газетний різновид публіцистичного стилю*¹.

Варто з'ясувати для себе специфічність понять, які позначають термінами “текст” і “дискурс” *Дискурс* – зв'язний текст у сукупності з екстралінгвістичними (прагматичними, соціокультурними, психологічними та ін.) чинниками; текст, узятий у подієвому аспекті; мовлення, яке розглядають як цілеспрямовану соціальну дію, як компонент, що бере участь у взаємодії людей і в механізмах їх свідомості (у когнітивних процесах). Дискурс – це мовлення, “занурене в життя”. Тому термін “дискурс” на відміну від терміна “текст” не застосовують до давніх текстів, зв'язки яких із життям не можна відтворити безпосередньо. Дискурс охоплює паралінгвістичний супровід мовлення (міміку, жести). Життєвий контекст дискурсу моделюють у формі “фреймів” (типових ситуацій) або “сценаріїв” (у яких зроблено акцент на розвитку ситуацій). Дискурс звернено до ментальних процесів учасників комунікації: етнографічних, психологічних і соціокультурних правил і стратегій виникнення й розуміння мовлення в тих чи інших умовах (англ. *discourse processing*), що визначають належний темп мовлення, міру його зв'язності, частку загального й конкретного, нового й відомого, суб'єктивного (нетривіального) й загальноприйнятого, експліцитного й імпліцитного в змісті дискурсу, міру спонтанності, обрання засобів для досягнення

¹ Див.: Капелюшний А.О. Практична стилістика української мови: Навчальний посібник. – Львів: ПАІС, 2001. – С.11; Капелюшний А.О. Стилiстика. Редагування журналістських текстiв: Практичні заняття (Навчальний посiбник з курсiв: “Практична стилістика української мови”, “Стилiстика тексту”, “Редагування в ЗМІ”). – Львів: ПАІС, 2003. – С.9–10; Коваль А.П. Практична стилістика української мови. – К.: Вища шк., 1978. – С.3–15; Кулик Б.М., Масюкевич О.М. Збiрник вправ з стилістики. – К.: Рад. шк., 1963. – С.11–20; Особливості мови і стилю засобів масової інформації. – К.: Вища школа, 1983. – С.18–23, 50–62; Пономарів О.Д. Стилiстика сучасної української мови. – К.: Либiдь, 1992. – С.3–19 (3-тє вид. – Тернопiль: Навчальна книга – Богдан, 2000. – С.3–18); Сучасна українська літературна мова: Стилiстика. – К.: Наук. думка, 1973. – С.3–54; Чередниченко І.Г. Нариси з загальної стилістики сучасної української мови. – К.: Рад. шк., 1962. – С.3–85.

мети, фіксування поглядів мовця та ін. Під терміном “текст” мають на увазі переважно абстрактну, формальну конструкцію, під терміном “дискурс” – різні види її актуалізації, які розглядають з погляду ментальних процесів та у зв’язку з екстралінгвістичними чинниками (ван Дейк)¹.

3. Практика слововживання в сучасних українських ЗМІ та завдання редактора. Сучасні українські засоби масової інформації функціонують в умовах перехідного суспільства, для якого характерними рисами є помітна демократизація порівняно з тим, що було за часів тоталітаризму, й водночас рудиментарні явища значного тиску на свободу слова, спроб запровадження політичної неоцензури у вигляді сумнозвісних “темників” тощо. Чи позначаються згадані суспільні процеси на мові мас-медіа, на практиці журналістського мовлення?

Аналізуючи лише один аспект із практики мовлення в ЗМІ, доходимо низки парадоксальних висновків. Насамперед зауважимо, що загальноновизнані канони слововживання свідчать про те, що лексика, словниковий запас мови залежить від суспільних процесів, від “життя людей”, “змінюється разом зі змінами у житті людей”². Для мови ЗМІ прикметною (стилеутворювальною) групою стилістично маркованої лексики є, як відомо, суспільно-політична лексика³, до складу якої “входять слова, що стосуються сучасної політики, суспільного життя, проблем державного будівництва, функціонування державних і громадських інституцій тощо”⁴. Проте, оглянувши низку видань різного політичного спрямування (від опозиційних тоді “Вечірніх вістей” до лояльного “Урядового кур’єра”), можемо простежити тут спільну тенденцію у слововживанні. Зокрема, суспільно-політична лексика у всіх виданнях мало чим відрізняється за своїм складом. Переважно в ужитку перебуває лексика, яку було реактивовано, включено до активного словникового запасу журналістів за останнє десятиріччя. Ось приклад таких слів з перших трьох абзаців інтерв’ю “Дуже цікаво все виходить у нашій країні”: *мер, соціальний, асоціація, безпека, самоврядування, форум, криза, ринок* тощо⁵. Всі відмінності стосуються вживання зовсім

¹ Див.: Українська мова: Енциклопедія. – К.: Укр. енциклопедія, 2000. – С.627–628; Лингвистический энциклопедический словарь. – М.: Сов. энциклопедия, 1990. – С.136–137.

² Бабич Н.Д. Практична стилістика і культура української мови. – Львів: Світ, 2003. – С.52.

³ Див., наприклад: Волкотруб Г.Й. Стилiстика ділової мови. – К.: МАУП, 2002. – С.25.

⁴ Бабич Н.Д. Практична стилістика і культура української мови. – Львів: Світ, 2003. – С.55.

⁵ ЛГ. – 2004. – 12 лютого.

навіть не суспільно-політичної лексики, а емоційно забарвлених слів, використаних у певному контексті щодо різних політичних ситуацій і щодо різних політичних діячів. Скажімо, на каналах “Україна”, “КРТ” негативно-оцінна лексика переважає в ситуаціях і контекстах, пов’язаних з Віктором Ющенком, на 5-му ж каналі для характеристики діяльності Президента України вживають здебільшого позитивно-оцінну лексику¹.

Звісно, при цьому важливо зазначити, що незмінною є й тенденція, яку зауважили Л.І.Мацько, О.М.Сидоренко, О.М.Мацько: “Оскільки публіцистичне мовлення є “живим”, сьогочасним і від того динамічним, частина його лексики перебуває у безперервному русі, зазнає семантичних модифікацій і конотацій, словотвірних інновацій, реактивації пасивних одиниць, рецепції іншомовних запозичень, що суттєво розширює палітру стилістичних значень”². Отже, доходимо першого висновку щодо вживання саме суспільно-політичної лексики: специфіка її вживання майже не пов’язана із політичним спрямуванням ЗМІ, менше, ніж може здатися на перший погляд, пов’язана із особливостями суспільно-політичної ситуації, в якій перебуває країна. Пояснюємо це насамперед залишками тоталітарної психології в українських журналістів. Ще 15 років тому ми жили в умовах, за яких не так важливо, що ви насправді робите, головне, як ви про цю роботу прозвітуєте, в яких висловах. Тому й надалі в значної частини наших політиків і журналістів за правильними й сучасними словами не стоїть жодних правильних і сучасних справ. Модерна демократизована лексика не має реального змістового наповнення.

З цим пов’язана й ще одна тенденція у практиці слововживання. Раз слова все одно не мають належного змістового наповнення, то можна знизити відповідальність за точність слововживання в умовах демократизації суспільного життя, хоча й обмеженої ще, проте досить таки відчутної порівняно з тим, що було ще не так давно. Тоді можна було без суду й навіть без будь-яких пояснень позбутися роботи, а то й волі за невдало вжите слово. Тепер цього журналісти не бояться, а головний закон демократичного суспільства (“свобода – це насамперед відповідальність”) осягають дуже повільно. Можна зауважити декілька найбільш помітних типових хиб у слововживанні в сучасних українських ЗМІ.

¹ Ще помітнішою була ця тенденція під час президентських виборів 2004 року.

² Мацько Л.І., Сидоренко О.М., Мацько О.М. Стилістика української мови. – К.: Вища школа, 2003. – С.275.

Найбільше впадає в око саме неточність у слововживанні, приблизне вживання слова, використання одного із синонімів не з тим емоційним, стилістичним забарвленням, не з тією оцінністю, яку мав на увазі автор, невдале поєднання двох слів, що зазвичай сполучаються в контексті зовсім з іншими словами: *Але розрахунок влади на цинізм не призведе до успіху* [ПіК. – 2003. – №5. – С.14]; *Таким чином ми робимо зовнішню об'єктивну оцінку знання випускників* [Е. – 2003. – 10 квітня]; *Аби закінчити школу, потрібно викласти щонайменше 100 доларів, а в деяких випадках й надто більше* [СП. – 2003. – 15 травня]; *Аргументи “Карпат” змінити перебіг подій виглядали непереконливими* [ВЗ. – 2003. – 5 серпня]; *Я думаю, що саме тому через цей конфлікт і відбулася проблема, коли проти нього почався такий великий тиск* [АГ. – 2003. – 14 серпня]; *Прожитковий рівень збільшать* [П. – 2003. – 28 серпня]; *Про якість доріг у Львівській області сказано чимало, і характеристика трасового покриття на Львівщині вже давно оцінена широким спектром епітетів* [Р. – 2003. – 18 вересня]; *Багато-багато інших безсумнівних і неспростовних фактів і речей, які завжди після перших вражень ще й другі та треті* [ВГ. – 2004. – 6 лютого]; *Зазвичай сенс теракту полягає в тому, аби про діяльність його авторів дізналося якнайбільше людей і щоб пролунали умови, за яких теракти припиняться* [П. – 2004. – 12 лютого].

Ще однією, на жаль, дуже поширеною хибкою у слововживанні є слабка обізнаність журналістів із значенням слів, а то й пряме незнання значення тих слів, які традиційно називають паронімами (зокрема, й міжмовними): *Зауважу, що наша редакція зовсім не намагається в цій справі встати на бік однієї із сторін. Хай у всьому розбираються слідство і суд* [ВВ. – 2003. – 4 квітня]; *Хто складатиме історію, нехай готується до виявлення причинно-наслідкових зв'язків тої чи іншої події* [Е. – 2003. – 10 квітня]; *Слабоалкогольна політика* [ПіК. – 2003. – №10. – С.24]; *Характерними ознаками наших студентів є деяка наглість і не завжди правильне сприйняття тонкого англійського гумору* [Х. – 2003. – №2. – С.6]; *Напевне, кожний хоче, щоб викладач не звертав увагу на те, як студент нагло списує* [Х. – 2003. – №2. – С.9]; *Щоправда, де їх [гроші] роздобуде, уяви не мала* [АГ. – 2003. – 15 травня]; *Голованов – автор понад 20 науково-художніх і прозаїчних книг, які видавали 25 мовами* [ЛГ. – 2003. – 22 травня]; *Після успіху в Рівному від Максима Галкіна відмовився Тернопіль. Квитки на його шоу в цьому місті не розійшлися... Алла Борисівна залишила Максима в Рівному і, схоже, відвезла чартерним рейсом до Москви його вдачу*

[ВЗ. – 2003. – 20 листопада]; Як зазначено в заяві КПУ, США поставили конкретні задачі нашоукраїнцям, які мають забезпечити підстави для прямого втручання американців у внутрішні справи України [ЛГ. – 2004. – 29 січня]; Поїде чисельна група від Національної телекомпанії України. Особисто я візьму зі собою близьких друзів [Е. – 2004. – 5 лютого]; Мороз ніколи й не приховував, що його мрія саме у тому й полягає, аби зробити сильним парламент і слабим президента [П. – 2004. – 5 лютого]; Зранку, коли я пішла на кухню, обидві [кішки] дружньо кинулися до кімнати [ВЗ. – 2004. – 12 лютого].

І, нарешті, третя найтипівіша хиба у слововживанні – це численні лексичні росіянізми в журналістських текстах: Проведення в життя планів дальшого зміцнення позицій олігархічних і злочинних груп, які продовжують підминати під себе економіку країни, безбожно оббирати населення [ЛГ. – 2003. – 30 грудня]; Насправді, у 2002 році у багатьох журналах з'явилася реклама цього турагентства, де фігурували вісім стрічок з вірша Маршака “Дама здавала багаж”, при чому позивачі заявляють, що цитату із твору використали без згоди нащадків радянського поета Якова та Олександра Маршаків [ЛГ. – 2004. – 23 січня]; Але з тим, чого нас навчили в школі, здати вступні іспити я би не мала жодних шансів [АГ. – 2003. – 29 жовтня]; Коли я жив у Ташкенті, один прокурор з надзору за таборами сказав, що Каплан постійно кочувала [АГ. – 2004. – 21 січня]; Навіщо стравлюють східняків і западенців? [ВЗ. – 2004. – 22 січня]; Ще в маєтку [Віктора Медведчука] зробили вертолітну площадку [П. – 2004. – 29 січня]; До того ж, разом з ним [Томом Крузом] на Пенелопу [Крус] звертають набагато більше уваги, чим у гордій самотності [СП. – 2004. – 29 січня]; Важко відповісти на це запитання, так як у всіх областях нас дуже добре приймають [СП. – 2004. – 22 січня]; ...Літали і погоду передавали. На двох мовах: на своїй рідній і на нашій державній [П. – 2004. – 5 лютого]; Через кілька днів теплохід потерпів аварію і затонув далеко в океані [СП. – 2004. – 5 лютого]; Оксану Кошкіну запросили у якості глядачки на програму “Велике прання” і у перебігу шоу вона повинна була сказати декілька слів [СП. – 2004. – 12 лютого]; Зважте самі: щоб зайти в “Останкіно” необхідно одержати пропуск, для чого записуються паспортні дані усіх, кого в той день було пропущено в будівлю [СП. – 2004. – 12 лютого].

Отже, підбиваючи підсумки, можна зауважити, що демократизація суспільного життя в Україні спричинила як позитивні, так і негативні тенденції в мові ЗМІ, серед останніх, зокрема, послаблення відпові-

дальності за точність слововживання. Тому редакторам треба зробити все для того, щоб це було тимчасовою хибою, якої українські журналісти неодмінно уникнуть, приділивши пильнішу увагу роботі над словом, навчанню, самовдосконаленню.

4. Типові орфографічні помилки в журналістських текстах:

1. Порушення правил написання великої літери в назвах установ і організацій, знаменних дат, свят: *У ній наголошувалось, що з лав Української Республіканської Партії вийшов метр української політики Левко Лук'яненко, про що він повідомив центральний провід УРП (УШ. – 2000. – №3); З ініціативи Всеукраїнської Спілки Робітників нинішній день має стати Всеукраїнським Днем Протесту (П. – 1997. – 17 грудня).*
2. Неврахування норми, за якою велика літера пишеться у власних назвах; назви ж посад, звань, сімейних свят тощо треба писати з малої літери: *Приємна випадковість подарувала нагоду поспілкуватися з досвідченим майстром, а поряд із тим привітати його з Днем народження (СП. – 1998. – №1).*
3. Порушення правил написання складних іменників з першою складовою частиною **пів-** або **авіа-**, **теле-**, **супер-** та ін.: *Нове бачення – як за одну ніч вивчити предмет, на загальне ознайомлення з яким відведено пів року (П. – 2000. – 13 січня); Що можна почути в українському теле-ефірі (П. – 1997. – 12 грудня).*
4. Неврахування різниці в написанні складних прикметників, перша частина яких однорідна з другою, не підпорядкована їй, і складних прикметників з однією частиною, підпорядкованою іншій: *“Королівство Білорусь”, витворене білоруською елітою, є таким самим ідеальним центрально-європейським проектом, як і соборна Україна “від Сяну до Дону” (ПіК. – 1999. – №27. – С.35);*
5. Порушення правил утворення складних прикметників з першим числівниковим (зокрема **дво-**, **три-**, **чотири-**) компонентом: *Тепер усе в руках виборців. І якщо, не дай Боже, через чотирьохвідсотковий бар'єр перелізуть усі дрібненькі партії, в парламенті буде страшенний безлад (Е. – 1997. – №50. – 1998. – №1); Ніхто не вірив, що він пролежав у лікарні лише чотири дні, що після падіння з тридцятириметрової висоти почувається так, ніби нічого й не сталося (Е. – 1998. – №2).*
6. Порушення норм написання окремо та через дефіс прислівників і прислівникових сполук як наслідок їх нерозрізнення: *Фізична травма в спортсмена врешті решт загоїться і він зможе повернутися*

- (за винятком особливо важких випадків) до повноцінного життя: тренувань, нових змагань тощо (СП. – 1998. – №3); Але, кінець-кінцем, за свій вибір маємо відповідати (Д. – 1999. – 3 листопада); Звичайно, йому погано жилося – був усього-навсього Головою Верховної (К)Ради, перед цим – заступником, що ж йому пообіцяли тепер?(СП. – 1998. – №4).
7. Порушення норм правопису прислівників і прислівникових сполук, незнання правил їх написання разом і окремо: ТАКА СОБІ АНТИРАДЯНСЬКА, ВМІРУ НАЦІОНАЛІСТИЧНА ГРУПА. “Вуйки” – це ідеологія різкого протесту, така собі антирадянська, вміру націоналістична група (СП. – 1998. – №2); Кожен чоловік, незалежно від віросповідання, в середині – мусульманин (Е. – 1998. – №32).
8. Порушення правил написання частки **не** з дієсловами, дієприкметниками, дієприслівниками, прислівниками: Бо немає чим заплатити ця структура верхолазам (СП. – 1998. – №6); Застояна і вихолощена, вона, як та брудна вода, все ще повнить по вінець відра, і допоки її не злити, набрати цілющого тунку із нових суспільних джерел не має змоги (УШ. – 2000. – №8); Адже жодна із перелічених ознак не є родовою прикметою все ще незнищеної і перестояної на історичному плесі старорежимної номенклатури (УШ. – 2000. – №8).
9. Помилкове написання часток **будь-**, **небудь-**, **хтозна-** та ін. у складі займенників, прислівників, сплутування цих часток з ін. частинами мови, що входять до їх складу як окремі компоненти (**хто зна**): Взагалі, творчій групі, що опікується гуртом, може позаздрити будь яка сформована зірка (МТ. – 1999. – №9–10); Можливо, цій співачці вдасться заткнути за пояс і Бритні Спірс? Хтозна... (П. – 1999. – 2 грудня).
10. Помилкове написання частки **ж**, що виконує в реченні виокремлювальну функцію: Теж саме роблять і лікарі, які продовжують вивчати “феномен Глайди” вже під час вагітності (ТП. – 1998. – №3).
11. Порушення норм написання складних сполучників, особливо тих, до складу яких уходять частки **би**, **то** та ін.: У свою чергу, голова Центрвиборчкому Михайло Рябець заявив, що повідомленнями про ніби-то виявлені порушення окремі політичні сили намагаються втягнути ЦВК у політичну гру та ускладнити роботу дільничних і територіальних виборчих комісій і ЦВК (П. – 1999. – 2 листопада).

12. Звуження сфери використання літери **ґ**, заміна її літерою **г**: *Минулого року уряд України перелопає приблизно 19 тонн паперу – різноманітних звернень, обґрунтувань, рішень, постанов (Т. – 2000. – №2–3); Іпохондрія виявляє себе як почуття необґрунтованого неспокою за власне здоров'я, впевненість у наявності тяжкого захворювання (П. – 1999. – 15 грудня); Тільки її свідчення допоможуть відправити вбивцю за ґрати (П. – 1999. – 9 грудня); Хоча не все на Заході може на нашому ґрунті гарно виглядати (ТП. – 1997. – №1); Загалом же, цього разу “Дзига” спорожніла рекордно швидко (МГ. – 2000. – 6 січня); МО “Дзига” та “Radioaktiv Produktion” презентують довгоочікуваний відеокліп “Мертвого півня” й акустичний концерт “МГ” за участю друзів – групи “Мандри”, Марічки Бурмаки, Тараса Чубая (ПіК. – 1999. – №35. – С. 57).*
13. Розширення сфери використання літери **ґ**, заступання нею в іншомовних та ін. словах **г**, що позначає суто український звук (якого немає в більшості мов світу): *Маємо витворити ідеї та цінності, здатні зінтегрувати нашу сільноту (П. – 1999. – 16 грудня); КІНЕЦЬ ГІДРИ. ГРАФІТІ (П. – 1999. – 9 грудня); ЗА ІНФОРМАЦІЄЮ МІСЬКОГО ВІДДІЛУ РАЃСУ ЗАРЕЄСТРОВАНО (СП. – 2000. – №3).*
14. Порушення норм уживання літер **е** та **и**, **і** (правило “дев'ятки”) в іншомовних словах: *Молодий співробітник брокерської контори на Волл-стріт раптом потрапляє у найвищі сфери банку (П. – 1999. – 23 грудня); Закінчити цей текст вартувало б інтелектуально вишуканим резюме, комплементарно-естетичним реверансом чи ще якоюсь пафосною сентенцією про вічність і непересічність справжніх культурних цінностей (ПіК. – 1999. – №25. – С. 42).*
15. Порушення норм відтворення в українській мові іншомовних буквосполучень **ie (hie)**, **je**, **io**, **yo**, **jo**: *У бюджеті на 1998 рік закладено 16 млн. ієн для покупки фотознімків цієї території з космосу (СП. – 1998. – №1).*
16. Порушення правила написання іншомовних слів, згідно з яким у загальних назвах літери, що позначають приголосні, звичайно не подвоюються, а в географічних, особових та інших власних назвах ці подвоєні літери зберігаються: *У той же час в порівнянні з іншими людьми, мені значно легше в силу моєї професії, адже музика є тим ілюзорним світом, в якому можна завжди сховатися від реальності (МТ. – 1999. – №9–10); Й.Сабо: “Андора? Це, здається,десь біля Китаю” (СП. – 1998. – №2).*

17. Неврахування особливостей використання буквосполучення **-нн-** у прикметниках та в похідних від них іменниках і прислівниках: *А ось на шекспірівського "Короля Ліра" у виконанні київського театру ім. І.Франка потрапити бажало незчислене число театралів* (Е. – 1997. – №48); *Наслідки цієї ДТП могли бути незрівняно страшнішими* (ТП. – 1998. – №1).
18. Порушення правила подвоєння літер, що позначають приголосні, за їх збігу в складних словах та на стикові морфем: *Нарешті дозволяють зайти на прийом представникам страйкому, які, власне, і запросили кореспондента* (СП. – 1998. – №4).
19. Порушення правила, згідно з яким префікс **з** перед глухими приголосними **к, п, т, ф, х** перетворюється на **с**: *Справжня, не зфальшована популярність виконавця* (МТ. – 1999. – №9–10); *Виявляється, відкриттям для нас усіх стали "Ігрушки" – один в один зкалькований з московської попси проект!* (ПіК. – 2000. – №1. – С.53).
20. Неврахування відмінності у відтворенні на письмі груп приголосних, тих, у яких відбувається спрощення, і тих (іншомовних), у яких спрощення не відбувається: *Крім того, вона чергуватиметься з іще однією новинкою "1+1" – передачею Константина Хотіна (перейшов сюди з інформагенства "REUTER")* (СП. – 1998. – №13).
21. Порушення правил чергування звуків, зокрема змін у групах приголосних: *Відповіді на будь-які запитання (типу, де лежить позаторічний сніг), виготовлення різних талісманів...* (ТП. – 1998. – №5).
22. Порушення норм правопису іншомовних (слов'янських і неслов'янських) прізвищ: *Уролях: М.Державін, Т.Догілева, Т.Васільєва* (П. – 2000. – 6 січня).
23. Порушення правил уживання апострофа в українських та іншомовних словах, у власних іменах і назвах: *А зовнішній вигляд дівчат формують модельєр по зачісках Вячеслав Дюдєнко та стиліст Ірина Дюдєнко* (МТ. – 1999. – №9–10); *Анімаційна версія відомої книги Анни С'юелл, що є і радісними, і сумними мемуарами видатного коня* (П. – 1997. – 26 грудня); *Наступного дня після появи в Україні двох парламентів, тобто в суботу, Мінюст офіційним вердиктом визнав правомірним рішення більшості про зняття Олександра Ткаченка з посади голови ВР* (ПіК. – 2000. – №3. – С.10).
24. Порушення правил уживання м'якого знака: *Провідник вважає себе ледь не господарем вагона і прискипується з найменшої причини* (Е. – 1998. – №27).

25. Сплутування форм відмінюваних і невідмінюваних іменників – прізвищ українських та іншомовних: *Усім уже набридли виправдовування Йожефа Саба на тему “квадратного” м’яча, нерівного поля і ще там чогось* (Е. – 1999. – №46); *Тож якщо до праці команди, сформованої по вищому гатунку, додати організаційні здібності Дорошенко, його кришталево чисту репутацію, зв’язки та вміння підтримувати добрі стосунки з колегами-продюсерами, залишається лише резюмувати: “Капучіно” з настільки серйозною групою підтримки просто приречені на успіх* (МТ. – 1999. – №9–10).
26. Порушення правила відмінювання іменників II відміни, згідно з яким прізвища – іменники чоловічого роду твердої групи на -ов, -ев (-єв), -ів (-їв), -ин, ін (-їн) – мають в орудному відмінку закінчення -им; закінчення -ом мають лише неслов’янські прізвища: *Скільки коштує демократія, або ХТО ТЕБЕ ЛЕНІНОМ, ТИ ЙОГО ЗАЛІКОВКОЮ* (ЗН. – 1998. – №1).
27. Неврахування правописних норм у вживанні іменників – імен по батькові: *Батько, Олександр Леонтієвич, працював столярем-модельником, мати, Ганна Євдокимівна, вела домашнє господарство* (ПіК. – 1999. – №25. – С.13).
28. Сплутування різних відмінкових закінчень власних імен – іменників I відміни м’якої групи (наприклад, -єю і -єю в О.в.): *Олександр влаштував зустріч зі своїми доньками Анєю та Аліною* (МТ. – 1999. – №9–10).
29. Нерозрізнення іменників II відміни та подібних до них невідмінюваних іменників: *Стара львівська брама, тяжко зітхнувши, випустила на світ літнього пана у блаженькому пальто та гостроносих лакованих мештах* (ЕН. – 1998. – №40).
30. Помилкове визначення групи іменників II відміни на -р: *Щурі пустелі* (П. – 1999. – 29 квітня); *Щурі наступають* (Е. – 1999. – №39).
31. Сплутування закінчень (-а, -я та -у, -ю) в родовому відмінку однини іменників чоловічого роду II відміни: *Зі Львова до Пекіну* (П. – 1999. – 5 серпня); *У Вас немає часу для відвідування салонів краси, сеансів масажу, аеробіки або шейпінга?...* (ЛЛ. – 1998. – №1).
32. Сплутування закінчень (-ів, -їв та нульового закінчення) в родовому відмінку множини іменників чоловічого роду II відміни: *Походив, подивився, заходить у казарму до солдат* (СП. – 1998. – №3).
33. Неврахування правила, відповідно до якого в разі вживання поряд кількох іменників чоловічого роду у формі давального відмінка однини для уникнення одноманітних відмінкових закінчень треба чер-

гувати **-ові, -еві (-єві)** з **-у (-ю)**: *Діти отримали можливість не лише співчувати головному герою – хлопчику Бастіану, який намагається врятувати країну Фантазію та її принцесу від Усепоглинаючої Порожнечі, а й відчувати себе співучасниками подій* (Т. – 1998. – №2).

34. Помилки, пов'язані з порушенням правил творення форм ступенів порівняння прикметників: *Одне з самих болючих питань, що мучить українську політику майже з часів перебудови, – питання доцільності і ціни компромісів* (Д. – 1998. – 18 вересня).
35. Помилки, пов'язані з неправильним визначенням групи прикметника: *Це природньо – у кого більше грошей, той і замовляє рекламу* (СП. – 1998. – №1).
36. Порушення правил відмінювання кількісних числівників: *Близько дев'яносто відсотків статуеток "Gramy" опинилося в руках прекрасної половини зіркового Олімпу* (ЕН. – 1999. – №8).
37. Помилки у визначенні форми порядкових числівників: *І все ж, порівняно з 1993-94-ми, кількість заражень скоротилась удвічі* (ПіК. – 1999. – №31. – С.22).
38. Неврахування особливостей змін приголосних у дієсловах, дієприкметниках і віддієслівних іменниках: *Депутати заваджають Кучмі керувати державою* (СП. – 1999. – №30).
39. Неправильне визначення дієвідміни: *Сьогодні ж складається враження, що працівники Шевченківського райвідділу міліції такої дружної реакції медіа не чекали* (ТП. – 1997. – №1).

5. Типові орфоепічні помилки:

Помилки у вимові звуків і звукосполучень

1. Вимова в іншомовних словах [jy] або пом'якшеного приголосного перед [y]: *[ж'ур'ї]* (М. – 2000. – 20 квітня); *[парф'юмер'їа]* (М. – 2000. – 4 травня).
2. Вимова пом'якшеного [к'] перед [и] або й [і] замість [и]: *[К'їїєф]* (Прогноз погоди // УТ-1. – 2000. – 5 травня); *[починаєц':а з казк'ї]* (УТН // УТ-1. – 2000. – 19 травня).
3. Вимова [ж] чи [з] замість [дж] і, навпаки, [дж] замість [ж]: *[приїзжају]* (СТБ. – 2000. – 6 травня); *[заваджајут']* (ЛТБ. – 2000. – 5 травня); *[сажаје]* (1+1. – 2000. – 4 травня).
4. Вимова двох звуків [д] і [з] замість одного [дз] та [д] і [ж] замість одного [дж]: *[дзига]* (М. – 2000. – 19 травня); *[джерела]* (ICTV. – 2000. – 18 травня).
5. Вимова звука [о] наближено до [а] під впливом російської мови:

- [водо^апостачан':а] (1+1. – 2000. – 14 травня).
6. Вимова м'яких зубних приголосних [з'], [ц'], [с'] наближено до шиплячих [ж], [ч], [ш] під впливом польської мови: [м'іс'шкuj] (ЛТБ. – 2000. – 22 травня).
 7. Вимова твердих [с], [л] перед пом'якшеними, м'якими приголосними: [кав'і "Галц'і"] (ЛХ. – 2000. – 20 квітня); [п'існ'а] (РЛ. – 2000. – 20 квітня).
 8. Оглушення дзвінких приголосних у кінці префіксів (навіть за повільного темпу мовлення): [беспредметниї] (СТБ. – 2000. – 15 травня); [п'ітприїємниц'киї] (УТ-1. – 2000. – 29 травня).
 9. Оглушення дзвінких приголосних перед глухими приголосними чи в кінці слів: [касковіј с'в'іт] (Інтер. – 2000. – 19 травня).
 10. Вимова нескладового [ў] наближено до [ф]: [другого жов^фтн'а минулого року] (ТСН // 1+1. – 2000. – 19 травня).
 11. Вимова двох приголосних замість подовженого приголосного: [виконан'н'а держайного замоўлен'н'а] (РН. – 2000. – 19 травня).
 12. Тверда вимова [ц] в кінці слова чи перед [і], а також у числівниках у складі -цять [ц'ат']: [пал'ци] (ІСТV. – 2000. – 22 травня); [ол'івец] (1+1. – 2000. – 4 травня); [дванадцат'] (ЛТБ. – 2000. – 20 квітня).
 13. Вимова редукованих голосних під впливом російської мови: [мьлодиї] (Інтер. – 2000. – 14 травня).
 14. Вимова м'якого [р'] в кінці слова і складу: [Хар'к'ів^ф] (Інтер. – 2000. – 22 травня); [кобзар'] (ІСТV. – 2000. – 22 травня).
 15. Вимова м'яких шиплячих: [ж'ит':а] (СТБ. – 2000. – 11 травня), [Б'іловез'ка Пуш'ч'а] (СТБ. – 2000. – 27 травня).
 16. М'яка вимова приголосних перед [е]: [ас'ен'ізац'іја] (СТБ. – 2000. – 20 квітня); [Л'ен'ін] (1+1. – 2000. – 22 квітня).
 17. Сплутування вимови звукосполучення [хв] і звука [ф]: [телехвон] (УТ-1. – 2000. – 17 травня); [фил'а свободи] (ЛТБ. – 2000. – 13 квітня).
 18. Неврахування у вимові чергування та спрощення в сполученнях приголосних звуків (зокрема, того, що [жц'], [шц'], [чц'], [т'ц'], [здц'], [стц'], [т'с'а], [шс'а], [жс'а], [чс'а] вимовляються відповідно як [з'ц'], [с'ц'], [ц':], [ц':], [з'ц'], [с'ц'], [ц':а], [с':а], [з'с'а], [ц':а]): [п'іклужет'с'а про непоўноспраўних] (ЛТБ. – 2000. – 15 травня); [ц'іј комашц'іј] (СТБ. – 2000. – 16 травня).
 19. Сплутування вимови звуків [г'] і [г]: [газета] (ЛТБ. – 2000. – 13 квітня); [дзига] (ЛТБ. – 2000. – 22 травня).

20. Вимова під впливом російської мови [и] замість [і] після префікса, який закінчується на приголосний, чи на початку слова після попереднього слова з кінцевим приголосним звуком: *[в Израїл'і]* (СТБ. – 2000. – 23 травня); *[безимен:у]* (СТБ. – 2000. – 28 травня).
21. М'яка вимова губних приголосних [б], [п], [в], [м], [ф] в кінці слова або в кінці складу: *[в'їдв'їдали верф']* (1+1. – 2000. – 27 березня); *[степ']* (ICTV. – 2000. – 3 квітня).

Типові акцентуаційні помилки

1. Незнання відмінностей в українському і в російському наголошуванні дієслівних форм минулого часу: *напілася, сприйняв, прийняв, розпочало* (РЛ. – 1998. – 28 вересня).
2. Наголошування дієслівних форм майбутнього часу за нормами російської акцентуації: *знайдете, прийдете* (ЛХ. – 1997. – 25 грудня).
3. Діалектне наголошування дієслівних форм: *розкажу, що було* (РЛ. – 1996. – 3 січня); *не повезло* (РЛ. – 1996. – 14 лютого); *внести, живете* (РЛ. – 1996. – 14 лютого).
4. Просторічне наголошування прикметників як вияв незнання акцентуаційної норми: *черго́вий, експертний, опто́ва, народногоспо́дарський* (РЛ. – 1996. – 17 січня); *ва́ловий* (ЛТБ. – 2000. – 21 квітня), *житло́вий* (ЛХ. – 1998. – 12 вересня); *ле́гкий, блі́зький, порядко́вий* (РЛ. – 1996. – 22 лютого); *ринко́вий* (РЛ. – 1996. – 17 січня); *фірмо́вий, ко́рисний* (ЛХ. – 1998. – 30 серпня); *пода́тковий* (ЛТБ. – 2000. – 2 червня).
5. Нехтування особливостями наголошування іменників у однині й у множині: *“Золоті сторі́нки”, ці суперзі́рки* (РЛ. – 1995. – 18 листопада); *пока́зники, по́милки* (РЛ. – 1995. – 30 грудня); *три показни́ку* (ЛХ. – 1997. – 5 червня); *Бо́ги теж мужи́ки* (СТБ. – 2003. – 9 лютого).
6. Помилкове наголошування іменників під впливом російської мови та просторічної стихії: *ката́лог “Отто”, приє́днання до Ра́ди Євро́пи, в першо́му чі́танні, менеджме́нт* (РЛ. – 1995. – 17 листопада); *газопро́води, ві́моги, інду́стрія* (ЛХ. – 1998. – 29 вересня); *диспа́нсер, тижневи́к, сере́діна* (ЛХ. – 1998. – 29 вересня); *експерт, житло́, ру́сло, панде́мія, некро́лог* (РЛ. – 1996. – 5 лютого); *глядач, дріб'язо́к, гуртожи́ток* (ЛХ. – 1998. – 2 вересня); *позна́чка, дрова́, коне́й* (РЛ. – 1995. – 15 листопада); *в ро́лях, не́нависсть, псевдо́нім* (РЛ. – 1995. – 12 грудня); *спина́* (УТ-1. – 2000. – 4 червня); *те́чія* (РЛ. – 2000. – 25 січня); *Я і рабська́ спина́, я і хли́ст* (ЕІ. Кравчук. Альбом “Нічий”. – Надруковано в: Е. – 1998. – №7); *Шальки́ терезі́в*

(Футбол. Ретро-ліга // УТ-1. – 2000. – 21 травня); мережа (ТСН // 1+1. – 2002. – 9 липня).

7. Помилкове наголошування іншомовних власних імен і географічних назв: *Грета Гарбо, Сервантес* (РЛ. – 1996. – 12 лютого); *Рейк'явік* (ЛХ. – 1997. – 22 жовтня).
8. Ненормативне наголошування числівника "один" у непрямих відмінках: *одного з перших* (ЛХ. – 1998. – 15 вересня).
9. Нехтування особливостями наголошування деяких означальних і вказівних займенників у непрямих відмінках з прийменником і без прийменника: *всього, тому, того, цього, у всьому світі* (РЛ. – 1996. – 3 березня).
10. Помилкове наголошування прислівників: *водночас, передовсім* (РЛ. – 1996. – 5 січня); *водночас* (РЛ. – 1996. – 25 лютого); *всередину, зсередини* (ЛХ. – 1998. – 18 серпня); *впереміш, врізнобіч* (РЛ. – 1998. – 18 серпня); *врозріз* (РЛ. – 1998. – 5 вересня).

6. Типові пунктуаційні помилки в журналістських текстах:

1. Нерозрізнення розповідного, питального й окличного (спонукального) речень: *Яким чином ви проводили це певною мірою сенсаційне дослідження, результати, без сумніву, цікавлять кожну жінку?* (Е. – 1998. – №13).
2. Порушення правила, згідно з яким між підметом і присудком на місці інтонаційної паузи кома не ставиться: *Відкриття в нашому театрі камерної сцени, дасть можливість ставити саме елітарні п'єси* (П. – 1997. – 26 грудня).
3. Порушення норм, згідно з якими визначають випадки, що в них треба ставити тире між підметом і присудком (між групою підмета й групою присудка): *Ситуація, – майже як у Шекспіра* (П. – 1997. – 12 грудня).
4. Порушення правил, за якими визначають, коли треба ставити кому, тире, двокрапку при однорідних членах речення, зокрема за наявності при них узагальнювального члена: *Тут з позиції вільного чоловіка, вільного автора, який нічого не боїться, – ні цензури, ні утиску і може писати собі, що хоче, проглядаю свій і мого покоління шлях – у загальному світовому контексті* (ВЗ. – 1997. – 24 грудня).
5. Порушення правил відокремлення узгоджених поширених означень: *Цілком можливо, що потрапивши в умови аналогічні тим, у яких опинились чеченці, українська еліта могла б дійти згоди, знайти та усвідомити національний інтерес, згуртувати націю* (СП. – 1998. – №1).

6. Порушення правил відокремлення поширених і непоширених прикладок: *Отже, нам глядачам залишається набратися терпіння* (ТП. – 1998. – №5).
7. Порушення правил відокремлення додатків, сплутування їх зі вставними словами тощо; використання для відокремлення додатків та вставних слів замість коми інших розділових знаків: *Асоціація оголосила, разом із презентацією довгострокової програми “Безпека та якість алкогольних і тютюнових виробів на ринку України”, рішучу війну тінювикам цього надзвичайно прибуткового бізнесу* (Д. – 2000. – 15 січня).
8. Порушення правил відокремлення обставин, виражених дієприслівниками та дієприслівниковими зворотами: *Прем’єр Валерій Пустошойтенко в Москві, у Білому Домі бив себе в груди, бажаючи Віктора Черномирдіна, пробачити українську заборгованість за російський газ* (ПіК. – 2000. – №1. – С.8).
9. Невідокремлення уточнювальних обставин: *23 грудня о 13-й годині в лісі поблизу Кам’янки-Бузької правоохоронці викопали два напіврозкладені трупи мужчин, що знаходились у землі майже вісім місяців* (П. – 1997. – 26 грудня).
10. Коми при обставинах, які не є відокремленими; коми при будь-яких обставинах, поставлені тільки для того, щоб відокремити ці обставини від інших членів речення, навіть коли автор не має спеціальної стилістичної мети і жодних нормативних підстав: *Згодом “поєдинки” інвалідів з лікарями, після усних та письмових скарг до численних вищих інстанцій, закінчуються багатоступеневим службовим розслідуванням з традиційною роздачею доган* (ЛЕ. – 1998. – 3–4 лютого).
11. Помилки у відокремленні вставних слів: *Може для “Hi Fi” київський ПК КПІ і вважався чимось на зразок сільського клубу?* (МТ. – 1999. – №9–10).
12. Сплутування **проте** як вставного слова і **проте** як протиставного сполучника: *Посідаючи рідкісну вроджену інтелігентність, не вміла проте читати* (П. – 1997. – 16 грудня).
13. Порушення правила, згідно з яким сполучник **а**, коли він належить до вставного слова (тоді він виконує функцію частки), комою не відокремлюється (**а може**): *Можливо, тому що час виступу групи припав на сам пік залікової сесії студентів університету, а, може, негативно вплинула слаба реклама акції, але цю акцію можна*

вважати найменш популярним виступом іноземної танцювальної групи в Західній Україні (СП. – 1998. – №1).

14. Помилки у відокремленні частин (“речень”), що входять до складу складносурядного речення: *На гітарі я почав грати досить пізно. Моїми першими інструментами були скрипка та альт. У сімнадцять років несподівано прикипів до неї. Давній друг нашої родини, Віктор Морозов позичив у барда Андрія Панчишина напіврозбиту “Кремону” і мене раптом як прорвало (Т. – 1998. – №5); Хлопець залишався з бабусею і я мала його вчити (Т. – 1998. – №4).*
15. Порушення правила, згідно з яким у складносурядному реченні з єднальним сполучником, коли у частин цього речення є спільне повнозначне слово або спільне підрядне чи головне речення, кома перед зазначеним сполучником не ставиться: *Прем’єр доклався до переобрання Леоніда Кучми, а глава держави, в свою чергу, не втомлюється повторювати, що економічна ситуація в Україні стабілізувалася, і навіть намічається певний підйом (ПіК. – 1999. – №33. – С.6).*
16. Помилки у відокремленні в складнопідрядному реченні підрядних речень від головних і від інших підрядних: *Однак, жодна посадова особа до якої за коментарем звертався “Поступ” (окрім Володимира Сало, звісно) хоч і чула про це звільнення та документів в очі не бачила (П. – 1999. – 20 травня).*
17. Помилкове визначення складових частин (“речень”) у структурі безсполучникового речення: *От біля нас сидить людина, яка там працює, я думаю краще нехай він скаже (ТП. – 1998. – №3).*
18. Неправильне встановлення логічних зв’язків у складному безсполучниковому реченні й унаслідок цього використання не тих розділових знаків (тире замість двокрапки і навпаки): *Ніхто не вередує, тому що розуміє – те, чому вони навчаються сьогодні, знадобиться їм завтра (МТ. – 1999. – №9–10).*
19. Помилки у використанні розділових знаків при прямій мові: *“Я вину ватець приїзду пані Клінтонової до Львова” – зізнався у розмові зі мною Степан Ярошук (ТП. – 1998. – №2)¹.*

¹ Про типові помилки в мовностилістичному використанні лексичних і фразеологічних, морфологічних, синтаксичних засобів див. у посібниках: Капелюшний А.О. Практична стилістика української мови: Навчальний посібник. – Львів: ПАІС, 2001. – 224 с.; Капелюшний А.О. Девіатологія мас-медіа: Практикум. – Львів: ПАІС, 2000. – 208 с.; Капелюшний А.О. Стилістика. Редагування журналістських текстів: Практичні заняття (Навчальний посібник з курсів: “Практична стилістика української мови”, “Стилістика тексту”, “Редагування в ЗМІ”). – Львів: ПАІС, 2003. – 544 с.

Питання для самоперевірки

1. Медіасофія й медіапрагматика. Мова засобів масової інформації. Місце медіалінгвістики в системі наук про ЗМІ.
2. Вимоги до мови преси, телебачення й радіо.
3. Редакторський аналіз мовностилістичних особливостей тексту в ЗМІ.
4. Практика слововживання в сучасних українських ЗМІ та завдання редактора.
5. Залежність мовностилістичних особливостей тексту від специфіки засобу масової інформації, від жанру твору, від типу видання, від мовного оточення автора.
6. Типові помилки в мові ЗМІ. Причини їх виникнення та способи уникнення.
7. Використання словників та довідників у праці редактора.

Практичні завдання

Завдання 14. *Виявити відхилення від норм орфографії та ін. помилки. Внести відповідні виправлення в речення.*

А.

1. Декілька років тому київський клуб “Голлівуд” провів Перший Національний фестиваль еротичного танцю, у якому взяли участь 20 стриптизерок зі всієї України (СП. – 2003. – 20 березня).

2. Голова Координаційного комітету боротьби з корупцією і організованою злочинністю при президентові України Ольга Колінько мало не плачучи розповідала перед камерою, як президент Кучма турбувався про долю однієї родини (АГ. – 2003. – 12 червня).

3. Як Тобі зміни зсередини у Вищій лізі за останні кілька років? (П. – 2003. – 10 липня).

4. Народний депутат Олександр Мороз наполягає на тому, що рішення, ухвалене Конституційним Судом про можливу участь нинішнього Президента України Леоніда Кучми в президентських виборах 2004 року – юридичний абсурд... СПУ вважає також, що Конституційний суд перебуває у повній залежності від влади (АГ. – 2004. – 21 січня).

5. Якщо ж голова Верховного Суду не зможе виконувати ці обов'язки, то вони покладаються на голову Верховної Ради (П. – 2004. – 1 березня).

6. У 1995 році вона [Наталка Могилевська] перемогла на міжнародному фестивалі мистецтв “Слов'янський Базар” у Вітебську (СП. – 2004. – 25 березня).

7. Щось оригінальне для жінки на День народження! (СП. – 2004. – 8 квітня).

8. Один із найвпливовіших українців, “неофіційний” зять Леоніда Кучми [Віктор Пінчук], володіє доволі потужним медіа-холдингом (ВЗ. – 2003. – 13 лютого).

9. Скільки відрахував медіа-магнат [Віктор Пінчук] за “Новий” – таємниця (ВЗ. – 2003. – 13 лютого).

10. Микола Томенко пояснив й інші медіа-розклади в Україні (ВЗ. – 2003. – 13 лютого).

11. На Парламентській Асамблеї Ради Європи в Страсбурзі, окрім українського медіа-простору, добряче дісталось й італійцям (ВЗ. – 2003. – 13 лютого).

12. На Апеннінах є свій медіа-олігарх – Сільвіо Берлусконі, прем'єр-міністр Італії (ВЗ. – 2003. – 13 лютого).

13. До речі, анекдот вдало продемонстрував псевдо-релігійність багатьох учорашніх атеїстів та борців із “опіумом для народу” (АГ. – 2003. – 13 березня).

14. Полягає [метод списування] у використанні невеликого радіоприймача, діапазону УКВ, з маленькими навушниками, і передавача, який можна легко купити на будь-якому радіо-ринку (Х. – 2003. – №2. – С.9).

15. Тетяна Горячова (Україна), Маріелос Монзон (Гватемала), Анне Гарелс (США) і Магдалена Руїс Гіназу (Аргентина) отримали нагороду “За відвагу” Міжнародної жіночої медіа фундації (IWMF), яка розташована в США (СП. – 2003. – 15 травня).

16. Приз “за відвагу” засновано в 1990 році, щоб вшанувати жінок журналістів, які демонструють надзвичайну сміливість під час виконання свого професійного обов'язку (СП. – 2003. – 15 травня).

17. А в періоди активізації виступів опозиції та жорстокішого контролю за діяльністю загальноукраїнських ЗМІ саме інтернет-видання, якот: “Українська правда”, ForUm – ставали чи не єдиними джерелами поруч із інформ-агенціями (повідомлення яких, на відміну від інтернет-видань, є платними) основним джерелом [так у тексті – А.К.] отримання об'єктивної інформації (ЛГ. – 2003. – 3 липня).

18. Зате ціни там справді, як в Лунапарку: починаючи від 5 гривень (СП. – 2003. – 14 серпня).

19. На площі Міцкевича лунали звуки африканського там-таму, голоси співців, бренькіт гітари (П. – 2003. – 21 серпня).

20. Прима російської естради Алла Пугачова та відомий шоу-мен Дмитро Нагієв планують розпочати спільний проект (СП. – 2003. – 21 серпня).

Б.

1. Однак про плани прими та шоу-мена можна судити за останнім дітищем Нагієва – за “Еротиконом” (СП. – 2003. – 21 серпня).

2. Відповідно, Януковичеві залишається лише запропонувати щось реальне Тигипкові й іншим дніпропетровським, отримати ще й їхню медіа-імперію і сподіватися на адмінресурс і на помилки Ющенка (П. – 2003. – 28 серпня).

3. Звичайно, принципово це не вплине на ситуацію в медіа-просторі України (ВЗ. – 2004. – 18 березня).

4. Але до Сердючки всі шоу-мени пародіювали відомих естрадних виконавців (АГ. – 2004. – 24 березня).

5. Вдруге я полетів у 1974-му році – з борт-інженером Артюхіним (ВЗ. – 2004. – 8 квітня).

6. Під час гастрольного туру містами Західної України мега-зірка російської естради Алла Пугачова постила і поводитися напрочуд скромно (Е. – 2004. – 1 квітня).

7. Теперішні п'ятнадцять відсотків плюс гроші, плюс медіа-ресурс, плюс адмінресурс (П. – 2004. – 22 квітня).

8. На дільниці №32, де був я, опів на десяту вечора з 950 голосів 550 набирає Балоба, 270 – Нусер (АГ. – 2004. – 21 квітня).

9. Та, видно, за рік наша естрада оклигала, і цього року пір'їнки роздаватимуть найкращим шоу-менам та шоу-вумен за творчі досягнення (АГ. – 2004. – 21 квітня).

10. А в медіа-сфері назріває черговий скандал (АГ. – 2004. – 21 квітня).

11. На Хмельниччині вже з'явилося перекоти-поле – рослина, ареалом, якої є степ (АГ. – 2004. – 21 квітня).

12. На конкурсі вона [Ірина Маркелова] одразу стала лідером і завоювала публіку з-півоберта лише своєю появою (АГ. – 2004. – 21 квітня).

13. Свого часу журнал “Кореспондент” подавав інформацію, що до медіа-холдингу В.Пінчука належать телевізійні канали ICTV, СТБ, Новий Канал, М1, 11 канал (Дніпропетровськ), газета “Факти и Коментарии” (СП. – 2004. – 22 квітня).

14. Всі ці надії розтанули першого лютого о дев'ятій годині ранку за східно-американським часом (ДТ. – 2003. – 8 лютого).

15. Саме таку сюр-політичну версію обговорювали політики цього тижня (ПіК. – 2003. – №7. – С.9).

16. Із пост-радянських президентів, крім Кучми, в цьому форумі бере участь лише президент Молдови Володимир Воронін (ЛГ. – 2003. – 23 травня).

17. Чомусь керівники паспортних служб говорять, що це диверсія загально-національного масштабу! (АГ. – 2003. – 29 травня).

18. Закон передбачає запровадження трьохступеневої системи пенсійного забезпечення (П. – 2003. – 10 липня).

19. Освітянина звинувачували в отриманні 1600 гривень хабара від жінки, яка нібито дала йому ці гроші за вступ сина у коледж “Західно-Український колегіум” (АГ. – 2003. – 21 серпня).

20. У 35-ти градусну спеку я врешті добралась у цю глухомань (Е. – 2003. – 28 серпня).

В.

1. Мені хотілося б вийти на світовий рівень, підписати контракт зі справді всесвітньо-відомим рекорд-лейблом (СП. – 2004. – 29 січня).

2. В Галичині лефевристи відправляють Літургію церковно-слов'янською мовою (ЛГ. – 2004. – 12 лютого).

3. Вибрали дружині супер еротичну білизну найбільшого розміру (СП. – 2004. – 8 квітня).

4. Відчувається тиск з боку певних політичних сил, які хочуть перевести справу загально-кримінального характеру в політичну площину (АГ. – 2004. – 28 квітня).

5. Останні домовленості з прем'єром Кас'яновим (щодо українських труб чи вітчизняної карамелі) вказують на можливість успішно діяти на користь України у сфері політико-економічних інтересів Росії (ЛГ. – 2003. – 13 березня).

6. Отже, успіх або провал екологічного бойовика “Сахара”, де разом з Пенелопею [Крус] виступить Метью Макконахью, дуже важливий для Пенелопи (СП. – 2004. – 29 січня).

7. За його словами, з цією метою мініюст проведе службові розслідування (П. – 2004. – 1 березня).

8. Зараз Вьяльцев перебуває в реанімації (ВЗ. – 2004. – 2 березня).

9. Три роки тому вона [Пенелопа Крус] зустрічалася з Крузом, зовсім нещодавно – з Метью Макконахью (колишнім бой-френдом Сандри Баллок). Звичайно ж, Макконахью ні популярністю, ані грошима з Крузом не зрівняється, але... (СП. – 2004. – 15 квітня).

10. Формується бажання знайти у своїй майбутній дружині маму (СП. – 2004. – 6 травня).

11. Але вкінці навчання всі твої гріхи згадуються в повному обсязі (Х. – 2003. – №2. – С.6).

12. Вони певні, що причиною розпадання корабля [“Колумбія”] стала пошкоджена термоізоляція на лівому крилі. Внаслідок цього розпечені

атмосферні гази проникли в середину конструкції (П. – 2003. – 8 травня).

13. Міліціонер-наїзник виходитиме на чергування напару з дружинником (АГ. – 2003. – 12 червня).

14. Але як по-правді, то не дуже ся генералові й хтіло до тої Канади (П. – 2003. – 3 липня).

15. Адже для артиста головне те, що відбувається у нього в середині (ВЗ. – 2003. – 3 липня).

16. На прикінці фільму [“Банди Нью-Йорка”], коли вибухнув бунт, ми бачимо, як корабель починає стрільбу по місту (СП. – 2003. – 31 липня).

17. Рослина любить сонце, тому коли воно світить найяскравіше, вона широко розкривається, а в ночі віткасник татаролистий ховає цвіт (ЛГ. – 2003. – 8 серпня).

18. Скільки анекдотів ходило, що, будьласка, запишіть мене в список, за мене там проголосують (П. – 2003. – 7 серпня).

19. Та, будьласка, в Молдову хай наші комуністи поїдуть і подивляться – там зараз ідуть місцеві вибори (П. – 2003. – 7 серпня).

20. Сам подарунок – відлита з чистого золота точна копія Т-34 – і досі зберігається в музеї Сталіна в грузинському містечку Горі набатьківщині Джугашвілі (ПіК. – 2003. – №30–31. – С.18).

Г.

1. Тоді було трохи похмурно (ПіК. – 2003. – №30–31. – С.58).

2. ...Пластикові вікна на сходовій клітці чомусь на глухо зацементовані (П. – 2003. – 28 серпня).

3. Але як по-правді, то я дуже за него переживаю (П. – 2003. – 30 жовтня).

4. Тебе в ночі можуть розбудити і повідомити про нештатну ситуацію, і ти миттєво формуєш адекватне проблемі управлінське рішення (П. – 2003. – 18 вересня).

5. Може мені що п'ять років крутити по телебаченню виступ Єльцина про призначення мене своїм наступником (АГ. – 2004. – 21 січня).

6. Чоловік їде на велосипеді у своє село. Спека, дорога в гору – замучився (СП. – 2004. – 12 лютого).

7. Ще 16% висловилися, що, якщо й друкувати еротичне фото, то лише в середині газети (СП. – 2004. – 15 квітня).

8. Україна має свою Службу безпеки, і вона мусіла знати наміри москалів. Мусіла! (АГ. – 2003. – 29 жовтня).

9. “Я оголосив себе монархом у Туркменістані і тому став позитте-

вим головою держави", – сказав Ніязов (АГ. – 2004. – 21 січня).

10. Сидить Чебурашка на кріслі, а Гена його стриже (СП. – 2004. – 22 січня).

11. У номінації "Кращий телефільм" переміг "Ідіот", а "Кращий серіал" – "Бригада" (режисер А.Сідоров) (ВГ. – 2004. – 6 лютого).

12. Лауреатом у номінації "Краща чоловіча роль" став Євген Міронов (ВГ. – 2004. – 6 лютого).

13. Надія Міхалкова готується до зйомок фільму "Утомлені сонцем-2" (СП. – 2004. – 12 лютого).

14. Секретар комітету Тетяна Кузнєцова повідомила, що такого роду порушення характерні для багатьох військкоматів Москви (СП. – 2004. – 22 квітня).

15. Потім ледь присядьте, тулобом трішки нагніться вперед, ступні не відривайте від підлоги (СП. – 2004. – 13 травня).

16. Гранітну плитку клала якась польська фірма, покриття з гонти – також польська фірма "Інтербал" (П. – 2004. – 29 січня).

17. Тай ставлення самої будівельної фірми аж ніяк не втішає (П. – 2003. – 28 серпня).

18. І вони жодних грошей від нього за ніби-то продані акції не отримували (АГ. – 2004. – 28 квітня).

19. І хтозна, який би підсумок приніс матч, якби "Селтік" не залишився в меншості (ЛГ. – 2003. – 23 травня).

20. Потрібно складати шлюбний контракт, у якому б обговорювалися усі його сторони, що б молоді люди почували себе впевненіше (СП. – 2004. – 6 травня).

Г.

1. Та, щоб там не казали, наші футболісти впродовж останніх хвилин другого тайму змусили добряче похвилюватися прихильників найтитулованішого українського клубу (СП. – 2004. – 6 травня).

2. Від того, як швидко ці українські гето перетворюються на інтелектуальні середовища, що формуватимуть художні смаки цілого суспільства [залежатиме розвиток української культури] (ПіК. – 2003. – №5. – С.32).

3. Її [винахідниці міні-спідниці Мері Квант] бутіки в Лондоні були місцем паломництва усіх столичних радикалів від моди (ПіК. – 2003. – №5. – С.44).

4. У 1969-му Квант закриває всі свої бутіки й "закриває" епоху міні-буму "першої хвилі" (ПіК. – 2003. – №5. – С.44).

5. Брюс Уїлліс схвалив повернення своєї дружини Демі Мур у кіно,

назвавши її красунею (TV–Е. – 2003. – №10. – С.4).

6. Це нашо́вхує “АГ” на думку, що або можновладці не впевнені у візиті російського царка, або ж свідомо мовчать, аби завчасно не сколихнути западенських ультрапатріотів, які з паскудними транспорантами з’їдуться звідусіль до Ужгорода (АГ. – 2003. – 8 травня).

7. Найцікавіше те, що тепер вони хочуть притягнути як свідка Біла Клінтона (П. – 2003. – 31 липня).

8. Спочатку (на 60 хвилині) сербський легонер Вукович, який був одним із найактивніших, реалізував штрафний удар (П. – 2003. – 7 серпня).

9. Задля “розігріву” старший групи піківських провокаторів провів показовий виступ на розі вул. Городецького і Хрещатика, легким рухом руки перетворивши власні брюки на елегантні бриджі (ПіК. – 2003. – №30–31. – С.57).

10. Один з місцевих тінейджерів, угледівши небачене видовище, почав шалено тиснути кнопки своєї мобілки й гукати в ефір до друзів: “Здоров був! Мерщій на Майдан: тут та-а-аке!..” (ПіК. – 2003. – №30–31. – С.59).

11. ЖЮСТІН ...На Уїмблдоні Жюстін порівняно з Сереною виглядала блідо (П. – 2003. – 23 жовтня).

12. Але я зазвичай танцював у кардебалеті (АГ. – 2003. – 15 жовтня).

13. Особливо це проявляється серед так званих тінейджерів, які ще не сформувалися як особистості (ВГ. – 2004. – 6 лютого).

14. Тінейджери починають прискіпливо вивчати одне одного, вишуквати недоліки, збиватися в групи (ВГ. – 2004. – 6 лютого).

15. Коли народжується писимізм? (П. – 2004. – 5 лютого).

16. Принаймні саме так діють ірландці, корсіканці, баски, таміли, палестинці, ісламські фундаменталісти та ін. (П. – 2004. – 12 лютого).

17. Плутарх, Локк, Монтеск’є, Вашингтон, Шевченко, Франко, Леся Українка... І коли він лише час має, аби все це читати? (П. – 2004. – 12 лютого).

18. Гарним подарунком завжди буде парфюмерія, букет квітів, побутова техніка (СП. – 2004. – 4 березня).

19. “Ні українському фашизму” – закликали двомовні флайєри [пунктуацію збережено] (ЛГ. – 2004. – 25 березня).

20. Стрітрейсінг має свої різновиди. Так, драгрейсінг – це коли на старт виходять дві машини і після сигналу стартера “пролітають” ділянку дороги завдовжки 402 метри (чверть милі) (П. – 2004. – 22 квітня).

Д.

1. Останнім часом популярності набирає дріфтинг (*drifting* – контрольований занос) (П. – 2004. – 22 квітня).
2. В одному з них провели зустріч два пуерториканці Джон Руїс та Френс Окендо (СП. – 2004. – 22 квітня).
3. Шити за допомогою дзьоба [папуга] Баджио навчився, копіюючи свого власника – 60-річного кравця Джека Терріто (ВЗ. – 2004. – 6 травня).
4. До цього я декілька разів знімався в епізодичних ролях й ця робота мені не сподобалася (СП. – 2004. – 22 січня).
5. Ісла Фішер відома в Австралії своїми ролями в серіалах: “Home and Away”, “Paradise Beach” і “Perth’s Bay City” (СП. – 2004. – 5 лютого).
6. Якщо лікар говорить, що у вас зі здоров’ям все гаразд, отже, ви у військоматі (СП. – 2004. – 22 квітня).
7. Якщо йому це вдасться, то після того, як 90-хвилине протистояння не виявить переможця, футболісти пробиватимуть пенальті (ЛГ. – 2004. – 29 квітня).
8. Під час останнього страйку освітян прийнято рішення страйку, що педагоги долучаться до процедури відкликання мера з посади (СП. – 2004. – 6 травня).
9. Життя Наомі Кемпбел вирує на всі сто (СП. – 2004. – 13 травня).
10. Цей аргумент жодного стосунку до вибору дати немає (ПіК. – 2003. – №5. – С.14).
11. На сьогодні влада немає ні єдиного кандидата, ні рейтингового політика, який би міг забезпечити більш ефективну позицію, ніж кандидатура нинішнього Президента (ВЗ. – 2004. – 8 січня).
12. Польща немає жодного стадіону, який би відповідав усім стандартам фінальної частини чемпіонату Європи-2012 (ЛГ. – 2003. – 18 вересня).
13. Минула година, а товариша не має (СП. – 2004. – 22 січня).
14. Проте, дуже часто у мене не має можливості нормально пообідати в ресторані (СП. – 2004. – 22 січня).
15. Фантасти не дарма написали стільки книжок про життя на інших планетах, описали не відомі нам позаземні цивілізації (Е. – 2004. – 6 лютого).
16. Сьогодні треба вибирати – нині не має проміжної позиції (СП. – 2004. – 11 березня).
17. Поп-діва відразу випускає кілька пісень, одна з яких непоступається своєю популярністю (СП. – 2004. – 25 березня).

18. “Карпатам” знову нещастить (СП. – 2004. – 6 травня).
19. Столичні футболісти доводити перевагу до двох голів особливо-го бажання немали (СП. – 2004. – 6 травня).
20. Вона п'яна, як чіп, й незрячим поглядом зелених очей дивиться у незкінченність (СП. – 2003. – 5 червня).

Е.

1. Ці клітки-попередники в суміші з цілком зформованими адипоцитами потім ввели в обидві молочні залози (СП. – 2004. – 12 лютого).
2. “Острожські читання” (Д. – 2003. – 14 жовтня).
3. Початком злету для юної співачки зі Львова Руслани Лижичко став “Слов'янський Базар-96”, де вона, виконавши класику Юрія Рибчинського “Ой летіли дикі гуси”, взяла Гран-Прі (СП. – 2004. – 20 травня).
4. Навесні 1998 року виходить перший компакт-диск Руслани Лижичко “Мить Весни”. Того ж року Руслана яскраво виступила на фестивалі “Таврійські Ігри” (СП. – 2004. – 20 травня).
5. Нью-Йорк (Сша) (Е. – 2004. – 17 червня).
6. Ми ненавидимо “МакДональдси” і не любимо Лукашенка (АГ. – 2004. – 6 жовтня).
7. Людина, що здобуває “Золотий М'яч”, найчастіше стає епохою в світовому футболі (АГ. – 2004. – 8 грудня).
8. Спеціально для прийому в УкрДомі першій леді до її коралово-помаранчевої вельветової сукні з музею “Платар” “орендували” золоту фібулу, якій 3 тисячі років (АГ. – 2005. – 26 січня).
9. Піком даного проекту став мега-кліп “Знаю я” (СП. – 2004. – 20 травня).
10. У вчорашньому номері газети “Сьогодні”, яку аналітики зараховують до медіа-холдингу “донецької групи”, до котрої, до речі, належить і Геннадій Васильєв, стверджують, що торік до редакції газети прийшов “такий собі Віталій...” (П. – 2004. – 24 червня).
11. Розмовляла Вероніка Маковій, медіа-центр “Розмай”, спеціально для “Львівської газети” (ЛГ. – 2004. – 7 жовтня).
12. Анекдот – річ не до кінця досліджена, він виникає і з меншої причини, але ця була гіпер-причиною (ЛГ. – 2004. – 30 вересня).
13. Все-таки львівських нехай і незалежних соціо-психологів можна назвати як завгодно: дослідниками громадської думки, соціологами, але аж ніяк не соціологією (АГ. – 2004. – 20 жовтня).
14. Цікаво, як будуть вести кампанію тоті наші два голови одної псевдо організації – Ромцьо Козак і Андрій буцім-Чорновіл (П. – 2004. – 12 серпня).

15. Четвірка спочатку жорстоко побила гендиректора ЛуАзу залізними прутами, палицями і просто ногами, а потім забрала документи (АГ. – 2004. – 25 серпня).

16. О.Мороз зустрінеться з представниками львівської преси, виступить на місцевому телебаченні, візьме участь у “прямій лінії” “Аргумент газети” (СП. – 2004. – 19 серпня).

17. Ефірне телемовлення в США вже зараз втрачає свої позиції, вважає медіа-магнат (СП. – 2004. – 21 жовтня).

18. І [відомий за] існуванням медіа-холдингу “Телеграф” (ТРК “Ера”, газета “Київський телеграф” й інтернет-проект “Версії”) (АГ. – 2004. – 22 грудня).

19. Чи потрібна будь-якій владі медіа-культура, котра не буде боятися цю владу критикувати? (АГ. – 2005. – 26 січня).

20. Головний редактор медіа-проекту “Телекритика” Наталя Лігачова закликає до люстрації медійників (АГ. – 2005. – 26 січня).

Є.

1. Справді, уже сьогодні сусідня Україна з майже 50-ти мільйонним населенням (яку Рада національної безпеки Буша так старанно ігнорувала, наївно доглядаючи за Путіним) являє собою контраст у двох головних сферах (СП. – 2004. – 23 вересня).

2. Одне з них втрапило у лацкан піджака прем'єра, від чого майже двохметрового зросту Янукович підтнувся і упав (АГ. – 2004. – 29 вересня).

3. Оточення Леоніда Кучми звільнило сумно відомого экс-міністра (П. – 2004. – 30 вересня).

4. “Засвітилися” цього разу психологи, а точніше Незалежний центр соціо-психологічних досліджень при Асоціації практикуючих психологів Львівської області (АГ. – 2004. – 20 жовтня).

5. Олімпійська чемпіонка Афін у кульовій стрільбі українка Олена Костевич не змогла пробитися до фінального турніру, в якому спортсменки стріляли з малокаліберного пістолета на 25-и метровій дистанції (П. – 2004. – 19 серпня).

6. Іспит у лікерогорілчаному технікумі (СП. – 2004. – 18 листопада).

7. Щойно записана річ “На першому місці”, яка взагалі-то є про любов і готується до скоро-очікуваного дебютника гурту, набула за нинішніх обставин й політичного відтінку (АГ. – 2004. – 8 грудня).

8. Також найбільшу тривогу зараз викликає збільшення кількості мишевидних гризунів (СП. – 2005. – 13 січня).

9. Владислав Сікорський прибув до Москви просити про повернення

Польщі західно-українських земель і Львова (ВЗ. – 2005. – 3 лютого).

10. Багатодітна мати Зоряна Блажевська, мешканка Жидачева у Львівській області назвала свого новонародженого сина Віктором в на честь прем'єр-міністра України, кандидата в президенти Віктора Януковича (СП. – 2004. – 19 серпня).

11. Якщо холодно на дворі, то домівки, незалежно від пори року, мають опалюватися (СП. – 2004. – 21 жовтня).

12. Вони всілі вирішити свої проблеми “локально” (СП. – 2004. – 21 жовтня).

13. А згодом ця хустинка з'являється ще не раз і в тому числі вкінці вистави (П. – 2004. – 18 листопада).

14. Ющенківці випередили донецьких і підібрали устократ виграшний колір (П. – 2004. – 23 грудня).

15. Проте змушений був від цього відмовитися через затримку віденського рейсу (П. – 2004. – 11 жовтня).

16. Вінницький мінуєт став піонером у запровадженні офіційної церемонії заручення (СП. – 2004. – 19 серпня).

17. Юрій Карпюк: Легку атлетику фінансують на 30% від необхідного (П. – 2005. – 13 січня).

18. У Голлівуді так робляться сівквели. В Україні так робляться статки (АГ. – 2004. – 2 червня).

19. Звичайно, ці прибутки поки що не можна порівняти з доходами сайтів, що продають популярні сингли (АГ. – 2004. – 30 червня).

20. “Круті дівчата” (Mean Girls, США, 2004 рік). Режисер Марк Вортс. У ролях: Ліндсей Лохан, Рейчел МакАдамс, Лейсі Чеберт, Аманда Сейфрід, Джонатан Беннет (АГ. – 2004. – 7 липня).

Ж.

1. Плани про зйомки сівквела “Основний інстинкт”, схоже, не реалізують через побутові труднощі (СП. – 2004. – 8 липня).

2. На американському ринку з'явився новий пікантний товар – штучна уріна для дослідів (СП. – 2004. – 23 вересня).

3. Цього вечора, зокрема, проходили змагання з бігу на 3000 м у степельчезерів (П. – 2004. – 26 серпня).

4. Пане Володимире, розтлумачте, у яких випадках результати екзіт-полу можуть різнитися від офіційних результатів виборів (АГ. – 2004. – 27 жовтня).

5. Традиційно екзіт-пол дає оперативну і чітку відповідь про характер перегонів і результат виборів (АГ. – 2004. – 27 жовтня).

6. Маючи досвід биття пик після двох серій “Чарльових ангелів” і

зустрівши на вулиці прикрого папараця, пані Діаз, не вагаючись ні хвилини, вкупі зі своїм бойфрендом Джастіном Тімберлейком почала кулачками захищати своє право на рівасу (П. – 2004. – 18 листопада).

7. У 2001 році Дженіфер Лав Х'юїт знялась разом з Сігурні Уївер в суперкомедії "Серцеїдки" (СП. – 2004. – 16 грудня).

8. Відбувається засідання страйкому, куди нікого з начальства не пускають (П. – 2004. – 2 вересня).

9. Возз'єднання чи розз'єднання? (Е. – 2004. – 28 жовтня).

10. Як зауважив інший активіст "Пори" Орест, новоутворений страйком боротиметься з ректорами тих закладів, які вдаватимуться до репресій щодо активних студентів (АГ. – 2004. – 10 листопада).

11. Мені подзвонили і сказали, що в такій то газеті є така стаття (СП. – 2004. – 26 серпня).

12. Наступною версією Писарчука стало твердження про те, що його ніби-то замовили депутати Львівської міськради (СП. – 2004. – 26 серпня).

13. Не має купейних, то є плацкартні, не має на основні поїзди, то є на додаткові (АГ. – 2004. – 7 липня).

14. Позичати гроші під Новий рік неможна, щоб весь наступний рік не бути у позиках (СП. – 2004. – 30 грудня).

15. Це я про інший бік порожності незалежності, про її сутнісну незаповненість (П. – 2004. – 26 серпня).

16. Вкрай неприємна історія із замахом на життя та вбивством, у якій з'являються щораз маститіші фігуранти, давно мусіла стати предметом ретельної уваги з боку правоохоронних органів (СП. – 2004. – 26 серпня).

17. А підстава для цього – вбити керівника штабу Тараса Чорновіла (АГ. – 2004. – 15 грудня).

18. На це парубок відповів: "Не треба. Зкиньте мене у прірву" (СП. – 2004. – 12 серпня).

19. Якщо вже й нова влада не зацікавлена в існуванні суперякісного медіа-продукту, то навіщо гроші вбухувати в радіо, яке мовить тільки в Інтернеті? (АГ. – 2005. – 23 лютого).

20. За портретами [В.Ющенка] приїжджають і жителі районів, оскільки у них такої продукції ще не має (АГ. – 2005. – 23 лютого).

3.

1. Віктор Ющенко, президент України, почесний голова партії "Нащодний Союз Наша Україна" (АГ. – 2005. – 9 березня).

2. Колишній глава Центрвиборчкому ще 26 грудня став ректором

Національної Одеської юридичної академії (ЛГ. – 2005. – 3 березня).

3. Живих предків Уільяма Шекспіра на Землі не залишилось (СП. – 2005. – 17 березня).

4. Це стверджує доктор біології Ірина Петрук, яка при Нью-Йоркському державному університеті провела дослідження, результати якого показали: українці є однією з небагатьох націй, яким не шкодять жодні продукти харчування (АГ. – 2005. – 20 квітня).

5. НСНУ і ВО “Батьківщина” значною мірою ототожнюють із лідерами – Президентом і прем’єр-міністром України (П. – 2005. – 21 квітня).

6. Я довго думав, що таке Донбас для донбасця. Друга мама? Мікро-всесвіт (багато шахтарів дійсно мало куди їздили за своє життя)? (АГ. – 2005. – 9 березня).

7. Активність Козака на регіональному медіа-ринку (ЛГ. – 2005. – 3 березня).

8. Це далеко не одне й теж (П. – 2005. – 31 березня).

9. Що десять хвилин в Україні комусь крадуть мобільний телефон (Е. – 2005. – 17 березня).

10. Але незважаючи ні на що все таки вийшов на поле і зіграв вирішальну роль у грі [пунктуацію збережено – А.К.] (СП. – 2005. – 17 березня).

11. Але так по-правді, то не можу ся надивувати нашій Феміді (П. – 2005. – 31 березня).

12. Я з роду не бачив жодного масона (АГ. – 2005. – 13 квітня).

13. Коваленка разом з УНА можна знайти на сайті Мінюсту у переліку офіційно зареєстрованих партій (П. – 2005. – 14 квітня).

14. Дуче Медведчук бє себе в груди і клянеться, що без Расєї нам не жити (П. – 2005. – 21 квітня).

15. Карло Чьямпі, президент Італії (П. – 2005. – 7 квітня).

16. За словами пана Москаля, МВС порушило проти Максима Курочкіна кримінальну справу з двох епізодів (ЛГ. – 2005. – 17 березня).

17. Три супермоделі – Наомі Кемпбел, Енджі Еверхарт і Данієла Пестова з’явилися в рекламі колекції нижньої білизни (СП. – 2005. – 24 березня).

18. “Міс конгеніальність”. Жанр: Екшн, комедія. У ролях: Бенджамін Братт, Майкл Кейн, Сандра Баллок, Хезер Барнс, Уільям Шетнер (СП. – 2005. – 31 березня).

19. У такому віці діти, на жаль, ще навіть не мріють читати, а тим паче Жюль Верна (П. – 2005. – 21 квітня).

20. Шіснадцятирічна Шарліз [Терон] вирушила до Італії, щоб спробувати себе (СП. – 2005. – 21 квітня).

Завдання 15. З'ясувати, на котрих словах стоїть правильний наголос? Виправити помилки.

А.

1. Факсимі́ле. 2. Ва́ловий. 3. Опто́вий. 4. Джи́нсовий. 5. Пода́тковий. 6. Однора́зовий. 7. Спи́на. 8. Колесо́. 9. При́йняти. 10. Чи́тання. 11. За́питання. 12. Ге́тьманський. 13. Взя́ла. 14. Фа́ховий. 15. Отама́н.

Б.

1. Знайде́те. 2. Су́дно. 3. Е́ксперт. 4. Диспа́нсер. 5. Ката́лог. 6. Жи́тло. 7. Ру́сло. 8. Некро́лог. 9. Позна́чка. 10. Гурто́житок. 11. Дри́б'язок. 12. Дрова́. 13. Водноча́с. 14. Ври́знобіч. 15. Передовсі́м.

В.

1. Середи́на. 2. Ко́рисний. 3. Показни́к. 4. Не́навість. 5. Псевдо́нім. 6. Панде́мія. 7. Мережа́. 8. Одно́го. 9. Черго́вий. 10. Народногоспо́дарський. 11. Ринко́вий. 12. Фірмо́вий. 13. Порядко́вий. 14. Ле́гкий. 15. Блізький.

Г.

1. Воднора́з. 2. Різнові́д. 3. Живе́те. 4. Ві́моги. 5. Внеси́ти. 6. Ви́разний. 7. Інду́стрія. 8. Ці по́милки. 9. В ро́лях. 10. Усьо́го. 11. Тижневи́к. 12. Гляда́ч. 13. Це́нтнер. 14. Коне́й. 15. Джере́ло.

Г.

1. Бо́втати. 2. Бо́ги. 3. Везе́те. 4. Ви́черпний. 5. Вірші́. 6. Я гово́рю. 7. Два голу́. 8. Бюрокра́тія. 9. У горо́ах. 10. Ве́рба. 11. Принце́са на горо́шині. 12. Деше́во. 13. Діюво́ий. 14. Добо́вий. 15. Ква́ртал.

Д.

1. Епіле́псія. 2. Жа́люзі. 3. Житло́вий. 4. Ці запі́ски. 5. Зірко́вий. 6. Зніту́тися. 7. Зовсі́м. 8. Знайду́ть. 9. Діа́лог. 10. Ка́учук. 11. Я кида́ю влучно́. 12. Наїжджена́ ко́лія. 13. Те́чія. 14. Коси́й по́гляд. 15. Краду́ть.

Е.

1. Кропива́. 2. Куліна́рія. 3. Ку́рятина. 4. Ку́хонний. 5. Ла́скавий. 6. Лі́кер. 7. Літопис. 8. Льодо́вий. 9. Медика́мент. 10. Мене́джмент. 11. Металу́ргія. 12. Напи́лася. 13. Насампе́ред. 14. Насере́дну. 15. Ста́рий.

Є.

1. Ненави́дити. 2. Не́сти. 3. Но́вий. 4. Дві нови́ни. 5. Оба́біч. 6. О́бруч. 7. О́знака. 8. Оле́нь. 9. Осо́ка. 10. Паралі́ч. 11. Па́ртер. 12. Пасту́. 13. Пе́репис. 14. Пере́січний. 15. Пересу́д.

Ж.

1. Пе́тля. 2. Плести́. 3. Подру́га. 4. На м'я́кій по́душці. 5. Позо́в до су́ду. 6. Помовча́ти. 7. Приспів. 8. При́ятель. 9. П'яни́ця. 10. Разо́м. 11. Раз по ра́з. 12. Ре́мiнь. 13. Решето́. 14. Роздри́бний. 15. Розма́х.

3.

1. Рґкопис. 2. Кілометр. 3. Сантіметр. 4. Сільськогосподарський.
5. Сороковій. 6. Страшний. 7. Твердий. 8. Знак терезів. 9. Товстий.
10. Фармація. 11. Фетиш. 12. У цигана. 13. У цілому. 14. Щипці. 15. Яр-
маркі.

Завдання 16. *Виявити відхилення від норм пунктуації та інші мовно-
стилістичні помилки. Виконати правку тексту.*

1. Цього разу його довели разом із шубою прямо до дверей гурто-
житку, і навіть через прохідну провели (Х. – 2003. – №2. – С.5).

2. Фактично ситуація така: три роки можна нічого не робити, і, вчи-
тись, виконуючи досить невеликий мінімум роботи (Х. – 2003. – №2. –
С.6).

3. Також хочу потрапити у великі країни, як-от Франція, Німеччина,
Британія, Іспанія (Е. – 2004. – 5 лютого).

4. І все б добре, та тільки гроші за оренду бізнесмени платити не
поспішали, і більше року годували Паньє обіцянками (ВВ. – 2004. –
20 лютого).

5. Грузин заходить в автобус і бачить дуже симпатичну англійку і
уважно дивиться на неї, не відводячи очей (СП. – 2004. – 8 квітня).

6. Крім того, у кожного з маніяків у дитинстві, чи в юності відбувало-
ся щось трагічне (СП. – 2004. – 8 квітня).

7. Тому не варто псувати собі настрій та стосунки в сім'ї, а також
копіювати ровесниць свого чоловіка в одязі, манері поведінки, або
тягти його на дискотеку, молодіжні вечірки (СП. – 2004. – 6 травня).

8. Вони як освічені люди просто дуже добре розуміли, з чим мають
справу, в них ілюзій щодо радянської держави не було (ЛГ. – 2004. –
8 квітня).

9. Він забрав свою поп-діву, після чого сцену зайняла колишня
“віагрівка”, а тепер затята рокерка, Альона Вінницька (АГ. – 2004. – 12
травня).

10. Саме тоді американський космічний корабель багаторазового
використання “Колумбія” при вході у щільні шари атмосфери над пів-
нічним Техасом, розвалився на висоті приблизно 60 кілометрів (ДТ. –
2003. – 8 лютого).

11. Його не можна стерти, як будь-яку інформацію в комп'ютері чи
розмазати, як болото на асфальті (Х. – 2003. – №2. – С.8).

12. Пам'ятним залишається липень минулого року, коли у францу-
зькому Ліоні, під час півфінального матчу Кубку конфедерацій проти

збірної Колумбії втратив свідомість, а згодом помер від серцевої недостатності, камерунський півзахисник Марк-Вів'єн Фое (СП. – 2004. – 29 січня).

13. Тобто, кошти скерували на розрахунковий рахунок Львівського хлібозаводу, як погашення заборгованості одного підприємця через хлібозаводом (СП. – 2004. – 29 січня).

14. Згодом, перевіркою встановили, що в платіжних дорученнях вказано про повернення пайового внеску (СП. – 2004. – 29 січня).

15. Однак, через певні зловживання окремих посадових осіб ЖБК, будівництво не завершено й досі (СП. – 2004. – 29 січня).

16. Через деякий час, городяни звернулися з прибутковими касовими ордерами до керівництва ЖБК аби з'ясувати подальшу долю своїх фінансів (СП. – 2004. – 29 січня).

17. Зараз прокуратура Львова головному бухгалтеру ЖБК інкримінує привласнення чужого майна, шляхом зловживання службовим становищем, й невдовзі суд винесе своє рішення (СП. – 2004. – 29 січня).

18. У свій час я отримав музичну освіту й до написання дисертації, іноді, підробляв музикантом (СП. – 2004. – 22 січня).

19. Зараз, Зореслава Ромовська перебуває у Києві (СП. – 2004. – 22 січня).

20. Не знайшовши товариша я поїхав додому (СП. – 2004. – 22 січня).

21. Зараз, вона також звикла до схожих речей (СП. – 2004. – 22 січня).

22. Тому, зваживши усі "за" і "проти" я вирішив, що моє місце на телебаченні, власне куди я й пішов (СП. – 2004. – 22 січня).

23. Зараз, щось починає налагоджуватися, а тоді були найважчі роки й професори, мої викладачі були "викинуті з життя" (СП. – 2004. – 22 січня).

24. Але те, що вони [стимулятори] попри тимчасовий ефект підточують організм – факт незаперечний (ВЗ. – 2004. – 29 січня).

25. Стомившись чекати справедливості Паньє здійснює, як виявилося, фатальну для себе помилку (ВВ. – 2004. – 20 лютого).

26. Саме тоталітарний режим, заради свого становлення і зміцнення, знищив мільйони українських селян голодом (СП. – 2004. – 19 лютого).

27. Випивши чарку, він поблід, позеленів і, ледве пошіптуючи запитав (СП. – 2004. – 4 березня).

28. У вівторок, 9 березня, мало відбутися друге судове засідання в цій справі, але через подане клопотання, її розгляд було призупинено (ЛГ. – 2004. – 11 березня).

29. Останнім часом я прочитав у пресі про те, що суд, з незрозумілих причин, залучив до справи [Лазаренка] як докази і плівки Мельниченка (ПіК. – 2004. – №12. – С.19–20).

30. Не можу повірити в те, що, формулюючи думку чи, висловлюючись модними фразами з телефільмів, малюючи психологічний образ маніяка як реакційну дестабілізуючу силу, він тим самим образив всіх без винятку мешканців Львова та тих, хто з цікавості чи виробничих потреб опинився того дня в місті (ЛГ. – 2004. – 8 квітня).

31. Іноді рішення про вбивство визріває за кілька хвилин, під впливом обставин (СП. – 2004. – 8 квітня).

32. Можливо, що самотійну гру, в разі провалу проекту Литвина, почнуть Олександр Зінченко чи Тарас Чорновіл (ЛГ. – 2004. – 22 квітня).

33. Після приїзду в Москву, Влад [Топалов із дуету “Smash”] почав виявляти до Насі [Стоцької] увагу: присвячував вірші, запрошував у дорогі ресторани, дарував подарунки (СП. – 2004. – 22 квітня).

34. Однак, львівські футболісти непогано вибудували оборонні редути, не дозволили київській машині набрати максимальних обертів (СП. – 2004. – 6 травня).

35. Засмутивши Тлумака, кияни зменшили тиск на ворота “Карпат”, тим самим, даючи можливість гостям розгорнути атакуючі дії (СП. – 2004. – 6 травня).

36. Спокуса проте велика (ДТ. – 2003. – 8 лютого).

37. Зазначу проте, що осінні акції протесту були наймасовішими за всю історію незалежності (ПіК. – 2003. – №5. – С.14).

38. І хто ж, цікаво, буде визначати важливість тих законів, га? Може так само народ? (П. – 2003. – 10 квітня).

39. Правда ніхто ніде не говорив, що Алексій – кадровий офіцер КДБ (П. – 2003. – 10 липня).

40. Викинь, викинь. Може це падло не помітить (СП. – 2004. – 29 січня).

41. Насправді ж, у платіжних дорученнях стояли реквізити Львівського хлібозаводу (СП. – 2004. – 29 січня).

42. Наталочко а хто ще з ним приходять? (СП. – 2004. – 22 січня).

43. Тобто, не має значення чи перебувала жінка з чоловіком у шлюбі та чи визнає батько власну дитину (СП. – 2004. – 22 січня).

44. Однак, виробники запевняють, що дослідну модель незабаром зменшать удвічі (СП. – 2004. – 22 січня).

45. Однак, я забронював номер у дорогому готелі (СП. – 2004. – 22 січня).

46. Однак, тоді у нашій країні все дуже швидко змінювалося (СП. – 2004. – 22 січня).

47. Однак, сам він заявляє, що ще не визначився щодо своєї участі в президентських виборах (ВВ. – 2004. – 20 лютого).

48. Тобто, від затвердження цього документа залежить розвиток політичної ситуації в період до президентських виборів (П. – 2004. – 1 березня).

49. За останні роки парламент декілька разів ухвалював закон про вибори. До того ж, у різних модифікаціях (П. – 2004. – 1 березня).

50. Чоловікам як і жінкам подобаються подарунки, але вони відрізняються [так у тексті – А.К.] (СП. – 2004. – 15 квітня).

51. Навіть тепер, коли Крістіні Агілері 22 роки, і вона стала відомою співачкою, відзначеною вже двома нагородами престижної премії Grammy, поп-зірка, за її власним визнанням, відчуває часом дивовижні приступи паніки і страху (СП. – 2003. – 30 січня).

52. Ми проходимо крізь сезони зміни настроїв і простір, у якому живемо адаптується, змінюється, відбиваючи наші бажання (ЛГ. – 2003. – 8 серпня).

53. В цьому сутність і всіх пропозицій, які вже були і які ВР не підтримала, і які знову запропоновані (ЛГ. – 2003. – 28 серпня).

54. Зміна діяльності, гастролі, непогана зарплата – поєднання цих речей мені сподобалося й я почав думати, чи тим я займаюся у житті (СП. – 2004. – 22 січня).

55. Пісня, яку виконуватиме Руслана, і на яку їй ще треба зняти кліп, називатиметься “Дикі танці” (ВЗ. – 2004. – 29 січня).

56. Згодом, це бажання перетворилося у нав’язливу ідею і вже до 11 років дівчинка [Ісла Фішер] знайшла собі агента! (СП. – 2004. – 5 лютого).

57. 17 лютого в Сихівському місцевому суді відбулося перше засідання у справі про визнання недійсним земельного аукціону, на якому продали земельну ділянку родини Петухових, і який став причиною самогубства Станіслава Шендрика (ЛГ. – 2004. – 19 лютого).

58. Це була правильна позиція, яка відповідає світовій практиці і тому сьогодні мене дуже засмучує надмірна політизація головного банку країни (АГ. – 2004. – 18 лютого).

59. СБУ перейнялася цією проблемою, зв’язалася з німецькою стороною і отримав завдання Кравченко (ЛГ. – 2004. – 26 лютого).

60. А тому [такий балакучий], що в молодості я брав участь у багатьох міжнародних зустрічах, і мені весь час доводилося розмовляти (СП. – 2004. – 8 квітня).

61. Вони мають розуміти, якщо молодим людям добре разом, і їм не заважає вік, чи варто переживати, що їх шлюб не такий як у всіх (СП. – 2004. – 6 травня).

62. Справа була в тому, що викладач всім дає таке запитання і потрібно було сказати як студент бачить образ цього викладача (Х. – 2003. – №2. – С.5).

63. Зима, ніч, холод – там настільки самотньо, що навіть найстрашніші дівчата, за сусіднім столиком виглядають як фіналістки конкурсу краси (Х. – 2003. – №2. – С.6).

64. Ми сподіваємось що цими порадами ви скористаєтесь лише у крайньому випадку, а для тих студентів хто вчить відповіді на білети пропонуємо наступне (Х. – 2003. – №2. – С.9).

65. На іспиті білет, номер якого витягнули відраховуємо і списуємо (Х. – 2003. – №2. – С.9).

66. І ось на тлі цих всіх жажливих новин хтось добивається, аби речі, що мають історичну та мистецьку цінність потрапили в храми, де парафіяни забувають погасити свічки? (П. – 2003. – 8 травня).

67. Та й про те, яке суспільство Рай – відкрите чи ні – теж ніхто до ладу не знає (ЛГ. – 2003. – 27 серпня).

68. Футболіст, який нашпигований стимулюючими препаратами – це справжнє стихійне лихо на полі (ВЗ. – 2004. – 29 січня).

69. Острівець, з якого все ще лунають голоси опозиції поволі звужується (П. – 2004. – 11 березня).

70. Сивий босий чоловік, руками, що трясуться протягує продавцю пачку брудних купюр і просить пляшку горілки (СП. – 2004. – 1 квітня).

71. Те, що відбувається у цьому місті є абсолютно невдалою репетицією тактики і стратегії протягування кандидата від влади, це – повний провал підготовки виборчої кампанії (ПіК. – 2004. – №12. – С.13).

72. Що Ви встигли зробити за ці три місяці, відколи на сцені і які плани на найближчий час? (СП. – 2004. – 8 квітня).

73. По-дев'яте, у житті будь-якої жінки настає момент, коли вона починає шукати глибинний зміст її життя, у філософських книгах, коли чоловік в той же момент над цим не замислюється (СП. – 2004. – 8 квітня).

74. – Увесь час ти мені докоряєш! Говориш, що я тебе не кохаю!, – кричить чоловік жінці (СП. – 2004. – 1 квітня).

75. Як і на президентських виборах 1999 року, і на двох минулих парламентських виборах, виборці очікують маніпуляцій уряду (П. – 2004. – 30 вересня).

76. Красуня Летісія Каста, відома не тільки як талановита супермодель, але і як актриса, на рахунок у якої робота в знаменитій комедії “Астерікс і Обелікс проти Цезаря” (СП. – 2004. – 30 грудня).

77. І коли після року навчання в Америці, після безкінечних усмішок, “сорі” і шику тамтешніх аеропортів, літак приземлився на зарослій травою злітній смугі у Борисполі, я відчула рідний неповторний колорит України (ЗВУ. – 2004. – 27 травня).

78. Проїхавшись кілька метрів дівчина нервово вискакує з машини (СП. – 2004. – 17 червня).

79. Категорично проти, на початках, була тільки моя мама (ВЗ. – 2004. – 9 вересня).

80. Потім, так само електронним зв'язком, бланки, уже готові до видачі, скерують до нас (ВЗ. – 2004. – 9 вересня).

81. Чоловік приходить з роботи, і собака раптом зустрічає його при цьому злісно гавкаючи (СП. – 2004. – 21 жовтня).

82. Після невдачі проекту “Янукович – президент”, донецька фінансово-промислова група оперативно перекинула всі свої ресурси на проект “Шахтар” – володар Кубка УЄФА” (АГ. – 2004. – 15 грудня).

83. А у разі її провалу можна, без проблем уникнути відповідальності (П. – 2004. – 20 травня).

84. Також, дехто із його команди намагається показати, що на користь прем'єра вже зібрано п'ять млн підписів (П. – 2004. – 26 серпня).

85. Спортивне шоу проб'є величезну дірку в бюджеті країни, а отже добряче спустошить гаманці платників податку (АГ. – 2004. – 11 серпня).

86. Здрастуй Дідусю Морозе! (СП. – 2004. – 30 грудня).

87. Віктор Володимирович [Медведчук] багато в чому прийняв на себе потік критики, пов'язаний із президентською владою взагалі й особисто Леонідом Кучмою, зокрема (СП. – 2005. – 27 січня).

88. Аналіз результатів виборів у другому турі засвідчив про те, що там, де ми підтримали Віктора Андрійовича, де були наші потужні впливи, і був створений специфічний фактор мультиплікатора, це забезпечило йому хороші результати у другому турі (СП. – 2004. – 16 грудня).

89. Питання, яке піднімає поїздка Зінченка у Москву, – це умови, на яких путінці готові “покласти яйця в ющенківський кошик” і ті, на

котрих вони можуть дозволити Ющенкові рекламувати себе в Росії (П. – 2004. – 5 серпня).

90. Президентські вибори в Україні, які відбудуться наприкінці жовтня вже зараз кидають довкола себе велику тінь (П. – 2004. – 26 серпня).

91. Гроші виділені для французів пробанячив пан Кравців, і всіх чомусь дуже стало цікавити, з ким то пан Ігорко був на забаві (П. – 2005. – 21 квітня).

92. Відчували себе людьми другого сорту “насолоджуючись” пейзажами озера крізь паркан (П. – 2005. – 21 квітня).

93. За словами вчених людина забуває імена і обличчя майже всіх своїх однокласників через 22 роки після закінчення школи (СП. – 2005. – 17 березня).

94. Отже наразі можливий похід Буняка до Києва залишається примарним (П. – 2005. – 24 березня).

95. Зокрема, будуть розділені творчі та технічні працівники, а серед творчих буде проведено тестування як на Бі-Бі-Сі (СП. – 2005. – 31 березня).

96. Проте, важка праця не заважає зовнішній красі співачки [Кайлі Міноуг] (СП. – 2005. – 7 квітня).

97. Бачив я як привезли циган в автобусі голосувати (П. – 2005. – 14 квітня).

98. Та вже через рік вона [Шарліз Терон] зрозуміла, що не хоче, щоб її сприймали лише як гарну “річ” і вирішила повернутися до своєї першої пристрасті – балету, вступивши до престижної танцювальної школи в Нью-Йорку (СП. – 2005. – 21 квітня).

99. Недавно ми їздили в Брюховичі на відпочинок, і те, що там побачили нас шокувало (П. – 2005. – 21 квітня).

Завдання 17. Знайти в газетних текстах мовностилістичні помилки (Рекомендуємо для аналізу газети “Поступ”, “Суботня пошта”, “Спортпанорама”, “Аргумент-газета”, “День”). Визначити їх тип.

Завдання 18. Виявити в тексті лексичні росіянізми, інші помилки у слововживанні. Виконати правку.

А.

1. Тому має місце такий “розброс” цін: сто метрів може коштувати і 150, і 300 тис. зелених (ПіК. – 2003. – №1. – С.15).

2. А от стосовно нечуваної експансії “донецьких”, пов’язаної з нови-

ми політичними реаліями, то картина тут наступна (ПіК. – 2003. – №1. – С.15).

3. З'явилися ще й інші доволі непогані мікроавтобуси, але це радше виключення, аніж правило (ЛГ. – 2003. – 16 січня).

4. Обличчя Сінді Кроуфорд, американської супермоделі, лише на декілька міліметрів розходиться з еталоном (СП. – 2003. – 30 січня).

5. У нього є татування, пробачте, навіть... на статевому органі – з надписом “Хам” (ВВ. – 2003. – 15 лютого).

6. Добре, що у нас при вступі у вищі навчальні заклади абітурієнти здають тести (ЛГ. – 2003. – 3 квітня).

7. Пік акцій протесту. Кучма їх ігнорує. І час засвідчить, що він вірно зробив, оскільки невдовзі більшість людей втратила до них інтерес (АГ. – 2003. – 13 березня).

8. Не зрозумійте мене невірно: він, звичайно, подобається тисячам дівчат, але це не мій тип (TV–Е. – 2003. – №10. – С.15).

9. Тому має місце такий “розброс” цін (ПіК. – 2003. – №1. – С.15).

10. Отже, пан Ігорко переводить кошти “Теплоенерго” на рахунок кнайпи “Шекспір” (П. – 2005. – 21 квітня).

Б.

1. У народі кажуть, що в кожному жарті є доля правди (Х. – 2003. – №2. – С.4).

2. Здавали ми одного разу екзамен з психології (Х. – 2003. – №2. – С.5).

3. Через кілька днів він прийшов перездавати екзамен і розповів нам про свої пригоди (Х. – 2003. – №2. – С.5).

4. Саме “есе” є тут єдиною і неповторною формою перевірки на протязі трьох років навчання на всіх гуманітарних факультетах, і має важливе значення на багатьох інших, навіть технічних (Х. – 2003. – №2. – С.6).

5. Бігаючий між принтером і кімнатою вахтера (де лежить папір), в другій ночі, перед дедлайном, який буде зранку, нещасний студент – став звичайним явищем для туманного Альбіону (Х. – 2003. – №2. – С.6).

6. В більшості англійців не було такої школи молодого бійця як у нас, тому їм важче пройти “на халяву” на яку-небудь вечірку, дістати грант, свиснути з їдальні посуду чи навіть спокійніше переносити місцевий помірний клімат (Х. – 2003. – №2. – С.6).

7. Сидимо ми, декілька друзів, одного вечора, точніше вже пізно

вночі, пів другої, в кімнаті для семінарів (Х. – 2003. – №2. – С.6).

8. Той, що здає іспит непомітно слухає білет (Х. – 2003. – №2. – С.9).

9. Недоліки: інколи хвилі збиваються і зв'язок щезає, можуть бути лишні звуки, які може зауважити екзаменатор (Х. – 2003. – №2. – С.9).

10. Ви повинні знати, де саме в аудиторії будете сидіти на екзамені і мати можливість до початку здачі в ній побувати (Х. – 2003. – №2. – С.9).

В.

1. Документ про здачу іспитів до вищого навчального закладу України (ВЗ. – 2003. – 15 травня).

2. Часто навчальні заклади вимагають посвідчення про здачу іспитів з мови (ВЗ. – 2003. – 15 травня).

3. Зауважимо, що торік Хайді розійшлася зі своїм чоловіком – модним перукарем Ріком Піппіно (СП. – 2003. – 8 травня).

4. Пані Ніну Р. затримали співробітники ВДСБЕЗ Галицького райвідділу міста Львова після того, як наставник молоді отримала грошову “винагороду” від студентів факультету іноземних мов за вдалу здачу іспитів (ЛГ. – 2003. – 30 травня).

5. Бо коли хто ідіот, то це вже надовго, й оточуючі не повинні від спілкування з ним страждати (П. – 2003. – 29 травня).

6. Те, що бланки дають не на державній мові, має давні, ще “совкові” традиції і дуже тонко придумано, так що прості подорожні й не здогадаються (П. – 2003. – 22 травня).

7. Вони, як інші готуються до іспиту, потім його здають (П. – 2003. – 22 травня).

8. Щоправда, оригінал [документа про середню освіту] членам приймальної комісії треба показати, а після поступлення додати його до документів протягом 5 днів (П. – 2003. – 22 травня).

9. Що собою зараз представляє населення Ізраїлю? (АГ. – 2003. – 29 травня).

10. Сучасні дрелі свердлять, довбають, загвинчують болти і шурупи (ЛГ. – 2003. – 30 травня).

Г.

1. Всі дрелі поділяють на дрелі з ударом / шуруповерти і дрелі-перфоратори (ЛГ. – 2003. – 30 травня).

2. Нарешті ще одна різновидність дрелей – акумуляторні (ЛГ. – 2003. – 30 травня).

3. Визначальним фактором при виборі дрелі може бути форма і

розташування рукоятки (ЛГ. – 2003. – 30 травня).

4. Четвертина мешканців Донецька – друзі або родичі осіб, які ви-йшли з місць позбавлення волі (П. – 2003. – 19 червня).

5. Йдеться про винесення їм доган (СП. – 2003. – 19 червня).

6. Президент Асоціації плавання Нової Зеландії заявив, що хоча цей роман і не є злочином за законами країни, але асоціація показала своє відношення до цієї проблеми (СП. – 2003. – 19 червня).

7. Зараз можливостей для маневрів у нового губернатора ще менше, ніж у його попередника, і над ним, як дамоклів меч, тяготітиме доля Мирона Дмитровича (ВЗ. – 2003. – 19 червня).

8. Листи дружині Василь Сухомлинський надсилав у двох екземплярах – українською та російською... (ВЗ. – 2003. – 3 липня).

9. Нічого, не сумуй, у нас тут весело. От ти, як до випивки відносишся? (СП. – 2003. – 31 липня).

10. Терміново потрібні РОБОЧИ усіх будівельних спеціальностей. Постійно потрібні РОБОЧИ усіх галузей сільського господарства (П. – 2003. – 10 липня).

Г.

1. Я не маю на увазі конкретно Лук'яненка, який би мав давно піти з політики. На відміну від Хмари, який красить українську політику (АГ. – 2003. – 14 серпня).

2. Цей весь спадок в українській літературі зберігають у якості священної корови (ЛГ. – 2003. – 18 серпня).

3. Ті молоді письменники, які сьогодні входять в українську літературу, можуть сподіватися, що через 10–15 років подухають годувати свої сім'ї за рахунок літературної праці, купувати квартири, авто. Я не жартую (ЛГ. – 2003. – 18 серпня).

4. Обидві бахчеві культури поза межами ринків продають без гігієнічних сертифікатів, наявність яких мала б свідчити про якість та безпеку динь та кавунів (СП. – 2003. – 14 серпня).

5. Естелла Уорен – талановитий пловець та неперевершена акторка (СП. – 2003. – 14 серпня).

6. І знову державний апарат вичислює, чи не підняти оплату за електрику? (П. – 2003. – 21 серпня).

7. Щось незрозуміле, слабопрогнозоване, дивакувате, без чіткої життєвої (йдеться про геополітику) позиції (АГ. – 2003. – 21 серпня).

8. Всі ініціативи направлені на те, щоб забезпечити Медведчуку майбутнє (АГ. – 2003. – 21 серпня).

9. Існують люди, дії яких глибоко протирічать нашому європейсько-

му вибору, які плутають майбутнє з минулим (ВЗ. – 2003. – 21 серпня).

10. Коли відкрили двері мікроавтобуса, звідти просто випав п'яний водій (СП. – 2003. – 21 серпня).

Д.

1. Хоча навряд, адже всі вже давно звикли, що на красуню [Ліз Харлі] набагато приємніше дивитися на рекламних постерах та на перших смугах бульварних газет (СП. – 2003. – 21 серпня).

2. Усі ключові посади, всі, без винятку, затверджує Верховна Рада. Подає їх на затвердження парламенту прем'єр. За виключенням міністра оборони та міністра закордонних справ, яких подає до Верховної Ради президент (ЛГ. – 2003. – 27 серпня).

3. Штирліц зайшов у столову гестапо. Гестапівці їли картоплю з великим апетитом (АГ. – 2003. – 28 серпня).

4. Хумі не дуже добре розбирався у християнських традиціях (АГ. – 2004. – 1 січня).

5. Чому спортивні ведучі виявились в більшості своїй у такій поганій спортивній формі? (СП. – 2004. – 2 вересня).

6. Кейт [Хадсон] просто намагається насолоджуватися життям, займаючись улюбленою справою, до якої відноситься, з одного боку, вкрай серйозно, а з іншого – легко і безтурботно (СП. – 2004. – 26 серпня).

7. Ось було подано ідею двопалатного парламенту, обговорювали її – і вона тихенько заглохла (ЛГ. – 2003. – 11 вересня).

8. Жили-були дід з бабою (СП. – 2004. – 26 серпня).

9. Усіх у першу чергу турбує Тузла (АГ. – 2003. – 29 жовтня).

10. Росія ніколи не рахувалася ні з якими договорами (АГ. – 2003. – 29 жовтня).

Е.

1. Ми народжуємося з криком, а помираємо зі стоном (СП. – 2004. – 21 жовтня).

2. Але проблема у тому, що дуже часто фізіологічний вік не співпадає з психологічним (ВЗ. – 2004. – 22 січня).

3. Крім того, на весь день 31 жовтня планують запустити “біжучий рядок” на тему виборів (Е. – 2004. – 28 жовтня).

4. Ще звечора навколо будинку були тільки ялинки, а військові зварили височезну огорожу із загостреними зверху шипами (Е. – 2004. – 4 листопада).

5. Це теж саме, як гадати на кофейній гуці (АГ. – 2004. – 21 січня).

6. У результаті такої напруженої роботи в актора Олексія Варгара

почалися сильні судороги після декількох годин участі у п'єсі (СП. – 2004. – 29 січня).

7. Віктор Ющенко великої загрози для лівих не представляє (АГ. – 2004. – 10 листопада).

8. Усе-таки яка прекрасна, естетично досконала і магічно приваблива жінка! Це – воістину незрозуміле, загадкове чудо природи! (СП. – 2004. – 29 січня).

9. Майстер розмахується, щоб його набити палицею, але промахнувся і попав у клієнта (СП. – 2004. – 29 січня).

10. На думку американських ЗМІ, головним завданням нового президента Михайла Саакашвілі має стати підйом економіки (СП. – 2004. – 22 січня).

Є.

1. Її [Наталки Іоновой] добермани зняли в “Ночном дозоре”. Звати їх Дюк і Дюк, у молодшого на животі татуїровка – написано “Глюкоза” (СП. – 2004. – 4 листопада).

2. Мобільні телефони “зраджують” місцезнаходження свого господаря (СП. – 2004. – 22 січня).

3. Його [Олександра Пономарьова] імідж семикратного володаря титулу “Найкращий співак України” після конкурсу [“Євробачення”] дещо постраждав (ВЗ. – 2004. – 29 січня).

4. Коли приходила додому з роботи, валилася на ліжко, мов сніп, і вмиль засинала (ВЗ. – 2004. – 5 лютого).

5. Ніякого коврика там немає (СП. – 2004. – 4 листопада).

6. Сьогодні ЕВУ розглядає можливість допуску на конкурс бажаючих з усього світу (АГ. – 2004. – 4 лютого).

7. 8 з 10 планет Руслани знаходяться у повітряній стихії (АГ. – 2004. – 4 лютого).

8. Накінець дитина не витримавши, озирається і хапає чоловіка за горло (СП. – 2004. – 4 листопада).

9. Популярний російський співак признався “Експресові”, що разом з Анжелікою Варум готує нову програму (Е. – 2004. – 12 лютого).

10. Теорія – дуже корисна, коли вона не входить у протиріччя з практикою, з реальністю (Е. – 2004. – 12 лютого).

Ж.

1. 95% затруднились відповісти (СП. – 2004. – 30 грудня).

2. Кореспондент “Експресу” не упустив нагоди поспілкуватися з найкращим футболістом Європи (Е. – 2005. – 4 січня).

3. У кращому разі колишньому українському прем'єру “світить” до-

вічне ув'язнення, у гіршому – те саме, тільки з формальною “добавкою” у 370 років (ВЗ. – 2004. – 19 лютого).

4. У багатьох ще на пам'яті випадок, коли в одній із маршруток відвалилося дно (АГ. – 2004. – 18 лютого).

5. Загалом Мороз усе менше й менше говорить про відновлення радянської влади в чистому вигляді, замінюючи її стремлінням до “демократії європейського взірця” і побудови “соціалізму з людським обличчям”... (АГ. – 2004. – 18 лютого).

6. Микола Красновський досить чітко розставив усе на свої місця, а тому вирішення транспортної проблеми від “АГ” буде наступним (АГ. – 2004. – 18 лютого).

7. В результаті бюджет отримав мільйонні податкові надходження, і лише за рік ми змогли не лише сплатити борги, накопичені попередніми урядами, але й підвищити зарплати та пенсії (АГ. – 2004. – 18 лютого).

8. Минулого тижня розгорівся скандал навколо одного з найбільших українських автобусних заводів – Львівського (П. – 2004. – 26 лютого).

9. Учора у прес-службі АП навіть сказали, що за день до приїзду Кучми на Львівщину досі не узгоджений графік візиту, зокрема які саме об'єкти відвідає президент і в котрій годині (П. – 2004. – 26 лютого).

10. Разом і дійшли висновку, що вона має бути героїнею Боттичеллі – білява Весна з локонами (ВЗ. – 2004. – 26 лютого).

3.

1. Для того, щоб не було можливості спекулювати любій стороні (ЛГ. – 2004. – 26 лютого).

2. Утім, даремно “напрягалися”. Буквально за декілька хвилин до місця події прибуло ще два чергових екіпажі ДАІ (АГ. – 2004. – 25 лютого).

3. Не будьте егоїстичними, з увагою відносьтеся до справ близьких (СП. – 2004. – 26 лютого).

4. Я йшла до цього не один рік. Успіх не звалився мені на голову, я його заслужила (ВЗ. – 2004. – 4 березня).

5. Хоча якщо річ йде про Чорнобиль, то тут справа дуже і дуже серйозна (Х. – 2004. – Січень–лютий).

6. Проте у січні перевірка від прокуратури встановила, що посадові особи Академії вимагають плату не за надання консультацій поза графіком навчального процесу, а за перездачу іспитів, заліків і відпрацювання пропущених занять, які підтверджують заяви студентів і матеріали перевірки (ЛГ. – 2004. – 4 березня).

7. Тобто і на п'ятому курсі треба напружатися "по повній" (АГ. – 2004. – 3 березня).

8. Оправдання "я не знаю, мене ніхто не запитував" нікого не цікавлять (АГ. – 2004. – 3 березня).

9. Я за те, щоби кожен дотримувався власного віросповідання, але кожна нація повинна мати релігійний стержень (АГ. – 2004. – 3 березня).

10. Розмов про єдиного кандидата у президенти від опозиції не чув, напевно, лише той, хто свідомо спалив у своєму помешканні телевізор, потрощив радіоприймач, а всі газети відправив на гвіздок у кімнату для усамітнення (Е. – 2004. – 18 березня).

И.

1. Удар прийшовся (і, як виявилось, до нього влада була не готова) з боку російських видань, зокрема впливових в Україні (АГ. – 2004. – 18 березня).

2. Сам Путін пояснив відставку уряду наступним чином (АГ. – 2004. – 18 березня).

3. Та поки цього не сталося, наша робота – їх виявляти і притягувати до відповідальності (ВЗ. – 2004. – 25 березня).

4. Постери із зображенням Рейчел [Стівенс] у нижній білизні надзвичайно сподобалися чоловікам (СП. – 2004. – 25 березня).

5. Усе робиться для того, щоб я танцювала в невиносних умовах (TV–Е. – 2004. – №13. – С.3).

6. Мені б хотілося, перш за все, бути жінкою, щоб усі жіночі якості виражалися у творчості, на сцені (TV–Е. – 2004. – №13. – С.3).

7. А вже ті [професії], які дозволяють сумістити улюблену справу з гідною оплатою за неї, можна перерахувати на пальцях (П. – 2004. – 25 березня).

8. Довгі роки чернівчан переконували в тому, що проституція в їхньому місті не носить організованого характеру і дівчата працюють самі на себе без усяких сутенерів (АГ. – 2004. – 24 березня).

9. Ми дійсно жили не в розкошах. І того я ніколи не скривав (АГ. – 2004. – 24 березня).

10. Коли я приніс у бібліотеку вкрадене, думав, що в обморок упаду від позору (АГ. – 2004. – 24 березня).

І.

1. Складається таке враження, що ти настільки добре вивчив жіночу натуру, що без проблем розбираєшся у жінках (АГ. – 2004. – 24 березня).

2. Ну, ще чого не хватало!!! (АГ. – 2004. – 24 березня).
3. Я не знаю, чи це половинка, чи четвертинка, але кусочок є (АГ. – 2004. – 24 березня).
4. Ані Лорак теж заліки здавала, Ірина Білик цього року закінчила непогано (АГ. – 2004. – 24 березня).
5. Головне, щоб получалося. Хай хоч горшок собі на голову вдягне й співає (АГ. – 2004. – 24 березня).
6. Президент Кучма ввів мораторій на проведення перевірок ЗМІ будь-якими контролюючими органами під час президентської кампанії (АГ. – 2004. – 24 березня).
7. Виключення стосуються тільки голови ВР та його заступників (Е. – 2004. – 1 квітня).
8. Мимоволі згадуєш розповіді про хабарництво під час поступлення до семінарії та призначення на парафії (П. – 2004. – 8 квітня).
9. Такий страшнуватий вердикт було винесено [Сергію Мізіну] за нанесення тяжкої травми в матчі “Карпати” – “Волинь” гравцеві луцької команди Дмитру Трефіловському (П. – 2004. – 8 квітня).
10. Йому здалося, що трохи холодно, він включив електроплитку (ВЗ. – 2004. – 8 квітня).

ї.

1. Впродовж 10 років роботи отримав 10 доган за недобросовісне виконання службових обов’язків (ЛГ. – 2004. – 8 квітня).
2. Ми бачимо, що ріст економіки відбувається, але зарплати і стипендії зменшуються (ЛГ. – 2004. – 15 квітня).
3. Однак усі ці розбіжності автоматично знімаються, якщо в якості єдиного кандидата від опозиції, про що говорять усі сторони процесу, стане Олександр Мороз (АГ. – 2004. – 7 квітня).
4. Хвиля критиканства, яка набуває всіх ознак травлі, не вщухає (АГ. – 2004. – 7 квітня).
5. Приблизно о 7-й годині вечора народ розважають відомі юмористи (АГ. – 2004. – 7 квітня).
6. Хтось блукає біля моря, дехто сидить в ресторані, інші слухають жарту і регочуть до коліків у животі, а декому не до сміху – працюють (АГ. – 2004. – 7 квітня).
7. Отже, Юморина починається з лозунга “Одесити закрили Америку” (АГ. – 2004. – 7 квітня).
8. 14-річний вбивця допомагав хоронити своїх жертв (АГ. – 2004. – 14 квітня).
9. Ледве пересуваючи ноги, [миша] кряхтить, повзе до нори (АГ. – 2004. – 14 квітня).

10. Не кожна молода дівчина може похвалитися такими формами: об'єм грудей – 100, талії – 65, бедер – 102. Та й зріст відповідний (АГ. – 2004. – 14 квітня).

Й.

1. Бізнесмен вишукано доглядав за своєю обраницею: дарував квіти, запрошував у ресторани і, незважаючи на зайнятість, намагався відводити їй побільше часу (СП. – 2004. – 15 квітня).

2. Першою гостею [телепередачі] стала Глюкоза за заявкою Кірко-рова, пише газета “Жизнь” (СП. – 2004. – 15 квітня).

3. Це – геніальний чоловік у своїй сфері, дуже прагматичний, навіть егоїстичний (ВЗ. – 2004. – 22 квітня).

4. Звісно, постає питання: куди податися? Наші гени зазвичай тягнуть на базар (ЛГ. – 2004. – 22 квітня).

5. Від підприємців вимагають у обмін на послугу надати безкоштовно якісь товари чи послуги, зробити “благодійний” внесок на рахунок тієї чи іншої організації або підписатися на конкретні періодичні видання (П. – 2004. – 22 квітня).

6. Водночас красуня [Ірина Гриб] займалася співом, пробувала себе в якості моделі, брала уроки постановки танцю (АГ. – 2004. – 21 квітня).

7. Дівчата шепталися, мовляв, усе куплено (АГ. – 2004. – 21 квітня).

8. Бій за титул WBA проходив досить в'яло (СП. – 2004. – 22 квітня).

9. Це суттєво зменшує шанси збірної на попадання в Німеччину-2006 (СП. – 2004. – 22 квітня).

10. Утім, сам Борис Холод помітив, що не порушував питання про переліцензування теле- і радіоканалів (СП. – 2004. – 22 квітня).

К.

1. Учень 11-го класу Сашко Бочаров задихнувся в противогазі під час 10-кілометрового кросу (СП. – 2004. – 22 квітня).

2. Варто звернутися до нотаріуса, який зробить виконавчий надпис (СП. – 2004. – 22 квітня).

3. Хімічна чудо-зброя для Джеймса Бонда (АГ. – 2004. – 28 квітня).

4. Але, якщо вирядити його в штатське, NASA отримає доступ до додаткових джерел фінансування (АГ. – 2004. – 28 квітня).

5. Відірвавшись від бомбардувальника, апарат через декілька секунд включив ракету і на стовпі полум'я злетів на висоту 30,5 км (АГ. – 2004. – 28 квітня).

6. Тільки після цього включився власний двигун Х-43А, так званий

scramjet – реактивний двигун із надзвуковим потоком у камері згоряння (АГ. – 2004. – 28 квітня).

7. Вони розроблені корпорацією Sony у співробітництві з типографською компанією Торрап (АГ. – 2004. – 28 квітня).

8. Привабливість паперу полягає також в тому, що він дає широкі можливості для високомистецького типографського оформлення і невибагливий для утилізації (АГ. – 2004. – 28 квітня).

9. “Річ навіть не у тому, що Арам не уступив дороги, – каже пан Луценко, – він просто вів себе неправильно” (П. – 2004. – 7 травня).

10. На відстані 40 км від військової бази розташована Запорізька атомна станція, стіни якої, щоправда, здатні витримати, зокрема, прямий вистріл бронебійного снаряда (ЛГ. – 2004. – 7 травня).

Л.

1. Крім того, що наші футболісти не могли захистити власні ворота, не попадали вони і здебільшого у протилежні, а віддавати пас супернику стало “доброю” традицією (СП. – 2004. – 6 травня).

2. Це їх роззадорить, і вони заб’ють гол (УТ-1. – 2004. – 12 травня).

3. Підніжка. Абсолютно вірне рішення арбітра (УТ-1. – 2004. – 12 травня).

4. Хазяїн кабінету зробив видох, опустився в крісло, після чого якось знесилено махнув рукою, і ми розсталися (П. – 2004. – 13 травня).

5. Пружні бедра (СП. – 2004. – 13 травня).

6. Останній день Ламалі відробив на стадіоні 8 травня (СП. – 2004. – 20 травня).

7. Непосвяченим у політичні тонкощі, ці розмірковування видадуться дивними (ЗВУ. – 2004. – 27 травня).

8. Пропилесосити і полити (ЛГ. – 2004. – 3 червня).

9. Жінки говорять: Краще один раз народити, чим все життя голитися! Чоловіки відповідають: Краще все життя голитися, чим усе життя боятися народити! (СП. – 2004. – 3 червня).

10. Ціни на відпочинок у Турції почали істотно падати через небезпеку війни проти курдів (СП. – 2004. – 3 червня).

М.

1. Вони повинні зробити так, аби “творці” вчасно підготували макет, змонтували ролик, аби типографія не зіпсувала плакат, а ролик вийшов за 85 секунд до випуску новин і ні на секунду пізніше (АГ. – 2004. – 2 червня).

2. Загалом, ці документи є збіркою квитанцій, де нарахування за

кожну комунальну послугу прописані окремою стрічкою (П. – 2004. – 10 червня).

3. Саме в раз засмагати, купатися в сонячних ваннах і відпочивати на повну котушку (АГ. – 2004. – 9 червня).

4. Все, час діставати кожухи, адже знову похолодає, а опалення включати ніхто не збирається. Буде прохолодно, сиро, зябко і “мерзко” (АГ. – 2004. – 9 червня).

5. Це невірне трактування ролі адвоката (АГ. – 2004. – 16 червня).

6. Пригадую, до мене поступила кримінальна справа про вбивство двох стареньких у Бориславі (АГ. – 2004. – 16 червня).

7. Даїшник зупиняє автомобіль і довго придирається до водія (СП. – 2004. – 10 червня).

8. Так як я зараз їду до коханки, отже він їде до моєї дружини (СП. – 2004. – 17 червня).

9. Таким чином, тепер львівські депутати своїм рішенням щодо референдуму покажуть як вони відносяться до городян [пунктуацію збережено] (СП. – 2004. – 17 червня).

10. “Надмірна радість” і пафос чи не краще, чим “немає пророка у своїй Вітчизні”? (АГ. – 2004. – 16 червня).

Н.

1. У лісових хащах їхав з виключеними фарами, але не плутався – знав уночі дорогу як свої п'ять пальців (ВЗ. – 2004. – 24 червня).

2. Зупинив машину виключив габарити, і дівчина опинилася у потойбічному мороці (ВЗ. – 2004. – 24 червня).

3. Дівчина кинула на них погляд і ледве стрималася, щоб не закричати: на молодій жінці були її брюки (ВЗ. – 2004. – 24 червня).

4. Видавництво “Кнопф” вже надрукувало 1,5 млн. екземплярів “Мо-го життя” – небачений тираж для книг такого роду (ВЗ. – 2004. – 24 червня).

5. У Львові розпочався судовий процес над псевдотаксистом, який насилував та грабував дівчат (ВЗ. – 2004. – 24 червня).

6. Зеєдорф зараз викидуватиме аут (УТ-1. – 2004. – 26 червня).

7. Не в тому заключається сила людей (ЛГ. – 2004. – 8 липня).

8. Цілодобова охорона; заборона куріння на знімальній площадці (СП. – 2004. – 8 липня).

9. Молодий чоловіче, тільки не кажіть мені, що після “Привокзальної” Вам прибавили зарплату (СП. – 2004. – 8 липня).

10. Якщо ви проявите до жінки відношення, що гідне королеви, вона вас сприйматиме як короля (СП. – 2004. – 5 серпня).

О.

1. В січні оголошено догану, зазначено у відповіді МВД, яка надійшла на звернення Олександра Калинюка (ЛГ. – 2004. – 5 серпня).

2. Історія, яку оповіли мені міліціанти, співпали [так у тексті – А.К.] з тією, яку надіслали читачі (П. – 2004. – 7 жовтня).

3. Така акція податкової міліції є наглим порушенням Указу Президента про заборону перевірки преси у період виборчої президентської кампанії (ВЗ. – 2004. – 7 жовтня).

4. В один момент розвалилася більшість (АГ. – 2004. – 22 вересня).

5. Отруєння сталося через попадання в організм хімічних речовин, які традиційно не входять до складу їжі або напоїв (АГ. – 2004. – 22 вересня).

6. Впізнати їх можна за спортивним стилем одягу та мішками під очима, що можуть бути скриті темними окулярами (АГ. – 2004. – 22 вересня).

7. У Західній Африці щодванадцята жінка гине або від важкого протікання вагітності або під час пологів [пунктуацію збережено – А.К.] (СП. – 2004. – 23 вересня).

8. Владна еліта [в Росії] дотепер випробовує ностальгію за великодержавним статусом (СП. – 2004. – 23 вересня).

9. Затримка була лише за металевими вхідними дверима будинку, зламати які було неможливо. Ось тоді Ігор і придумав, як їх відкрити без зайвого галасу (ВЗ. – 2004. – 9 вересня).

10. Цифрове зображення власника виконане на одному з внутрішніх шарів матеріалу сторінки способом лазерного гравірування (ВЗ. – 2004. – 9 вересня).

П.

1. Та гарне [ім'я], але хлопець з ним ще намагається (СП. – 2004. – 7 жовтня).

2. Тому що була мультиорганність поразення зразу, одночасно багатьох органів. Також були поразення шкіри і нерва, нервотоксичні дії, це не відоме в клінічній практиці (Е. – 2004. – 23 вересня).

3. Якісь долі секунди він розгублено дивиться поперед себе (П. – 2004. – 30 вересня).

4. Пріоритет при продажі квитків віддаватимуть організаціям та установам, які готові виступити в якості спонсорів на цей матч (СП. – 2004. – 30 вересня).

5. Вечір. Родина біля каміна. Він курить трубку (СП. – 2004. – 30 вересня).

6. Васю, якщо ти ще раз моїми шкарпетками горіхи колотимеш, я твою простиню поламаю (СП. – 2004. – 30 вересня).

7. І хоча українська естрада – гадість рідкісна, в принципі мені ще пощастило (АГ. – 2004. – 13 жовтня).

8. Нелегальні видання надруковані на поганому папері з типографськими дефектами (П. – 2004. – 23 жовтня).

9. Як не дивно, образи хорошого героя в дітей і дорослих співпадають (АГ. – 2004. – 20 жовтня).

10. Діти після 10 років вживали такі ємні характеристики, як “вульгарний” і “сороміцький” (АГ. – 2004. – 20 жовтня).

Р.

1. Проте 30% опитаних скаржаться, що реклами все ж перебор (АГ. – 2004. – 20 жовтня).

2. Якщо перевести назву @ з тайського, вийде щось начебто “хвилястий червоподібний знак” (ВЗ. – 2004. – 26 серпня).

3. Валентин Белькевич пробив з-за меж штрафної, голкіпер “Трабзонспора” Майкл Петкович парирував удар перед собою, а реактивний Маріс Верпаковскіс першим зіграв на добиванні – 1:0 (П. – 2004. – 12 серпня).

4. Хто сказав політреформа? Звичайно, що невгомний координатор парламентської більшості Степан Гавриш (АГ. – 2004. – 25 серпня).

5. Частішають повідомлення про всілякі бійки, заворушення і забастовки. А не бастує тут зараз хіба лінивий (АГ. – 2004. – 11 серпня).

6. Зрештою, у львівському штабі Януковича не плекали ілюзій щодо росту рейтингу свого кандидата і задіяли наступну тактику: утримувати свою “висоту” і не сваритися із місцевими лідерами з “Нашої України” (АГ. – 2004. – 25 серпня).

7. Збоку виглядало трохи смішно, коли ющенківці журили своїх конкурентів за... можливі провокації, які, мовляв, готує влада (АГ. – 2004. – 25 серпня).

8. Екстремал: “МЯУ” (СП. – 2004. – 19 серпня).

9. Напис на спині в байкера: “Якщо ти зараз це читаєш, значить моя кобила звалилася з мотоцикла”(СП. – 2004. – 19 серпня).

10. Ви добросовісний, та занадто безініціативний (СП. – 2004. – 19 серпня).

Література

Ажнюк Б. Українські імена з іншомовним акцентом: проблеми транслітерації // Культура слова. – Вип. 48–49. – К.: Ін – т укр. мови НАН України, 1996. – С.28–33.

Алексеева М.И. Практикум по редактированию материалов телевизионных передач. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1977. – С.3–140.

Антисуржик: Вчимося ввічливо поводитися і правильно говорити: Навчальний посібник. – Львів: Світ, 1994. – 152 с.

Бабич Н.Д. Основи культури мовлення. – Львів: Світ, 1993. – С.3–230.

Бабич Н.Д. Практична стилістика і культура української мови. – Львів: Світ, 2003. – 432 с.

Багмут І.Й., Бровченко Т.О., Борисюк І.В., Олійник І.П. Інтонаційна виразність звукового мовлення засобів масової інформації. – К.: Наук. думка, 1994. – С.3–188.

Бацевич Ф.С. Основи комунікативної девіатології. – Львів: ЛНУ, 2000. – С.3–232.

Васильева А.Н. Газетно-публицистический стиль речи. – М.: Русский язык, 1982. – 198 с.

Винницький В.М. Наголос у сучасній українській мові. – К.: Рад. шк., 1984. – С.3–156.

Винницький В.М. Українська акцентуаційна система: становлення, розвиток. – Львів: Бібл'ос, 2002. – С.9–479.

Вихованець І.Р., Городенська К.Г. Теоретична морфологія української мови: Академічна граматики української мови. – К.: Пульсари, 2004. – 400 с.

Волкотруб Г.Й. Практична стилістика української мови: Використання морфологічних засобів мови. – К.: ТОВ "ЛДЛ", 1998. – С.3–172.

Волкотруб Г.Й. Стилiстика ділової мови. – К.: МАУП, 2002. – 208 с.

Гаймакова Б.Д. Методика и практика редактирования телевизионных передач. – М.: Гостелерадио СССР, 1975. – С.23–26.

Гід журналіста. – К.: Ін-т масової інформації, 1999. – 96 с.

Горпинич В.О. Назви жителів в українській мові: Питання словотвору, слововживання та нормування. – К.: Вища шк., 1979. – С.3–154.

Єрмоленко С.Я. Нариси з української словесності: стилістика та культура мови. – К.: Довіра, 1999. – С.3–428.

Жовтобрюх М.А. Мова української преси. – К.: Вид-во АН УРСР, 1963. – 416 с.

Зарва М.В. Слово в ефіре: О языке и стиле радиопередач. – М.: Искусство, 1971. – С.3–175.

Здоровега В.Й. Теорія і методика журналістської творчості: Підручник. – Львів: ПАІС, 2004. – 268 с.

Зелінська Н.В. Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою тексту (літературне опрацювання тексту). – К.: УМК ВО, 1989. – С.4–68.

Іванченко Р.Г. Літературне редагування. – К.: Вища шк., 1983. – С.8–54.

Кайда Л.Г. Эффективность публицистического текста. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1989. – 182 с.

Капелюшний А.О. Типові помилки в мовленні ведучих інформаційних та музичних програм “Радіо Люкс” // Телерадіожурналістика: історія, теорія, практика, погляд у майбутнє. – Львів: ЛДУ, 1997. – С.113–118.

Капелюшний А.О. Росіянізми в телевізійному мовленні і в газетному тексті // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук.-метод. праць. – Вип. 3. – Львів: ЛНУ, 2000. – С.359–368.

Капелюшний А.О. Девіатологія мас-медіа: Практикум. – Львів: ПАІС, 2000. – С.3–204.

Капелюшний А.О. Типологія журналістських помилок. – Львів: ЛНУ, 2000. – С.3–67.

Капелюшний А.О. Типові орфографічні та пунктуаційні помилки в журналістських текстах. – Львів: ЛНУ, 2000. – С.3–59.

Караванський С. Секрети української мови. – К.: УКСП “Кобза”, 1994. – 152 с.

Караванський С. Пошук українського слова, або Боротьба за національне “я”. – К.: Академія, 2001. – 240 с.

Карпенко Ю.О. Фонетика і фонологія сучасної української літературної мови. – Одеса: Чорномор’я, 1996. – С.3–142.

Качкан В.А., Лизанчук В.В. Особливості підготовки матеріалів для радіо і телебачення. – Львів: ЛДУ, 1987. – С.4–23.

Коваль А.П. Практична стилістика української мови. – К.: Вища шк., 1978. – 376 с.

Конюхова Л.І. Особливості парцелювання присудків у мові телебачення // Телерадіожурналістика: історія, теорія, практика, погляд у майбутнє. – Львів: ЛДУ, 1997. – С.119–123.

Конюхова Л.І. Роль парцельованих означень у мовленні теле- та радіопередач // Телевізійна й радіожурналістика (Історія, теорія, практика: погляд у майбутнє). – Вип. 2. – Львів: ЛДУ, 1999. – С.276–284.

Конюхова Л.І. Основні норми української літературної вимови та

наголошування. – Львів: ПАІС, 2002. – С.3–56.

Кочан І.М. Лінгвістичний аналіз тексту: Курс лекцій. – Львів: ЛНУ, 1999. – С.3–154.

Кочерган М.П. Слово і контекст. – Львів: Вища школа, 1980. – 184 с.

Кузнецова О.Д. Журналістська етика та етикет: основи теорії, методики, дослідження трансформації незалежних видань України, регулювання моральних порушень. – Львів: Світ, 1998. – С.115–129.

Лазутина Г.В. Основы творческой деятельности журналиста. – М.: Аспект Пресс, 2000. – 240 с.

Лизанчук В.В. Кайдани ще кують: Факти, документи, коментарі про російщення в Україні. – Львів: АН вищої школи України; ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – 992 с.

Лысакова И.П. Язык газеты: социалингвистический аспект. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1981. – 104 с.

Лысакова И.П. Тип газеты и стиль публикации: опыт социалингвистического исследования. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1989. – 184 с.

Мацько Л.І., Сидоренко О.М., Мацько О.М. Стилїстика української мови. – К.: Вища школа, 2003. – 462 с.

Мова і культура нації: Зб. статей. – Львів: ЛДУ, 1991. – С.59–68.

Мова сучасної масово-політичної інформації. – К.: Наук. думка, 1979. – С.3–250.

Мучник Б.С. Человек и текст. – М.: Книга, 1985. – 252 с.

М'яснянікіна Л.І. Мова друкованої реклами. – Львів: ЛНУ, 2004. – 76 с.

Одинцов В.В. Стилистика текста. – М.: Наука, 1980. – 264 с.

Особливості мови і стилю засобів масової інформації. – К.: Вища шк., 1983. – С.3–149.

Партико З.В. Загальне редагування: нормативні основи. – Львів: Афїша, 2001. – С.207–237.

Пономарів О.Д. Українська мова в ефірі й на телеекрані // Українська мова і сучасність: Зб. наук. праць. – К.: НМК ВО, 1991. – С.49–56.

Пономарів О.Д. Стилїстика сучасної української мови. – К.: Либідь, 1992. – 248 с. (3-тє вид. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. – 248 с.).

Пономарів О.Д. Культура слова: Мовностилїстичні поради. – К.: Либідь, 1999. – С.3–238.

Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – С.135–151.

Різун В.В., Мамалига А.І., Феллер М.Д. Нариси про текст: Теоре-

тичні питання комунікації і тексту. – К.: Київ. ун-т, 1998. – С.54–58, 61–222.

Селіванова О.О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики (аналітичний огляд). – К.: Вид-во Українського фітосоціологічного центру, 1999. – 148 с.

Сенкевич М.П. Стилистика научной речи и литературное редактирование научных произведений. – М.: Высш. шк., 1984. – 319 с.

Сенкевич М.П., Феллер М.Д. Литературное редактирование (Лингвостилистические основы). – М.: Высш. шк., 1968. – 368 с.

Сербенська О.А. Основи мовотворчості журналіста в інтерпретації Івана Франка: Текст лекцій. – Львів: ЛДУ, 1993. – 112 с.

Сербенська О.А. Культура усного мовлення: Практикум. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 216 с.

Сербенська О.А. Феномен звукового мовлення // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук.-метод. праць. – Вип. 3. – Львів: ЛНУ, 2000. – С.349–358.

Сербенська О.А., Волощак М.Й. Актуальне інтерв'ю з мовознавцем: 140 запитань і відповідей. – К.: Просвіта, 2001. – С.3–202.

Яцимірська М.Г. Сучасна українська мова: Пунктуація. Навч. посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім І.Франка, 2002. – С.5–155.

Яцимірська М.Г. Культура фахової мови журналіста: Навч. посібник. – Львів: ПАІС, 2004. – 332 с.

Яцимірська М.Г. Мова засобів масової інформації кінця ХХ століття // Актуальні проблеми журналістики: Зб. наук. праць. – Ужгород: Ужгородськ. нац. ун-т, 2001. – С.485–490.

Яцимірська М.Г. Мова сучасної української преси: стан і тенденції розвитку // Вісник Львівськ. ун-ту. Сер. журналістика. – Вип. 22. – Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2002. – С.46–76.

Довідкова література

для виконання завдань 14, 15, 16, 17 і 18

Антоненко-Давидович Б.Д. Як ми говоримо. – К.: Укр. книгарня, 1997. – 335 с.

Атлас світу. – К.: НВП “Картографія”, 1999. – 216 с.

Белей Л., Белей О. Старослов'янсько-український словник. – Львів: Свічадо, 2001. – 332 с.

Бова В.І., Доломіно М.П. Короткий російсько-український словник поліграфічних і видавничих термінів. – К.: Техніка, 1969. – 116 с.

Бурячок А.А. Орфографічний словник. – К.: Наук. думка, 2002. – 464 с.

- Бурячок А.А., Гурин І.І.** Словник українських рим. – К.: Наукова думка, 1979. – 340 с.
- Бурячок А., Демський М., Якимович Б.** Російсько-український словник для військовиків. – К.: Варта, 1995. – 384 с.
- Бутенко Н.П.** Словник асоціативних норм української мови. – Львів: Вища школа, 1979. – 120 с.
- Бутенко Н.П.** Словник асоціативних означень іменників в українській мові. – Львів: Вища школа, 1989. – 328 с.
- Великий тлумачний словник сучасної української мови: 170000 слів.** – К.: Ірпінь; ВТФ “Перун”, 2001. – 1440 с.
- Вирган І.О., Пилинська М.М.** Російсько-український словник сталих виразів. – Харків : Прапор, 2002. – 864 с.
- Волощак М.Й.** Неправильно—правильно. Довідник з українського слововживання: За матеріалами ЗМІ. – К.: Просвіта, 2000. – 128 с.
- Ганич Д.І., Олійник І.С.** Словник лінгвістичних термінів. – К.: Вища школа, 1985. – 360 с.
- Головащук С.І.** Українське літературне слововживання: Словник-довідник. – К.: Вища шк., 1995. – 319 с.
- Головащук С.І.** Складні випадки наголошення: Словник-довідник. – К.: Либідь, 1995. – 192 с.
- Головащук С.І.** Словник-довідник з українського літературного слововживання. – К.: Рідна мова, 2000. – 351 с.
- Головащук С.І.** Російсько-український словник сталих словосполучень. – К.: Наук. думка, 2001. – 640 с.
- Головащук С.І.** Словник наголосів: Понад 20 000 слів. – К.: Наук. думка, 2003. – 320 с.
- Головащук С.І.** Словник-довідник з українського літературного слововживання. – К.: Наук. думка, 2004. – 448 с.
- Голоскевич Г.** Правописний словник. – Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто – Львів: НТШ, 1994. – 460 с.
- Гондюл В.П., Дерев'янка А.Г., Матвєєв В.В., Прохур Ю.З.** Інформатика та обчислювальна техніка: Короткий тлумачний словник. – К.: Либідь, 2000. – 320 с.
- Горпинич В.О.** Словник географічних назв України: (Топоніми та відтопонімічні прикметники): Близько 25 000 слів. – К.: Довіра, 2001. – 526 с.
- Григораш Д.С.** Журналістика у термінах і виразах. – Львів: Вища школа, 1974. – 296 с.
- Гринчишин Д.Г., Капелюшний А.О.** та ін. Словник труднощів української мови. – К.: Рад. шк., 1989. – 336 с.

Гринчишин Д.Г., Капелюшний А.О., Сербенська О.А., Терлак З.М. Словник-довідник з культури української мови. – Львів: Фенікс, 1996. – 368 с.

Гринчишин Д.Г., Капелюшний А. О., Сербенська О.А., Терлак З.М. Словник-довідник з культури української мови / Зі змінами. – К: Знання, 2004. – 368 с.

Гринчишин Д.Г., Сербенська О.А. Словник паронімів української мови. – К.: Рад. шк., 1986. – 222 с.

Грушевський О.В., Коляда Г.М. Сучасний російсько-український українсько-російський словник + граматики. – Донецьк: ВКФ “БАО”, 1999. – 480 с.

Дацишин Х.П. Метафора в сучасному українському політичному дискурсі: За матеріалами преси 1995–2002 років: Довідник. – Львів: ПАІС, 2004. – 260 с.

Декоративно-ужиткове мистецтво: Словник. – У 2 т. – Т. 1–2. – Львів: Афіша, 2000.

Демська О., Кульчицький І. Словник омонімів. – Львів: Фенікс, 1996. – 224 с.

Дециця М.-Ю. Малий український церковно-історичний словник. – Львів: Основа, 1994. – 155 с.

Джонсон А. Г. Тлумачний словник з соціології. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 480 с.

Дмитровський З.Є. Словник телевізійних термінів і понять. – Львів: ЛНУ, 2001. – 44 с.

Дмитровський З.Є. Термінологія зображальних засобів масової комунікації: Довідкове видання. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – 216 с.

Дятчук В.В., Барабан Л.І. Український тлумачний словник театральної лексики. – К.: Просвіта, 2002. – 152 с.

Енциклопедія сучасної України. – У 25 т. – Т.1–3. – К.: ЕСУ, 2001–2004.

Енциклопедія Українознавства: В 11 т. – Перевидання в Україні: Т. 1–11. – Львів: НТШ, 1993–2003; Т. 1–10. – Б/м: Вид-во “Молоде життя”, 1955–1984.

Етимологічний словник української мови: У 7 т. – Т.1–4. – К.: Наук. думка, 1982–2004.

Єрмоленко С.Я., Бирик С.П., Тодор О.Г. Українська мова: Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. – К.: Либідь, 2001. – 224 с.

Жайворонок В.В. Велика чи мала літера? Словник-довідник. – К.: Наук. думка, 2004. – 203 с.

Зубков М.Г. Український правопис: Комплексний довідник. – Харків: Торсінг, 1998. – 144 с.

Зубков М.Г. Українська мова: Універсальний довідник. – Харків: Школа, 2004. – 496 с.

Івченко А. Новий орфографічний словник української мови. – Львів: Кальварія, 2002. – 532 с.

Ізюмов О. Практичний російсько-український словник. – Перевид. 1926 р. – К.: Знання, 1992. – 176 с.

Калашник В.С., Колоїз Ж.В. Словник фразеологічних антонімів української мови. – К.: Довіра, 2001. – 284 с.

Калашник В.С., Савченко Л.Г. Українсько-російський словник наголосів. – Харків: Каравела, 1997. – 112 с.

Капелюшний А.О. Стилїстика й редагування: Практичний словник-довідник журналіста. – Львів: ПАІС, 2002. – 576 с.

Капелюшний А. О. Практичний посібник-довідник журналіста: Редагування в ЗМІ: Аналіз і перевірка фактичного матеріалу. – Львів: ПАІС, 2004. – 576 с.

Капелюшний А. О. Енциклопедія афоризмів і крилатих фраз “Журналістика – це спосіб життя”. – Львів: ПАІС, 2004. – 576 с.

Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. – К.: Вид-во “Оріє” при підпр. “Кобза”, 1993. – 472 с.

Кибальчич В.М. Короткий російсько-український словник для працівників залізничного транспорту. – Львів: ЦНТІ Львівської залізниці, 1991. – 77 с.

Коваль А.П. Знайомі незнайомці: Походження назв поселень України. – К.: Либідь, 2001. – 304 с.

Коваль А.П., Коптілов В.В. Крилаті вислови в українській літературній мові: Афоризми, літературні цитати, образні вислови. – К.: Вища школа, 1975. – 336 с.

Коломієць М.П., Регушевський Є.С. Короткий словник перифраз. – К.: Рад. шк., 1985. – 152 с.

Коломієць М.П., Регушевський Є.С. Словник фразеологічних синонімів. – К.: Рад. шк., 1988. – 200 с.

Комп’ютерний словник. – К.: Україна, 1997. – 470 с.

Кочерган М.П. Словник українсько-російських міжмовних омонімів (“фальшиві друзі перекладача”). – К.: Академія, 1997. – 400 с.

Культура мови на щодень. – К.: Довіра, 2000. – 169 с.

- Культура української мови:** Довідник. – К.: Либідь, 1990. – 304 с.
- Кульчицька Т.Ю.** Українська лексикографія XIII–XX ст.: Бібліографічний покажчик. – Львів, 1999. – 359 с.
- Куньч З.** Риторичний словник. – К.: Рідна мова, 1997. – 342 с.
- Ленець К.В., Ставицька Л.О.** Короткий російсько-український словник контрастивної лексики. – К.: Довіра, 2002. – 284 с.
- Лингвистический энциклопедический словарь.** – М.: Сов. энциклопедия, 1990. – 685 с.
- Лисенко П.С.** Словник поліських говорів. – К.: Наук. думка, 1974. – 260 с.
- Літературознавчий словник-довідник.** – К.: Академія, 1997. – 750 с.
- Лобода В.В., Скуратівський Л.В.** Українська мова в таблицях: Довідник. – К.: Вища школа, 1993. – 240 с.
- Лучик А.А.** Російсько-український та українсько-російський словник еквівалентів слова. – К.: Довіра, 2004. – 495 с.
- Мацько Л.І., Сидоренко О.М., Шевчук С.В.** Російсько-український і українсько-російський словник: Відмінна лексика. – К.: Вища школа, 1992. – 255 с.
- Медведєв Ф.П.** Українська фразеологія: Чому ми так говоримо. – Харків: Вища школа, 1982. – 232 с.
- Непийвода Н.** Практичний російсько-український словник: найуживаніші слова і вислови. – К.: Основа, 2000. – 256 с.
- Новий російсько-український словник-довідник:** Близько 100 тис. слів. – К.: Довіра; УНВЦ “Рідна мова”, 1999. – 878 с.
- Огар Е.І.** Українсько-російський та російсько-український словник-довідник з видавничої справи. – Львів: Палітра друку, 2002. – 224 с.
- Олійник І.С., Сидоренко М.М.** Українсько-російський і російсько-український фразеологічний словник. – К.: Рад. шк., 1978. – 448 с. (Вид. 2-ге. – К., 1993).
- Орфографічний словник української мови.** – К.: Довіра, 1999. – 990 с.
- Орфоепічний словник.** – К.: Рад. шк., 1984. – 630 с.
- Орфоепічний словник української мови:** У 2 т. – Т.1: Близько 140 000 слів. – К.: Довіра, 2001. – 955 с.
- Орфоепічний словник української мови:** У 2 т. – Т.2: Близько 140 000 слів. – К.: Довіра, 2003. – 920 с.
- Плющ М.Я., Грипас Н.Я.** Українська мова: Довідник. – К.: Рад. школа, 1990. – 255 с.

Полюга Л.М. Словник антонімів української мови. – К.: Довіра, 1999. – 275 с.

Полюга Л.М. Словник синонімів української мови. – К.: Довіра, 2001. – 477 с.

Пономарів О.Д. Фонема Г та Г': Словник і коментар. – К.: Просвіта, 1997. – 40 с.

Прислів'я та приказки: У 3-х т. – Т. 1–3. – К.: Наук. думка, 1989–1991.

Пуряєва Н. Словник церковно-обрядової термінології. – Львів: Свічадо, 2001. – 160 с.

Редько Ю.К. Довідник українських прізвищ. – К.: Рад. шк., 1969. – 256 с.

Реклама: Словник термінів. – К.: ВФСРКП, 1998. – 208 с.

Російсько-український словник: 160 тис. слів. – К.: Абрис, 2003. – 1424 с.

Російсько-український словник ділової мови. – К.: Укр. світ, 1992. – 295 с.

Російсько-український словник наукової термінології: Математика. Фізика. Техніка. Науки про Землю та Космос. – К.: Наук. думка, 1998. – 892 с.

Російсько-український словник синонімів. – К.: Освіта, 1995. – 265 с.

Скрипник Л.Г., Дзятківська Н.П. Власні імена людей: Словник-довідник. – К.: Наук. думка, 1996. – 336 с.

Сліпущко О.М. Політичний і фінансово-економічний словник. – К.: Криниця, 1999. – 392 с.

Словник епітетів української мови. – К.: Довіра, 1998. – 431 с.

Словник іншомовних слів. – К.: Довіра, 2000. – 1018 с.

Словник іншомовних слів. – К.: Наук. думка, 2000. – 680 с.

Словник синонімів української мови: В 2 т. – Т.1–2. – К.: Наук. думка, 1999–2000.

Словник української мови: В 11 т. – Т. 1–11. – К.: Наук. думка, 1970–1980.

Словник фразеологізмів української мови. – К.: Наук. думка, 2003. – 1104 с.

Ставицька Л. Короткий словник жаргонної лексики української мови. – К.: Критика, 2003. – 336 с.

Удовиченко Г.М. Фразеологічний словник української мови: У 2 т. – Т.1–2. – К.: Вища школа, 1984.

Українська літературна вимова і наголос: Словник-довідник. – К.: Наук. думка, 1973. – 724 с.

Українська літературна енциклопедія: В 5 т. – Т.1–3. – К.: “Укр. енциклопедія” ім. М.П.Бажана, 1988–1995.

Українська мова: Енциклопедія. – К.: Укр. енциклопедія, 2000. – 752 с.

Український орфографічний словник: Орфогр. словник укр. мови: Близько 143 000 слів. – К.: Довіра, 2002.–1006 с.

Універсальний довідник-практикум з ділових паперів. – К.: Довіра, 1999. – 507 с.

Універсальний словник-енциклопедія. – К.: Ірина, 1999. – 1568 с. (вид. 2-ге. – К.: Ірина, 2001; вид. 3-тє. – К.: Всеуви́то, Новий друк, 2003. – 1414 с.).

Феллер М.Д., Квітко І.С., Шевченко М.Г. Довідник коректора. – Харків: Книжк. палата УРСР, 1972. – 408 с.

Фразеологічний словник української мови: В 2 т. – Т.1–2. – К.: Наук. думка, 1999.

Чак Є.Д. Складні випадки вживання слів. – К.: Рад. шк., 1984. – 184 с.

Шевченко Л.Ю., Різун В.В., Лисенко Ю.В. Сучасна українська мова: Довідник. – К.: Либідь, 1993. – 336 с.

Шевчук С.В. Разом, окремо, через дефіс: Словник-довідник. – К.: АСК, 2003. – 416 с.

Юрченко О.С., Івченко А.О. Словник стійких народних порівнянь. – Харків: Основа, 1993. – 176 с.

Янко М.Т. Топонімічний словник-довідник Української РСР. – К.: Рад. шк., 1973. – 180 с. (Нове вид.: Топонімічний словник України. – К., 1998).

Аудіовізуальний бізнес: Мультимедійний довідник. – ПП “Рай”, 2003 (CD).

Большая энциклопедия языков мира. – Master media, 2003 (CD).

Словники України – інтегрована лексикографічна система: Парадигма, транскрипція, фразеологія, синонімія, антонімія. – Український мовно-інформаційний фонд, 2001 (CD).

Сучасна відеотехніка: Довідник. – ПП “Рай”, 2003 (CD).

Теледизайн: Мультимедійний довідник. – ПП “Рай”, 2003 (CD).

Телерадіореклама: Мультимедійний довідник. – ПП “Рай”, 2003 (CD).

КОНТРОЛЬНА РОБОТА №1

Перший варіант

1. Висвітлити питання “Текст як основний об’єкт редакторського аналізу”.
2. На основі конкретних прикладів з редакційної практики (з практики діяльності редакції газети, телебачення, радіо, в якій працює студент) висвітлити питання про межі втручання редактора в текст.
3. Виявити в газетних текстах логічні помилки (наклеїти вирізки з газет) і запропонувати способи уникнення цих помилок (3–4 приклади).
4. Навести приклади (вирізки з газет) розповідного та описового тексту (20–30–рядкові фрагменти тексту); з’ясувати особливості редагування текстів зазначених видів.
5. Назвати основні правила редакційно–технічного оформлення цитат у журналістському тексті.
6. Відредагувати текст “Відомий поет і преса”. Зазначити, які види правки ви тут використали, які фактичні, логічні, композиційні помилки усунули.

ВІДОМИЙ ПОЕТ І ПРЕСА

Геніальний поет-байкар Л.І.Глібов розпочав свою художню діяльність ще за життя І.П.Котляревського, продовжував її одночасно зі Степаном Руданським, а завершив тоді, як уже лунали молоді голоси Лесі Українки і М.Коцюбинського. Письменникові не раз довелося зазнавати утисків, переслідувань з боку російсько-самодержавної реакції. Кращі байки і ліричні поезії Леоніда Івановича, надруковані окремими збірниками і в шкільних хрестоматіях, здобули зараз широку популярність в народі. Нині ми відзначаємо 185-річчя з дня народження відомого публіциста, тому й наша газета не змогла пройти мимо цього ювілею. Він народився 27 лютого 1820 року в селі Поділ на Полтавщині. В 1840 р. виходять з друку “Вірші Л.Глібова”, в яких автор, тоді ще учень УІ класу, виявив неабиякий поетичний хист. На формуванні світогляду молодого публіциста особливо позначився вплив російських письменників-різночинців, особливо Т.Г.Шевченка. Ще 1880 р. у “Черниговских губернских ведомостях” з’явилися перші байки Л.І.Глібова. 1887 р. в Петрограді починає виходити “Основа”. Напрямок її був ліберальний. Тоді вона була єдиним періодичним виданням українською мовою. В ньому були надруковані твори Шевченка та Марка Вовчка,

Степана Васильченка, С.Руданського. Внаслідок зусиль Глібова у липні 1872 року починає виходити щотижнева газета “Черниговский листок” українською і російською мовою. Л.І.Глібову, напівсліпому після важкої хвороби, доводилося перемагати значні труднощі, пов’язані з виданням газети (переважно брак коштів і постійних співробітників), самому бути і редактором, і коректором, і найдіяльнішим співробітником “Черниговского листка”. Перові самого Л.І. Глібова в “Черниговском курьере”, що виходив з тривалими перервами в 1861–1863 рр., належать майже всі передові (під назвою “Новости, вести и слухи”), чимало фейлетонів, кілька театральних рецензій і ціла низка прозових і поетичних творів, надрукованих під псевдонімами “Л.Сонин”, “Й.Кернер”, “Простодушный”. “Черниговские ведомости” висвітлювали також питання громадського і культурного життя України того часу, ставлячись з неприхованою симпатією до українського селянства, які після 1881 року дістали “голодну волю”. Після закриття журналу “Основи” в Петрограді “Черниговский вестник” з жовтня 1860 р. до серпня 1863 року залишився єдиним періодичним органом українською мовою в усій імперії. Він вийшов за вузькомісцеві рамки, мав своїх читачів на Поволжі, в Польщі, на Кавказі і в Криму. У цьому ж 1863 р. окремим наказом міністра внутрішніх справ Валуєва було заборонено “Черниговский листок”, і Глібов був змушений переїхати в м. Ніжин до свого тестя. Позбавлений роботи, Л.Глібов потрапив у матеріальну скруту. Спроби співробітничати в різних періодичних виданнях, зокрема в “Особых прибавлениях” до “Черниговских губернских ведомостей” не давали бажаних наслідків. Навколо Глібова групуються літературні і театральні сили Чернігова. Зокрема, старіючий поет тепло привітав перші успіхи на сцені талановитої Марії Алдановської, пізніше відомої під ім’ям Марії Заньковецької. Марія Костянтинівна народилася 3 серпня 1860 року в селі Занька тепер Чернігівської області. Вона стала однією з основоположників українського професійного театру, народною артисткою Республіки (1922 року). 27 жовтня 1882 року дебютувала в Єлисаветграді в першому українському професійному театрі, очолюваному М.Л.Кропивницьким, була потім провідною артисткою найкращих труп. Померла в 1934 р. у Києві. З 1889 року Л.Глібов зв’язується з галицькими періодичними виданнями, вміщує свої твори в журналах “Зоря” та “Дзвіночок”. За останні чотири роки свого життя письменник створює

удвічі більше творів українською мовою, ніж за весь попередній час.

Помер він 29 жовтня 1893 р. Поховано його в Чернігові, де він провів усе своє життя безвиїздно. На пам'ятнику на могилі його вирізьблено слова поета Самійленка, прочитані ним на похороні:

... І от замовк твій голос: погас огонь ясний,
Що в темному світив окопі,
Згадаєм ми тебе в недоленці лихій
І в кращий час нової волі!

ВАСИЛЕНКО, економіст.

КОНТРОЛЬНА РОБОТА №1

Другий варіант

1. Висвітлити питання “Психологічні засади роботи редактора над текстом”.
2. На основі конкретних прикладів з редакційної практики (з практики діяльності редакції газети, телебачення, радіо, в якій працює студент) висвітлити питання про межі втручання редактора в текст.
3. Виявити в газетних текстах логічні помилки (наклеїти вирізки з газет) і запропонувати способи уникнення цих помилок (3–4 приклади).
4. Навести приклади (вирізки з газет) тексту-роздуму та тексту-дефініції (20–30-рядкові фрагменти тексту); з’ясувати особливості редагування текстів зазначених видів.
5. Назвати основні правила редакційно-технічного оформлення числового матеріалу в журналістському тексті.
6. Відредагувати текст “Гетьман Петро Суховій проти Дорошенка”. Зазначити, які види правки ви тут використали, які фактичні, логічні, композиційні помилки усунули.

ГЕТЬМАН ПЕТРО СУХОВІЙ ПРОТИ ДОРОШЕНКА

Запорожжя висунуло свого кандидата на гетьманську булаву, свого військового писаря Петра Суховія, котрого проголосили Гетьманом ще у Січі. Він узяв на підмогу татар і пішов під Чигирин. Але тут розбив Дорошенко його військо, і сам він ледве втік на Запоріжжя. Петро Дорошенко був родом з козацької сім’ї Чигиринської сотні. Його дід, Михайло Дорошенко, був Гетьманом у 1825 році і загинув під мурами Кафи; батько був полковником за Кирила Розумовського. Ще за Богдана Петро вже мав високий пост, а за Г. Виговського, будиши Прилуцьким полковником, був його щирим прихильником. Після того, як З.Тетеря покинув гетьманський пост, гетьманства домагався Ведмедівський полковник Опара, але, почуваючи непевність, бо старшина його не любила, він обернувся у Крим до хана і став прохати його, щоб він допоміг стати Гетьманом. Мурзи татарські рушили в Україну, але їх перейняв Д.Дорошенко, піддобрився до них, і вони взялися йому допомагати зробитися Гетьманом. Опару заарештували і віддали П.Дорошенкові. А козаки, які йшли з ним, проголосили наказним Гетьманом Дорошенка М.П. З того часу він починає змагатися з П.Брюховецьким, щоб стати самостійним Гетьманом по обидва боки Дніпра.

Думка Дорошенка була: зібрати всю Україну до купи, а як пощастить, то й самостійною зробити. Розуміючи заміри Москви і добре знаючи порядки та становище Польщі, він вирішив знайти захист десь окрім них. Дорошенко на початку 1779 року піддався Туреччині. Він намовив султана Магомеда VII, і той року 1672 у травні рушив на Польщу. Разом з Дорошенком побили вони поляків, узяли Кам'янець, Львів, і Польща змушена була підписати ганебну для себе Буджацьку угоду. За нею вона зрікалася України і визнавала її власністю козаків, а Турції мала платити данину. Тепер Московській державі ніщо вже не загрожувало єднати до себе знову всю Україну. І Дорошенко дуже добре допоміг цим Москві і тепер мріяв, що вдячна Москва настановить його Гетьманом усієї України. Але Москві такий Гетьман, як Дорошенко, не підходив, бо він боровся за незалежність України. Тим-то вона постійно підтримувала його суперників – Степана Брюховецького, Дем. Многогрішного та І.Самойловича, аби в такий спосіб знесли Україну. А тут іще Суховій.

Після того, як Петро Брюховецький був убитий і І.Дорошенко на деякий час став Гетьманом України по обидві боки Дніпра. Але замість Брюховецького вибрали Гетьманом лівобічної України Дмитра Многогрішного. Дорошенко залишив його наказним Гетьманом тимчасово, а сам поїхав додому в особистих справах. Знову почалася між гетьманами війна, і тривала вона аж два роки. Весною 1669 р. Суховій знову показується на Україні; до нього пристає п'ять полків; із собою він привів знову татар. На річці Росі біля Канева вони облягли табір В.Дорошенка, але турецький султан звелів татарам зняти облогу і не зачіпати П.Дорошенка, бо він підлеглий Туреччині. Татари пішли додому, а козаки одні відсахнулися від Суховія і знову перейшли на бік В.Дорошенка, а другі пристали до правобічних полків і з ними на раді в Умані вибрали Гетьманом Уманського полковника Михайла Ханенка. Ханенко ще був у партії невдоволених Переяславською угодою і тепер став Гетьманом під зверхністю Польщі. Ханенко ще два роки боровся з Дорошенком, але втратив будь-яку надію, що з того щось вийде. Навесні 1774 р. прийшов у Переяслав до лівобічного Гетьмана Я.Самойловича, поклав перед ним булаву та клейноди і зрікся гетьманства. Більше про Петра Суховія нічого невідомо. Відтоді говорять, що де два українці, там три гетьмани. Чи не нагадує це сучасні президентські перегони?

Зокрема, запобігання ласки перед Москвою, поділ України на дві частини, одна з яких дивиться в бік Москви, орієнтується на неї, а ті донеччани, які добилися постійної прописки в Москві, стають місцевими знаменитостями, донецькими національними героями. Хоча, коли Л.Кучма ставав президентом, перемігши в 14 адміністративно-територіальних одиницях, а не як В.А.Ющенко в 17, ніхто не говорив ні про розкол України, ні про її поділ на дві частини. Шукай, кому це вигідно.

ПАВЛОВ–ПЕТРЕНКО, комерсант, історик-аматор.

КОНТРОЛЬНА РОБОТА №2

З редакційної пошти взяти лист (з тим, щоб на його основі підготувати матеріал обсягом приблизно 200 рядків), відредагувати його, написати пояснення, узагальнивши типові помилки, хиби тексту.

Контрольна робота повинна містити:

1. Копію листа позаштатного автора з власноручною правкою студента.

2. Копію підготовленого до друку редакційного оригіналу.

3. Вирізку з газети (надрукований цей матеріал).

4. Пояснення до правки, в якому на 5–6 сторінках висвітлено такі питання:

✓Особливості редагування (редакторського аналізу) такого типу текстів;

✓вид (види) тексту, використані тут;

✓вид (види) правки;

✓типові фактичні помилки в згаданому тексті;

✓типові логічні помилки;

✓типові мовностилістичні помилки, виявлені в тексті;

✓психологічні засади роботи редактора над таким текстом.

Для виконання контрольної роботи №2 треба обирати текст, що підлягає правці–доопрацюванню чи правці–переробці. Студенти, які працюють на телебаченні чи на радіо, можуть подати до захисту сценарії телепередач або мікрофонні матеріали, які вони власноручно відредагували. У такому разі ці матеріали мають бути засвідчені підписом старшого (головного) редактора й штампом з датою виходу в ефір.

Література до контрольної роботи №1 Перше й друге питання:

Библер В.С. Мышление как творчество. – М.: Политиздат, 1975. – С.82–83.

Горальський А. Теорія творчості. – Львів: Каменяр; Warszawa: Universitas Rediviva, 2002. – С.9–11.

Григораш Д.С. Теорія і практика редагування газети. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1966. – С.36–42.

Зелінська Н.В. Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою тексту (літературне опрацювання тексту). – К.: УМК ВО, 1989. – С.41–68.

Здоровега В.Й. Теорія і методика журналістської творчості: Підручник. – Львів: ПАІС, 2004. – С.12–25.

Іванченко Р.Г. Літературне редагування. – К.: Вища шк., 1983. – С.16–54.

Капелюшний А.О. Стилїстика й редагування: Практичний словник-довідник журналіста. – Львів: ПАІС, 2002. – С.16–17, 39, 49, 65, 66, 88–92, 148–149.

Капелюшний А.О. Стилїстика. Редагування журналістських текстів: Практичні заняття (Навчальний посібник з курсів: “Практична стилїстика української мови”, “Стилїстика тексту”, “Редагування в ЗМІ”). – Львів: ПАІС, 2003. – С.362–372.

Качкан В.А., Лизанчук В.В. Особливості підготовки матеріалів для радіо і телебачення. – Львів: ЛДУ, 1987. – С.29, 46–62.

Коптілов В.В. Теорія і практика перекладу. – К.: Вища шк., 1982. – С.65–66.

Кузнецова О.Д. Журналістська етика та етикет: основи теорії, методики, дослідження трансформації незалежних видань України, регулювання моральних порушень. – Львів: Світ, 1998. – С.88–90.

Лазутина Г.В. Основы творческой деятельности журналиста. – М.: Аспект Пресс, 2000. – С.9–25.

Мильчин А.Э. Методика и техника редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.24–65.

Мильчин А.Э. Методика редактирования текста. – М.: Книга, 1980. – С.42–45, 98–113.

Мильчин А.Э. Издательский словарь-справочник. – М.: Юристь, 1998. – С.17, 25, 305, 334.

Михайлин І.Л. Основы журналистики: Підручник. – К.: ЦУЛ, 2002. – С.168–169.

Мучник Б.С. Человек и текст. – М.: Книга, 1985. – С.3–29.

Льюис Б. Диктор телевидения: Пер. с англ. – М.: Искусство, 1973. – С.198.

Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.7–19.

Огар Е.І. Українсько-російський та російсько-український словник-довідник з видавничої справи. – Львів: Палітра друку, 2002. – С.167–168.

Партико З.В. Загальне редагування: нормативні основи. – Львів: Афіша, 2001. – С.31–33, 64–65, 70–76, 143–144, 237–263, 348–350.

Почепцов Г.Г. Профессия: имиджмейкер. – К.: ИМСО МО Украины, НВФ “Студцентр”, 1999. – С.35, 120–128.

Почепцов Г.Г. Как ведутся тайные войны: Психологические операции в современном мире. – Харьков: Консум, 2000. – С.200.

Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – С.101, 106, 108, 120–122, 132–134, 136.

Різун В.В., Мамалига А.І., Феллер М.Д. Нариси про текст: Теоретичні питання комунікації і тексту. – К.: Київ. ун-т, 1998. – С.6–48, 223–327.

Роменець В.А. Психологія творчості: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2001. – С.129–193.

Свинцов В.И. Логические основы редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.29–37.

Свинцов В.И. Смысловый анализ и обработка текста. – М.: Книга, 1979. – С.70–75.

Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.62–67, 89–94, 234–236.

Феллер М.Д. Эффективность сообщения и литературный аспект редактирования. – Львів: Вища шк., 1978. – С.62–111, 155–164.

Яцимірська М.Г. Мислення – мова – мовлення: когнітивні та психолінгвістичні аспекти // Проблеми української термінології. Вісник Нац. ун-ту “Львівська політехніка”. – №453. – Львів: НУ “Львівська політехніка”, 2002. – С.363–368.

Яцимірська М.Г. Культура фахової мови журналіста: Навч. посібник. – Львів: ПАІС, 2004. – С.5–46.

Третє питання:

Абрамович А.В., Лазаревич Э.А. Практикум по литературному редактированию. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1974. – С.101–102.

Капелюшний А.О. Стилїстика й редагування: Практичний словник-довідник журналіста. – Львів: ПАІС, 2002. – С.36–38, 95–97.

Капелюшний А.О. Стилїстика. Редагування журналістських текстів: Практичні заняття (Навчальний посібник з курсів: “Практична стилїстика української мови”, “Стилїстика тексту”, “Редагування в ЗМІ”). – Львів: ПАІС, 2003. – С.384–389.

Миљчин А.Э. Методика и техника редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.188–223.

Миљчин А.Э. Методика редактирования текста. – М.: Книга, 1980. – С.219–255.

Миљчин А.Э. Издательский словарь-справочник. – М.: Юристъ, 1998. – С.199.

Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.21–34.

Огар Е.І. Українсько-російський та російсько-український словник-довідник з видавничої справи. – Львів: Палітра друку, 2002. – С.104.

Партико З.В. Загальне редагування: нормативні основи. – Львів: Афіша, 2001. – С.175–207.

Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – С.90–99.

Свинцов В.И. Логические основы редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – 272 с.

Свинцов В.И. Смысловый анализ и обработка текста. – М.: Книга, 1979. – 272 с.

Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.205–211.

Четверте питання:

Абрамович А.В., Лазаревич Э.А. Практикум по литературному редактированию. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1974. – С.137–139.

Васильева А.Н. Газетно-публицистический стиль речи. – М.: Русский язык, 1982. – С.5–190.

Капелюшний А.О. Стилїстика й редагування: Практичний словник-довідник журналіста. – Львів: ПАІС, 2002.– С.10–14.

Капелюшний А.О. Структурні типи (конструктивні схеми) текстів телевізійних анонсів у газеті // Телевізійна й радіожурналістика (Історія, теорія, практика: погляд у майбутнє). – Вип. 2. – Львів: ЛДУ, 1999. – С.266–275.

Капелюшний А.О. Інформативні різновиди сучасного газетно-журнального тексту // Вісник Львів. ун-ту, сер. журн. – Вип. 21. – Львів: ЛНУ, 2001. – С.458–461.

Капелюшний А.О. Стилїстика. Редагування журналістських текстів: Практичні заняття (Навчальний посібник з курсів: “Практична стилістика української мови”, “Стилїстика тексту”, “Редагування в ЗМІ”). – Львів: ПАІС, 2003. – С.341–354, 403–407.

Мильчин А.Э. Методика и техника редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.68–85.

Мильчин А.Э. Методика редактирования текста. – М.: Книга, 1980. – С.115–120.

Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.47–85.

Партико З.В. Загальне редагування: нормативні основи. – Львів: Афіша, 2001. – С.152–160.

Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – С.123–124.

Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.216–223.

П'яте питання:

Григораш Д.С. Теорія і практика редагування газети. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1966. – С.47–57.

Капелюшний А.О. Стилїстика й редагування: Практичний словник-довідник журналіста. – Львів: ПАІС, 2002. – С.383–390.

Капелюшний А. О. Практичний посібник-довідник журналіста: Редагування в ЗМІ: Аналіз і перевірка фактичного матеріалу. – Львів: ПАІС, 2004. – С.9–17.

Миљчин А.Э. Методика и техника редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.85–188.

Миљчин А.Э. Методика редактирования текста. – М.: Книга, 1980. – С.167–211.

Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.34–47, 85–101.

Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.198–205, 211–229, 253–264, 271–277.

Справочная книга редактора и корректора: Редакционно-техническое оформление издания. – М.: Книга, 1985. – С.35–71, 87–99, 166–178, 228–290.

Феллер М.Д., Квітко І.С., Шевченко М.Г. Довідник коректора. – Харків: Книжк. палата УРСР, 1972. – С.92–177.

Шосте питання:

Див. літературу до III і V питань, а також:

– про редакторський аналіз композиції:

Абрамович А.В., Лазаревич Э.А. Практикум по литературному редактированию. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1974. – С.219–220.

Гід журналіста. – К.: Ін-т масової інформації, 1999. – С.65–68.

Григораш Д.С. Теорія і практика редагування газети. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1966. – С.47–57.

Григораш Д.С. Радянська газета: Семінарій. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1987. – С.43–44.

Кайда Л.Г. Стиль фельетона: Выражение авторской позиции. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1983. – С.3–62.

Кайда Л.Г. Эффективность публицистического текста. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1989. – С.46–67, 91–94.

Капелюшний А.О. Стилїстика й редагування: Практичний словник-довідник журналіста. – Львів: ПАІС, 2002. – С.92–95.

Капелюшний А.О. Стилїстика. Редагування журналістських текстів: Практичні заняття (Навчальний посібник з курсів: “Практична стилїстика української мови”, “Стилїстика тексту”, “Редагування в ЗМІ”). – Львів: ПАІС, 2003. – С.294–296, 316–317, 332–333, 409.

Качкан В.А., Лизанчук В.В. Особливості підготовки матеріалів для радіо і телебачення. – Львів: ЛДУ, 1987. – С.41–43.

Коваль А.П. Композиція та архітектоніка публіцистичного тексту // Особливості мови і стилю засобів масової інформації. – К.: Вища шк., 1983. – С.5–18.

Коваль А.П., Конторчук Г.К. Композиційна роль автора у публіцистиці // Особливості мови і стилю засобів масової інформації. – К.: Вища шк., 1983. – С.36–50.

Кузнецова О.Д. Журналістська етика та етикет: основи теорії, методики, дослідження трансформації незалежних видань України, регулювання моральних порушень. – Львів: Світ, 1998. – С.85–88.

Миљчин А.Э. Методика и техника редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.65–128.

Миљчин А.Э. Методика редактирования текста. – М.: Книга, 1980. – С.114–166.

Миљчин А.Э. Издательский словарь-справочник. – М.: Юристъ, 1998. – С.171–172.

Михайлин І.Л. Основи журналістики: Підручник. – К.: ЦУЛ, 2002. – С.179–181, 225.

Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.34–47.

Одинцов В.В. Стилистика текста. – М.: Наука, 1980. – С.80–160, 185–249.

Партико З.В. Загальне редагування: нормативні основи. – Львів: Афіша, 2001. – С.151–175.

Почепцов Г.Г. Профессия: имиджмейкер. – К.: ИМСО МО Украины, НВФ “Студцентр”, 1999. – С.42–46.

Прилюк Д.М. Теорія і практика журналістської творчості: Проблеми майстерності. – К.: Вища шк., 1983. – С.160–184.

Рабочая книга редактора районной газеты: Опыт, методики, рекомендации. – М.: Мысль, 1988. – С.427–434.

Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – С.186–196.

Свинцов В.И. Логические основы редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С. 34–37.

Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.211–229, 264–271.

Справочная книга редактора и корректора: Редакционно-техническое оформление издания. – М.: Книга, 1985. – С.35–71.

Терехова В.С. Литературное редактирование. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1975. – С.47–57.

Феллер М.Д. Эффективность сообщения и литературный аспект редактирования. – Львів: Вища шк., 1978. – С.62–111.

Шаповал Ю.Г. Телевізійна публіцистика: методологія, методи, майстерність. – Львів: Видавн. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. – С.90–120.

– **про редакторський аналіз фактичного матеріалу:**

Абрамович А.В., Лазаревич Э.А. Практикум по литературному редактированию. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1974. – С.259, 287–288.

Васильева А.Н. Газетно-публицистический стиль речи. – М.: Русский язык, 1982. – С.31–196.

Гід журналіста. – К.: Ін-т масової інформації, 1999. – С.21.

Григораш Д.С. Теорія і практика редагування газети. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1966. – С.47–57.

Григораш Д.С. Журналістика у термінах і виразах. – Львів: Вища школа, 1974. – С.256–257.

Дмитровський З.Є. Телевізійна інформація: теорія і практика. Навч. посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – С.11–13.

Журналистское расследование: История метода и современная практика. – СПб: Нева; М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2001. – С.286–287.

Здоровега В.Й. Теорія і методика журналістської творчості: Підручник. – Львів: ПАІС, 2004. – С.74–79, 83.

Зелінська Н.В. Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою тексту (літературне опрацювання тексту). – К.: УМК ВО, 1989. – С.4–68.

Капелюшний А.О. Стилїстика й редагування: Практичний словник-довідник журналіста. – Львів: ПАІС, 2002. – С.97–99, 131–133, 383–390.

Капелюшний А.О. Стилїстика. Редагування журналістських текстів: Практичні заняття (Навчальний посібник з курсів: “Практична стилїстика української мови”, “Стилїстика тексту”, “Редагування в ЗМІ”). – Львів: ПАІС, 2003. – С.410–438.

Капелюшний А. О. Практичний посібник-довідник журналіста: Ре-

дагування в ЗМІ: Аналіз і перевірка фактичного матеріалу. – Львів: ПАІС, 2004. – С.9–18, 54–70, 203–286.

Карпенко В.О. Основи професіональної комунікації. – К.: Нора-прінт, 2002. – С.65–67.

Качкан В.А., Лизанчук В.В. Особливості підготовки матеріалів для радіо і телебачення. – Львів: ЛДУ, 1987. – С.41–43.

Кузнецова О.Д. Журналістська етика та етикет: основи теорії, методики, дослідження трансформації незалежних видань України, регулювання моральних порушень. – Львів: Світ, 1998. – С.85–88, 135–137.

Лазутина Г.В. Основы творческой деятельности журналиста. – М.: Аспект Пресс, 2000. – С.70–167.

Мастерство журналиста. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1977. – С.120–155.

Мильчин А.Э. Методика и техника редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С.129–187.

Мильчин А.Э. Методика редактирования текста. – М.: Книга, 1980. – С.167–218.

Мильчин А.Э. Издательский словарь-справочник. – М.: Юрист, 1998. – С.361–366, 425–428.

Михайлин І.Л. Основи журналістики: Підручник. – К.: ЦУЛ, 2002. – С.38–39, 151–155, 169–171, 183–197.

Накорякова К.М. Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С.85–101.

Партико З.В. Загальне редагування: нормативні основи. – Львів: Афіша, 2001. – С.94–98, 267–283.

Почепцов Г.Г. Профессия: имиджмейкер. – К.: ИМСО МО Украины, НВФ “Студцентр”, 1999. – С.42–46.

Прилюк Д.М. Спостереження і дослідження фактів журналістом. – К.: Політвидав України, 1974. – С.40–102.

Прилюк Д.М. Теорія і практика журналістської творчості: Проблеми майстерності. – К.: Вища шк., 1983. – С.15–114.

Рабочая книга редактора районной газеты: Опыт, методики, рекомендации. – М.: Мысль, 1988. – С.354–356.

Рисс О.В. Что нужно знать о корректуре. – М.: Книга, 1973. – С.3–25.

Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – С.175–185.

Роменець В.А. Психологія творчості. – К.: Либідь, 2001. – С.122–143.

Свинцов В.И. Логические основы редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – С. 34–37.

Сикорский Н.М. Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – С.198–205, 253–257, 271–277.

Сміт Д.К. мол. Посібник книговидавця. – К.: Любіть Україну, 1999. – С.54.

Справочная книга редактора и корректора: Редакционно-техническое оформление издания. – М.: Книга, 1985. – С.35–71, 87–99, 166–178, 228–290.

Терехова В.С. Литературное редактирование. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1975. – С.47–57.

Теплюк В.М. Этика журналистского творчества. – М.: Мысль, 1980. – С.81–100, 113–125.

Теплюк В.М. Социальная ответственность журналиста. – М.: Мысль, 1984. – С.158–174.

Феллер М.Д. Эффективность сообщения и литературный аспект редактирования. – Львів: Вища шк., 1978. – С.62–111.

Феллер М.Д., Квітко І.С., Шевченко М.Г. Довідник коректора. – Харків: Книжк. палата УРСР, 1972. – С.92–177.

Шаповал Ю.Г. Телевізійна публіцистика: методологія, методи, майстерність. – Львів: Видавн. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. – С.99–102.

Довідкова література

До VI питання першого варіанта:

Дисак Ф.І. Леонід Іванович Глібов // Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника. – Вип. I. – Львів: Львівська наук. б-ка ім. В.Стефаника, 1994. – С.38–41.

Енциклопедія Українознавства: В 10 т. – Перевидання в Україні: Т. 1–10. – Львів: НТШ, 1993–2000; Т. 1–10. – Б/м: Вид-во “Молоде життя”, 1955–1984.

Золота скарбниця України: Бібліотека української літератури.– Негоціант, 2000 (CD).

100 найвідоміших українців. – М.: Вече; К.: Орфей, 2001. – 584 с. (рос. варіант: 100 великих українцев. – М.: Вече; К.: Орфей, 2001. – 584 с.).

Українська літературна енциклопедія: В 5 т. – Т. 1. – К.: Гол. ред. УРЕ. 1988. – С.430.

Універсальний словник-енциклопедія. – К.: Ірина, 1999. – 1568 с. (вид. 2-ге. – К.: Ірина, 2001; вид. 3-тє. – К.: Всеуито, Новий друк, 2003. – 1414 с.).

До VI питання другого варіанта:

Аркас М.М. Історія України-Русі. – К.: Вища шк., 1991. – С.232–254.

Гетьмани України: Історичні портрети. – К.: Журн. “Україна”, газ. “Вечірній Київ”, 1991. – С.61–100.

Грушевський М.С. Ілюстрована історія України. – К.: МП “Райдуга” кооп. “Золоті ворота”, 1992. – С.337–360.

Довідник з історії України: В 3 т. – Т. 1–3. – К.: Генеза, 1993–1999.

Енциклопедія Українознавства: В 10 т. – Перевидання в Україні: Т. 1–10. – Львів: НТШ, 1993–2000; Т. 1–10. – Б/м: Вид-во “Молоде життя”, 1955–1984.

Золота скарбниця України: Антологія історії України.– Негоціант, 2000 (CD).

Козацькі ватажки та гетьмани України. – Львів: Ред.-вид. відділ обл. упр. по пресі, 1991. – С.84–93.

Короткий довідник з історії України. – К.: Вища школа, 1994. – 255 с.

100 найвідоміших українців. – М.: Вече; К.: Орфей, 2001. – 584 с. (рос. варіант: 100 великих українцев. – М.: Вече; К.: Орфей, 2001. – 584 с.).

Універсальний словник-енциклопедія. – К.: Ірина, 1999. – 1568 с. (вид. 2-ге. – К.: Ірина, 2001; вид. 3-тє. – К.: Всеуито, Новий друк, 2003. – 1414 с.).

***Література
до контрольної роботи №2
Четверте питання:***

Для виконання перших п'яти підпунктів четвертого питання, а також останнього підпункту див. літературу, рекомендовану до відповідних питань контрольної роботи №1.

До передостаннього підпункту, який стосується мовностилістичного вдосконалення тексту, рекомендуємо таку літературу:

Ажнюк Б. Українські імена з іншомовним акцентом: проблеми транслітерації // Культура слова. – Вип. 48–49. – К.: Ін – т укр. мови НАН України, 1996. – С.28–33.

Алексеева М.И. Практикум по редактированию материалов телевизионных передач. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1977. – С.3–140.

Антисуржик: Вчимося ввічливо поводитися і правильно говорити: Навчальний посібник. – Львів: Світ, 1994. – 152 с.

- Бабич Н.Д.** Основи культури мовлення. – Львів: Світ, 1993. – С.3–230.
- Бабич Н.Д.** Практична стилістика і культура української мови. – Львів: Світ, 2003. – 432 с.
- Багмут І.Й., Бровченко Т.О., Борисюк І.В., Олійник І.П.** Інтонаційна виразність звукового мовлення засобів масової інформації. – К.: Наук. думка, 1994. – С.3–188.
- Бацевич Ф.С.** Основи комунікативної девіатології. – Львів: ЛНУ, 2000. – С.3–232.
- Васильева А.Н.** Газетно-публицистический стиль речи. – М.: Русский язык, 1982. – 198 с.
- Винницький В.М.** Наголос у сучасній українській мові. – К.: Рад. шк., 1984. – С.3–156.
- Винницький В.М.** Українська акцентуаційна система: становлення, розвиток. – Львів: Біблос, 2002. – С.9–479.
- Вихованець І.Р., Городенська К.Г.** Теоретична морфологія української мови: Академічна граматики української мови. – К.: Пульсари, 2004. – 400 с.
- Волкотруб Г.Й.** Практична стилістика української мови: Використання морфологічних засобів мови. – К.: ТОВ “ЛДЛ”, 1998. – С.3–172.
- Волкотруб Г.Й.** Стилiстика ділової мови. – К.: МАУП, 2002. – 208 с.
- Гаймакова Б.Д.** Методика и практика редактирования телевизионных передач. – М.: Гостелерадио СССР, 1975. – С.23–26.
- Гід журналіста.** – К.: Ін-т масової інформації, 1999. – 96 с.
- Горпинич В.О.** Назви жителів в українській мові: Питання словотвору, слововживання та нормування. – К.: Вища шк., 1979. – С.3–154.
- Єрмоленко С.Я.** Нариси з української словесності: стилістика та культура мови. – К.: Довіра, 1999. – С.3–428.
- Жовтобрюх М.А.** Мова української преси. – К.: Вид-во АН УРСР, 1963. – 416 с.
- Зарва М.В.** Слово в ефіре: О языке и стиле радиопередач. – М.: Искусство, 1971. – С.3–175.
- Здоровега В.Й.** Теорія і методика журналістської творчості: Підручник. – Львів: ПАІС, 2004. – 268 с.
- Зелінська Н.В.** Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою тексту (літературне опрацювання тексту). – К.: УМК ВО, 1989. – С.4–68.
- Іванченко Р.Г.** Літературне редагування. – К.: Вища шк., 1983. – С.8–54.

Кайда Л.Г. Эффективность публицистического текста. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1989. – 182 с.

Капелюшний А.О. Типові помилки в мовленні ведучих інформаційних та музичних програм “Радіо Люкс” // Телерадіожурналістика: історія, теорія, практика, погляд у майбутнє. – Львів: ЛДУ, 1997. – С.113–118.

Капелюшний А.О. Росіянізми в телевізійному мовленні і в газетному тексті // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук.-метод. праць. – Вип. 3. – Львів: ЛНУ, 2000. – С.359–368.

Капелюшний А.О. Девіатологія мас-медіа: Практикум. – Львів: ПАІС, 2000. – С.3–204.

Капелюшний А.О. Типологія журналістських помилок. – Львів: ЛНУ, 2000. – С.3–67.

Капелюшний А.О. Типові орфографічні та пунктуаційні помилки в журналістських текстах. – Львів: ЛНУ, 2000. – С.3–59.

Караванський С. Секрети української мови. – К.: УКСП “Кобза”, 1994. – 152 с.

Караванський С. Пошук українського слова, або Боротьба за національне “я”. – К.: Академія, 2001. – 240 с.

Карпенко Ю.О. Фонетика і фонологія сучасної української літературної мови. – Одеса: Чорномор’я, 1996. – С.3–142.

Качкан В.А., Лизанчук В.В. Особливості підготовки матеріалів для радіо і телебачення. – Львів: ЛДУ, 1987. – С.4–23.

Коваль А.П. Практична стилістика української мови. – К.: Вища шк., 1978. – 376 с.

Конюхова Л.І. Особливості парцелювання присудків у мові телебачення // Телерадіожурналістика: історія, теорія, практика, погляд у майбутнє. – Львів: ЛДУ, 1997. – С.119–123.

Конюхова Л.І. Роль парцельованих означень у мовленні теле- та радіопередач // Телевізійна й радіожурналістика (Історія, теорія, практика: погляд у майбутнє). – Вип. 2. – Львів: ЛДУ, 1999. – С.276–284.

Конюхова Л.І. Основні норми української літературної вимови та наголошування. – Львів: ПАІС, 2002. – С.3–56.

Кочан І.М. Лінгвістичний аналіз тексту: Курс лекцій. – Львів: ЛНУ, 1999. – С.3–154.

Кочерган М.П. Слово і контекст. – Львів: Вища школа, 1980. – 184 с.

Кузнецова О.Д. Журналістська етика та етикет: основи теорії, методики, дослідження трансформації незалежних видань України, регулювання моральних порушень. – Львів: Світ, 1998. – С.115–129.

Лазутина Г.В. Основы творческой деятельности журналиста. – М.: Аспект Пресс, 2000. – 240 с.

Лизанчук В.В. Кайдани ще кують: Факти, документи, коментарі про російщення в Україні. – Львів: АН вищої школи України; ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – 992 с.

Лысакова И.П. Язык газеты: социолингвистический аспект. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1981. – 104 с.

Лысакова И.П. Тип газеты и стиль публикации: опыт социолингвистического исследования. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1989. – 184 с.

Мацько Л.І., Сидоренко О.М., Мацько О.М. Стилістика української мови. – К.: Вища школа, 2003. – 462 с.

Мова і культура нації: 36. статей. – Львів: ЛДУ, 1991. – С.59–68.

Мова сучасної масово-політичної інформації. – К.: Наук. думка, 1979. – С.3–250.

Мучник Б.С. Человек и текст. – М.: Книга, 1985. – 252 с.

М'яснянкіна Л.І. Мова друкованої реклами. – Львів: ЛНУ, 2004. – 76 с.

Одинцов В.В. Стилистика текста. – М.: Наука, 1980. – 264 с.

Особливості мови і стилю засобів масової інформації. – К.: Вища шк., 1983. – С.3–149.

Партико З.В. Загальне редагування: нормативні основи. – Львів: Афіша, 2001. – С.207–237.

Пономарів О.Д. Українська мова в ефірі й на телеекрані // Українська мова і сучасність: 36. наук. праць. – К.: НМК ВО, 1991. – С.49–56.

Пономарів О.Д. Стилістика сучасної української мови. – К.: Либідь, 1992. – 248 с. (3-тє вид. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. – 248 с.).

Пономарів О.Д. Культура слова: Мовностилістичні поради. – К.: Либідь, 1999. – С.3–238.

Різун В.В. Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – С.135–151.

Різун В.В., Мамалига А.І., Феллер М.Д. Нариси про текст: Теоретичні питання комунікації і тексту. – К.: Київ. ун-т, 1998. – С.54–58, 61–222.

Селіванова О.О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики (аналітичний огляд). – К.: Вид-во Українського фітосоціологічного центру, 1999. – 148 с.

Сенкевич М.П. Стилистика научной речи и литературное редактирование научных произведений. – М.: Высш. шк., 1984. – 319 с.

Сенкевич М.П., Феллер М.Д. Литературное редактирование (Лингвостилистические основы). – М.: Высш. шк., 1968. – 368 с.

Сербенська О.А. Основи мовотворчості журналіста в інтерпретації Івана Франка: Текст лекцій. – Львів: ЛДУ, 1993. – 112 с.

Сербенська О.А. Культура усного мовлення: Практикум. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 216 с.

Сербенська О.А. Феномен звукового мовлення // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук.-метод. праць. – Вип. 3. – Львів: ЛНУ, 2000. – С.349–358.

Сербенська О.А., Волощак М.Й. Актуальне інтерв'ю з мовознавцем: 140 запитань і відповідей. – К.: Просвіта, 2001. – С.3–202.

Яцимірська М.Г. Сучасна українська мова: Пунктуація. Навч. посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І.Франка, 2002. – С.5–155.

Яцимірська М.Г. Культура фахової мови журналіста: Навч. посібник. – Львів: ПАІС, 2004. – 332 с.

Яцимірська М.Г. Мова засобів масової інформації кінця ХХ століття // Актуальні проблеми журналістики: Зб. наук. праць. – Ужгород: Ужгородськ. нац. ун-т, 2001. – С.485–490.

Яцимірська М.Г. Мова сучасної української преси: стан і тенденції розвитку // Вісник Львівськ. ун-ту. Сер. журналістика. – Вип. 22. – Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2002. – С.46–76.

Довідкова література

Антоненко-Давидович Б.Д. Як ми говоримо. – К.: Укр. книгарня, 1997. – 335 с.

Атлас світу. – К.: НВП "Картографія", 1999. – 216 с.

Белей Л., Белей О. Старослов'янсько-український словник. – Львів: Свічадо, 2001. – 332 с.

Бова В.І., Доломіно М.П. Короткий російсько-український словник поліграфічних і видавничих термінів. – К.: Техніка, 1969. – 116 с.

Бурячок А.А. Орфографічний словник. – К.: Наук. думка, 2002. – 464 с.

Бурячок А.А., Гурин І.І. Словник українських рим. – К.: Наукова думка, 1979. – 340 с.

Бурячок А., Демський М., Якимович Б. Російсько-український словник для військовиків. – К.: Варта, 1995. – 384 с.

Бутенко Н.П. Словник асоціативних норм української мови. – Львів: Вища школа, 1979. – 120 с.

Бутенко Н.П. Словник асоціативних означень іменників в українській мові. – Львів: Вища школа, 1989. – 328 с.

Великий тлумачний словник сучасної української мови: 170000 слів. – К.: Ірпінь; ВТФ “Перун”, 2001. – 1440 с.

Вирган І.О., Пилинська М.М. Російсько-український словник сталих виразів. – Харків : Прапор, 2002. – 864 с.

Волощак М.Й. Неправильно–правильно. Довідник з українського слововживання: За матеріалами ЗМІ. – К.: Просвіта, 2000. – 128 с.

Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. – К.: Вища школа, 1985. – 360 с.

Головащук С.І. Українське літературне слововживання: Словник-довідник. – К.: Вища шк., 1995. – 319 с.

Головащук С.І. Складні випадки наголошення: Словник-довідник. – К.: Либідь, 1995. – 192 с.

Головащук С.І. Словник-довідник з українського літературного слововживання. – К.: Рідна мова, 2000. – 351 с.

Головащук С.І. Російсько-український словник сталих словосполучень. – К.: Наук. думка, 2001. – 640 с.

Головащук С.І. Словник наголосів: Понад 20 000 слів. – К.: Наук. думка, 2003. – 320 с.

Головащук С.І. Словник-довідник з українського літературного слововживання. – К.: Наук. думка, 2004. – 448 с.

Голоскевич Г. Правописний словник. – Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто – Львів: НТШ, 1994. – 460 с.

Гондюл В.П., Дерев'янка А.Г., Матвєєв В.В., Прохур Ю.З. Інформатика та обчислювальна техніка: Короткий тлумачний словник. – К.: Либідь, 2000. – 320 с.

Горпинич В.О. Словник географічних назв України: (Топоніми та відтопонімічні прикметники): Близько 25 000 слів. – К.: Довіра, 2001. – 526 с.

Григораш Д.С. Журналістика у термінах і виразах. – Львів: Вища школа, 1974. – 296 с.

Гринчишин Д.Г., Капелюшний А.О. та ін. Словник труднощів української мови. – К.: Рад. шк., 1989. – 336 с.

Гринчишин Д.Г., Капелюшний А.О., Сербенська О.А., Терлак З.М. Словник-довідник з культури української мови. – Львів: Фенікс, 1996. – 368 с.

Гринчишин Д.Г., Капелюшний А. О., Сербенська О.А., Терлак З.М. Словник-довідник з культури української мови / Зі змінами. – К: Знання, 2004. – 368 с.

Гринчишин Д.Г., Сербенська О.А. Словник паронімів української мови. – К.: Рад. шк., 1986. – 222 с.

Грушевський О.В., Коляда Г.М. Сучасний російсько-український українсько-російський словник + граматики. – Донецьк: ВКФ “БАО”, 1999. – 480 с.

Дацишин Х.П. Метафора в сучасному українському політичному дискурсі: За матеріалами преси 1995–2002 років: Довідник. – Львів: ПАІС, 2004. – 260 с.

Декоративно-ужиткове мистецтво: Словник. – У 2 т. – Т. 1–2. – Львів: Афіша, 2000.

Демська О., Кульчицький І. Словник омонімів. – Львів: Фенікс, 1996. – 224 с.

Дешиця М.-Ю. Малий український церковно-історичний словник. – Львів: Основа, 1994. – 155 с.

Джонсон А. Г. Тлумачний словник з соціології. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 480 с.

Дмитровський З.Є. Словник телевізійних термінів і понять. – Львів: ЛНУ, 2001. – 44 с.

Дмитровський З.Є. Термінологія зображальних засобів масової комунікації: Довідкове видання. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – 216 с.

Дятчук В.В., Барабан Л.І. Український тлумачний словник театральної лексики. – К.: Просвіта, 2002. – 152 с.

Енциклопедія сучасної України. – У 25 т. – Т.1–3. – К.: ЕСУ, 2001–2004.

Енциклопедія Українознавства: В 11 т. – Перевидання в Україні: Т. 1–11. – Львів: НТШ, 1993–2003; Т. 1–10. – Б/м: Вид-во “Молоде життя”, 1955–1984.

Етимологічний словник української мови: У 7 т. – Т.1–4. – К.: Наук. думка, 1982–2004.

Єрмоленко С.Я., Бибик С.П., Тодор О.Г. Українська мова: Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. – К.: Либідь, 2001. – 224 с.

Жайворонок В.В. Велика чи мала літера? Словник-довідник. – К.: Наук. думка, 2004. – 203 с.

Зубков М.Г. Український правопис: Комплексний довідник. – Харків: Торсінг, 1998. – 144 с.

Зубков М.Г. Українська мова: Універсальний довідник. – Харків: Школа, 2004. – 496 с.

Івченко А. Новий орфографічний словник української мови. – Львів: Кальварія, 2002. – 532 с.

- Ізюмов О.** Практичний російсько-український словник. – Перевид. 1926 р. – К.: Знання, 1992. – 176 с.
- Калашник В.С., Колоїз Ж.В.** Словник фразеологічних антонімів української мови. – К.: Довіра, 2001. – 284 с.
- Калашник В.С., Савченко Л.Г.** Українсько-російський словник наголосів. – Харків: Каравела, 1997. – 112 с.
- Капелюшний А.О.** Стилїстика й редагування: Практичний словник-довідник журналіста. – Львів: ПАІС, 2002. – 576 с.
- Капелюшний А. О.** Практичний посібник-довідник журналіста: Редагування в ЗМІ: Аналіз і перевірка фактичного матеріалу. – Львів: ПАІС, 2004. – 576 с.
- Капелюшний А. О.** Енциклопедія афоризмів і крилатих фраз “Журналістика – це спосіб життя”. – Львів: ПАІС, 2004. – 576 с.
- Караванський С.** Практичний словник синонімів української мови. – К.: Вид-во “Оріє” при підпр. “Кобза”, 1993. – 472 с.
- Кибальчич В.М.** Короткий російсько-український словник для працівників залізничного транспорту. – Львів: ЦНТІ Львівської залізниці, 1991. – 77 с.
- Коваль А.П.** Знайомі незнайомці: Походження назв поселень України. – К.: Либідь, 2001. – 304 с.
- Коваль А.П., Коптілов В.В.** Крилаті вислови в українській літературній мові: Афоризми, літературні цитати, образні вислови. – К.: Вища школа, 1975. – 336 с.
- Коломієць М.П., Регушевський Є.С.** Короткий словник перифраз. – К.: Рад. шк., 1985. – 152 с.
- Коломієць М.П., Регушевський Є.С.** Словник фразеологічних синонімів. – К.: Рад. шк., 1988. – 200 с.
- Комп’ютерний словник.** – К.: Україна, 1997. – 470 с.
- Кочерган М.П.** Словник українсько-російських міжмовних омонімів (“фальшиві друзі перекладача”). – К.: Академія, 1997. – 400 с.
- Культура мови на щодень.** – К.: Довіра, 2000. – 169 с.
- Культура української мови:** Довідник. – К.: Либідь, 1990. – 304 с.
- Кульчицька Т.Ю.** Українська лексикографія XIII–XX ст.: Бібліографічний покажчик. – Львів, 1999. – 359 с.
- Куньч З.** Риторичний словник. – К.: Рідна мова, 1997. – 342 с.
- Ленець К.В., Ставицька Л.О.** Короткий російсько-український словник контрастивної лексики. – К.: Довіра, 2002. – 284 с.
- Лингвистический энциклопедический словарь.** – М.: Сов. энциклопедия, 1990. – 685 с.

Лисенко П.С. Словник поліських говорів. – К.: Наук. думка, 1974. – 260 с.

Літературознавчий словник-довідник. – К.: Академія, 1997. – 750 с.

Лобода В.В., Скуратівський Л.В. Українська мова в таблицях: Довідник. – К.: Вища школа, 1993. – 240 с.

Лучик А.А. Російсько-український та українсько-російський словник еквівалентів слова. – К.: Довіра, 2004. – 495 с.

Мацько Л.І., Сидоренко О.М., Шевчук С.В. Російсько-український і українсько-російський словник: Відмінна лексика. – К.: Вища школа, 1992. – 255 с.

Медведєв Ф.П. Українська фразеологія: Чому ми так говоримо. – Харків: Вища школа, 1982. – 232 с.

Непийвода Н. Практичний російсько-український словник: найуживаніші слова і вислови. – К.: Основа, 2000. – 256 с.

Новий російсько-український словник-довідник: Близько 100 тис. слів. – К.: Довіра; УНВЦ “Рідна мова”, 1999. – 878 с.

Огар Е.І. Українсько-російський та російсько-український словник-довідник з видавничої справи. – Львів: Палітра друку, 2002. – 224 с.

Олійник І.С., Сидоренко М.М. Українсько-російський і російсько-український фразеологічний словник. – К.: Рад. шк., 1978. – 448 с. (Вид. 2-ге. – К., 1993).

Орфографічний словник української мови. – К.: Довіра, 1999. – 990 с.

Орфоепічний словник. – К.: Рад. шк., 1984. – 630 с.

Орфоепічний словник української мови: У 2 т. – Т.1: Близько 140 000 слів. – К.: Довіра, 2001. – 955 с.

Орфоепічний словник української мови: У 2 т. – Т.2: Близько 140 000 слів. – К.: Довіра, 2003. – 920 с.

Плющ М.Я., Грипас Н.Я. Українська мова: Довідник. – К.: Рад. школа, 1990. – 255 с.

Полюга Л.М. Словник антонімів української мови. – К.: Довіра, 1999. – 275 с.

Полюга Л.М. Словник синонімів української мови. – К.: Довіра, 2001. – 477 с.

Пономарів О.Д. Фонема Г та Ґ: Словник і коментар. – К.: Просвіта, 1997. – 40 с.

Прислів'я та приказки: У 3-х т. – Т. 1–3. – К.: Наук. думка, 1989–1991.

Пуряєва Н. Словник церковно-обрядової термінології. – Львів: Свічадо, 2001. – 160 с.

Редько Ю.К. Довідник українських прізвищ. – К.: Рад. шк., 1969. – 256 с.

Реклама: Словник термінів. – К.: ВФСРКП, 1998. – 208 с.

Російсько-український словник: 160 тис. слів. – К.: Абрис, 2003. – 1424 с.

Російсько-український словник ділової мови. – К.: Укр. світ, 1992. – 295 с.

Російсько-український словник наукової термінології: Математика. Фізика. Техніка. Науки про Землю та Космос. – К.: Наук. думка, 1998. – 892 с.

Російсько-український словник синонімів. – К.: Освіта, 1995. – 265 с.

Скрипник Л.Г., Дзятківська Н.П. Власні імена людей: Словник-довідник. – К.: Наук. думка, 1996. – 336 с.

Сліпушко О.М. Політичний і фінансово-економічний словник. – К.: Криниця, 1999. – 392 с.

Словник епітетів української мови. – К.: Довіра, 1998. – 431 с.

Словник іншомовних слів. – К.: Довіра, 2000. – 1018 с.

Словник іншомовних слів. – К.: Наук. думка, 2000. – 680 с.

Словник синонімів української мови: В 2 т. – Т.1–2. – К.: Наук. думка, 1999–2000.

Словник української мови: В 11 т. – Т. 1–11. – К.: Наук. думка, 1970–1980.

Словник фразеологізмів української мови. – К.: Наук. думка, 2003. – 1104 с.

Ставицька Л. Короткий словник жаргонної лексики української мови. – К.: Критика, 2003. – 336 с.

Удовиченко Г.М. Фразеологічний словник української мови: У 2 т. – Т.1–2. – К.: Вища школа, 1984.

Українська літературна вимова і наголос: Словник-довідник. – К.: Наук. думка, 1973. – 724 с.

Українська літературна енциклопедія: В 5 т. – Т.1–3. – К.: “Укр. енциклопедія” ім. М.П.Бажана, 1988–1995.

Українська мова: Енциклопедія. – К.: Укр. енциклопедія, 2000. – 752 с.

Український орфографічний словник: Орфогр. словник укр. мови: Близько 143 000 слів. – К.: Довіра, 2002.–1006 с.

Універсальний довідник-практикум з ділових паперів. – К.: Довіра, 1999. – 507 с.

Універсальний словник-енциклопедія. – К.: Ірина, 1999. – 1568 с. (вид. 2-ге. – К.: Ірина, 2001; вид. 3-тє. – К.: Всеуито, Новий друк, 2003. – 1414 с.).

Феллер М.Д., Квітко І.С., Шевченко М.Г. Довідник коректора. – Харків: Книжк. палата УРСР, 1972. – 408 с.

Фразеологічний словник української мови: В 2 т. – Т.1–2. – К.: Наук. думка, 1999.

Чак Є.Д. Складні випадки вживання слів. – К.: Рад. шк., 1984. – 184 с.

Шевченко Л.Ю., Різун В.В., Лисенко Ю.В. Сучасна українська мова: Довідник. – К.: Либідь, 1993. – 336 с.

Шевчук С.В. Разом, окремо, через дефіс: Словник-довідник. – К.: АСК, 2003. – 416 с.

Юрченко О.С., Івченко А.О. Словник стійких народних порівнянь. – Харків: Основа, 1993. – 176 с.

Янко М.Т. Топонімічний словник-довідник Української РСР. – К.: Рад. шк., 1973. – 180 с. (Нове вид.: Топонімічний словник України. – К., 1998).

Компакт-диски

Аудіовізуальний бізнес: Мультимедійний довідник. – ПП “Рай”, 2003.

Большая энциклопедия языков мира. – Master media, 2003.

Словники України – інтегрована лексикографічна система: Парадигма, транскрипція, фразеологія, синонімія, антонімія. – Український мовно-інформаційний фонд, 2001.

Сучасна відеотехніка: Довідник. – ПП “Рай”, 2003.

Теледизайн: Мультимедійний довідник. – ПП “Рай”, 2003.

Телерадіореклама: Мультимедійний довідник. – ПП “Рай”, 2003.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Підручники, посібники, монографії, статті

- Абрамович А.В., Лазаревич Э.А.** Практикум по литературному редактированию. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1974. – 432 с.
- Ажнюк Б.** Українські імена з іншомовним акцентом: проблеми транслітерації // Культура слова. – Вип. 48–49. – К.: Ін-т укр. мови НАН України, 1996. – С. 28–33.
- Алексеева М.И.** Практикум по редактированию материалов телевизионных передач. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1977. – 144 с.
- Аникина А.Б.** Стилистика частей речи. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1974. – 88 с.
- Аникина А.Б.** Образное слово в тексте. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1985. – 76 с.
- Антисуржик:** Вчимося ввічливо поводитися і правильно говорити: Навчальний посібник. – Львів: Світ, 1994. – 152 с.
- Асанов Л.Н.** Предпосылка журналистского воздействия на человека // Проблемы теории печати: Сб. статей. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1973. – С.74–90.
- Бабич Н.Д.** Основы культуры молвлення. – Львів: Світ, 1993. – 232 с.
- Бабич Н.Д.** Практична стилістика і культура української мови. – Львів: Світ, 2003. – 432 с.
- Бабич Н.Д.** Практична стилістика: Збірник вправ. – Львів: Вища школа, 1977. – 156 с.
- Багиров Э.Г., Борецкий Р.А., Юровский А.Я.** Основы телевизионной журналистики. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1987. – 240 с.
- Багмут І.Й., Бровченко Т.О., Борисюк І.В., Олійник І.П.** Інтонаційна виразність звукового молвлення засобів масової інформації. – К.: Наук. думка, 1994. – 190 с.
- Барыкин К.К.** Пишу, печатаю, диктую... Рассказы о журналистском инструментарии; о его истории и технике применения. – М.: Политиздат, 1975. – 127 с.
- Бацевич Ф.С.** Основы комунікативної девіатології. – Львів: ЛНУ, 2000. – 236 с.
- Безпояско О.К., Городенська К.Г., Русанівський К.Г.** Граматика української мови: Морфологія. – К.: Либідь, 1993. – 336 с.
- Беневоленская Т.А.** О языке и стиле газетного очерка. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1973. – 80 с.
- Білоус О.** Методичні засади підготовки й проведення інтерв'ю // Теле-

візійна й радіожурналістика (Історія, теорія, практика: погляд у майбутнє). – Вип. 2. – Львів: ЛДУ, 1999. – С.129–138.

Блик О.П. Практикум з української мови: Будова слова. Словотвір. Морфологія. – К.: Вища школа, 1979. – 176 с.

Богомолова Н.Н. Социальная психология печати, радио и телевидения. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1991. – 125 с.

Борев В.Ю. Видео: техника – досуг – культура. – М.: Профиздат, 1990. – 208 с.

Борев Ю.Б. Комическое. – М.: Искусство, 1970. – 272 с.

Борецкий Р.А., Кузнецов Г.В. Журналист ТВ: в кадре и за кадром. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1996. – 172 с.

Брудный А.А. Психологическая герменевтика. – М.: Лабиринт, 1998. – 336 с.

Бугрим В.В., Мащенко А.Г. Телебачення прямого ефіру: Навч. посібник. – К.: Либідь, 1991. – 200 с.

Будагов Р.А. История слов в истории общества. – М.: Просвещение, 1971. – 270 с.

Вакуров В.Н., Кохтев Н.Н., Солганик Г.Я. Стилистика газетных жанров. – М.: Высш. шк., 1978. – 183 с.

Вальраф Г. Репортёр обвиняет: Художественная публицистика. – М.: Прогресс, 1988. – 400 с.

Васильева А.Н. Газетно-публицистический стиль речи. – М.: Русский язык, 1982. – 198 с.

Васьківський Ю.П. Тиражна політика газети. – Львів: ЛДУ, 1996. – 18 с.

Васьківський Ю.П. Еволюція реклами в Україні // Вісник Львівськ. ун-ту. Сер. журналістика. – Вип. 21. – Львів: ЛНУ, 2001. – С.208–211.

Ващенко В.С. Стилiстичнi явища в українській мові. – Ч.І. – Харків: Вид-во Харк. ун-ту, 1958. – 228 с.

Виленский М.Э. Как написать фельетон. – М.: Мысль, 1982. – 208 с.

Винницький В.М. Наголос у сучасній українській мові. – К.: Рад. шк., 1984. – 160 с.

Винницький В.М. Українська акцентуаційна система: становлення, розвиток. – Львів: Бібльос, 2002. – 578 с.

Вихованець І.Р. Прийменникова система української мови. – К.: Наук. думка, 1980. – 288 с.

Вихованець І.Р. Граматика української мови: Синтаксис. – К.: Либідь, 1993. – 368 с.

Вихованець І.Р., Городенська К.Г. Теоретична морфологія українсь-

- кої мови: Академічна граматика української мови. – К.: Пульсари, 2004. – 400 с.
- Вільна преса.** – Вашингтон: ЮСІА, 1992. – 96 с.
- Вісник Львівського університету. Серія журналістика:** Вип. 1–24. – Львів: Львівськ. нац. (держ.) ун–т, 1958–2004.
- Владимиров В.М.** Журналістика, особа, суспільство: проблема розуміння. – К.: КНУ ім. Т.Г.Шевченка, 2003. – 220 с.
- Волковский Н.Л.** История информационных войн. – В 2 ч. – Ч.1–2. – СПб: Полигон, 2003.
- Волкотруб Г.Й.** Практична стилістика української мови: Використання морфологічних засобів мови. – К.: ТОВ “ЛДЛ”, 1998. – 176 с.
- Волкотруб Г.Й.** Стилiстика ділової мови. – К.: МАУП, 2002. – 208 с.
- Ворошилов В.В.** Журналістика: Учебник. – Спб.: Изд–во Михайлова В.А., 1999. – 304 с.
- Выготский Л.С.** Мышление и речь. – М.: Лабиринт, 1999. – 352 с.
- Газета, автор и читатель.** – М.: Политиздат, 1975. – 175 с.
- Газетные жанры.** – М.: Политиздат, 1976. – 176 с.
- Гаймакова Б.Д.** Методика и практика редактирования телевизионных передач. – М.: Гостелерадио СССР, 1975. – С.3–26.
- Галь Н.Я.** Слово живое и мёртвое: Из опыта переводчика и редактора. – М.: Книга, 1979. – 208 с.
- Гаранина Н.С., Миловидова Н.В., Молибоженко Р.А., Накорякова К.М.** Методика редактирования. Корректурa. – М.: Изд–во Моск. ун–та, 1984. – 81 с.
- Гашек Я.** Примеры из жизни: Художественная публицистика. – М.: Прогресс, 1983. – 262 с.
- Гессе Г.** Письма по кругу: Художественная публицистика. – М.: Прогресс, 1987. – 400 с.
- Гід журналіста.** – К.: Ін–т масової інформації, 1999. – 96 с.
- Гой В.М.** Проблеми журналістського маркетингу: реклама, паблік рилейшнз // Українська журналістика: формування сучасного обличчя. – Львів: Світ, 1993. – С. 13–17.
- Голдовская М.Е.** Операторское мастерство. – М.: Изд–во Моск. ун–та, 1979. – 24 с.
- Голуб И.Б.** Стилiстика современного русского языка: Учеб. пособие для вузов по спец. “Журналистика”. – М.: Высш. шк., 1986. – 336 с.
- Горальський А.** Теорія творчості. – Львів: Каменярь; Warszawa: Universitas Rediviva, 2002. – 144 с.

- Горбунов А.П.** Язык и стиль газеты: Из творческой лаборатории публициста. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1974. – 126 с.
- Горбунов А.П.** Поэтика публицистического текста. – М.: Изд-во Моск ун-та, 1978. – 64 с.
- Горохов В.М.** Закономерности публицистического творчества: Пресса и публицистика. – М.: Мысль, 1975. – 187 с.
- Горохов В.М.** Журналистское мастерство. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1981. – 64 с.
- Горохов В.М.** Основы журналистского мастерства. – М.: Высш. шк., 1989. – 117 с.
- Горпинич В.О.** Назви жителів в українській мові: Питання словотвору, слововживання та нормування. – К.: Вища шк., 1979. – 159 с.
- Горпинич В.О.** Сучасна українська літературна мова: Морфеміка. Словотвір. Морфонологія. – К.: Вища шк., 1999. – 208 с.
- Горяний В.Д.** Синтаксис односкладних речень. – К.: Рад. шк., 1984. – 128 с.
- Граут-Сміт Т. Бі-Бі-Сі, політики та майбутнє // Телевізійна й радіожурналістика (Історія, теорія, практика: погляд у майбутнє). – Вип. 2. – Львів: ЛДУ, 1999. – С.285–292.**
- Гребнев А.В.** Газета: Организация работы редакции. – М.: Политиздат, 1974. – 215 с.
- Григораш Д.С.** Теорія і практика редагування газети. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1966. – 168 с.
- Грищенко А.П., Мацько Л.І. та ін.** Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища школа, 1997. – 493 с.
- Джованніні Дж., Каріта Е., Кастаньї Н. та ін.** Від кременя до кремнію. – Torino: Gutenberg 2000, 1984. – 208 с.
- Дмитровський З.Є.** Аудіовізуальна журналістика. – Львів: ЛНУ, 2000. – 40 с.
- Дмитровський З.Є.** Телевізійна Інформація: теорія і практика. – Львів: Видавн. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – 128 с.
- Дмитровський З.Є.** Інформаційне телемовлення України: здобутки і прорахунки // Українська журналістика: формування сучасного обличчя. – Львів: Світ, 1993. – С.17–21.
- Дмитровський З.Є.** Еволюція телевізійного інформування, його типові недоліки // Телерадіожурналістика: історія, теорія, практика, погляд у майбутнє. – Львів: ЛДУ, 1997. – С.56–59.
- Дмитровський З.Є.** Висвітлення питань інформаційної діяльності телеканалів України на сторінках газети “День” // Телевізійна й

радіожурналістика (Історія, теорія, практика: погляд у майбутнє). – Вип. 2. – Львів: ЛДУ, 1999. – С.206–219.

Дмитровський З.Є. Особливості підготовки інформаційного телесюжету // Телерадіожурналістика: історія, теорія, практика, погляд у майбутнє. – Львів: ЛДУ, 1997. – С.92–96.

Дмитровський З.Є. Інтерв'ю в інформаційній телепрограмі: особливості, методика підготовки // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук.-метод. праць. – Вип. 3. – Львів: ЛНУ, 2000. – С.342–348.

До дискусії про журналістську етику: Зб. статей. – К.: ІЕСП “Республіка”, 2002. – 80 с.

Дорошенко С.І. Складні безсполучникові конструкції в сучасній українській мові. – Харків: Вища школа, 1980. – 152 с.

Дорошенко С.І. Граматична стилістика української мови. – К.: Рад. шк., 1985. – 200 с.

Дудик П.С. Стилiстика української мови: Навчальний посiбник. – К.: Академiя, 2005. – 368 с.

Егоров В.В. Теория и практика телевидения. – М.: Высш. шк., 1980. – 288 с.

Еко У. Маятник Фуко. – Львів: Літопис, 1998. – 752 с.

Єрмоленко С.Я. Нариси з української словесності: стилістика та культура мови. – К.: Довіра, 1999. – 431 с.

Жанры советской газеты. – М.: Высшая шк., 1972. – 424 с.

Животко А.П. Історія української преси. – К.: Наша культура і наука, 1999. – 368 с.

Жидков В.П. Авторитетом газетной строки. – М.: Мысль, 1986. – 151 с.

Житарюк М.Г. Великий спорт і мас-медіа: Текст лекцій. – Львів: Світ, 1997. – 84 с.

Житарюк М.Г. Четвертована, але жива: Закордонна преса про політичні процеси в Україні напередодні Другої світової війни. – Львів: За вільну Україну, 1997. – 128 с.

Жовтобрюх М.А. Мова української преси. – К.: Вид-во АН УРСР, 1963. – 416 с.

Журбина Е.И. Теория и практика художественно-публицистических жанров: Очерк. Фельетон. – М.: Мысль, 1969. – 399 с.

Журналистское расследование: История метода и современная практика. – СПб: Нева; М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2001. – 383 с.

Зарва М.В. Слово в эфире: О языке и стиле радиопередач. – М.: Искусство, 1971. – 177 с.

- Засоби масової інформації й утвердження державного суверенітету України:** Зб. матеріалів наук.-практ. конференції. – Львів: Світ, 1993. – 156 с.
- Збірник праць кафедри української преси.** – Вип.1. – Львів: ЛДУ, 1995. – 222 с.
- Збірник праць кафедри української преси:** На пошану проф. В.Здоровеги з нагоди 70-річчя від дня народження. – Вип.3. – Львів: ЛНУ, 2000. – 411 с.
- Збірник праць кафедри української преси:** На пошану проф. М.Нечиталюка з нагоди 80-річчя від дня народження. – Вип.4–6. – Львів: ЛНУ, 2001. – 758 с.
- Здоровега В.Й.** У майстерні публіциста: Проблеми теорії, психології, публіцистичної майстерності. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1969. – 180 с.
- Здоровега В.Й.** Питання психології публіцистичної творчості: Навч. посібник. – Львів: Ред.-видавн. група Львів. ун-ту, 1982. – 63 с.
- Здоровега В.Й.** Вступ до журналістики. – Львів: ЛДУ, 1994. – 80 с.
- Здоровега В.Й.** Вступ до журналістики. – Львів: ЛДУ, 1998. – 77 с.
- Здоровега В.Й.** Теорія і методика журналістської творчості: Навч. посібник. – Львів: ПАІС, 2000. – 180 с.
- Здоровега В.Й.** Теорія і методика журналістської творчості: Підручник. – Львів: ПАІС, 2004. – 268 с.
- Здоровега В.Й.** Про журналістику і журналістів: Статті, есе, виступи, діалоги. – Львів: Видавн. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2004. – 133 с.
- Зелінська Н.В.** Теоретичні засади роботи редактора над літературною формою тексту (літературне опрацювання тексту). – К.: УМК ВО, 1989. – 76 с.
- Землянова Л.М.** Современная американская коммуникативистика. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1995. – 271 с.
- Зонтаґ С.** Про фотографію. – К.: Основи, 2002. – 192 с.
- Ижакевич Г.П., Кононенко В.И., Пилинский Н.Н., Сиротина В.А.** Сопоставительная стилистика русского и украинского языков. – К.: Вища шк., 1980. – 208 с.
- Ильясова Б.А.** Факт и ситуация в публицистике // Проблемы теории печати: Сб. статей. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1973. – С.127–144.
- Истрина М.В.** Аннотирование произведений печати. – М.: Книга, 1981. – 48 с.

- Іваницька Н.Л.** Синтаксис простого речення: Складні випадки аналізу. – К.: Вища шк., 1989. – 63 с.
- Іванишин В., Радевич-Винницький Я.** Мова і нація. – Дрогобич: Відродження, 1994. – 218 с.
- Іванов В.Ф.** Соціологія масової комунікації. – К.: Центр вільної інформації, 1999. – 211 с.
- Іванов В.Ф.** Техніка оформлення газети. – К.: Знання, 2000. – 222 с.
- Іванов В.Ф., Мелещенко О.К., Різун В.В.** Основи комп'ютерної журналістики. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1995. – 242 с.
- Іванченко Р.Г.** Літературне редагування. – К.: Вища шк., 1983. – 368 с.
- Інформаційна сфера як духовне явище.** – К.: Центр вільної преси, 1999. – 122 с.
- Кадомцева Л.О.** Українська мова: Синтаксис простого речення. – К.: Вища школа, 1985. – 128 с.
- Кайда Л.Г.** Стиль фельетона: Выражение авторской позиции. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1983. – 62 с.
- Кайда Л.Г.** Эффективность публицистического текста. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1989. – 182 с.
- Капелюшний А.О.** Сатиричний журнал “Червоний перець”. – Львів: Вища школа, 1986. – 144 с.
- Капелюшний А.О.** Сатиричні жанри // Теорія і практика радянської журналістики. – Львів: Вид – во при Львів. ун – ті, 1989. – С.290 – 316.
- Капелюшний А.О.** Виникнення і розвиток української радянської сатиричної публіцистики (1917 – 1941). – К.: НМК ВО, 1990. – 136 с.
- Капелюшний А.О.** Типові помилки в мовленні ведучих інформаційних та музичних програм “Радіо Люкс” // Телерадіожурналістика: історія, теорія, практика, погляд у майбутнє. – Львів: ЛДУ, 1997. – С.113–118.
- Капелюшний А.О.** Практична стилістика української мови: Матеріали для самостійної роботи студентів факультету журналістики. – Львів: ЛДУ, 1998. – 56 с.
- Капелюшний А.О.** Редагування в засобах масової інформації: Матеріали для самостійної роботи студентів факультету журналістики. – Львів: ЛДУ, 1999. – 60 с.
- Капелюшний А.О.** Структурні типи (конструктивні схеми) текстів телевізійних анонсів у газеті // Телевізійна й радіожурналістика (Історія, теорія, практика: погляд у майбутнє). – Вип. 2. – Львів: ЛДУ, 1999. – С.266–275.

- Капелюшний А.О.** Практична стилістика української мови: Матеріали для самостійної роботи студентів факультету журналістики. – Вид. 2-е, випр. і доп. – Львів: ЛНУ, 2000. – 68 с.
- Капелюшний А.О.** Росіянізми в телевізійному мовленні і в газетному тексті // Телевізійна й радіожурналістика: 36. наук.-метод. праць. – Вип. 3. – Львів: ЛНУ, 2000. – С.359–368.
- Капелюшний А.О.** Девіатологія мас-медіа: Практикум. – Львів: ПАІС, 2000. – 208 с.
- Капелюшний А.О.** Типологія журналістських помилок. – Львів: ЛНУ, 2000. – 68 с.
- Капелюшний А.О.** Типові орфографічні та пунктуаційні помилки в журналістських текстах. – Львів: ЛНУ, 2000. – 60 с.
- Капелюшний А.О.** Практична стилістика української мови: Навчальний посібник. – Львів: ПАІС, 2001. – 224 с.
- Капелюшний А.О.** Психологічні причини фактичних помилок у ЗМІ // Вісник Львів. ун-ту, сер. журналістика. – Вип. 23. – Львів: ЛНУ, 2003. – С.157–165.
- Капелюшний А.О.** Стилiстика. Редагування журналістських текстiв: Практичні заняття (Навчальний посiбник з курсiв: “Практична стилістика української мови”, “Стилiстика тексту”, “Редагування в ЗМІ”). – Львів: ПАІС, 2003. – 544 с.
- Караванський С.** Секрети української мови. – К.: УКСП “Кобза”, 1994. – 152 с.
- Караванський С.** Пошук українського слова, або Боротьба за національне “я”. – К.: Академія, 2001. – 240 с.
- Карпенко В.О.** Основи професіональної комунікації. – К.: Нора-прінт, 2002. – 348 с.
- Карпенко В.О.** Преса і незалежність України: Практика медіаполітики 1988–1998 рр.. – К.: Інститут журналістики КНУ ім. Т.Шевченка; Нора-Друк, 2003. – 350 с.
- Карпенко Ю.О.** Фонетика і фонологія сучасної української літературної мови. – Одеса: Чорномор'я, 1996. – 144 с.
- Карпентьер А.** Мы искали и нашли себя: Художественная публицистика. – М.: Прогресс, 1984. – 416 с.
- Качкан В.А.** Про публіцистику. – К.: Дніпро, 1982. – 174 с.
- Качкан В.А., Лизанчук В.В.** Особливості підготовки матеріалів для радіо і телебачення. – Львів: ЛДУ, 1987. – 68 с.
- Кващук А.Г.** Синтаксис складного речення. – К.: Рад. шк., 1986. – 110 с.
- Квіт С.М.** Основи герменевтики: Навчальний посібник. – К.: КМ Академія, 2003. – 192 с.

- Киш Э.Э.** Приключения на пяти континентах: Художественная публицистика. – М.: Прогресс, 1985. – 352 с.
- Клепиков О.І., Кучерявий І.І.** Основи творчості особи. – К.: Вища шк., 1996. – 296 с.
- Коваль А.П.** Практична стилістика української мови. – К.: Вища шк., 1978. – 376 с.
- Коваль А.П.** Збірник вправ з практичної стилістики. – К.: Вища шк., 1979. – 144 с.
- Кожина М.Н.** Стилистика русского языка. – М.: Просвещение, 1977. – 223 с.
- Колосов Г.В.** Публицистика как творческий процесс. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1977. – 88 с.
- Кондрашов П.В.** Формула эффективности прессы. – М.: Мысль, 1980. – 126 с.
- Конюхова Л.І.** Парцелювання складнопідрядних речень. – Львів: ЛДУ; Вид-во “Каменяр”, 1999. – 29 с.
- Конюхова Л.І.** Основні норми української літературної вимови та наголошування. – Львів: ПАІС, 2002. – 60 с.
- Коптілов В.В.** Теорія і практика перекладу. – К.: Вища школа, 1982. – 167 с.
- Корконосенко С.Г.** Основы журналистики: Учебник. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 287 с.
- Коропенко І.В.** Термінологія і реклама // Українська мова і сучасність: Зб. наук. праць. – К.: НМК ВО, 1991. – С.56–65.
- Костенко Л.В.** Гуманітарна аура, або Дефект головного дзеркала. – К.: KM Academia, 1999. – 32 с.
- Кочан І.М.** Лінгвістичний аналіз тексту: Курс лекцій. – Львів: ЛНУ, 1999. – 156 с.
- Кочерган М.П.** Слово і контекст. – Львів: Вища школа, 1980. – 184 с.
- Кошів Я.** Обезголовлений: Убивство журналіста. – Б/м: Artemia Press, 2004. – 292 с.
- Круковская Л.М.** О соотношении закона и закономерности в журналистике // Проблемы теории печати: Сб. статей. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1973. – С.6–25.
- Крупський І.В.** Українська газета як художньо-поліграфічний феномен: історія, сучасний стан, перспектива розвитку. – Львів: ЛДУ, 1993. – 103 с.
- Крупський І.В.** Національно-патріотична журналістика України (Друга половина XIX – перша чверть XX ст.). – Львів: Світ, 1995. – 184 с.

- Кузнецова О.Д.** Правові й етичні норми журналістики. – Львів: ЛДУ, 1993. – 96 с.
- Кузнецова О.Д.** Основи масової комунікації. – Львів: ЛДУ, 1996. – 172 с.
- Кузнецова О.Д.** Журналістська етика та етикет: основи теорії, методики, дослідження трансформації незалежних видань України, регулювання моральних порушень. – Львів: Світ, 1998. – 412 с.
- Кузнецова О.Д.** Аналітичні методи в журналістиці. – Львів: Видавн. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – 120 с.
- Кузнецова О.Д.** Засоби й форми сатири та гумору в українській пресі: Навч. посібник. – Львів: Видавн. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 250 с.
- Кузнецова О.Д.** Засоби масової комунікації. – Львів: Видавн. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 186 с.
- Кузнецова О.Д.** Аргументація в публіцистиці. – Львів: Видавн. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2004. – 146 с.
- Кузнецова О.Д.** Професійна етика журналіста. – Львів: Видавн. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2005. – 208 с.
- Кулик Б.М., Масюкевич О.М.** Збірник вправ з стилістики. – К.: Рад. шк., 1963. – 332 с.
- Культура слова.** – Вип. 1–49. – К.: Наук. думка, 1967–1996.
- Лазутин Г.В.** Профессиональная этика журналиста. – М.: Аспект Пресс, 1999. – 208 с.
- Лазутин Г.В.** Основы творческой деятельности журналиста. – М.: Аспект Пресс, 2000. – 240 с.
- Лалл Дж.** Мас-медіа, комунікація, культура: глобальний підхід. – К.: КІС, 2002. – 264 с.
- Лексика:** Лекции / Под. ред. проф. Ломтева Т.А. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1973. – 64 с.
- Лизанчук В.В., Кузнецова О.Д.** Методи збирання і фіксації інформації в журналістиці: Навч. посібник. – К.: НМК ВО, 1991. – 96 с.
- Лизанчук В.В.** Основні засади функціонування сучасного українського радіомовлення // Телевізійна й радіожурналістика (Історія, теорія, практика: погляд у майбутнє). – Вип. 2. – Львів: ЛДУ, 1999. – С.3–122.
- Лизанчук В.В.** Радіожурналістика: засади функціонування. Підручник. – Львів: ПАІС, 2000. – 366 с.
- Лизанчук В.В.** Завжди пам'ятай: Ти – Українець! – Львів: Мальва, 2001. – 680 с.

- Лизанчук В.В.** Не лукавити словом. – Львів: АН вищої школи України; ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 560 с.
- Лизанчук В.В.** Кайдани ще кують: Факти, документи, коментарі про російщення в Україні. – Львів: АН вищої школи України; ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – 992 с.
- Лось Й.Д.** Свідомість своєї місії. Деякі думки з приводу тенденцій розвитку преси у світі та в Україні // Наук. зб. УВУ. – Т.16. – Мюнхен–Львів, 1993. – С.263–293.
- Лось Й.Д.** ЗМК і моральна інтерпретація минулого як проблема історичного пізнання // Українська журналістика: формування сучасного обличчя. – Львів: Світ, 1993. – С.3–12.
- Лось Й.Д.** Сучасна преса світу і проблеми морально-екологічної кризи на зламі епох // Церква і соціальні проблеми. – Львів: Місіонер, 2000. – С.457–467.
- Лось Й.Д.** Бачити великі істини (Публіцистика і тенденції розвитку світу) // Вісник Львівськ. ун-ту. Сер. журналістика. – Вип. 21. – Львів: ЛНУ, 2001. – С.26–40.
- Лубкович І.М.** Соціологія і журналістика: Навч. посібник. – Львів: Видавн. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – 159 с.
- Лысакова И.П.** Язык газеты: социалингвистический аспект. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1981. – 104 с.
- Лысакова И.П.** Тип газеты и стиль публикации: опыт социалингвистического исследования. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1989. – 184 с.
- Льюис Б.** Диктор телевидения: Пер. с англ. – М.: Искусство, 1973. – 200 с.
- Магай И.П.** Структура произведения журналиста // Проблемы теории печати: Сб. статей. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1973. – С.108–126.
- Мастерство журналиста.** – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1977. – 264 с.
- Мацько Л.І., Сидоренко О.М., Мацько О.М.** Стилістика української мови. – К.: Вища школа, 2003. – 462 с.
- Мащенко І.Г.** Глобальне телебачення. – К.: Либідь, 1992. – 232 с.
- Мащенко І.Г.** Українське телебачення: штрихи до портрета. – К.: Ай-Пі-Київ, 1995. – 294 с.
- Мащенко І.Г.** Електронний старт телебачення. – К.: Тетра, 1997. – 147 с.
- Мащенко І.Г.** Телебачення України. – Т.1.: Телебачення de facto. – К.: Тетра, 1998. – 512 с.
- Медіаатака:** Матеріали міжнародної конференції “Медіаосвіта як

частина громадянської освіти". – Львів: Західноукраїнський медіацентр "Нова журналістика", 2002. – 56 с.

Медіакритика: Ч.5–7. – Львів: Західноукраїнський медіацентр "Нова журналістика", 2004.

Медушевський А.П., Лобода В.В. та ін. Сучасна українська літературна мова. – К.: Вища школа, 1975. – 340 с.

Ми – волинські журналісти: Документальний збірник. – Луцьк: Надстир'я, 1999. – 208 с.

Мильчин А.Э. Методика и техника редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – 320 с.

Мильчин А.Э. Методика редактирования текста. – М.: Книга, 1980. – 320 с.

Михайлин И.Л. Основы журналистики: Учебник. – Харьков: ХИФО, 2004. – 350 с.

Михайлин І.Л. Основы журналистики: Підручник. – К.: ЦУЛ, 2002. – 284 с.

Міцкевич Е., Файєрстоун Ч. Телебачення і вибори. – К.: Вік, 1994. – 128 с.

Мова сучасної масово-політичної інформації. – К.: Наук. думка, 1979. – 252 с.

Моисеев В.А. Журналистика и журналисты. – К.: Дакор, 2002. – 400 с.

Москаленко А.З. Основы журналистики. – К.: ВПЦ "Київський ун-т", 1994. – 135 с.

Москаленко А.З. Теорія журналістики. – К.: Екс-Об, 2002. – 334 с.

Москаленко А.З., Губерський Л.В., Іванов В.Ф., Вергун В.А. Масова комунікація. – К.: Либідь, 1997. – 216 с.

Моторнюк І.Л. "Гра не без правил" і "правила гри": Наукові і літературно-критичні студії. – Львів: Видавн. центр ЛНУ ім. І.Франка, 2004. – 376 с.

Моторнюк І.Л. Редактор у системі журналістики // Вісник Львівськ. ун-ту. Сер. журналістика. – Вип. 21. – Львів: ЛНУ, 2001. – С. 181–187.

Мучник Б.С. Человек и текст. – М.: Книга, 1985. – 252 с.

М'яснянкіна Л.І. Мова друкованої реклами. – Львів: ЛНУ, 2004. – 76 с.

М'яснянкіна Л.І. Структурно-семантичні типи порівнянь у мові газети // Українська журналістика: формування сучасного обличчя. – Львів: Світ, 1993. – С.80–84.

М'яснянкіна Л.І. Конотація на рівні газетного тексту // Засоби масової інформації й утвердження державного суверенітету України. – Львів: Світ, 1993. – С.140–144.

- М'яснянкіна Л.І.** Композиція реклами на радіо // Телевізійна й радіо-журналістика: 36. наук.-метод. праць. – Вип. 3. – Львів: ЛНУ, 2000. – С.369–376.
- Накорякова К.М.** Редактирование материалов массовой информации. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – 112 с.
- Науково-технічний прогрес і мова.** – К.: Наук. думка, 1978. – 196 с.
- Нерух О.О.** Першооснови журналістської творчості. – Харків: Світ дитинства, 2000. – 108 с.
- Нечиталюк М.Ф.** Бібліографічна робота журналіста. – К.: ІСДО, 1995. – 100 с.
- О творчестве:** Афоризмы. Мысли. Советы. – К.: Арт-Эк, 2003. 224 с.
- Одинцов В.В.** Стилистика текста. – М.: Наука, 1980. – 264 с.
- Олейник В.П.** Радиопублицистика: Проблемы теории и мастерства. – К.: Вища шк., 1978. – 192 с.
- Оруэлл Дж.** “1984” и эссе разных лет: Художественная публицистика. – М.: Прогресс, 1985. – 389 с.
- Основы творческой деятельности журналиста.** – СПб: Знание; СПбИВЭСЭП, 2000. – 272 с.
- Особливості мови і стилю засобів масової інформації.** – К.: Вища шк., 1983. – 152 с.
- Ощипко І.Й.** Практична стилістика сучасної української літературної мови: Лексика і фразеологія. – Львів, ЛДУ, 1968. – 107 с.
- Ощипко І.Й.** Практична стилістика сучасної української літературної мови: Синтаксис. – Львів: ЛДУ, 1964. – 142 с.
- Павлюк Л.С.** Гротеск, “метафора низу”, бурлескно-іронічні тональності сучасної преси: апологія стилю і аномалії стилю // Українська журналістика: формування сучасного обличчя. – Львів: Світ, 1993. – С.102–107.
- Пазяк О.М., Кисіль Г.Г.** Українська мова і культура мовлення. – К.: Вища шк., 1995. – 239 с.
- Пазяк О.М., Сербенська О.А. та ін.** Українська мова: Практикум. – К.: Либідь, 2000. – 384 с.
- Панько Т.І., Кочан І.М., Мацюк Г.П.** Українське термінознавство. – Львів: Світ, 1994. – 216 с.
- Партико З.В.** Загальне редагування: нормативні основи. – Львів: Афіша, 2001. – 416 с.
- Паславський І.І.** Парламентська публіцистика: особливості, здобутки й прорахунки // Збірник праць кафедри української преси: На пошану проф. В.Здоровеги з нагоди 70-річчя від дня наро-

дження. – Вип.3. – Львів: ЛНУ, 2000. – С.233–239.

Паславський І.І. Терористи й журналісти: вимушені форми співпраці на протилежних сторонах барикад // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук.-метод. праць. – Вип. 3. – Львів: ЛНУ, 2000. – С.389–396.

Паславський І.І. Тероризм і ЗМІ // Вісник Львівськ. ун-ту. Сер. журналістика. – Вип. 21. – Львів: ЛНУ, 2001. – С.117–123.

Пельт В.Д. Дифференциация жанров газетной публицистики. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. – 48 с.

Пельт В.Д. Заметка как газетный жанр. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1985. – 49 с.

Передрій Г.Р., Смолянінова Г.М. Лексика і фразеологія української мови. – К.: Рад. шк., 1983. – 208 с.

Петрів Т.І. Інформаційні процеси в контексті глобалізації. – К.: Грамота, 2003. – 48 с.

Пилинський М.М. Мовна норма і стиль. – К.: Наук. думка, 1976. – 287 с.

Підлужка І., Підлужкий Д., Бородин К., Коновалов Д. Англо-український словник журналістських термінів. – К.: Сувій, 1993. – 240 с.

Півторак Г. Українці: звідки ми і наша мова. – К.: Наук. думка, 1993. – 200 с.

Платонов К.К. Краткий словарь системы психологических понятий. – М.: Высшая школа, 1984. – 174 с.

Пономарів О.Д. Українська мова в ефірі й на телеекрані // Українська мова і сучасність: Зб. наук. праць. – К.: НМК ВО, 1991. – С.49–56.

Пономарів О.Д. Стилїстика сучасної української мови. – К.: Либідь, 1992. – 248 с. (3-тє вид. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. – 248 с.).

Пономарів О.Д. Культура слова: Мовностилїстичні поради. – К.: Либідь, 1999. – 240 с.

Пономарів О.Д., Різун В.В. та ін. Сучасна українська мова. – К.: Либідь, 1997. – 400 с.

Пономарів О.Д., Різун В.В. та ін. Сучасна українська мова. – К.: Либідь, 2001. – 400 с.

Потапенко О.І., Кожуховська Л.П. та ін. Етимологія української мови: Навч. посібник. – К.: Міленіум, 2002. – 204 с.

Потебня А.А. Полное собрание трудов: Мысль и язык. – М.: Лабиринт, 1999. – 269 с.

- Потебня А.А.** Из записок по русской грамматике: Т.1–4. – М.: Просвещение, 1958–1977.
- Потятиник Б.В., Лозинський М.В.** Патогенний текст. – Львів: Місіонер, 1996. – 296 с.
- Потятиник Б.В.** Медіа: ключі до розуміння. – Львів: ПАІС, 2004. – 312 с.
- Почепцов Г.Г.** Профессия: имиджмейкер. – К.: ИМСО МО Украины, НВФ “Студцентр”, 1999. – 256 с.
- Почепцов Г.Г.** Как становятся президентами: Избирательные технологии XX века. – К.: Знання, 1999. – 380 с.
- Почепцов Г.Г.** Вступ до інформаційних війн. – К.: Центр вільної преси, 1999. – 108 с.
- Почепцов Г.Г.** Паблік рилейшнз. – К.: Знання, 2000. – 506 с.
- Почепцов Г.Г.** Как ведутся тайные войны: Психологические операции в современном мире. – Харьков: Консум, 2000. – 200 с.
- Почепцов Г.Г.** Информационные войны. – М.: Рефл-бук; К.: Ваклер, 2000. – 576 с.
- Почепцов Г.Г.** Теория коммуникации. – М.: Рефл-бук; К.: Ваклер, 2001. – 656 с.
- Практическая стилистика русского языка:** Функциональные стили / Под ред. Проф. Розенталя Д.Э. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1977. – 64 с.
- Практичні поради журналістам.** – К.: Ін-т масової інформації, 1998. – 88 с.
- Прилюк Д.М.** Спостереження і дослідження фактів журналістом. – К.: Політвидав України, 1974. – С.40–102.
- Прилюк Д.М.** Теорія і практика журналістської творчості: Методологічні проблеми. – К.: Вища шк., 1973. – 272 с.
- Прилюк Д.М.** Теорія і практика журналістської творчості: Проблеми майстерності. – К.: Вища шк., 1983. – 280 с.
- Проблемы стилистики:** Аспекты лингвистической теории метафоры: Научно-аналитический обзор. – М.: Отдел языкознания ИНИОН АН СССР, 1979. – 28 с.
- Проблемы теории печати:** Сб. статей. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1973. – 232 с.
- Прохоров Е.П.** Введение в теорию журналистики. – М.: РИП-холдинг, 2000. – 307 с.
- Присяжний М.П.** Преса української еміграції в Німеччині: Становлення, розвиток, тематична політика (1945–1953). – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. – 220 с.

- Публіцистика і тенденції розвитку світу:** Зб. наук. статей. – Львів: Львів ун – т, 1999. – 176 с.
- Пэн Д.Б.** Слово и тема в газете: Опыт анализа лексико-тематических структур. – Ростов-на-Дону: Изд-во Рост. ун-та, 1991. – 112 с.
- Работа над словом:** Язык, стиль и литературное редактирование газеты. – М.: Политиздат, 1974. – 208 с.
- Рабочая книга редактора районной газеты:** Опыт, методики, рекомендации. – М.: Мысль, 1988. – 576 с.
- Радевич-Винницький Я.** Україна: від мови до нації. – Дрогобич: Відродження, 1997. – 360 с.
- Райнов Б.** Это удивительное ремесло. – София: Пресс, 1979. – 319 с.
- Райнов Б.** Массовая культура. – М.: Прогресс, 1979. – 488 с.
- Репкова Т.** Новое время: Как создать профессиональную газету в демократическом обществе. – К.: IREX ПроМедиа/Украина, 2002. – 468 с.
- Рисс О.В.** Что нужно знать о корректуре. – М.: Книга, 1973. – 72 с.
- Різун В.В.** Літературне редагування. – К.: Либідь, 1996. – 240 с.
- Різун В.В., Мамалига А.І., Феллер М.Д.** Нариси про текст: Теоретичні питання комунікації і тексту. – К.: Київ. ун-т, 1998. – 336 с.
- Рогова К.А.** Синтаксические особенности публицистической речи. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1975. – 72 с.
- Родик К.** Невивчені уроки Ситіна, або “Гоголізація” триває. – Львів: Кальварія, 2000. – 176 с.
- Розенталь Д.Э.** Практическая стилистика русского языка: Учеб. пособие для вузов по спец. “Журналистика”. – М.: Высш. шк., 1987. – 399 с.
- Розенталь Д.Э., Кохтев Н.Н.** Язык рекламных текстов. – М.: Высш. шк., 1981. – 125 с.
- Романюк М.М.** Українське пресознавство на порозі ХХІ століття. – Львів: Львів. наук. б-ка ім. В.Стефаника НАНУ, 2000. – 110 с.
- Роменець В.А.** Психологія творчості: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2001. – 228 с.
- Сава В.І.** Основи техніки творення книги. – Львів: Каменярь, 2000. – 136 с.
- Сандуляк І.** Львівські новини “Радіо Люкс” як приклад типової служби місцевого інформаційного мовлення // Телевізійна й радіо-журналістика (Історія, теорія, практика: погляд у майбутнє). – Вип. 2. – Львів: ЛДУ, 1999. – С.199–205.
- Свинцов В.И.** Логические основы редактирования текста. – М.: Книга, 1972. – 272 с.

- Свинцов В.И.** Смысловой анализ и обработка текста. – М.: Книга, 1979. – 272 с.
- Свитич Л.Г.** Феномен журнализма. – М.: Факультет журналистики МГУ, 2000. – 252 с.
- Свобода слова та вільні вибори.** – К.: IREX U-Media, 2004. – 56 с.
- Селіванова О.О.** Актуальні напрями сучасної лінгвістики (аналітичний огляд). – К.: Вид-во Українського фітосоціологічного центру, 1999. – 148 с.
- Сенкевич М.П.** Стилистика научной речи и литературное редактирование научных произведений. – М.: Высш. шк., 1984. – 319 с.
- Сенкевич М.П., Феллер М.Д.** Литературное редактирование (Лингвостилистические основы). – М.: Высш. шк., 1968. – 368 с.
- Сербенська О.А.** Основи мовотворчості журналіста в інтерпретації Івана Франка: Текст лекцій. – Львів: ЛДУ, 1993. – 112 с.
- Сербенська О.А.** Феномен звукового мовлення // Телевізійна й радіо-журналістика: Зб. наук.-метод. праць. – Вип. 3. – Львів: ЛНУ, 2000. – С.349–358.
- Сербенська О.А.** Культура усного мовлення: Практикум. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 216 с.
- Сербенська О.А., Волощак М.Й.** Актуальне інтерв'ю з мовознавцем: 140 запитань і відповідей. – К.: Просвіта, 2001. – 204 с.
- Сикорский Н.М.** Теория и практика редактирования. – М.: Высш. шк., 1980. – 328 с.
- Сименон Ж.** Новые парижские тайны: Художественная публицистика. – М.: Прогресс, 1988. – 392 с.
- Складні питання сучасного українського правопису.** – К.: Наук. думка, 1980. – 224 с.
- Скрипник Л.Г.** Фразеологія української мови. – К.: Наук. думка, 1973. – 280 с.
- Слинько І.І., Гуйванюк Н.В., Кобилянська М.Ф.** Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання. – К.: Вища школа, 1994. – 670 с.
- Сміт Д.К.** мол. Посібник книговидавця. – К.: Любіть Україну, 1999. – 192 с.
- Соколов А.Н.** Теория стиля. – М.: Искусство, 1968. – 224 с.
- Солганик Г.Я.** Лексика газеты. – М.: Высшая школа, 1981. – 112 с.
- Солганик Г.Я.** Синтаксическая стилистика (Сложное синтаксическое целое). – М.: Высшая школа, 1991. – 182 с.
- Стилистика газетных жанров.** – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1981. – 230 с.

- Стюфляева М.И.** Образные ресурсы публицистики. – М.: Мысль, 1982. – 176 с.
- Сучасна українська літературна мова:** Лексика і фразеологія. – К.: Наукова думка, 1973. – 440 с.
- Сучасна українська літературна мова:** Морфологія. – К.: Наук. думка, 1969. – 584 с.
- Сучасна українська літературна мова:** Стилїстика. – К.: Наук. думка, 1973. – 538 с.
- Сучасна українська мова.** – К.: Либїдь, 1991. – 312 с.
- Сучасна українська мова:** Синтаксис. – К.: Либїдь, 1994. – 256 с.
- Твен М.** “Дары цивилизации”: Художественная публицистика. – М.: Прогресс, 1985. – 288 с.
- Телевізійна й радіожурналістика:** Зб. наук.-метод. праць. – Вип. 3. – Львів: ЛНУ, 2000. – 426 с.
- Телевізійна й радіожурналістика:** Зб. наук.-метод. праць. – Вип. 4. – Львів: ЛНУ, 2002. – 193 с.
- Телевізійна й радіожурналістика:** Зб. наук.-метод. праць. – Вип. 5. – Львів: ЛНУ, 2003. – 199 с.
- Телевізійна й радіожурналістика** (Історія, теорія, практика: погляд у майбутнє). – Вип. 2. – Львів: ЛДУ, 1999. – 298 с.
- Телерадіожурналістика:** історія, теорія, практика, погляд у майбутнє. – Львів: ЛДУ, 1997. – 160 с.
- Теория метафоры.** – М.: Прогресс, 1990. – 512 с.
- Теорія і практика радянської журналістики:** Основи майстерності, проблеми жанрів. – Львів: Вид – во при Львів. ун – ті, 1989. – 328 с.
- Теплюк В.М.** Этика журналистского творчества. – М.: Мысль, 1980. – 172 с.
- Теплюк В.М.** Социальная ответственность журналиста. – М.: Мысль, 1984. – 208 с.
- Терехова В.С.** Литературное редактирование. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1975. – 96 с.
- Терехова В.С.** Специальная лексика в языке газеты. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1982. – 136 с.
- Тертычный А.А.** Расследовательская журналистика: Учебн. пособие для вузов. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 384 с.
- Тимошик М.С.** Видавнича справа та редагування: Навчальний посібник. – К.: Наша культура і наука – Концерн “Видавничий Дім “Ін Юре”, 2004. – 224 с.

- Тимчук О.** Ціннісна переорієнтація суспільства в дзеркалі сучасного публіцистичного стилю // *Культура слова*. – Вип. 48–49. – К.: Ін-т укр. мови НАН України, 1996. – С.33–37.
- Токарська А.С.** Методи словесного фальшування у тоталітарній журналістиці // *Українська журналістика: формування сучасного обличчя*. – Львів: Світ, 1993. – С.97–101.
- Тяпкин Б.Г.** Аппарат произведения печати: Методика выбора, подготовка и редакционная обработка. – М.: Книга, 1977. – 127 с.
- Україна: інформація і свобода слова:** Зб. законодавч. актів, норм. документів та статей фахівців. – К.: Молодь, 1997. – 832 с.
- Українська журналістика – 99.** – К.: Центр вільної преси, 1999. – 170 с.
- Українська журналістика: формування сучасного обличчя.** – Львів: Світ, 1993. – 110 с.
- Українська журналістика в контексті доби:** Матеріали всеукраїнської наук.-практ. конференції, 23–24 вересня 2004. – Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2004. – 472 с.
- Українська мова і сучасність:** Зб. наук. праць. – К.: НМК ВО, 1991. – 156 с.
- Українська преса:** Хрестоматія. – Т.1–2. – Львів: ЛНБ ім. В.Стефаника; ЛНУ ім. Івана Франка, 1999–2002.
- Українське законодавство:** Засоби масової інформації. – К.: IREX Промедіа Україна, 2000. – 256 с.
- Українське мовознавство:** Міжвідомч. наук. збірник. – Вип.1–31. – К.: Київськ ун-т, 1973–2004.
- Український правопис.** – 7-е вид., стереотип. – К.: Наук. думка, 1998. – 240 с.
- Український правопис – повернення до національних засад.** – К.: Просвіта, 2003. – 22 с.
- Учёнова В.В.** Гносеологические проблемы публицистики. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1971. – 148 с.
- Учёнова В.В.** Публицистика и политика. – М.: Политиздат, 1973. – 232 с.
- Учёнова В.В.** Беседы о журналистике. – М.: Молодая гвардия, 1978. – 208 с.
- Федик О.С.** Мова як духовний адекват світу (дійсності). – Львів: Місіонер, 2000. – 300 с.
- Федик О.С.** Слово. Дух. Нація. – Львів: ВПК “ВМС”, 2000. – 208 с.
- Федченко П.М.** Преса та її попередники. – К.: Наук. думка, 1969. – 351 с.

- Феллер М.Д.** Эффективность сообщения и литературный аспект редактирования. – Львів: Вища шк., 1978. – С.62–111.
- Фенг И.** Теленовости: секреты журналистского мастерства. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1993. – 176 с.
- Фоминых В.Н.** Публицистический факт: Путь к оптимизации журналистского текста. – Красноярск: Изд-во Краснояр. ун-та, 1987. – 128 с.
- Фриш М.** Листки из вещевого мешка: Художественная публицистика. – М.: Прогресс, 1987. – 320 с.
- Хемингуэй Э.** Старый газетчик пишет...: Художественная публицистика. – М.: Прогресс, 1983. – 344 с.
- Цісак В.** Трансформація преси в Україні та Польщі в контексті суспільних змін (1989–1999). – К.: Центр вільної преси, 2000. – 218 с.
- Цукасов С.В.** Эффективность прессы: журналист, редакция, читатель. – М.: Высшая шк., 1986. – 240 с.
- Чак Є.Д.** Складні питання граматики та орфографії. – К.: Рад. шк., 1978. – 128 с.
- Чередниченко І.Г.** Нариси з загальної стилістики сучасної української мови. – К.: Рад. шк., 1962. – 495 с.
- Честертон Г.К.** Писатель в газете: Художественная публицистика. – М.: Прогресс, 1984. – 384 с.
- Чиж І.С.** Україна: шлях до інформаційного суспільства. – К.: Либідь, 2004. – 286 с.
- Чиж І.С., Іванов В.Ф.** Законодавче регулювання діяльності комп'ютерних мас-медіа. – К.: Парламентське вид-во, 1999. – 16 с.
- Чічановський А.А.** Новина в журналістиці: Проблеми практичної політики. – К.: Грамота, 2003. – 48 с.
- Шаповал Ю.Г.** Изображение и слово в журналистике. – Львов: Вища шк., 1985. – 152 с.
- Шаповал Ю.Г.** Изобразительные средства фото- и тележурналистики. – Львов: ЛГУ, 1986. – 50 с.
- Шаповал Ю.Г.** Телевізійна публіцистика: методологія, методи, майстерність. – Львів: Видавн.центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. – 233 с.
- Шаповал Ю.Г.** Поетика телевізійної журналістики. – Костопіль: Роса, 2003. – 204 с.
- Шаповал Ю.Г.** Україна Людей: Особистість у контексті національного чину. – Львів: ЛНУ ім. І.Франка, ЛНБ ім. В.Стефаника, 2001. – 276 с.

- Шаповал Ю.Г.** Методологічні проблеми аудіовізуальності телевізійної публіцистики // Телевізійна й радіожурналістика (Історія, теорія, практика: погляд у майбутнє). – Вип. 2. – Львів: ЛДУ, 1999. – С.123–128.
- Шаповал Ю.Г.** Телевізійний репортаж як жанр і метод документування подій суспільного життя // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук.-метод. праць. – Вип. 3. – Львів: ЛНУ, 2000. – С.311–327.
- Шевельов Ю.** Українська мова в першій половині ХХ ст. (1900–1941): Стан і статус. – Б/м: Сучасність, 1987. – 295 с.
- Шевельов Ю.** Чому общерусский язык, а не вібчоруська мова? – К: КМ Academia, 1994. – 33 с.
- Шендерович В.А.** Здесь было НТВ и другие истории. – М.: Захаров, 2004. – 208 с.
- Шкляр В.І.** Мас-медіа і виклики нового століття. – К.: Грамота, 2003. – 48 с.
- Шульжук К.Ф.** Складне речення в українській мові. – К.: Рад. школа, 1989. – 135 с.
- Шульжук К.Ф.** Синтаксис української мови: Підручник. – К.: Академія, 2004. – 408 с.
- Шумилина Т.В.** Методы сбора информации в журналистике. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1983. – 80 с.
- Ющук І.П.** Українська мова. – К.: Либідь, 2003. – 640 с.
- Язык и стиль средств массовой информации и пропаганды** (печать, радио, телевидение, документальное кино). – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1980. – 256 с.
- Яневський Д.Б.** Хроніка “помаранчевої” революції. – Харків: Фоліо, 2005. – 319 с.
- Яцимірська М.Г.** Культура мови журналіста як показник його інтелекту // Українська журналістика і національне відродження: Зб. наук. праць. – К.: НМК ВО, 1992. – С.83–86.
- Яцимірська М.Г.** Загальні особливості мови сучасної української газети // Засоби масової інформації й утвердження державного суверенітету України. – Львів: Світ, 1993. – С.136–140.
- Яцимірська М.Г.** Культура мовлення – актуальна проблема нашого часу // Українська журналістика: формування сучасного обличчя. Вісник Львівськ. ун-ту. Сер. журналістика. – Вип. 18. – Львів: Світ, 1993. – С.88–93.
- Яцимірська М.Г.** Перші модерні українознавчі енциклопедії та їх роль

в удосконаленні мовної освіти студентів вищих навчальних закладів // Зб. наук. праць. – Львів: ЛІВС, 1997. – С.97–113.

Яцимірська М.Г. Психологічні феномени в сучасній комунікативістиці // Збірник праць кафедри української преси: На пошану проф. В.Здоровеги з нагоди 70-річчя від дня народження. – Вип.3. – Львів: ЛНУ, 2000. – С.368–370.

Яцимірська М.Г. Мова засобів масової інформації кінця ХХ століття // Актуальні проблеми журналістики: Зб. наук. праць. – Ужгород: Ужгородськ. нац. ун-т, 2001. – С.485–490.

Яцимірська М.Г. Мова сучасної української преси: стан і тенденції розвитку // Вісник Львівськ. ун-ту. Сер. журналістика. – Вип. 22. – Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2002. – С.46–76.

Яцимірська М.Г. Мислення – мова – мовлення: когнітивні та психолінгвістичні аспекти // Проблеми української термінології. Вісник Нац. ун-ту “Львівська політехніка”. – №453. – Львів: НУ “Львівська політехніка”, 2002. – С.363–368.

Яцимірська М.Г. Сучасна українська мова: Пунктуація. Навч. посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І.Франка, 2002. – 286 с.

Яцимірська М.Г. Культура фахової мови журналіста: Навч. посібник. – Львів: ПАІС, 2004. – 332 с.

Довідкова література

Абетка української політики: Довідник. – К.: Смолоскип, 1998. – 230 с.

Абетка української політики, 2000–2001: Довідник. – К.: Смолоскип, 2001. – 328 с.

Аксельрод А., Филлипс Ч. Диктаторы и тираны: Энциклопедия обо всём: В 2 т. – Т. 1–2. – Смоленск: Русич, 1997.

Американские президенты: 41 исторический портрет от Джорджа Вашингтона до Билла Клинтона. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1997. – 640 с.

Антична література: Довідник. – К.: Либідь, 1993. – 320 с.

Античность: Словарь-справочник по истории, культуре и мифологии. – Дубна: Феникс+, 2003. – 298 с.

Антоненко-Давидович Б.Д. Як ми говоримо. – К.: Укр. книгарня, 1997. – 335 с.

Атлас світу. – К.: НВП “Картографія”, 1999. – 216 с.

Бавин С.П. Зарубежный детектив XX века: Популярная библиографическая энциклопедия. – М: Книжная палата, 1991. – 206 с.

Балдано И.Ц. Мода XX века: Энциклопедия. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2002. – 400 с.

- Баранов А.Н., Караулов Ю.Н.** Русская политическая метафора: материалы к словарю. – М.: Ин-т рус. яз., 1991. – 193 с.
- Батенко Т.І.** Королі СНД: Портрети дванадцяти президентів. – Львів: Кальварія, 2000. – 216 с.
- Батенко Т.І.** Галицькі намісники: Записки з коридорів львівської влади. – Львів: Каменяр, 2004. – 193 с.
- Белей Л., Белей О.** Старослов'янсько-український словник. – Львів: Свічадо, 2001. – 332 с.
- Беленькова Н.** Пословица не мимо молвится – Нема приповідки без правди: Російські прислів'я та приказки з українськими відповідниками. – К.: Дніпро, 1969. – 248 с.
- Берве Г.** Тираны Греции. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1997. – 640 с.
- Берченко М.М., Березовська І.Б.** Синьо-жовті сторінки Internet: Про Україну та українців. – Львів: Ліга-Прес, 2000. – 404 с.
- Бова В.І., Доломіно М.П.** Короткий російсько-український словник поліграфічних і видавничих термінів. – К.: Техніка, 1969. – 116 с.
- Богданов Н.Г., Вяземский Б.А.** Справочник журналиста. – Л.: Лениздат, 1971. – 688 с.
- Большая энциклопедия знатоков.** – Донецк: Сталкер, 2002. – 496 с.
- Большая энциклопедия литературных героев:** В 4 т. – Т.1–4. – М.: ТЕРРА – Книжный клуб, 2001.
- Большой энциклопедический словарь.** – М.: Большая Российская энциклопедия; СПб.: Норинт, 1998. – 1456 с.
- Большой энциклопедический справочник.** – М.: Астрель; АСТ, 2001. – 944 с.
- Бондаренко К.** Атланти і каріатиди з-під даху Президента. – Львів: Кальварія, 2000. – 184 с.
- Бурячок А.А.** Орфографічний словник. – К.: Наук. думка, 2002. – 464 с.
- Бурячок А.А., Гурин І.І.** Словник українських рим. – К.: Наукова думка, 1979. – 340 с.
- Бурячок А., Демський М., Якимович Б.** Російсько-український словник для військовиків. – К.: Варта, 1995. – 384 с.
- Бутенко Н.П.** Словник асоціативних норм української мови. – Львів: Вища школа, 1979. – 120 с.
- Бутенко Н.П.** Словник асоціативних означень іменників в українській мові. – Львів: Вища школа, 1989. – 328 с.
- Бычков А.А.** Энциклопедия языческих богов: Мифы древних славян. – М.: Вече, 2000. – 400 с.

- Вакарчук Іван:** Біобібліографічний покажчик. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2001. – 112 с.
- Валюты стран мира:** Справочник. – М.: Финансы и статистика, 1987. – 383 с.
- Вартанов Г.І.** Короткий довідник газетного працівника. – К.: Політвидав України, 1989. – 173 с.
- Великие кинозвёзды XX века.** – М.: Мартин, 2001. – 495 с.
- Великие мыслители XX века.** – М.: Мартин, 2002. – 512 с.
- Великие музыклы мира:** Популярная энциклопедия. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2002. – 704 с.
- Великие спортсмены XX века.** – М.: Мартин, 2003. – 560 с.
- Великие шпионы.** – Ростов-на-Дону: Феникс, 1998. – 512 с.
- Великий зведений орфографічний словник сучасної української лексики:** 253 тис. слів. – К.: Ірпінь; ВТФ “Перун”, 2003. – 888 с.
- Великий тлумачний словник сучасної української мови:** 170 тис. слів. – К.: Ірпінь; ВТФ “Перун”, 2001. – 1440 с.
- Верстюк В.Ф., Дзюба Е.Н., Репринцев В.Ф.** История Украинской ССР: Хронологический справочник. – К.: Наук. думка, 1990. – 600 с.
- Весь світ у цифрах і фактах:** Довідник. – К.: Мапа, 2001. – 128 с.
- Вирган І.О., Пилинська М.М.** Російсько-український словник сталих виразів. – Харків : Прапор, 2002. – 864 с.
- Военная авиация:** В 2-х кн. – Кн.1–2. – Мн.: Попурри, 1999.
- Войтович В.М.** Українська міфологія. – К.: Либідь, 2002. – 664 с.
- Володарі гетьманської булави.** – К.: Варта, 1995. – 560 с.
- Волощак М.Й.** Довідник для журналістів: Мовні поради. – Львів: Б/в, 1995. – 112 с.
- Волощак М.Й.** Неправильно–правильно. Довідник з українського слововживання: За матеріалами ЗМІ. – К.: Просвіта, 2000. – 128 с.
- Воскресенский Б.М., Терпиловский С.С.** “Динамо” (Киев). 1927–1997: Иллюстрированный хронологический справочник. – Одесса: Интер–Пресс, 1998. – 148 с.
- Всё обо всех:** В 11 т. – Т. 1–11. – М.: Филол. о-во “Слово”, “Ключ-С”, АСТ, 1997–1999.
- Всемирный биографический энциклопедический словарь.** – М.: Большая Рос. энциклопедия, 1998. – 926 с.
- Выдающиеся политики: XX в.** – Мн.: Современ. литератор, 1999. – 496 с.
- Ганич Д.І., Олійник І.С.** Словник лінгвістичних термінів. – К.: Вища школа, 1985. – 360 с.

- Ганичев П.П.** Воинские звания. – М.: ДОСААФ, 1989. – 144 с.
- Ганіткевич Я.В.** Словник русизмів у мові медиків. – Львів: ЛДМІ, 1995. – 26 с.
- Герои Советского Союза.** – В 2-х т. – Т.1–2. – М.: Воениздат, 1987–1988.
- Герои Социалистического Труда.** – М.: Известия, 1988. – 216 с.
- Гетьмани України.** – К.: Україна, 1995. – 128 с.
- Гиляревский Р.С., Старостин Б.А.** Иностранные имена и названия в русском тексте: Справочник. – М.: Высшая школа, 1985. – 304 с.
- Гиннесс.** Книга рекордов: 2002. – М.: Астрель; АСТ, 2002. – 288 с. (наступні видання: 2004, 2005; за попередні роки див.: Книга...).
- Гіннес.** Книга рекордів: 2003. – К.: Школа, 2003. – 288 с.
- Гладков К.А.** Атом от А до Я. – М.: Атомиздат, 1974. – 272 с.
- Голованов Я.К.** Этюды об учёных. – М.: Мол. гвардия, 1983. – 415 с.
- Головащук С.І.** Українське літературне слововживання: Словник-довідник. – К.: Вища шк., 1995. – 319 с.
- Головащук С.І.** Складні випадки наголошення: Словник-довідник. – К.: Либідь, 1995. – 192 с.
- Головащук С.І.** Словник-довідник з українського літературного слововживання. – К.: Рідна мова, 2000. – 351 с.
- Головащук С.І.** Словник-довідник з українського літературного слововживання. – К.: Наук. думка, 2004. – 448 с.
- Головащук С.І.** Російсько-український словник сталих словосполучень. – К.: Наук. думка, 2001. – 640 с.
- Головащук С.І.** Словник наголосів: Понад 20 000 слів. – К.: Наук. думка, 2003. – 320 с.
- Голоскевич Г.** Правописний словник. – Нью-Йорк – Париж – Сидней – Торонто – Львів: НТШ, 1994. – 460 с.
- Гондюл В.П., Дерев'янка А.Г., Матвєєв В.В., Прохур Ю.З.** Інформатика та обчислювальна техніка: Короткий тлумачний словник. – К.: Либідь, 2000. – 320 с.
- Гордон Д.И.** Звёзды театра и кино. – Харьков: Фолио, 2004. – 400 с.
- Гордон Д.И.** Звёзды политического небосклона. – Харьков: Фолио, 2004. – 400 с.
- Гордон Д.И.** Звёзды спорта. – Харьков: Фолио, 2004. – 400 с.
- Гордон Д.И.** Звёзды эстрады. – Харьков: Фолио, 2004. – 400 с.
- Гордон Д.И.** Лица Украины. – Харьков: Фолио, 2004. – 510 с.
- Горпинич В.О.** Словник географічних назв України: (Топоніми та відто-

понімічні прикметники): Близько 25 000 слів. – К.: Довіра, 2001. – 526 с.

Григораш Д.С. Журналістика у термінах і виразах. – Львів: Вища школа, 1974. – 296 с.

Гринчишин Д.Г., Капелюшний А.О. та ін. Словник труднощів української мови. – К.: Рад. шк., 1989. – 336 с.

Гринчишин Д.Г., Капелюшний А.О., Сербенська О.А., Терлак З.М. Словник-довідник з культури української мови. – Львів: Фенікс, 1996. – 368 с.

Гринчишин Д.Г., Капелюшний А. О., Сербенська О.А., Терлак З.М. Словник-довідник з культури української мови / Зі змінами. – К: Знання, 2004. – 368 с.

Гринчишин Д.Г., Сербенська О.А. Словник паронімів української мови. – К.: Рад. шк., 1986. – 222 с.

Грінченко Б.Д. Словарь української мови / Упорядкував з додатком власного матеріалу Б.Грінченко. – У 4х т. Т.1–4. – К.: Вид-во АН УРСР, 1958–1959.

Грушевський О.В., Коляда Г.М. Сучасний російсько-український українсько-російський словник + граматика. – Донецьк: ВКФ “БАО”, 1999. – 480 с.

Данцев А.А. Правители России: XX век. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2000. – 512 с.

Дацишин Х.П. Метафора в сучасному українському політичному дискурсі: За матеріалами преси 1995–2002 років: Довідник. – Львів: ПАІС, 2004. – 260 с.

Дев'ятий форум видавців у Львові: Каталог учасників. – Львів: Форум видавців; Афіша, 2002. – 315 с.

Дей О.І. Словник українських псевдонімів та криптонімів (XVI–XX ст.). – К.: Наукова думка, 1969. – 560 с.

Декоративно-ужиткове мистецтво: Словник. – У 2 т. – Т. 1–2. – Львів: Афіша, 2000.

Демська О., Кульчицький І. Словник омонімів. – Львів: Фенікс, 1996. – 224 с.

Деркач П.М. Короткий словник синонімів української мови. – К.: Рад. шк., 1960. – 211 с.

Дерягина С.И. Учебный словарь глагольно-именных словосочетаний русского языка: На материале общественно-политических текстов. – М.: Рус. яз., 1987. – 160 с.

Десятий форум видавців у Львові: Каталог учасників. – Львів: ГО Форум видавців, 2003. – 285 с.

- Дешиця М.-Ю.** Малий український церковно-історичний словник. – Львів: Основа, 1994. – 155 с.
- Джонсон А. Г.** Тлумачний словник з соціології. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 480 с.
- Дмитриев В.Г.** Скрывшие свое имя: Из истории анонимов и псевдонимов. – М: Наука, 1980. – 312 с.
- Дмитровський З.Є.** Словник телевізійних термінів і понять. – Львів: ЛНУ, 2001. – 44 с.
- Дмитровський З.Є.** Термінологія зображальних засобів масової комунікації: Довідкове видання. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – 216 с.
- Довідник з історії України:** В 3 т. – Т. 1–3. – К.: Генеза, 1993–1999.
- Довідник з культури мови /** За ред. С.Я.Єрмоленко. – К.: Вища шк., 2005. – 399 с.
- Довідник з поштової індексації України.** – 2-ге вид. – К.: УДППЗ “Укрпошта”, 1999. – 269 с.
- Дунаевский А.Л., Генералов Д.Г.** Премия “Оскар”. Претенденты и победители. – Винница: Континент-ПРИМ, 1997. – 416 с.
- Дунаевский А.Л., Генералов Д.Г.** История Каннского фестиваля: Каталог-справочник. – Винница: АКВИЛОН, 1998. – 560 с.
- Дятчук В.В., Барабан Л.І.** Український тлумачний словник театральної лексики. – К.: Просвіта, 2002. – 152 с.
- Енциклопедія сучасної України.** – У 25 т. – Т.1–3. – К.: ЕСУ, 2001–2004.
- Енциклопедія Українознавства:** В 11 т. – Перевидання в Україні: Т.1–11. – Львів: НТШ, 1993–2003; Т.1–10. – Б/м: Вид-во “Молоде життя”, 1955–1984.
- Ермолаев И.П.** Историческая хронология. – Казань: Изд-во Казанского ун-та, 1980. – 248 с.
- Етимологічний словник української мови:** У 7 т. – Т.1–4. – К.: Наук. думка, 1982–2004.
- Ефремова Т.Г., Костомаров В.Г.** Словарь грамматических трудностей русского языка. – М.: Рус. яз., 1986. – 411 с.
- Єрмоленко С.Я., Бирик С.П., Тодор О.Г.** Українська мова: Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. – К.: Либідь, 2001. – 224 с.
- Жайворонок В.В.** Велика чи мала літера? Словник-довідник. – К.: Наук. думка, 2004. – 203 с.
- Жінки України:** Біографічний енциклопедичний словник. – К.: Фенікс, 2001. – 560 с.

- З порога смерті:** Письменники України – жертви сталінських репресій. – К.: Рад. письменник, 1991. – 494 с.
- Залесский К.А.** Империя Сталина: Биографический энциклопедический словарь. – М.: Вече, 2000. – 608 с.
- Залесский К.А.** Первая мировая война: Биографический энциклопедический словарь. – М.: Вече, 2000. – 576 с.
- Зарубежный детектив:** Энциклопедия. – К.: АВДИ, 1994. – 431 с.
- Зарубіжні українці:** Довідник. – К.: Україна, 1991. – 233 с.
- Заставний Ф.Д.** Східна українська діаспора. – Львів: Світ, 1992. – 172 с.
- Заянчковский И.Ф.** Памятники животным. – К.: Рад. шк., 1983. – 160 с.
- Зенькович Н.А.** Самые закрытые люди: Энциклопедия биографий. – М.: ОЛМА-ПРЕСС Звездный мир, 2002. – 767 с.
- Зірки “Червоної рути”.** – К.: КМ Academia, 1993. – 143 с.
- Зубков М.Г.** Український правопис: Комплексний довідник. – Харків: Торсінг, 1998. – 144 с.
- Зубков М.Г.** Українська мова: Універсальний довідник. – Харків: Школа, 2004. – 496 с.
- Испанские короли.** – Ростов-на-Дону: Феникс, 1998. – 512 с.
- Івченко А.** Новий орфографічний словник української мови. – Львів: Кальварія, 2002. – 532 с.
- Івченко А.С.** Міста України: Довідник. – К.: НВП “Картографія”, 1999. – 136 с.
- Івченко А.С.** Містечка України: Довідник. – К.: НВП “Картографія”, 2000. – 184 с.
- Ізюмов О.** Практичний російсько-український словник. – Перевид. 1926 р. – К.: Знання, 1992. – 176 с.
- Ілюстрований довідник абітурієнта:** Усі вищі навчальні заклади України – 2004–2005. – Харків: Торсінг, 2004. – 512 с.
- Калашник В.С., Колоїз Ж.В.** Словник фразеологічних антонімів української мови. – К.: Довіра, 2001. – 284 с.
- Калашник В.С., Савченко Л.Г.** Українсько-російський словник наголо-сів. – Харків: Каравела, 1997. – 112 с.
- Капелюшний А.О.** Стилїстика тексту: Словник-довідник. – Львів: ЛНУ, 2000. – 60 с.
- Капелюшний А.О.** Стилїстика й редагування: Практичний словник-довідник журналіста. – Львів: ПАІС, 2002. – 576 с.
- Капелюшний А. О.** Практичний посібник-довідник журналіста: Редагування в ЗМІ: Аналіз і перевірка фактичного матеріалу. – Львів: ПАІС, 2004. – 576 с.

- Капелюшний А. О.** Енциклопедія афоризмів і крилатих фраз “Журналістика – це спосіб життя”. – Львів: ПАІС, 2004. – 576 с.
- Караванський С.** Практичний словник синонімів української мови. – К.: Вид-во “Оріє” при підпр. “Кобза”, 1993. – 472 с.
- Каталог:** Осінь 2003. – К.: ЦУЛ, 2003. – 216 с.
- Каталог видань України.** – К.: ЦУЛ, 2003. – 132 с.
- Качкан В.А.** Українське народознавство в іменах. – У 2-х ч. Ч.1–2. – К.: Либідь, 1994–1995.
- Квятковский А.П.** Поэтический словарь. – М.: Сов. энциклопедия, 1966. – 376 с.
- Кибальчич В.М.** Короткий російсько-український словник для працівників залізничного транспорту. – Львів: ЦНТІ Львівської залізниці, 1991. – 77 с.
- Київ:** Енциклопедический справочник. – К.: УРЕ, 1985. – 760 с.
- Київський національний університет імені Тараса Шевченка:** Довідник. – К.: КНУ, 1999. – 160 с.
- Кино:** Энциклопедический словарь. – М.: Сов. энциклопедия, 1986. – 640 с.
- Китайская Народная Республика:** Справочник. – М.: Политиздат, 1989. – 277 с.
- Клубы мира:** Европа. Америка. Африка. Азия. – М.: Терра-Спорт, 2003. – 624 с.
- Книга рекордів України.** – Львів: ФІРА–люкс, 1997. – 132 с.
- Книга рекордов Гиннеса:** 1999. – Назрань: АСТ, “Guinness Publishing Ltd.”, 1999. – 264 с. (наступні видання: 2000, 2001; див. також 2001 на CD – *Компакт-диски*; за 2002 й далі див.: Гиннес...).
- Книговедение:** Энциклопедический словарь. – М.: Сов. энциклопедия, 1982. – 664 с.
- Кобрин В.Б., Леонтьева Г.А., Шорин П.А.** Вспомогательные исторические дисциплины. – М.: Просвещение, 1984. – 208 с.
- Коваль А.П.** Знайомі незнайомці: Походження назв поселень України. – К.: Либідь, 2001. – 304 с.
- Коваль А.П., Коптілов В.В.** Крилаті вислови в українській літературній мові: Афоризми, літературні цитати, образні вислови. – К.: Вища школа, 1975. – 336 с.
- Ковальський Я.В.** Папы и папство. – М.: Политиздат, 1991. – 236 с.
- Ковтун В.В., Степаненко А.В.** Города Украины: Экономико-географический справочник. – К.: Вища шк., 1990. – 279 с.

- Когонашвили К.К.** Краткий словарь истории Крыма. – Симферополь: Бизнес–Информ, 1995. – 333 с.
- Кожевников А.Ю.** Большой словарь: Крылатые фразы отечественного кино. – СПб: Нева; М.: ОЛМА–Пресс, 2001. – 831 с.
- Кожевников А.Ю.** Крылатые фразы и афоризмы отечественного кино. – СПб: Нева, 2004. – 831 с.
- Коломісць М.П., Регушевський Є.С.** Короткий словник перифраз. – К.: Рад. шк., 1985. – 152 с.
- Коломісць М.П., Регушевський Є.С.** Словник фразеологічних синонімів. – К.: Рад. шк., 1988. – 200 с.
- Комп'ютерний словник.** – К.: Україна, 1997. – 470 с.
- Кондратов А.М.** Земля людей – земля языков. – М.: Дет. лит., 1974. – 191 с.
- Короткий довідник з історії України.** – К.: Вища школа, 1994. – 255 с.
- Космонавтика: Энциклопедия.** – М.: Сов. энциклопедия, 1985. – 528 с.
- Космонавтика: Энциклопедия для детей.** – М.: Аванта, 2004. – 448 с.
- Кость С.А.** Наукові праці викладачів факультету журналістики ЛНУ імені Івана Франка. 1954–2004: Бібліографічний покажчик. – Львів: Видавн. центр ЛНУ ім. І.Франка, 2004. – 182 с.
- Котляр М., Кульчицький С.** Шляхами віків: Довідник з історії України. – К.: Україна, 1993. – 380 с.
- Кочерган М.П.** Словник українсько-російських міжмовних омонімів (“фальшиві друзі перекладача”). – К.: Академія, 1997. – 400 с.
- Краснящих А., Беляев К.** 1000 псевдонимов. – Харьков: Фолио, 2002. – 479 с.
- Кремpton У.** Прапори. – К.: Махаон – Україна, 1998. – 32 с.
- Кроки... Василь Лизанчук – публіцист, вчений, педагог:** Бібліографічний покажчик, листи, рецензії. – Львів: ЛНУ ім. І.Франка, ЛНБ ім. В.Стефаніка, 2001. – 968 с.
- Кротевич Э.В., Родзевич Н.С.** Словник лінгвістичних термінів. – К.: Вид–во АН УРСР, 1957. – 236 с.
- Крупнейшие промышленные и торговые монополии:** Экономико-статистический справочник. – М: Мысль, 1986. – 302 с.
- Крым: книга рекордов.** – Симферополь: Сонат, 1999. – 288 с.
- Кто есть кто в мировой политике.** – М.: Политиздат, 1990. – 559 с.
- Кулеба В.Ю.** 60 новел київського футболу. – К.: Київська правда, 2004. – 184 с.
- Куликов Б.Ф.** Словарь камней-самоцветов. – Л.: Недра, 1982. – 159 с.
- Культура мови на щодень.** – К.: Довіра, 2000. – 169 с.

- Культура української мови:** Довідник. – К.: Либідь, 1990. – 304 с.
- Кульчицька Т.Ю.** Українська лексикографія XIII–XX ст.: Бібліографічний покажчик. – Львів, 1999. – 359 с.
- Куньч З.** Риторичний словник. – К.: Рідна мова, 1997. – 342 с.
- Лавров Н.Н., Лаврова В.Ф.** Звёзды Голливуда. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2003. – 352 с.
- Ленець К.В., Ставицька Л.О.** Короткий російсько-український словник контрастивної лексики. – К.: Довіра, 2002. – 284 с.
- Леонтьев А.А.** Путешествие по карте языков мира. – М.: Просвещение, 1981. – 96 с.
- Леонтьев В.П.** Новейшая энциклопедия персонального компьютера: 2002. – М.: ОЛМА-ПРЕСС, 2002. – 920 с. (наступні видання 2003–2005).
- Лермонтовская энциклопедия.** – М.: Сов. энциклопедия, 1981. – 784 с.
- Лесин В.М., Пулинець О.С.** Словник літературознавчих термінів. – К.: Рад. шк., 1971. – 487 с.
- Лингвистический энциклопедический словарь.** – М.: Сов. энциклопедия, 1990. – 685 с.
- Лисенко П.С.** Словник поліських говорів. – К.: Наук. думка, 1974. – 260 с.
- Литературный энциклопедический словарь.** – М.: Сов. энциклопедия, 1987. – 752 с.
- Літературознавчий словник-довідник.** – К.: Академія, 1997. – 750 с.
- Лобода В.В., Скуратівський Л.В.** Українська мова в таблицях: Довідник. – К.: Вища школа, 1993. – 240 с.
- Лупій Г.В.** Львівський історико-культурний заповідник “Личаківський цвинтар”: Путівник. – Львів: Каменярь, 1996. – 367 с.
- Лучик А.А.** Російсько-український та українсько-російський словник еквівалентів слова. – К.: Довіра, 2004. – 495 с.
- Львівський державний університет імені Івана Франка:** Каталог-довідник. – Львів: ЛДУ, 1998. – 600 с.
- Львівський національний університет імені Івана Франка.** – Львів: МАЛТИ-М, 2001. – 24 с.
- Макаров В.И., Матвеева Н.П.** Словарь лексических трудностей художественной литературы. – К.: Рад. шк., 1989. – 367 с.
- Малая энциклопедия персоналий: 2000 великих людей.** – Харьков: Торсинг, 2001. – 656 с.
- Мас-медіа України.** – К.: KIC, 1995. – 304 с.

- Маценко Г.О.** Книга рекордів України. – У 3-х ч.: Ч.1: Людина і суспільство. У світі науки і техніки; Ч.2: Культура і мистецтво. Спорт і розваги; Ч.3: Природа навколо нас. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2002.
- Мацько Л.І., Сидоренко О.М., Шевчук С.В.** Російсько-український і українсько-російський словник: Відмінна лексика. – К.: Вища школа, 1992. – 255 с.
- Медведєв Ф.П.** Українська фразеологія: Чому ми так говоримо. – Харків: Вища школа, 1982. – 232 с.
- Мельник Б.В.** Довідник перейменування вулиць і площ Львова. – Львів: Світ, 2001. – 128 с.
- Мельниченко Н.И.** Кто есть кто: На диване президента Кучмы. – К.: Б/и, 2002. – 120 с.
- Миллионеры:** Краткий биографический словарь (300 биографий). – М.: РИПОЛ КЛАССИК, 2001. – 608 с.
- Мильчин А.Э.** Издательский словарь-справочник. – М.: Юристъ, 1998. – 472 с.
- Митці України:** Енциклопедичний довідник. – К.: Укр. енциклопедія, 1992. – 848 с.
- Мифы народов мира:** Энциклопедия. – В 2-х т. – Т.1–2. – М.: Сов. энциклопедия, 1991–1992.
- Мифы народов мира.** – М.: Росткнига, 1999. – 480 с.
- Могилянські студії:** НаУКМА: Навчальні плани, анотації дисциплін, професорсько-викладацький склад. – К.: КМ Академія, 2003. – 384 с.
- Музыкальный энциклопедический словарь.** – М.: Сов. энциклопедия, 1991. – 672 с.
- Народонаселение стран мира:** Справочник. – М.: Финансы и статистика, 1983. – 447 с.
- НаУКМА: Календар-довідник:** 2003–2004 навчальний рік. – К.: КМ Академія, 2003. – 140 с.
- Національна символіка.** – К.: Б-ка журн. “Пам’ятки України”, 1991. – 48 с.
- Непийвода Н.** Практичний російсько-український словник: найуживаніші слова і вислови. – К.: Основа, 2000. – 256 с.
- Неформальна преса в Україні (1988–1991):** Каталог за матеріалами газетних фондів Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського. – К.: Смолоскип, 2001. – 144 с.
- Никитина Т.Г.** Так говорит молодёжь: Словарь сленга. – СПб.: Фолио-Пресс, 1998. – 592 с.

- Німеччина у фактах.** – Франкфурт-на-Майні: Societats-Verlag, 1996. – 544 с.
- Новий російсько-український словник-довідник:** Близько 100 тис. слів. – К.: Довіра; УНВЦ “Рідна мова”, 1999. – 878 с.
- Новый энциклопедический словарь.** – М.: Большая Российская энциклопедия, 2001. – 1456 с.
- Носовский Г.В., Фоменко А.Т.** Империя: Русь, Турция, Китай, Европа, Египет. Новая математическая хронология древности. – М.: Факториал Пресс, 2000. – 752 с.
- Обличчя влади:** російська політична еліта. – К.: Наук. думка, 2002. – 384 с.
- Обличчя України–2002.** – К.: Форзац, 2002. – 192 с.
- Овруцкий Н.О.** Крылатые латинские выражения. – М.: Просвещение, 1969. – 350 с.
- Огар Е.І.** Українсько-російський та російсько-український словник-довідник з видавничої справи. – Львів: Палітра друку, 2002. – 224 с.
- Олимпийская энциклопедия.** – М.: Сов. энциклопедия, 1980. – 415 с.
- Олійник І.С., Сидоренко М.М.** Українсько-російський і російсько-український фразеологічний словник. – К.: Рад. шк., 1978. – 448 с. (Вид. 2-ге. – К., 1993).
- Организация Объединённых Наций:** Краткий справочник. – М.: Международные отношения, 1985. – 128 с.
- Орфографічний словник української мови.** – К.: Довіра, 1999. – 990 с.
- Орфоепічний словник.** – К.: Рад. шк., 1984. – 630 с.
- Орфоепічний словник української мови:** У 2 т. – Т.1: Близько 140 тис. слів. – К.: Довіра, 2001. – 955 с.
- Орфоепічний словник української мови:** У 2 т. – Т.2: Близько 140 тис. слів. – К.: Довіра, 2003. – 920 с.
- Основні чинні кодекси і закони України.** – К.: Махаон, 2003. – 976 с.
- Петровский Н.А.** Словарь русских личных имён. – М.: Сов. энциклопедия, 1966. – 384 с.
- Пилипчук П.** Їх імена – історія “Карпат”. – Львів: Галицька видавнича спілка, 2001. – 80 с.
- Писатели США:** Краткие творческие биографии. – М.: Радуга, 1990. – 624 с.
- Письменники Радянської України:** Біобібліографічний довідник. – К.: Рад. письменник, 1981. – 327 с.
- Письменники України:** Довідник. – Дніпропетровськ: Дніпро, 1996. –

397 с.

- Письменники Харкова:** Довідник. – Харків: Майдан, 2003. – 352 с.
- Платонов К.К.** Краткий словарь системы психологических понятий: – М.: Высшая шк., 1984. – 176 с.
- Плачинда С.П.** Словник давньоукраїнської міфології. – К.: Укр. письменник, 1993. – 63 с.
- Плющ М.Я., Грипас Н.Я.** Українська мова: Довідник. – К.: Рад. школа, 1990. – 255 с.
- Политические партии:** Справочник. – М.: Политиздат, 1986. – 382 с.
- Политические портреты борцов за национальную независимость.** – М.: Политиздат, 1983. – 319 с.
- Полюга Л.М.** Словник антонімів української мови. – К.: Довіра, 1999. – 275 с.
- Полюга Л.М.** Словник синонімів української мови. – К.: Довіра, 2001. – 477 с.
- Пономарів О.Д.** Фонеми Г та Г': Словник і коментар. – К.: Просвіта, 1997. – 40 с.
- Попова С.Н.** Аэрофлот от А до Я. – М.: Транспорт, 1986. – 183 с.
- Популярная художественная энциклопедия:** Архитектура. Живопись. Скульптура. Графика. Декоративное искусство: В 2-х т. – Т. 1–2. – М.: Сов. энциклопедия, 1986.
- Поспелов Е.М.** Школьный топонимический словарь. – М.: Просвещение, 1988. – 224 с.
- Правители Европы:** Справочное издание. – Одесса: Полис, 1998. – 528 с.
- Правители России.** – М.: Белфакс, 2001. – 224 с.
- Правителі України:** Довідник. – Одеса: Поліс, 2000. – 180 с.
- Право вибору: списки політичних партій та виборчих блоків:** Довідник. – К.: Ващенко; Геопринт, 2002. – 362 с.
- Прислів'я та приказки:** У 3-х т. – Т. 1–3. – К.: Наук. думка, 1989–1991.
- Пуньетти Дж.** Кошки: Энциклопедия. – М.: Крон-Пресс, 1999. – 272 с.
- Пуряєва Н.** Словник церковно-обрядової термінології. – Львів: Свічадо, 2001. – 160 с.
- 50 знаменитых бизнесменов.** – Харьков: Фолио, 2003. – 510 с.
- 50 знаменитых спортсменов Украины.** – Харьков: Фолио, 2004. – 511 с.
- 50/50:** Опыт словаря нового мышления. – М.: Прогресс, 1989. – 560 с.
- Раззаков Ф.И.** Звёзды телевидения. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2000. – 432 с.
- Редько Ю.К.** Довідник українських прізвищ. – К.: Рад. шк., 1969. – 256 с.
- Реклама:** Словник термінів. – К.: ВФСРКП, 1998. – 208 с.

- Розенталь Д.Э.** Управление в русском языке: Словарь-справочник. – М.: Книга, 1986. – 304 с.
- Розенталь Д.Э., Теленкова М.А.** Словарь-справочник лингвистических терминов. – М.: Просвещение, 1976. – 543 с.
- Розенталь Д.Э., Теленкова М.А.** Словарь трудностей русского языка. – М.: Рус. яз., 1981. – 696 с.
- Російсько-український словник:** 160 тис. слів. – К.: Абрис, 2003. – 1424 с.
- Російсько-український словник ділової мови.** – К.: Укр. світ, 1992. – 295 с.
- Російсько-український словник наукової термінології:** Математика. Фізика. Техніка. Науки про Землю та Космос. – К.: Наук. думка, 1998. – 892 с.
- Російсько-український словник синонімів.** – К.: Освіта, 1995. – 265 с.
- Русские цари: 1547–1917.** – Ростов-на-Дону: Феникс, 1997. – 576 с.
- Русский язык: Энциклопедия.** – М.: Сов. энциклопедия, 1979. – 432 с.
- Рыбас Е.С.** Российские вожди в борьбе, любви и смерти. – М.: ОЛМА-Пресс, 2002. – 351 с.
- Рыжов К.В.** Все монархи мира. Древняя Греция. Древний Рим. Византия: Энциклопедия. – М.: Вече, 1998. – 656 с.
- Рыжов К.В.** Все монархи мира. Россия: Энциклопедия. – М.: Вече, 1998. – 640 с.
- Рыжов К.В.** Все монархи мира. Западная Европа: Энциклопедия. – М.: Вече, 1999. – 656 с.
- Рыжов К.В.** Все монархи мира. Древний Восток: Энциклопедия. – М.: Вече, 2001. – 608 с.
- Рыночная экономика:** 200 терминов. – М.: Политиздат, 1991. – 224 с.
- Савин А.В.** Игроки, тренеры, судьи: Справочно-биографический словарь. – М.: Терра-Спорт, Олимпия Пресс, 2001. – 664 с.
- Сагал Г.А.** Двадцать пять интервью: Так работают журналисты. – М.: Политиздат, 1974. – 285 с.
- Сергійчук В.І.** Національна символіка України. – К.: Веселка, 1992. – 112 с.
- Системы личных имен у народов мира.** – М.: Наука, 1986. – 383 с.
- Сифакис К.** Энциклопедия покушений и убийств. – М.: Вече, 1998. – 448 с.
- Скрипник Л.Г., Дзятківська Н.П.** Власні імена людей: Словник-довідник. – К.: Наук. думка, 1996. – 336 с.
- Слитно или раздельно?:** Опыт словаря-справочника. – М.: Рус. яз., 1982. – 879 с.

- Сліпушко О.М.** Політичний і фінансово-економічний словник. – К.: Криниця, 1999. – 392 с.
- Словарь прилагательных от географических названий.** – М.: Рус. яз., 1986. – 550 с.
- Словарь русского литературного словоупотребления.** – К.: Наук. думка, 1987. – 304 с.
- Словарь современных цитат.** – М.: ЭКСМО-Пресс, 2002. – 736 с.
- Словарь сокращений русского языка.** – М.: Рус. яз., 1977. – 416 с.
- Снегирёв А.В.** Премия “Оскар”: Популярная энциклопедия. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2001. – 368 с.
- Словник епітетів української мови.** – К.: Довіра, 1998. – 431 с.
- Словник іншомовних слів.** – К.: Довіра, 2000. – 1018 с.
- Словник іншомовних слів.** – К.: Наук. думка, 2000. – 680 с.
- Словник синонімів української мови:** В 2 т. – Т.1–2. – К.: Наук. думка, 1999–2000.
- Словник української мови:** В 11 т. – Т. 1–11. – К.: Наук. думка, 1970–1980.
- Словник фразеологізмів української мови.** – К.: Наук. думка, 2003. – 1104 с.
- Современная западная социология: Словарь.** – М.: Политиздат, 1990. – 432 с.
- Современная западная философия: Словарь.** – М.: Политиздат, 1991. – 414 с.
- Современная философия: Словарь и хрестоматия.** – Ростов-на-Дону: Феникс, 1996. – 511 с.
- Современные музыканты: поп, рок, джаз:** Краткий биографический словарь (300 биографий). – М.: РИПОЛ КЛАССИК, 2002. – 608 с.
- Современные Соединённые Штаты Америки:** Энциклопедический справочник. – М.: Политиздат, 1988. – 542 с.
- Соколов Б.В.** Булгаковская энциклопедия. – М.: Локид; Миф, 1996. – 592 с.
- Спик М.** Истребители. Асы XX века: 1914–2000. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2001. – 320 с.
- Спортсмены:** Краткий биографический словарь (300 биографий). – М.: РИПОЛ КЛАССИК, 2001. – 640 с.
- Справочная книга редактора и корректора:** Редакционно-техническое оформление издания. – М.: Книга, 1985. – 576 с.
- Справочник личных имен народов РСФСР.** – М.: Рус. яз., 1987. – 656 с.

- Справочник необходимых знаний.** – М.: РИПОЛ КЛАССИК, 2001. – 768 с.
- Ставицька Л.** Короткий словник жаргонної лексики української мови. – К.: Критика, 2003. – 336 с.
- 100 балетных либретто.** – Л.: Музыка, 1971. – 304 с.
- 100 великих вокалистов.** – М.: Вече, 2003. – 480 с.
- 100 великих композиторов.** – М.: Вече, 1999. – 624 с.
- 100 великих мифов и легенд.** – М.: Вече, 2002. – 480 с.
- 100 великих наград.** – М.: Вече, 2002. – 432 с.
- 100 великих нобелевских лауреатов.** – М.: Вече, 2003. – 480 с.
- 100 великих правителей XX века.** – М.: Мартин, 2000. – 480 с.
- 100 великих режиссёров.** – М.: Вече, 2004. – 480 с.
- 100 великих спортсменов.** – М.: Вече, 2003. – 432 с.
- 100 великих футболистов.** – М.: Вече, 2004. – 432 с.
- 100 знаменитых людей Украины.** – Харьков: Фолио, 2004. – 511 с.
- 100 найвідоміших образів української міфології.** – К.: Орфей, 2002. – 448 с.
- 100 найвідоміших українців.** – М.: Вече; К.: Орфей, 2001. – 584 с. (рос. вариант: 100 великих украинцев. – М.: Вече; К.: Орфей, 2001. – 584 с.).
- 100 опер.** – Л.: Музыка, 1971. – 624 с.
- Страны и народы мира: Энциклопедический справочник.** – Ростов-на-Дону: Феникс, 1998. – 608 с.
- Суперанская А.В., Сулова А.В.** Современные русские фамилии. – М.: Наука, 1981. – 176 с.
- Травкин Н.И.** Планета Футбол: Путеводитель по странам и континентам. – М.: Терра-Спорт, Олимпия Пресс, 2002. – 600 с.
- Трійняк І.І.** Словник українських імен. – К.: Довіра, 2005. – 509 с.
- Увесь світ у цифрах і фактах: Довідник.** – К.: Мапа, 2002. – 128 с.
- Увесь світ у цифрах і фактах: Довідник.** – К.: Мапа, 2004. – 128 с.
- Удовиченко Г.М.** Фразеологічний словник української мови: У 2 т. – Т.1–2. – К.: Вища школа, 1984.
- Україна: Путівник.** – Київ – Балтимор: Смолоскип, 1993. – 450 с.
- Україна багатопартійна.** – К.: МП “Пам'ятки України”, 1991. – 192 с.
- Українська афористика.** – К.: Просвіта, 2001. – 320 с.
- Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника.** – Вип. I–IX. – Львів: Львівська наук. б-ка ім. В.Стефаника, 1994–2002.
- Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного**

словника (вип. 1–9). Показчик імен. – Львів: Львівська наук. б–ка ім. В.Стефаника, 2002. – 52 с.

Українська літературна вимова і наголос: Словник-довідник. – К.: Наук. думка, 1973. – 724 с.

Українська літературна енциклопедія: В 5 т. – Т.1–3. – К.: “Укр. енциклопедія” ім. М.П.Бажана, 1988–1995.

Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник. – К.: Либідь, 1993. – 256 с.

Українська мова: Енциклопедія. – К.: Укр. енциклопедія, 2000. – 752 с.

Українське козацтво: Мала енциклопедія. – К.: Генеза; Запоріжжя: Прем’єр, 2002. – 568 с.

Український best: Книжка року 2000-2001. – К.: Абрис; Книжник-Ревю, 2001–2002.

Український орфографічний словник: Орфогр. словник укр. мови: Близько 143 000 слів. – К.: Довіра, 2002.–1006 с.

Універсальний довідник-практикум з ділових паперів. – К.: Довіра, 1999. – 507 с.

Універсальний словник-енциклопедія. – К.: Ірина, 1999. – 1568 с. (вид. 2-ге. – К.: Ірина, 2001; вид. 3-тє. – К.: Всеуuito, Новий друк, 2003. – 1414 с.).

Универсальный цитатник политика и журналиста. – М.: Эксмо, 2003. – 784 с.

Уроки журналістики і життя. – К.: Київська правда, 2002. – 328 с.

Феллер М.Д., Квітко І.С., Шевченко М.Г. Довідник коректора. – Харків: Книжк. палата УРСР, 1972. – 408 с.

ФК “Динамо” (Київ). – К.: АТ “ФК “Динамо” (Київ)”, ТОВ “Стиль и Дом”, 1999. – 80 с.

Флегон А. За пределами русских словарей. – М.: Рике, 1993. – 416 с.

Фоли Д. Энциклопедия знаков и символов. – М.: Вече, 1997. – 512 с.

Фразеологічний словник української мови: В 2 т. – Т.1–2. – К.: Наук. думка, 1999.

Французские короли и императоры. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1997. – 576 с.

Фурман А.А. О чём мечтают канцлеры. – К.: Политиздат Украины, 1990. – 293 с.

Футбол: Полная иллюстрированная энциклопедия мирового футбола. – М.: Росмэн-Издат, 1999. – 256 с.

Футбол України. – К.: Альянс-Пресс Лтд, 1992. – 168 с.

Футбольная энциклопедия. – М.: Вече, АСТ, 1999. – 192 с.

- Хронологический справочник (XIX и XX века).** – Л.: Наука, 1984. – 40 с.
- Хто є хто в європейській та американській політології?:** Малий політологічний словник. – Львів: Кальварія, 1995. – 288 с.
- Хто є хто в Україні:** 1999. – К.: КІС, 1999. – 348 с.
- Хто є хто в Україні:** 2000. – К.: КІС, 2000. – 576 с.
- Хто є хто в Україні:** 2001. – К.: КІС, 2001. – 550 с.
- Хто є хто в Україні:** 2004. – К.: КІС, 2004. – 990 с.
- Хто є хто в українських мас-медіа:** 1997. – К.: КІС, 1997. – 547 с.
- Хто є хто в українських мас-медіа:** 1999. – К.: КІС, 1999. – 541 с.
- Хто є хто на Рівненщині:** 2002. – Рівне: РОМГО “Форум інтелектуальної еліти”, 2002. – 262 с.
- Цирк:** Маленькая энциклопедия. – М.: Сов. энциклопедия, 1979. – 448 с.
- Чак Є.Д.** Складні випадки вживання слів. – К.: Рад. шк., 1984. – 184 с.
- Частотний словник сучасної української художньої прози.** – У 2-х т. – Т.1–2. – К.: Наук. думка, 1981.
- Шевелёв В.Н.** Диктаторы и боги. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1999. – 320 с.
- Шевченківський словник:** У 2 т. – Т.1–2. – К.: УРЕ, 1978.
- Шевченківські лауреати, 1962–2001:** Енциклопедичний довідник. – К.: Криниця, 2001. – 696 с.
- Шевченко Л.Ю., Різун В.В., Лисенко Ю.В.** Сучасна українська мова: Довідник. – К.: Либідь, 1993. – 336 с.
- Шевчук С.В.** Разом, окремо, через дефіс: Словник-довідник. – К.: АСК, 2003. – 416 с.
- Энциклопедия афоризмов.** – М.: АСТ, 1998. – 720 с.
- Энциклопедия афоризмов.** – Симферополь: Реноме; Квадранал, 2004. – 576 с.
- Энциклопедия военного искусства:** Военная символика. – Мн.: Литература, 1997. – 544 с.
- Энциклопедия военного искусства:** Военные летчики. Асы Второй мировой войны. – Мн.: Литература, 1997. – 640 с.
- Энциклопедия военного искусства:** Военные моряки и подводники XX века. – Мн.: Литература, 1998. – 544 с.
- Энциклопедия военного искусства:** Военные разведчики XX века. – Мн.: Литература, 1997. – 672 с.
- Энциклопедия военного искусства:** Войны второй половины XX века. – Мн.: Литература, 1998. – 544 с.
- Энциклопедия военного искусства:** Воздушно-десантные войска

во Второй мировой войне. – Мн.: Литература, 1998. – 480 с.

Энциклопедия военного искусства: Генералиссимусы. – Мн.: Литература, 1997. – 736 с.

Энциклопедия военного искусства: Командиры Второй мировой войны. – Мн.: Литература, 1997. – 544 с.

Энциклопедия военного искусства: Командиры Второй мировой войны. – Часть II. – Мн.: Литература, 1998. – 640 с.

Энциклопедия военного искусства: Маршалы и адмиралы. – Мн.: Литература, 1997. – 608 с.

Энциклопедия военного искусства: Операции военной разведки. – Мн.: Литература, 1997. – 640 с.

Энциклопедия военного искусства: Пограничники. – Мн.: Литература, 1998. – 544 с.

Энциклопедия военного искусства: Снайперы. – Мн.: Литература, 1997. – 624 с.

Энциклопедия знаний. – М.: АСТ; Д.: Сталкер, 2002. – 768 с.

Энциклопедия секретных служб России. – М.: Астрель; АСТ; Транзиткнига, 2004. – 800 с.

Энциклопедия Третьего Рейха. – М.: Локид – Миф, 1996. – 592 с.

Юрченко О.С., Івченко А.О. Словник стійких народних порівнянь. – Харків: Основа, 1993. – 176 с.

Якимович Ю.К. Мир печати: Словарь-справочник. – М.: Дограф, 2001. – 296 с.

Янко М.Т. Топонімічний словник-довідник Української РСР. – К.: Рад. шк., 1973. – 180 с. (Нове вид.: Топонімічний словник України. – К., 1998).

Яценко І.Т. Морфемний аналіз: Словник-довідник. – У 2-х т. – Т.1–2. – К.: Вища школа, 1980–1981.

Компакт-диски

Атлас мира – 2001. – 7 Wolf multimedia (www.7wolf.net), 2001.

Аудіовізуальний бізнес: Мультимедійний довідник. – ПП “Рай”, 2003.

Большая энциклопедия Кирилла и Мефодия – 2003. – “Кирилл и Мефодий”; БРЭ, 2003.

Большая энциклопедия космоса. – Master media, 2004.

Большая энциклопедия языков мира. – Master media, 2003.

Большая советская энциклопедия. – Mediagroup, 2003.

Большой иллюстрированный энциклопедический словарь. – Master media, 2003.

Большой энциклопедический словарь – 1999–2000. – Praganda art, 2003.

- Всемирная история живописи:** Интерактивная энциклопедия. – Powersource, 2001.
- Золота скарбниця України:** Антологія історії України. – Негоціант, 2000.
- Золота скарбниця України:** Бібліотека української літератури. – Негоціант, 2000.
- Книга рекордов Гиннесса: 2001.** – Guinness World Records, 2001.
- Космонавтика:** Энциклопедия для детей. – Аванта, 2004.
- Мир энциклопедий–1.** – Master media, 2002.
- Мир энциклопедий–2.** – Master media, 2002.
- Мир энциклопедий–3.** – Master media, 2002.
- Мир энциклопедий–4.** – Master media, 2002.
- Мир энциклопедий–5.** – Master media, 2002.
- Мир энциклопедий–6.** – Master media, 2003.
- Мифы древнего мира:** Энциклопедия. – АСТА; ЕММЕ, 1996.
- 500 наиболее известных людей столетия** (The 500 most important people of the century). – Multy Educator, 2000.
- Слитное или раздельное написание слов:** Орфографический словарь-справочник / Свыше 100 000 сложных слов. – GSS, 2001.
- Словники України – інтегрована лексикографічна система:** Парадигма, транскрипція, фразеологія, синонімія, антонімія. – Український мовно-інформаційний фонд, 2001.
- Сучасна відеотехніка:** Довідник. – ПП “Рай”, 2003.
- Теледизайн:** Мультимедійний довідник. – ПП “Рай”, 2003.
- Телерадіореклама:** Мультимедійний довідник. – ПП “Рай”, 2003.
- Україна в цифрах: 2002.** – Держкомстат України, 2003.
- Фигурное катание:** Энциклопедия – 2003. – Экс–Форс, 2003.
- Шедевры музыки:** Энциклопедия Кирилла и Мефодия – 1997. – “Кирилл и Мефодий”, 2001.
- Энциклопедии и словари.** – Dream Realyty Studio, 2001.
- Энциклопедия афоризмов.** – Master media, 2003.
- Энциклопедия кино Кирилла и Мефодия – 2002.** – “Кирилл и Мефодий”, 2002.
- Энциклопедия популярной музыки Кирилла и Мефодия.** – “Кирилл и Мефодий”, 2002.
- Энциклопедия спорта Кирилла и Мефодия.** – “Кирилл и Мефодий”, 2003.
- Энциклопедия футбола – 2002.** – Экс–Форс, 2002.
- Эрудит:** Энциклопедии и словари. – Master media, 2003.

ЗМІСТ

Передмова.....	3
Список скорочень назв засобів масової інформації.....	5
I. Предмет і завдання курсу “Редагування в ЗМІ”.....	6
II. Редактор і текст.....	23
III. Основи редакторського аналізу тексту. Практична реалізація висновків редакторського аналізу.....	47
IV. Логічні засади редагування.....	58
V. Види журналістських текстів та особливості їх редагування.....	85
VI. Текст як цілісність та його окремі компоненти. Методика редакторського аналізу композиції рукопису.....	99
VII. Методика праці редактора над фактичним матеріалом.....	115
VIII. Мовностилістичні особливості тексту в засобах масової інформації та завдання редактора.....	168
Контрольна робота №1. Перший варіант.....	236
Контрольна робота №1. Другий варіант.....	239
Контрольна робота №2.....	242
Рекомендована література.....	262

Навчальне видання

КАПЕЛЮШНИЙ Анатолій Олексійович

РЕДАГУВАННЯ В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Навчальний посібник

Роботу з комп'ютерного набору та верстки,
літературного й технічного редагування виконав автор

Оформлено обкладинку
та за оригінал-макетом автора виготовлено плівки,
у видавництві ПАІС.

Підписано до друку 15 травня 2005 р.
Формат 60х84/16. Папір офсетний 70 г/м².
Друк офсетний. Умовн. др. арк. 19.
Обл.-вид. арк. 14,36. Замовлення №2.

Видавництво ПАІС

Реєстраційне свідоцтво ЛВ №97 від 11 грудня 2000 року
79000, м. Львів, вул. Гребінки 5, оф. 1.
Тел./факс: 8-032-296-60-14. Тел.: 8-0322-72-83-98.
e-mail: pais@mail.lviv.ua, www.pais.com.ua

Капелюшний Анатолій Олексійович

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри мови засобів масової
інформації на факультеті журналістики
Львівського національного університету
імені Івана Франка.

Автор монографії «Сатиричний журнал «Червоний перець» (1986), навчальних посібників «Девіатологія мас-медіа» (2000), «Практична стилістика української мови» (2001), «Стилістика. Редагування журналістських текстів» (2003), «Практичний посібник-довідник журналіста. Редагування в ЗМІ: Аналіз і перевірка фактичного матеріалу» (2004); а також довідників «Стилістика й редагування: Практичний словник-довідник журналіста» (2002) й «Енциклопедія афоризмів і крилатих фраз «Журналістика - це спосіб життя» (2004) та ін. Був співавтором посібників і словників: «Теорія і практика радянської журналістики» (1989) та «Антисуржик» (1994), «Словник труднощів української мови» (1989), «Словник-довідник з культури української мови» (1996, 2004).

